

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0936359515 E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr>

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 Journal of MCU Social Science Review

| ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2568

Vol. 14 No. 1 January-February 2025

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU
 ISSN (Print) : 2985-1319
 ISSN (Online) : 2985-1335
Social Science Review

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2568

Vol. 14 No. 1 January-February 2025

JSSR

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2568

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารธุรกิจและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป)

- ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุขะพรหม

journal.bim@mcu.ac.th

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

kietsn@hotmail.com

พระครูสุธีภิตติบัณฑิต

krisada.sae@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิจารย์รส

psbud@hotmail.com

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม

maghavin9@gmail.com

ธีร์โชค เกิดแก้ว

tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร

busaaiey2516@gmail.com

ปุริมปรัชญ์ คณินพศุฑย์

jpkaninphasut@gmail.com

วันชัย สุขตาม

wanchai2526@sru.ac.th

วันทนา เนาว์วัน

wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต

saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด

ananupsod9541@gmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

นิกร ศรีราช

สุภัทรชัย สีสะใบ

พระมหาสมชาย ขนติสรโณ

พระมหาสมัคร อติภทโท

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

สุรียา รักษาเมือง
พระพลวัฒน์ ส孚โล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

วรรณที สุวรรณจิโรไพศาล
กชพรรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

พระปลัดสมนึก ธีรปญโญ
นายนเรศ ฤทธิเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาตี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

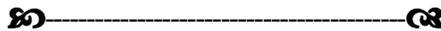

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทัศน์
JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

Vol. 13 No. 1 January - February 2025

Number of prints: 100 copies

International Standard Serial Number (ISSN):

ISSN 2985-1319 (Print)

ISSN 2985-1335 (Online)

Objectives and Scope of the Journal:

The journal has a policy to publish high quality articles in the field of social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Business Administration and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Types of works published in the journal:

- 1) Academic Articles
- 2) Research Articles
- 3) Book Review

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 3 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names: double-blind system peer review.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporn
journal.ssr@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Kiettsak Suklueang
kietsn@hotmail.com
Phrakhrusuthikittibundit
krisada.sae@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com
Phramaha Makhavin Purisuttamo
maghavin9@gmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand

Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand

Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand

Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com

School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Wanchai Suktam
wanchai2526@sru.ac.th

Faculty of Humanities and Social Sciences
Surindra Rajabhat University, Thailand

Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com

Faculty of Management Science
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th

Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University,
Thailand

Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences
Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Suphattharachai Sisabai

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Somchai Khantisarano

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Samak Atibhaddho Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phrapalad Somnuek Dhirapañño Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Naret Ritthidej Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of MCU Social Science Review.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon
Khemapali), 4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร.
2. พระธรรมวชิรธีรคุณ, รศ.ดร.
3. พระวชิรกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
4. พระครูปุริมานุรักษ์, รศ.ดร.
5. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
6. พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.
7. พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
8. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปณโณ, ผศ.ดร.
10. พระครูชินวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.
11. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
12. ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
13. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต
23. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น
24. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวดี หมั่นมี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยูธนา ปราณีต
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลาว
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรียา รักษาเมือง
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท

Lecturers In-House Professional:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr. Phra Phra Brahmawatcharatheeracharn
2. Assoc. Prof. Dr. Phradhamvachilatheelakhun
3. Assoc. Prof. Dr. Phra Vachirakittibundit
4. Assoc. Prof. Dr. Phrakhr Purimanurak
5. Prof. Dr. Phrametheewatjarabundit
6. Assoc. Prof. Dr. Phra Panyavajrapandit
7. Assoc. Prof. Dr. Phrakhr Suthikittibundit
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. Phrakhr Sangkharakchakrit Phuripanyo
10. Asst. Prof. Dr. Phrakru Chinnaverabundit
11. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
12. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
13. Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
14. Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantaneer
16. Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
23. Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
24. Assoc. Prof. Dr.Toemsak Thongin
25. Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
26. Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
27. Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
28. Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiro
29. Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
30. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
31. Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

Outside Professional:

1. พระเมธาวิจารย์รส, รองศาสตราจารย์ ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros
Mahamakut Buddhist University
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	2. Prof. Dr. Thirapat Serirangsan
Sukhothai Thammathirat Open University
3. ศาสตราจารย์. ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
นักวิชาการอิสระ	3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannarujj
Independent Scholar
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญชัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร	4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi
Naresuan University
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ	5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri
Education Council, Ministry of Education
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
Mahamakut Buddhist University
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชินกุล
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	7. Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul
National Institute of Development Administration.
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
มหาวิทยาลัยมหิดล	8. Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee
Mahidol University
9. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
Hua Chiew Chalermprakiet University
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	10. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
Ramkhamhaeng University
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหาล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	11. Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla
Surin Rajabhat University
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์ตย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	12. Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat
Mahamakut Buddhist University
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	13. Assoc. Prof. Dr.Thiraphong Kaenin
Prince of Songkla University
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ อินทร์ตัน
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	14. Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat
Suan Dusit University
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย	15. Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan
Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	16. Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing
Mahasarakham Rajabhat University
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	17. Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum
Mahasarakham Rajabhat University

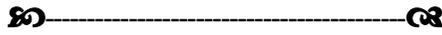
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาววัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
นักวิชาการอิสระ
29. รองศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับปลึง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนัจกร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุฒตระกูล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวิถีสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
18. Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
Srinakharinwirot University
19. Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University
20. Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof. Dr. Sawat Chiratthitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
Silpakorn University
25. Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
Mahamakut Buddhist University
28. Assoc. Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Assoc. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
30. Asst. Prof. Dr. Utjai Stiman
Suan Dusit University
30. Asst. Prof. Dr. Phlapphueng Khongchana
Srinakharinwirot University
31. Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
Prince of Songkla University
32. Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University
33. Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawuttrakun
Naresuan University
34. Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
Chandrakasem Rajabhat University

36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร	35. Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด	37. Asst. Prof. Dr.Sa-At Banchortrit
Stanford University
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	37. Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม	38. Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ	39. Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
North Bangkok University
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	40. Asst. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	41. Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	42. Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
Ubon Ratchathani University
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุกร นาคธน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	43. Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	44. Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	45. Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University
47. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	46. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสवास กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย	47. Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวณี เผือกบัวขาว
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	48. Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
Phetchaburi Rajabhat University
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด	49. Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
Roi Et Rajabhat University
51. อาจารย์ ดร.อนงค์วิญา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	50. Dr. Anongwitya Saribut
Ramkhamhaeng University
52. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ	51. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
53. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	52. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความ สมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความ ความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควบคู่กับการตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทาง วิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่าง ถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทาง วิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่ นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(11)
สารบัญ	(12)

บทความวิจัย:

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต

- เบญจพร วรรณูปถัมภ์, วิไลวรรณ ศิริเมฆา,
 เฉลิมชัย เจริญเกียรติกานต์, ณัฐวัฒน์ โฆษิตติขยนันท์,
 วิภารัตน์ อิ่มรัมย์, กัลยา พวงมะลิ, ชัชชพนธ์ จันทวงศ์เดือน 1-14

การเห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลต้นไม้รดก อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

- เสาวลักษณ์ ลี้มศิริวงศ์, นพรัตน์ รัตนประทุม, กวินธร เสถียร,
 ศุภสิทธิ์ ตีระนา 15-29

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม

- จิรัตติกาล สุขสิงห์, วิวัฒน์ชัย อุตถากร 30-40

ภัยวัยเกษียณที่มีความยั่งยืนทางการเงิน : การสร้างความหมาย จากการต่อสู้กับวาทกรรมทุนนิยม

- ชัยวุฒิ ภาคสุทธิผล, สุเมษย์ หนกหลัง, พีรเดช ประคองพันธ์ 41-53

การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานคร

- อัญชลี ศรีกลชาญ, ศิริพร ดาบเพชร, ชูเดช โลศิริ,
 ณัฐพร ไทยจงรักษ์ 54-65

การพัฒนาแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ
ในจังหวัดพิษณุโลก

- ๘ พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ (สุเทพ สุเทวเมธี),
พระครูรัตนสุตาภรณ์ (ธีรเดช ธีรวฑฒโน),
พระราชรัตนสุธี (ขวัญรัก มหาวาโย) 66-81

บทบาทของสภาพพัฒนาการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 2560
ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

- ๘ ทวีป ราษฎร์ระน้อย, ชูชิต ชายทวีป, ดนุวิส อรุณรัตน์,
สุภาตี สาสิงห์ 82-94

การพัฒนาแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้
สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

- ๘ ดนุชา สลิ่งศ์, วัสส์พร จิโรจพันธ์, กัณฑ์ฤทัย คลังพหล,
เลอลักษณ์ โอทกานนท์ 95-106

THE DEVELOPMENT OF BOARD GAME LEARNING MEDIA IN
SOCIAL STUDIES TO ENHANCE ANALYTICAL THINKING SKILLS
AND LEARNING ENGAGEMENT OF PRE-SERVICE SOCIAL STUDIES
TEACHERS

- ๘ Pichart Kaewpuang, Bordin Phayaphrom 107-120

THE INFLUENCES OF COMPETENCY, ORGANIZATIONAL
COMMITMENT, AND JOB SATISFACTION ON THE EFFICIENCY
OF AIRPORT GROUND STAFF IN THAILAND'S LOW-COST AIRLINES

- ๘ Korawin Kungwola, Natthaphorn Chaiprasert,
Kongsak Chomchum 121-135

แนวทางการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

- ๘ พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษณา กิตติโสภโณ),
พระเมธีวัชรประชาทร (ประยูร นนทियो),
พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต 136-154

การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น

: กรณีศึกษาการพัฒนาาระบบบริการสาธารณะในยุคดิจิทัล

- ๘ รัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์, สิปปณรงค์ กาญจนาวงศ์ไพศาล 155-168

จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

- ๘ ปิยะพัชร คล้ำจิ้น, ศิราณี จุฑาปะมา 169-182

การพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกของครูผู้สอน สำหรับโรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์

- ๘ อำนาจ โสภากุล 183-195

การวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน

- ๘ ราเชนทร์ ตี๋แบ้ว, ธิดาวลัย อุ่นกอง, วิทยา จันทร์ศิลา,
น้ำฝน กันมา 196-209

การพัฒนาความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การสอนด้วยวิธีการประเมินโดยเพื่อน

- ๘ อานนท์ ปล้ำกระโทก, สุริษา ฐานวิสัย 210-223

การวิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎี การศึกษาแบบครอบครัว เรื่อง การนำเสนอข้อมูล เพื่อส่งเสริมความ ฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

- ๘ นภสร กั้วมาลา, ปวีณา ชันธ์ศิลา, วรณธิดา ยลวิลาศ 224-237

การพัฒนาารูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขต
จอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

๘ พระมหาสมชาย ขนติสรโณ, นิกร ศรีราช, สุภัทรชัย สีสะไบ 238-249

การวิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบ
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ เรื่องความ
น่าจะเป็น เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3

๘ วิระวงศ์ คำแดงไสย, ปวีณา ชันธ์ศิลา, วรณธิดา ยลวิลาศ 250-263

บทความวิชาการ:

๘-๘

การสร้างพลเมืองจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วม

๘ กรุง ม่วงนาครอง, สุวิทย์ ภาณุจारी, ทนง ทองภูเบศร์ 264-277

เยาวชนยุคดิจิทัล : การเมืองไทยในปัจจุบัน

๘ สักยา ขาวหมื่นไวย์, พระอธิการประเสริฐ ปญญาวโร 278-290

การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์
ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด

๘ นรา บรรลิตชิตกุล, ปนัดดา รักษาแก้ว 291-300

การเมืองสมัยใหม่ : ปรัชญาการเมืองของจอห์น ล็อก

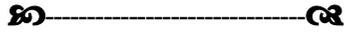
๘ พระอธิการประเสริฐ ปญญาวโร 301-312

แนวคิดและพัฒนาการของการพลัดถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๘ วรพจน์ วิเศษศิริ, พัชรินทร์ เสริมการดี, พรเพ็ญ อำนวยกิจ 313-325

ภาคผนวก	326
กระบวนการพิจารณาบทความ	327
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง	329

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต*
DEVELOPMENT TEACHERS' COMPETENCIES IN LEARNING
MANAGEMENT OF THE FUTURE SKILLS

เบญจพร วรณูปถัมภ์, วิไลวรรณ ศิริเมฆา, เฉลิมชัย เจริญเกียรติกานต์,
ณัฐวัฒน์ โฆษิตดิษยานันท์, วิภารัตน์ อิมรัมย์, กัลยา พวงมะลิ, ชัชชนพงษ์ จันวงศ์เดือน
Benchaporn Wannupatam, Wilaiwan Sirimeka, Chaloechai Charoenkiatkan,
Natthawat Khositditsayanan, Wiparat Imram, Kanlaya Paungmali, Chatsaphon Chanwongduen
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajaphat University
Corresponding Author E-mail: Chatsaphon.c@nrru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต 2. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 3. ใช้หลักสูตรฝึกอบรม 4. ศึกษาความพึงพอใจ และ 5. สร้างเครือข่ายสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต เป็นเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มเป้าหมายระยะที่ 1 ครู จำนวน 150 คน ระยะที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ระยะที่ 3 ครูผู้สอน จำนวน 50 คน และระยะที่ 4 ครูจำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรม คู่มือการใช้หลักสูตร แบบทดสอบ แบบประเมินสมรรถนะครู และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2. หลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต ประกอบด้วย ความเป็นมาของหลักสูตรฝึกอบรม หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 18 ชั่วโมง การจัดกิจกรรมของหลักสูตรฝึกอบรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ของหลักสูตรฝึกอบรม และการวัดและประเมินผลของหลักสูตรฝึกอบรม โดยหลักสูตรมีความเหมาะสม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. ความรู้ความเข้าใจของครูต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 4. ครูมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 5. การสร้างเครือข่ายการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต พบว่า ครูมีสมรรถนะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทักษะแห่งอนาคต อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และด้านการออกแบบและการใช้สื่อประกอบจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ครูมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ สมาชิกครูมีการสร้างความตระหนักรู้การติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการต่อยอดความรู้ เป็นต้น

คำสำคัญ: ทักษะแห่งอนาคต; สมรรถนะครู; หลักสูตรฝึกอบรม

Abstract

This research aims to 1. examine the essential competencies required for teachers in facilitating future-oriented learning skills, 2. develop a training curriculum, 3. implement the training curriculum, 4. assess satisfaction with the curriculum, and 5. establish a network for teacher competency development in facilitating future-oriented learning skills. The study employs a mixed-methods approach. The target groups include: Phase 1 - 150 teachers; Phase 2 - 5 experts; Phase 3 - 50 teachers; and Phase 4 - 42 teachers. The tools used in the study are a training curriculum, curriculum manual, tests, teacher competency assessment forms, and satisfaction questionnaires. The statistical methods include percentage, mean, standard deviation, content analysis, and t-tests.

The findings revealed the following: The overall need for teacher competencies in facilitating future-oriented learning skills was at the highest level. The training curriculum for developing teacher competencies in future-oriented learning skills includes the curriculum's background, principles, objectives, content, structure (18 hours), training activities, materials, tools, and evaluation methods. The curriculum was deemed highly appropriate overall. Teachers' knowledge and understanding of facilitating future-oriented learning skills significantly improved after training, with a statistical significance level of .05. Teachers expressed high satisfaction with the training curriculum overall. The development of a network for enhancing teacher competencies in future-oriented learning skills demonstrated that teachers excelled in organizing learning activities and evaluating future-oriented learning outcomes at the highest level. Additionally, their competencies in designing and writing lesson plans and creating

and using instructional media were at a high level. Teachers expressed the highest level of satisfaction. Moreover, the network facilitated awareness, communication through various channels, knowledge sharing, and the extension of learning opportunities.

Keywords: Future Skills; Teachers' Competencies; Training Curriculum

บทนำ

รายงานของ World Economic Forum คาดการณ์ใน 5 ปีข้างหน้าว่า โลกการทำงานจะต้องเผชิญกับภาวะ Double Disruption ส่งผลทำให้คนทำงานที่ไม่มีทักษะตรงกับความต้องการของตลาด มีโอกาสตกงานสูง พบว่า คนทำงานกว่า 50% ยังขาดทักษะที่จำเป็นสำหรับปี 2025 นั่นคือ ทักษะแห่งอนาคต เป็นทักษะที่ World Economic Forum ได้กำหนดและจัดกลุ่มทักษะไว้ ทักษะเหล่านี้มีความสำคัญอย่างมากในอนาคต เนื่องจากอนาคตการทำงานจะมีความยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งทักษะแห่งอนาคต ได้แก่ ทักษะด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะด้านการคิดและแก้ปัญหา และทักษะด้านเทคโนโลยี (Future Career, 2564) โดยที่ 1. การทำงานร่วมกับผู้อื่น คือ การร่วมกันทำงานของสมาชิกที่มากกว่าหนึ่งคน โดยที่สมาชิกทุกคนมีเป้าหมายเดียวกันในการทำงานมีการยอมรับร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกัน 2. การคิดแก้ปัญหา คือ ความสามารถในการคิด รวบรวม หรือเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเข้าด้วยกัน เพื่อหาทางแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้บรรลุจุดมุ่งหมาย (กัลยา ตากุล, 2550) และ 3. ทักษะด้านเทคโนโลยี คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการปรับเปลี่ยนการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ทักษะด้านนี้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานในปัจจุบัน เนื่องจากนำมาใช้ในการสร้างองค์ความรู้สารสนเทศ หรือแก้ปัญหาการทำงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนั้น ทักษะเหล่านี้จะต้องพัฒนาให้กับผู้เรียนโดยดำเนินการผ่านการจัดการเรียนรู้ของครู รวมถึงครูต้องมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ด้วย

สมรรถนะเป็นองค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ของปัจเจกบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ทางการทำงานของบุคคลนั้น ๆ เป็นบทบาท หรือความรับผิดชอบที่มีความสัมพันธ์กับผลงาน และสามารถวัดค่าโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถพัฒนาผ่านการอบรม (Parry, 1998) สมรรถนะประกอบความรู้ ทักษะอัตมโนทัศน์ บุคลิกลักษณะประจำตัว และแรงจูงใจและเจตคติ (McClelland, 1993) โดยผ่านการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนถึงการวัดและประเมินผล (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิวณิช, 2542) ครอบคลุมด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Hough & Duncan, 1970) ซึ่งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ครูจะต้องมี แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้

วิธีสอน สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตสำหรับผู้เรียน

การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องดำเนินการพัฒนาครูผ่านหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครู โดยที่หลักสูตร ฝึกอบรม คือ การจัดทำแผนสำหรับจัดเตรียมชุดโอกาสในการเรียนรู้ให้กับบุคคลที่จะรับ การฝึกอบรม โดยกำหนดจุดมุ่งหมายและมวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุม เพื่อให้ผู้ที่เข้า รับการฝึกอบรมได้เรียนรู้จนมีองค์ความรู้ มีทักษะ มีเจตคติที่ดี และมีความสามารถในการจัดการ เรื่องที่เกี่ยวข้องตามเป้าหมายที่วางไว้ (สุรียา เหมตะศิลป์, 2553) หลักสูตรประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1. ความมุ่งหมาย (Objective) คือ ส่วนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อจุดประสงค์จะ เป็นแนวทางของการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนรู้อะไรบ้าง ในกระบวนการเรียนการสอน ต้องสอนเนื้อหาอะไร สอนใคร สอนทำไม และจะมีวิธีการสอนและประเมินการเรียนอย่างไร 2. เนื้อหา (Content) คือ สารของความรู้และประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้ตามศาสตร์ สาขาวิชาต่าง ๆ เนื้อหาของวิชาจะเป็นรายละเอียดของสาระความรู้และประสบการณ์ที่นำมา ถ่ายทอดให้กับผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 3. การนำหลักสูตร ไปใช้ (Curriculum Implementation) คือ การแปลงจุดประสงค์และเนื้อหาของหลักสูตรไปสู่ การสอนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะตามจุดประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ 4. การประเมินผล (Evaluation) คือ การปรับปรุงการเรียนการสอน โดยประเมินว่าผู้เรียน มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะตามจุดประสงค์ของหลักสูตร (สมิตร คุณานุกร, 2550) ทั้งนี้ สามารถสรุปองค์ประกอบของหลักสูตรที่จะดำเนินการพัฒนา ประกอบด้วย ความเป็นมา ของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร การจัดกิจกรรมฝึกอบรมของหลักสูตร การประเมินผลของหลักสูตรและ สื่อวัสดุอุปกรณ์ของหลักสูตร

ด้วยความสำคัญข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในประเด็นดังกล่าว และกำหนด หัวข้อวิจัย เรื่องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต และดำเนินการ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต
3. เพื่อใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต
5. เพื่อสร้างเครือข่ายสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix-Method Research) เป็นการวิจัยที่รวบรวมเอาระเบียบวิธีวิจัย 2 รูปแบบ ได้แก่ วิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ

2. กลุ่มเป้าหมาย

2.1 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต ได้แก่ ครูระดับประถมศึกษา จำนวน 150 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ พ.ศ. 2566 โดยเลือกแบบเจาะจง

2.2 กลุ่มเป้าหมายในประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

2.3 กลุ่มเป้าหมายในการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต ได้แก่ ครูระดับประถมศึกษา จำนวน 50 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พ.ศ. 2567 โดยการขออาสาสมัครครูเข้าร่วมอบรมด้วยความสมัครใจ

2.4 กลุ่มเป้าหมายในการสร้างเครือข่ายสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต ได้แก่ ครูระดับประถมศึกษา จำนวน 42 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เขต 3 และเขต 4 พ.ศ. 2567 โดยการขออาสาสมัครครูเข้าร่วมอบรมด้วยความสมัครใจ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ระดับความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต มีจำนวน 21 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1 ทุกข้อ

3.2 เครื่องมือที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย 4 เครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร การจัดกิจกรรมฝึกอบรมของหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ของหลักสูตร และการวัดการประเมินผล พร้อมกับคู่มือประกอบการใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม มีความเหมาะสม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3.2.2 แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ มีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3.2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์

3.2.4 แบบประเมินสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1. ความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต โดยประสานงานไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form และดำเนินเก็บข้อมูล

4.2 การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต โดยผู้วิจัยประสานไปยังผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการจัดส่งเครื่องมือการวิจัยไปยังผู้เชี่ยวชาญ เมื่อได้ผลการประเมินแล้ว นำมาแก้ไขปรับปรุงตามที่ยุเชี่ยวชาญแนะนำก่อนนำไปใช้

4.3 การใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต การดำเนินการฝึกอบรม ดังนี้

4.3.1 ก่อนดำเนินการฝึกอบรม มีการประสานไปยังครูกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขออาสาสมัครครูที่สนใจในการเข้าร่วมการฝึกอบรม ติดต่อประสานไปยังวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม และจัดเตรียมสถานที่ เอกสารต่าง ๆ

4.3.2 ระหว่างดำเนินการฝึกอบรม โดยให้ครูผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบก่อนการอบรม คณะวิทยากรดำเนินการอบรม ซึ่งใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 วัน ตั้งแต่เวลา 09.00-16.00 น.

4.3.3 หลักการฝึกอบรม โดยให้ครูผู้เข้ารับการอบรม ทำแบบทดสอบ หลังการอบรม และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมการอบรม

4.4 การสร้างเครือข่ายสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต โดยดำเนินกิจกรรมการสร้างเครือข่าย โดยเริ่มจากการติดต่อประสานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้กับครูกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน ที่สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการสร้างเครือข่าย จากนั้นดำเนินการอบรมตามหลักสูตร จำนวน 2 วัน ตั้งแต่เวลา 09.00-16.00 น. จากนั้นมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับผลงาน ชิ้นงาน สภาพปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตนเองพบ ถอดบทเรียนที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคตเพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในอนาคต พร้อมทั้งทำการทดสอบก่อนการอบรม หลังการอบรม สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมการอบรมขยายผลและกิจกรรมการสร้างเครือข่ายสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต และความเหมาะสมของหลักสูตร โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีเกณฑ์การแปลผล 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต พบว่า ความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต ด้านทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านทักษะการคิดและแก้ปัญหา และด้านทักษะเทคโนโลยี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.65$, $S.D.=0.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะเทคโนโลยี ($\bar{X}=4.66$, $S.D.=0.54$) รองลงมา คือ ด้านทักษะการคิดและแก้ปัญหา ($\bar{X}=4.65$, $S.D.=0.52$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}=4.64$, $S.D.=0.52$)

2. หลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต มี 8 องค์ประกอบ 1. ความเป็นมาของหลักสูตรฝึกอบรม 2. หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม 3. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 4. เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม 5. โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 18 ชั่วโมง 6. การจัดกิจกรรมของหลักสูตรฝึกอบรม 7. สื่อ วัสดุ

อุปกรณ์ของหลักสูตรฝึกอบรม และ 8. การวัดและประเมินผลของหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสม พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$, $S.D.=0.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า หลักการของหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$, $S.D.=0.69$) รองลงมา ความเป็นมาหลักสูตรฝึกอบรม ($\bar{X}=4.46$, $S.D.=0.67$) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม ($\bar{X}=4.46$, $S.D.=0.74$) สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ของหลักสูตรฝึกอบรม ($\bar{X}=4.46$, $S.D.=0.77$) การวัดและประเมินผลของหลักสูตรฝึกอบรม ($\bar{X}=4.46$, $S.D.=0.74$) อยู่ในระดับมาก ส่วนองค์ประกอบที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, $S.D.=0.75$)

3. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต ดังนี้

3.1 ครูมีความรู้ความเข้าใจ หลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการประเมินสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ 1. ครูมีสมรรถนะด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคตและสามารถบูรณาการในการออกแบบจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก 2. ครูมีสมรรถนะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต และสามารถบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด 3. ครูมีสมรรถนะด้านออกแบบและการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก 4. ครูมีสมรรถนะด้านการวัดและการประเมินผลทักษะแห่งอนาคต อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต พบว่า ครูมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, $S.D.=0.48$)

5. ผลการสร้างเครือข่ายสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจ หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูมีความพึงพอใจ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$, $S.D.=0.50$) นอกจากนี้ครูสมาชิกมีความตระหนักร่วมกันในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต โดยสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่าย จำนวน 42 คน มีการติดต่อสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ในเครือข่าย และเรียนรู้ร่วมกัน โดยสมาชิกสร้างกลุ่มไลน์ สร้างไต่รฟ์ เพื่อกำหนดกิจกรรมการพัฒนางานร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยการส่งแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งวิดีโอการสอน และร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงสมาชิกบางคนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปบูรณาการกับแผนการสอนเพื่อกำหนดประเด็นท้าทายที่เป็นข้อตกลงในการพัฒนางาน (PA)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ครูมีความต้องการจำเป็นในสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องมาจาก การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับทักษะแห่งอนาคต คือ ทักษะเทคโนโลยี ทักษะการคิดและการแก้ปัญหา และทักษะการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น สามารถนำความรู้ไปออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ และการวัดการประเมินผล โดยทักษะที่ต้องได้รับการพัฒนาที่จำเป็นต้องออกแบบและนำไปใช้ในการพัฒนานักเรียน นอกจากนี้ สมรรถนะยังมีความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพครูอีกด้วย สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่กล่าวว่า สมรรถนะช่วยให้การคัดสรรบุคลากรที่มีลักษณะดี ทั้งความรู้ ทักษะและความสามารถ พฤติกรรมที่เหมาะสมกับงานเพื่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามความต้องการขององค์กรได้อย่างแท้จริง ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงระดับความสามารถของตนเองว่า อยู่ในระดับใดและต้องพัฒนาในเรื่องใด และช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยวางแผนความก้าวหน้าทางอาชีพ เนื่องจากระบบสมรรถนะทำให้หน่วยงานทราบจุดแข็ง และจุดอ่อนของเจ้าหน้าที่ในองค์กร และทราบถึงทักษะหรือความสามารถที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งและเป้าหมายในอนาคตของเจ้าหน้าที่แต่ละคน ดังนั้น ข้าราชการต้องเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและต้องปฏิบัติงานแบบความเป็นมืออาชีพมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของศันสนีย์ เชาวนกุล (2565) ได้ทำวิจัยการพัฒนาศักยภาพครูในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ภูเก็ต ระนอง พบว่า ความต้องการในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. หลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต ประกอบด้วย 1. ความเป็นมาของหลักสูตรฝึกอบรม 2. หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม 3. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 4. เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม 5. โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 18 ชั่วโมง 6. การจัดกิจกรรมของหลักสูตรฝึกอบรม 7. สื่อวัสดุอุปกรณ์ของหลักสูตรฝึกอบรม และ 8. การวัดและประเมินผลของหลักสูตรฝึกอบรมซึ่งหลักสูตรฝึกอบรม มีความเหมาะสม ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาจากความต้องการของครูที่ต้องพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต กอรบกับกระแสความเปลี่ยนแปลงความไม่แน่นอนของโลกที่พลิกผัน ซับซ้อนการเตรียมคนสำหรับอนาคต จึงเป็นสิ่งสำคัญและตอบสนองการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กระแสของการพัฒนาสมรรถนะเพื่อรองรับตลาดงานทักษะอาชีพต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรนี้ขึ้น รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรที่ครอบคลุมมวลประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การฝึกอบรมให้กับครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุริยา เหมตะศิลป์ กล่าวว่า การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการพัฒนาครู

ผ่านหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครู โดยที่หลักสูตรฝึกอบรม คือ การจัดทำแผนสำหรับจัดเตรียมชุดโอกาสการเรียนรู้ให้กับบุคคลที่จะรับการฝึกอบรม โดยกำหนดจุดมุ่งหมายและมวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุม เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้จนมีองค์ความรู้ มีทักษะ มีเจตคติที่ดี และมีความสามารถในการจัดการเรื่องที่เกี่ยวข้อง ตามเป้าหมายที่วางไว้ (สุริยา เหมตะศิลป์, 2553) และหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้พัฒนาตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของธำรง บัวศรี (2542) ซึ่งกล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 9 ประการ ดังนี้ 1. เป้าหมายและนโยบายทางการศึกษา (Education Goals and Policies) 2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) 3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures) 4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objective) 5. เนื้อหา (Content) 6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) 7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) 8. การประเมินผล (Evaluation) และ 9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media) สอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงใจ สีเขียว และคณะ (2565) ได้ทำวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับครูประถมศึกษาในการเสริมสร้างสมรรถนะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหา โครงสร้าง กิจกรรม สื่อและการประเมินผลของหลักสูตร

3. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจ หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก กระบวนการฝึกอบรมทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น กิจกรรมการอบรมหลากหลาย และการแบ่งกลุ่ม มีสมาชิกครูจำนวนไม่มาก ทำให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติ นำเสนอและวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งได้รับข้อเสนอแนะจากวิทยากร สอดคล้องกับสุริยา เหมตะศิลป์ (2553) กล่าวว่า การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องดำเนินการพัฒนาผ่านหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูเพื่อให้ครูผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้ จนมีองค์ความรู้ มีทักษะ มีเจตคติที่ดี และมีความสามารถในการจัดการเรื่องที่เกี่ยวข้องตามเป้าหมายที่วางไว้ และสมคิด บางโม (2559) กล่าวเพิ่มเติมว่าการฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ หลักการ ทฤษฎีและแนวคิดในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ การตีความ แปลความ ขยายความ และอธิบายให้คนอื่นทราบได้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน เพิ่มพูนทักษะ ฝึกความชำนาญในการปฏิบัติงานและเพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ สร้างความรู้สึกที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิสรา อริยะเดชซ์ (2562) ที่ได้ทำวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา พบว่า คะแนนการทดสอบหลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

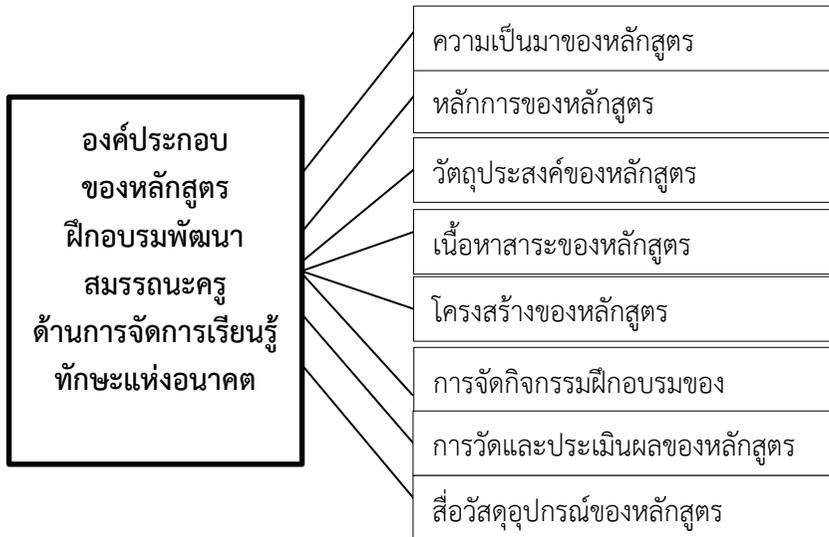
4. ครูมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมตามพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากกิจกรรมการฝึกอบรมได้ให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการลงมือปฏิบัติ เพื่อพัฒนาชิ้นงานของครู การจัดอบรมตามหลักสูตร รู้สึกสนุก มีความสุขในการอบรม ชอบในสิ่งที่ทำ ความรู้ระหว่างทำกิจกรรม การออกแบบกิจกรรมการอบรมเน้นกระบวนการ มีเอกสารประกอบการอบรมที่ชัดเจนสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี และเป็นการอบรมพัฒนาในวันหยุดไม่กระทบกับการเรียนการสอน ดังที่ กิติมา ปรีดีติลล (2549) กล่าวว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกที่ชอบหรือพอใจต่อองค์ประกอบ และสิ่งจูงใจในด้านต่าง ๆ โดยที่ผู้ปฏิบัติได้รับการตอบสนองความต้องการภายนอก หรือความต้องการทางกายภาพ เช่น ความสะดวกสบายด้านสถานที่การทำงานที่ตนเองถนัดหรือได้รับการตอบสนองต่อความต้องการภายใน หรือความต้องการทางจิตใจ เช่น ความเป็นเพื่อน การเป็นที่ยอมรับ และได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงานการประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เป็นต้น อีกประการคือ หลักสูตรฝึกอบรมนี้พัฒนาขึ้นจากความต้องการในการพัฒนาของครู ดังนั้นเมื่อกิจกรรมและกระบวนการอบรมตรงกับความสนใจ และมีกิจกรรมให้ลงมือปฏิบัติทั้งแบบเดี่ยว กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ จึงเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างดี ร่วมด้วยช่วยกันระหว่างโรงเรียนภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน และระหว่างเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดบุรีรัมย์จึงเกิดเครือข่ายการร่วมมือกันในการพัฒนาวิชาชีพอีกด้วย ความสอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงใจ สีเขียว และคณะ (2565) พบว่า ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

5. ผลการสร้างเครือข่ายสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต พบว่า ครูสมาชิก มีความตระหนักร่วมกันในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคตมีการติดต่อสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ในเครือข่ายและเรียนรู้ร่วมกัน มีช่องทางการสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูในกลุ่มขยายผลมีความสนใจเดียวกัน จึงสามารถรวมกลุ่มได้และเมื่อเข้าสู่กระบวนการอบรมตามหลักสูตรกิจกรรมการอบรม มีส่วนให้ครูมีความรู้เข้าใจ และนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานของตนเอง สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่กล่าวถึงการดำเนินงานของเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษานั้น จุดเน้นสำคัญต้องเริ่มต้นการทำงานในรูปแบบเครือข่าย การร่วมมือรวมพลังจากพื้นที่ระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด กำหนดกิจกรรม เครื่องมือดำเนินงาน และเป้าหมายของเครือข่าย ชัดเจนและสร้างความรู้ความเข้าใจตรงกัน ที่สำคัญคือมีเจ้าภาพเป็นแกนนำหลักที่มีบทบาท ดำเนินการประสานสร้างและขับเคลื่อนการศึกษาในระดับพื้นที่ และตรงตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นเห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่คุณภาพและประสิทธิภาพของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน นับเป็นกลไกพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต โดยมีองค์ประกอบ ความเป็นมา หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ โครงสร้าง การจัดกิจกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และการวัดและประเมินผล ซึ่งพัฒนาจากความต้องการจำเป็นของครูผู้สอน ผ่านการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร สามารถนำไปใช้ฝึกอบรมครูและขยายผลต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาสมรรถนะครู
ด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปติดตามการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดทักษะด้านการทำงานร่วมกัน ทักษะด้านการคิดแก้ปัญหา และทักษะเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การประเมินผลการสอนของครูทั้งในระหว่างการอบรมปฏิบัติการและการนิเทศติดตามการปฏิบัติการสอนของครู ควรดำเนินการอย่างจริงจัง ให้กำลังใจ ให้ข้อเสนอแนะด้วยกัลยาณมิตรนิเทศ เพื่อส่งผลให้ครูปฏิบัติการสอนทักษะแห่งอนาคตได้ในระดับมากที่สุด

2. รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะครูครั้งนี้เกิดจากความต้องการความสนใจของครู ความตระหนักด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต ดังนั้น ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องควรนำสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคตกับครูผู้สอนในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น ระดับการศึกษาปฐมวัย ระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น
2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาครูด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น
3. ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคตอื่น ๆ เช่น ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ทักษะการเป็นผู้นำและอิทธิพลทางสังคม เป็นต้น
4. ควรศึกษาติดตามผลการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการคิดแก้ปัญหา และทักษะเทคโนโลยีของนักเรียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคตได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปี 2567

เอกสารอ้างอิง

- กิตติมา ปรีดีดีลิก. (2549). *ปรัชญาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ประเสริฐการพิมพ์.
- กัลยา ตากุล. (2550). *การศึกษาการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 3 : กรณีศึกษาโรงเรียนวชิราวุธวิทยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิสรา อริยะเดชซ์. (2562). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 13(3), 149-157.
- ดวงใจ สีเขียว และคณะ. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับครูประถมศึกษาในการเสริมสร้างสมรรถนะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 13(1), 223-247.

- อึ้ง บั้วศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธารอักษรพิมพ์.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). *การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: เซ็นเตอร์ ดิสคัฟเวอรี.
- คันสนีย์ เขาวนกุล. (2565). *การพัฒนาศักยภาพครูในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พังงา ภูเก็ต ระนอง (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.*
- สมคิด บางโม. (2559). *การภาชีอากรธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สมิทร คุณานุกร. (2550). *หลักสูตรและการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชวนชม.
- สุรียา เหมตะศิลป์. (2553). *การพัฒนาผู้เรียนหรือการปรับปรุงการเรียนการสอนด้วย กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียน ระดับประถมตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- Hough, B. & Duncan, K. (1970). *Teaching description and analysis*. USA: Addison-Wesley.
- McClelland, G. H. (1993). Statistical difficulties of detecting interactions and moderator effects. *Psychological bulletin*, 114(2), 376.
- Parry, K. W. (1998). Grounded theory and social process: A new direction for leadership research. *The leadership quarterly*, 9(1), 85-105.

การเห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลต้นไม้มรดก
อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก*
APPRECIATION AND PUBLIC PARTICIPATION IN CARING FOR HERITAGE TREES
IN NAKHONTHAI DISTRICT, PHITSANULOK PROVINCE

เสาวลักษณ์ ลีมติริวงศ์, นพรัตน์ รัตนประทุม, กวินธร เสถียร, ศุภสิทธิ์ ติตะนา
Saowaluk Limsiriwong, Nopparat Rattanaprathum, Gwyntorn Satean, Supasit Tana
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
Corresponding Author E-mail: saowalukl@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก และการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกของประชาชน 2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก และการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกของประชาชน และ 3. ให้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดกของประชาชนในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 310 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับ การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว การนำเสนอผลการศึกษานำเสนอผลการพรรณนาประกอบตารางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การเข้าร่วมงานบวชต้นไม้ หรือการปลูกต้นไม้ สำหรับการศึกษาระดับการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดก พบว่า ในภาพรวมมีการเห็นคุณค่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ต้นไม้มรดกก่อให้เกิดการสืบทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก มีความแตกต่างกันตามระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน และการประกอบอาชีพ สำหรับตัวแปรการเห็นคุณค่า ต้นไม้มรดก พบว่า การเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกมีความแตกต่างกันตามภูมิฐานะ ผลการจัดลำดับข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลต้นไม้มรดก พบว่า จากทั้งหมด 11 ข้อ ข้อที่มีผลรวมร้อยละสูงสุดอันดับที่ 1 คือ ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนใน

ท้องถิ่น อันดับที่ 2 ได้แก่ จัดทำป้ายบอกตำแหน่งที่ตั้ง และอันดับที่ 3 ได้แก่ ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่

คำสำคัญ: ต้นไม้มรดก; ยางนา; จำปาขาว; การมีส่วนร่วม; การเห็นคุณค่า

Abstract

This research aims to: 1. study the level of public participation in caring for heritage trees and their appreciation of heritage trees, 2. compare public participation in caring for and valuing heritage trees, and 3. provide recommendations for the conservation of heritage trees in Nakhon Thai District, Phitsanulok Province. The study employs a quantitative research methodology, collecting data through questionnaires from a sample of 310 individuals. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, with hypothesis testing conducted using one-way ANOVA. The findings are presented through descriptive analysis supported by statistical tables.

The results of the study indicate that the overall level of public participation in caring for heritage trees was high. The highest mean score was observed in participation in tree ordination ceremonies or tree planting activities. Regarding the level of appreciation of heritage trees, the overall perception was rated at the highest level. The item with the highest mean score was the recognition of heritage trees as a medium for cultural identity preservation. The hypothesis testing results revealed that the mean scores for participation in caring for heritage trees differed significantly based on the duration of residence in the community and occupation. Regarding the appreciation of heritage trees, significant differences were found based on the respondents' place of origin. In terms of ranking recommendations for public participation in heritage tree conservation, the top three recommendations out of 11 were: 1. educating local children and youth, 2. creating signage to indicate the locations of heritage trees, and 3. promoting cultural tourism activities in the area.

Keywords: Heritage Tree; Yang Na; Champakao; Participation; Appreciation

บทนำ

ต้นไม้ใหญ่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีคุณค่าทั้งในเชิงนิเวศวิทยา สุนทรียศาสตร์ และประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะคุณค่าในระบบนิเวศ ช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศ

แล้วปล่อยก๊าซออกซิเจนให้สิ่งมีชีวิตอื่น โดยสามารถดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ได้มากถึง 30-60 กรัม ต่อตารางเมตรต่อวัน (บรรจง สมบูรณ์ชัย และคณะ, 2561) ต้นไม้ใหญ่ยังช่วยให้พื้นที่ร่มรื่น สวยงาม และในด้านประวัติศาสตร์ การศึกษาต้นไม้มีส่วนบอกเล่าหรือเป็นพื้นที่เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเมือง (ฐิติมา ญาณะวงษา และมานุญณ์ สุคติตา, 2560)

สังคมไทยเริ่มตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลต้นไม้ใหญ่และเริ่มเผยแพร่องค์ความรู้ ในการดูแลต้นไม้ใหญ่อย่างถูกวิธีในปี พ.ศ. 2557 (พิชรา คงสุผล, 2561) ประกอบกับรัฐบาลได้ กำหนดนโยบายให้ต้นไม้ใหญ่เป็นมรดกของชาติในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการ อนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยในจังหวัดพิษณุโลก ต้นยางนาและจำปา ขาว อำเภอนครไทย ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

ยางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb. Ex G.Don) อยู่ในวงศ์ Dipterocarpaceae เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ผลัดใบ ลำต้นเปลาตรง เปลือกหนาเรียบ สีขาวหรือเทาปนตามแนวยาว หากอยู่ในป่าธรรมชาติอาจสูงได้มากกว่า 50 เมตร จึงถือเป็นพญาไม้แห่งเอเชียอาคเนย์ (บุญวงศ์ ไทยอุตสาห์ และคณะ, 2550) สำหรับต้นยางนา อยู่ในพื้นที่สาธารณะบ้านสวนยาง (หมู่ 3) ตำบลเนินเพิ่ม มีความโต 10.15 เมตร สูงมากกว่า 50 เมตร การตรวจหาอายุด้วยเทคนิครุกข กาลวิทยา (dendrochronology) ในปี พ.ศ. 2562 พบว่า มีอายุประมาณ 432 ปี สถานภาพ ต้นไม้มีความสมบูรณ์ ไม่พบรอยทำลายจากแมลง ไม่พบโพรงไม้ ยกเว้นโพรงเดิมที่เกิดจากการ เจาะเอาน้ำมันยางในอดีต ไม่พบปัญหาการกลอย แต่มีไม้กาฝาก เช่น โพธิ์ ไทร และวัชพืชขึ้น โดยรอบ คุณค่าของไม้ยางนาสำหรับชุมชน ได้แก่ 1. การเป็นมรดกทางวัฒนธรรม อันมีที่มาจาก ความเชื่อมุขปาฐะ (Oral History) 2. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ด้วยสะท้อนวิถีชีวิตชุมชนจาก การใช้ประโยชน์น้ำมันยาง ชีได้ การเก็บหาน้ำผึ้ง 3. คุณค่าด้านระบบนิเวศท้องถิ่น โดยแสดงถึง สภาพป่าเบญจพรรณ และชื่อภูมินามบ้าน (บ้านสวนยาง) และภูมินามเมือง (เมืองบางยาง) 4. คุณค่าด้านทรัพยากร เนื่องจากเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ 5. คุณค่าด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะโดยรอบ และ 6. คุณค่าด้านความงาม ด้วย ลักษณะลำต้นสูงเปลา ไม่ใช้รูปทรงแบบตัววี (V-shaped) จึงมีความสมดุล เสริมภูมิทัศน์ชุมชน (กวิณธร เสถียร และคณะ, 2566)

จำปาขาว (*Magnolia Champaca* (L.) Baill. Ex Pierre Var. *Champaca*) วงศ์ Magnoliaceae เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง-ใหญ่ ไม่ผลัดใบ อยู่ในวัดกลาง ตำบลนครไทย มีความ โต 4.75 เมตร ความสูง 12 เมตร ยังไม่มีการตรวจหาอายุ แต่ชุมชนท้องถิ่นเชื่อว่ามียูกว่า 700 ปี เนื่องจากเป็นไม้ที่พ่อขุนบางกลางท่าวปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์สุโขทัยทรงปลูก สภาพ ต้นไม้มีลำต้นเอนเอียง จึงต้องใช้ไม้ค้ำยัน แม้ต้นไม้โพรงร่องขนาดใหญ่ แต่ก็ได้รับการศัลยกรรม ปิดโพรง และมีการทำรั้วล้อมรอบ เพื่อป้องกันผู้คนเข้าไปสัมผัสต้นไม้อ่อน สำหรับคุณค่าของต้น จำปาขาว ได้แก่ 1. การเป็นมรดกทางวัฒนธรรม อันมีที่มาจากความเชื่อมุขปาฐะต่อพ่อขุนบาง กลางท่าว จนแปลงมาเป็นงานประเพณีปีถองชัย 2. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีบันทึก

หลักฐานการมาเยือนของหม่อมเจ้าพูนพิศมัย ดิศกุล 3. คุณค่าด้านทรัพยากร ด้วยมีการใช้ประโยชน์จากดอกในการทำจำปาดองเป็นของหอมบูชาพระ 4. คุณค่าด้านลักษณะพฤกษศาสตร์ของพรรณไม้โดดเด่นหายาก เนื่องจากเกิดการผสมตามธรรมชาติระหว่างจำปาและจำปีป่า จึงให้ดอกสีขาว 5. คุณค่าด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ผู้คนสามารถเที่ยวชมโบราณสถานภายในวัด และชื่นชมกับไม้ยืนต้นนาพรรณ 6. คุณค่าด้านความงาม การใช้ไม้ค้ำยันโดยรอบ ทำให้เกิดเอกลักษณ์ที่แปลกตา (กวินธร เสถียร และคณะ, 2566)

ภาพที่ 1 ต้นยางนา (ซ้าย) ต้นจำปาขาว (ขวา)

ทั้งนี้ ต้นไม้มรดกเป็นสิทธิของชุมชน ชุมชนเจ้าของต้นไม้มรดกควรมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา อีกทั้งต้นไม้มรดกยังเป็นวิถีชีวิตและความทรงจำของคนในชุมชนที่จะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้กับคนในรุ่นปัจจุบันได้รับรู้และตระหนักในคุณค่า เกิดจิตสำนึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งและมีบทบาทสำคัญในการดูแลรักษา ประกอบกับองค์การยูเนสโก (2565) ก็ได้แสดงถึงประโยชน์ที่คาดการณ์ได้จากวิธีการจัดการมรดกอย่างยั่งยืนที่สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน อันจะส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่

จากการประกาศให้ต้นยางนาและจำปาขาวเป็นต้นไม้มรดกในพื้นที่นี้แล้ว คณะผู้วิจัยจึงอยากทราบว่า ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดูแลต้นไม้มรดกและเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกระดับใด อีกทั้ง การมีส่วนร่วมดูแลและการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกของประชาชน มีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และประชาชนในพื้นที่จะให้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดกอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาอาจนำไปสู่การดูแลต้นไม้มรดกร่วมกันของชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก และการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกของประชาชนในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก และการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกของประชาชนในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดกของประชาชนในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ได้แก่ ผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 1,339 คน ประกอบด้วย ประชาชนบ้านสวนยาง ตำบลเนินเพิ่ม จำนวน 614 คน และประชาชนบ้านนครไทย ตำบลนครไทย จำนวน 725 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเนินเพิ่ม, 2562; เทศบาลตำบลนครไทย, 2562)

2.2 โครงการวิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ซึ่งได้มาจากบางส่วนของ ประชากร ขนาดตัวอย่าง ได้มาจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลส่วนบุคคล 2. การเห็นคุณค่า การมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก และข้อเสนอในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดก ข้อคำถามตอนแรกมี ลักษณะให้เลือกตอบ และเติมข้อความลงในช่องว่าง ส่วนตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นมาตราวัดแบบ ประมาณค่า ได้แก่ น้อยที่สุด 1 คะแนน น้อย 2 คะแนน ปานกลาง 3 คะแนน มาก 4 คะแนน และ มากที่สุด 5 คะแนน เครื่องมือวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตามจุดประสงค์รายข้อ ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ร่วมกับผู้ช่วยนักวิจัย ก่อนการลงพื้นที่ นักวิจัย ขออนุญาตผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 แห่ง เพื่อให้ทีมวิจัยลงพื้นที่ชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากบันทึกข้อมูลลงใน Google Form แล้วก็ได้ส่งไฟล์ออกให้เป็นไฟล์นามสกุล .xlsx หลังจากนั้นจึงได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และการแปลความตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ สำหรับการทดสอบ สมมุติฐานการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ด้วย สถิติ F-test และหากพบว่ามีนัยสำคัญ (Sig. < 0.05) ก็จะเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Multiple Comparisons) ด้วยสถิติ LSD ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มี ภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด คิดเป็นร้อยละ 82.3 และมีเพียงส่วนน้อยที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่น โดยมีทั้งย้ายภายในจังหวัด และย้ายมาจากต่างจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 8.7 และ 9.0 ตามลำดับ

โดยกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร และมีประมาณ 1 ใน 3 ประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม ส่วนที่เหลืออีกประมาณ ร้อยละ 18 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความถี่ และร้อยละข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	ความถี่	ร้อยละ
ภูมิลำเนา		
- อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด	255	82.3
- ย้ายมาจากตำบลหรืออำเภอใน จ. พิษณุโลก	27	8.7
- ย้ายมาจากจังหวัดอื่น	28	9.0
รวม	310	100.0
ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (ปี)		
- ไม่เกิน 29 ปี	54	17.4
- 30 – 59 ปี	171	55.2
- 60 ปีขึ้นไป	85	27.4
รวม	310	100.0
	Mean= 46.92 S.D.= 18.26 Max.= 93 Min.= 2	
อาชีพ		
- ไม่ได้ประกอบอาชีพ	56	18.1
- อาชีพภาคการเกษตร	109	35.2
- อาชีพนอกภาคการเกษตร	145	46.8
รวม	310	100.0

2. ระดับการมีส่วนร่วม และการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดก

2.1 ระดับการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก ผลการศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$, S.D.= 1.20) โดยข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.44$, S.D.=1.10) คือ ข้อที่ 1 การเข้าร่วมงานบวชต้นไม้ หรือการปลูกต้นไม้ ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่ที่ยึดมั่นกับคำสอนพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับความเมตตาต่อทุกสรรพสิ่ง และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนมาจากการมีส่วนร่วมในการบวชต้นไม้ รองลงมา ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.94) คือ ข้อที่ 5 การแนะนำคนรู้จักมาเที่ยวชมต้นไม้มรดก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกของประชาชนในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

การมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก	ร้อยละระดับการมีส่วนร่วม (n=310)					\bar{X}	S.D.	แปลความ
	น้อยมาก	น้อย	บางครั้ง	บ่อย	ทุกครั้ง			
1. การเข้าร่วมงานบวชต้นไม้ หรือการปลูกต้นไม้	4.2	3.9	11.6	4.2	76.1	4.44	1.10	มาก
2. การเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแลต้นไม้	17.1	7.7	18.7	24.5	31.9	3.46	1.44	ปานกลาง
3. การช่วยบำรุงรักษาพื้นที่บริเวณต้นไม้	11.0	4.2	18.4	21.9	44.5	3.85	1.33	มาก

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกของประชาชนในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก (ต่อ)

การมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก	ร้อยละระดับการมีส่วนร่วม (n=310)					\bar{X}	S.D.	แปลความ
	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	บ่อย	ทุกครั้ง			
4. การช่วยบริจาคเงินเพื่อดูแลต้นไม้	6.1	1.9	19.7	6.8	65.5	4.24	1.20	มาก
5. การแนะนำคนรู้จักมาเที่ยวชมต้นไม้	3.5	2.3	6.5	39.0	48.7	4.27	0.94	มาก
รวมระดับการมีส่วนร่วม						4.05	1.20	มาก

2.2 ระดับการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดก ผลการศึกษาในระดับการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดก พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีระดับการเห็นคุณค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.66$, S.D.=0.65) โดยข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}=4.94$, S.D.=0.37) ได้แก่ ข้อที่ 4 ต้นไม้มรดกก่อให้เกิดการสืบทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่า ต้นไม้มรดกไม่ได้เป็นเพียงพืชพรรณธรรมดา แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เป็นรากฐานสำคัญของชีวิต ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกของประชาชนในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

การเห็นคุณค่าต้นไม้มรดก	ร้อยละระดับการเห็นคุณค่า (n=310)					\bar{X}	S.D.	แปลความ
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ปานกลาง	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
1. ต้นไม้มรดกมีคุณค่า เพราะเป็นต้นไม้ที่มีอายุยืน	0.3	0.6	1.9	2.9	94.2	4.90	0.46	มากที่สุด
2. ต้นไม้มรดกเป็นไม้หายาก เพราะมีต้น เดียวในพื้นที่	11.9	35.2	5.2	1.0	46.8	3.35	1.61	ปานกลาง
3. ต้นไม้มรดกเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าตำนานท้องถิ่น	0.6	1.0	1.3	3.2	93.9	4.89	0.51	มากที่สุด
4. ต้นไม้มรดกก่อให้เกิดการสืบทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม	0.0	0.6	1.9	0.6	96.8	4.94	0.37	มากที่สุด
5. ต้นไม้มรดก มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือรุกขเทวดาประจำต้นไม้	0.3	2.3	1.6	2.3	93.5	4.86	0.57	มากที่สุด
6. ต้นไม้มรดกช่วยบันดลใจคน	2.6	1.6	3.5	20	72.3	4.58	0.85	มากที่สุด
7. ต้นไม้มรดกเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน	0.3	0.3	1.9	3.5	93.9	4.90	0.43	มากที่สุด
8. ต้นไม้มรดกให้ความสงบ ผ่อนคลายเมื่อมาเที่ยวชม	0.0	1.0	2.3	6.8	90	4.86	0.48	มากที่สุด
9. การคงอยู่ของต้นไม้มรดกจะส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวในชุมชน	1.0	0.3	1.9	0.6	96.1	4.91	0.51	มากที่สุด
10. ต้นไม้มรดกส่งผลดีต่อการสร้างรายได้แก่ชุมชน	1.6	1.6	11.3	36.5	49	4.30	0.85	มาก
11. ชุมชนจะได้รับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมหากมีการดูแลต้นไม้	0.6	0.6	4.2	37.7	56.8	4.49	0.67	มาก

ตารางที่ 3 ระดับการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกของประชาชนในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก (ต่อ)

การเห็นคุณค่าต้นไม้มรดก	ร้อยละระดับการเห็นคุณค่า (n=310)					\bar{X}	S.D.	แปลความ
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ปานกลาง	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	12. ต้นไม้ใหญ่อื่นๆ ก็มีคุณค่าเช่นเดียวกับไม้มรดก ควรค่าแก่การฟื้นฟู และดูแลรักษา	0.0	0.3	3.5	3.5			
รวมระดับการเห็นคุณค่า						4.66	0.65	มากที่สุด

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม และการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดก

3.1 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล การนำเสนอส่วนนี้เป็นการทดสอบสมมติฐานการวิจัย การมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกของประชาชนน่าจะมีความแตกต่างกันตามรุ่นวัย ภูมิฐานะ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ระดับการศึกษา และอาชีพ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยสถิติ F-test พบว่า จากตัวแปรส่วนบุคคลทั้งหมด 5 ตัว มีเพียง 2 ตัวแปรเท่านั้นที่ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม กับ ภายในกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ($F = 6.773$, $Sig. = 0.001$) และ การประกอบอาชีพ ($F = 6.340$, $Sig. = 0.002$) ซึ่งหมายความว่า มีคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกอย่างน้อย 1 คู่ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ การอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานานย่อมมีความผูกพัน และรู้สึกมีส่วนร่วมในการรักษา และดูแลสิ่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมมากด้วย ซึ่งรวมถึงต้นไม้มรดก นอกจากนี้ การประกอบอาชีพที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติ เช่น เกษตรกร ซึ่งต้องพึ่งพาธรรมชาติในกระบวนการผลิตอาจทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลต้นไม้มรดกมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

รุ่นวัย (Generation)	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	98.180	2	49.090	2.349	0.097
Within Groups	6415.655	307	20.898		
Total	6513.835	309			
ภูมิฐานะ	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	63.179	2	31.589	1.503	0.224
Within Groups	6450.657	307	21.012		
Total	6513.835	309			
ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	275.275	2	137.637	6.773	0.001
Within Groups	6238.561	307	20.321		
Total	6513.835	309			

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้รดกจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (ต่อ)

การประกอบอาชีพ	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	258.366	2	129.183	6.340	0.002
Within Groups	6255.469	307	20.376		
Total	6513.835	309			

สำหรับผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ด้วยสถิติ LSD พบว่า คู่ที่มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้รดกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ คู่ที่ 1 คือ ระยะเวลา 1 - 29 ปี กับ 30 - 59 ปี โดยมีผลต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89 (Sig.= 0.007) และคู่ที่ 2 คือ ระยะเวลา 1 - 29 ปี กับ 60 ปีขึ้นไป โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.88 (Sig.= 0.000) ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า ยิ่งอาศัยอยู่ในชุมชนนานขึ้น ก็ยังมีคะแนนการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้รดกมากขึ้นด้วย ซึ่งเหตุผลหนึ่งก็อาจเนื่องมาจากความผูกพันกับชุมชน และความรู้และประสบการณ์ที่มากขึ้นในการดูแลต้นไม้รดกสำหรับตัวแปรการประกอบอาชีพ พบว่า คู่ที่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่คู่อาชีพภาคการเกษตรกับนอกภาคการเกษตร โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.02 (Sig.= 0.000) อาชีพภาคการเกษตรเป็นอาชีพที่มีอิสระ และยังพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตมากกว่าอาชีพนอกภาคการเกษตร ดังนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุให้ผลต่างค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้รดกของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่การมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้รดกจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลด้วยสถิติ LSD

ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (I)	ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (J)	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
1 - 29 ปี (Mean=18.43)	30 - 59 ปี (Mean=20.32)	-1.896	0.704	0.007
	60 ปีขึ้นไป (Mean=21.31)	-2.880	0.784	0.000
30 - 59 ปี (Mean=20.32)	60 ปีขึ้นไป (Mean=21.31)	-0.984	0.598	0.101
ไม่ได้ประกอบอาชีพ (Mean=20.52)	ภาคการเกษตร (Mean=21.36)	-0.840	0.742	0.259
	นอกภาคการเกษตร (Mean=19.34)	1.180	0.710	0.098
ภาคการเกษตร (Mean=21.36)	นอกภาคการเกษตร (Mean=19.34)	2.020	0.572	0.000

3.2 การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าต้นไม้รดกจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล การทดสอบสมมุติฐานการวิจัย การเห็นคุณค่าต้นไม้รดกของประชาชนน่าจะมีความแตกต่างกันตามรุ่นวัย ภูมิลำเนา ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ค่าสถิติ

F-test มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. < 0.05) มีเพียง 1 ตัวแปร คือ ภูมิภาค กล่าวคือ มีอย่างน้อย 1 คู่ที่ค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีภูมิภาคเกิดในชุมชนจะทำให้มีโอกาสพบเจอต้มไม้มรดกตั้งแต่เด็ก และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชนมากกว่า ซึ่งส่งผลให้การเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกมากกว่าผู้ที่ไม่มีภูมิภาคเกิดในชุมชน สำหรับตัวแปรอื่น ๆ อีก 4 ตัวแปร ได้แก่ รุ่นวัย ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ค่า Sig. > 0.05 กล่าวคือ ตัวแปรเหล่านี้ไม่มีผลต่อการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดก ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

รุ่นวัย (Generation)	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	32.806	2	16.403	0.624	0.536
Within Groups	8064.229	307	26.268		
Total	8097.035	309			
ภูมิภาค	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	188.127	2	94.063	3.651	0.027
Within Groups	7908.909	307	25.762		
Total	8097.035	309			
ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	74.016	2	37.008	1.416	0.244
Within Groups	8023.020	307	26.134		
Total	8097.035	309			
ระดับการศึกษา	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	54.760	2	27.380	1.039	0.355
Within Groups	7983.623	303	26.349		
Total	8038.382	305			
อาชีพ	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	62.315	2	31.158	1.191	0.305
Within Groups	8034.720	307	26.172		
Total	8097.035	309			

สำหรับผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของตัวแปรภูมิภาคด้วยสถิติ LSD ตารางที่ 7 พบว่า คู่ที่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ คู่ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด กับ ผู้ย้ายมาจากจังหวัดอื่น โดยมีผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 (Sig.= 0.017) 05 การมีภูมิภาคเกิดในชุมชนจะทำให้พบเจอกับต้นไม้มรดกในทุกช่วงวัยของชีวิต ตั้งแต่วัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ซึ่งสร้างโอกาสการเรียนรู้และมีส่วนร่วมกับชุมชนในการทำกิจกรรมอนุรักษ์ต้นไม้มรดกมากขึ้นด้วย ดังนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุให้ผู้ที่ย้ายมาอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด มีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกแตกต่างจากผู้ย้ายมาจากจังหวัดอื่น

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลด้วย LSD

ภูมิสำเนา (I)	ภูมิสำเนา (J)	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด (Mean=56.21)	ย้ายมาจากตำบลหรืออำเภออื่นในพิษณุโลก (Mean=54.70)	1.508	1.027	0.143
	ย้ายมาจากจังหวัดอื่น (Mean=53.79)	2.426	1.010	0.017
ย้ายมาจากตำบลหรืออำเภออื่นในพิษณุโลก (Mean=54.70)	ย้ายมาจากจังหวัดอื่น (Mean=53.79)	0.918	1.369	0.503

4. ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดกของประชาชน การจัดลำดับข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดกของประชาชน ได้พิจารณาจากผลรวมของค่าร้อยละในช่องมากกับมากที่สุดเท่านั้น เพราะสะท้อนถึงความชัดเจนของข้อเสนอแนะที่มากกว่าระดับอื่น สำหรับผลการจัดลำดับข้อเสนอแนะ 3 อันดับแรกจากทั้งหมด 11 ข้อ พบว่า ข้อที่มีผลรวมร้อยละสูงที่สุดอันดับที่ 1 คือ ข้อ 9 ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น อันดับที่ 2 ได้แก่ ข้อ 5 จัดทำป้ายบอกตำแหน่งที่ตั้ง และอันดับที่ 3 ได้แก่ ข้อ 8 ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับ ข้อเสนอแนะที่ได้อันดับที่ 1 สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าการสืบทอดความรู้และวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งคนส่วนใหญ่ตระหนักรู้ร่วมกัน และต้องการให้ดำเนินโครงการสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อการอนุรักษ์ต้นไม้มรดก สำหรับข้อที่ได้ลำดับสุดท้าย คือ ข้อ 3 บำรุงรักษาพื้นที่กั้นอาณาเขตที่โปร่งโล่ง ข้อเสนอแนะข้อนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการจัดการ ดูแล อนุรักษ์อาณาบริเวณต้นไม้มรดกของชุมชน ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดกของประชาชนในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดก	ร้อยละระดับความคิดเห็น (n=310)					ผลรวม	ลำดับที่
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
1. ฟื้นฟูต้นไม้ ตัดแต่งกิ่ง ฟื้นฟูดินและระบายน้ำ	0.3	1.0	8.7	23.5	66.5	90.0	4
2. ตรวจสอบสุขภาพต้นไม้มรดกประจำปีโดย	0.6	0.6	18.4	22.6	57.7	80.3	9
3. บำรุงรักษาพื้นที่กั้นอาณาเขตที่โปร่งโล่ง	53.9	2.3	6.5	33.5	3.9	37.4	11
4. เพาะและขยายพันธุ์ต้นไม้	1.0	0.0	32.9	21.6	44.5	66.1	10
5. จัดทำป้ายบอกตำแหน่งที่ตั้ง หรือบอกทาง	0.0	0.3	6.8	4.2	88.7	92.9	2
6. สสำรวจไม้ใหญ่อื่นๆ ในพื้นที่เพิ่มเติม	1.3	2.6	9.7	13.5	72.9	86.4	6
7. ให้คณะกรรมการชุมชนมีหน้าที่ดูแลต้นไม้	1.0	1.3	11	17.1	69.7	86.8	5
8. ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	0.3	0.6	7.7	2.6	88.7	91.3	3
9. ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น	0.3	1.0	4.2	29.7	64.8	94.5	1
10. จัดทำโปสเตอร์หรือของที่ระลึกที่เกี่ยวกับต้นไม้	2.6	0.6	11.6	33.5	51.6	85.1	7

ตารางที่ 8 ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดกของประชาชนในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก (ต่อ)

ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดก	ร้อยละระดับความคิดเห็น (n=310)					ผลรวม	ลำดับที่
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
11. จัดโครงการผ้าป่าหรือกองทุนเพื่ออนุรักษ์ต้นไม้	3.2	1.6	11.6	3.9	79.7	83.6	8

อภิปรายผลการวิจัย

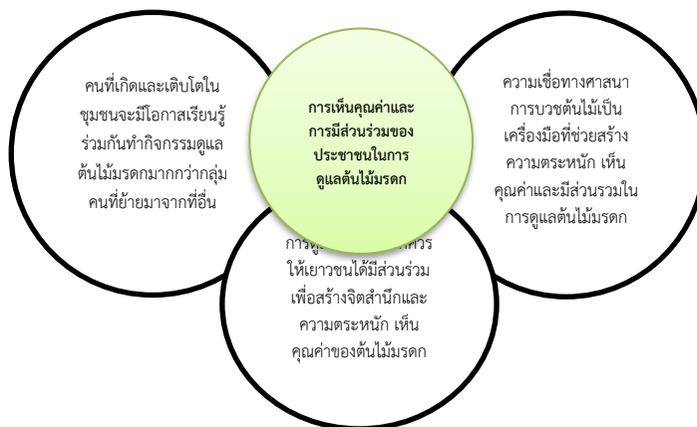
1. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกและการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกของประชาชน พบประเด็นที่สำคัญ คือ ระดับการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกและการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบในครั้งนี้ทำให้ทราบแนวโน้มของพฤติกรรมมีส่วนร่วม และความรู้สึกรักใคร่ของคนในพื้นที่เห็นถึงประโยชน์จากต้นไม้มรดกในด้านวัฒนธรรม ต้นไม้มรดกไม่ได้เป็นเพียงพืชพรรณธรรมดา แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณ และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เป็นรากฐานสำคัญของชีวิต ประชาชนยังยึดมั่นกับคำสอนพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับความเมตตาต่อทุกสรรพสิ่ง และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนมาจากการมีส่วนร่วมในการบวชต้นไม้ สอดคล้องกับงานของมูลนิธิสืบนาคะเสถียร (2565) ที่อธิบายถึงพิธีบวชป่า เป็นการผสมผสานความเชื่อทางศาสนากับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ต้องอาศัยการร่วมมือกันของคนในชุมชน พิธีบวชป่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างการตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อเรื่องการอนุรักษ์ให้แก่คนในชุมชนด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การเข้าใจในประเด็นนี้ยังแสดงถึงจุดแข็งของคนในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำโครงการพัฒนา หรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของหน่วยงานได้ในอนาคต เช่น เทศบาลตำบลนครไทย องค์การบริหารส่วนตำบลเนินเพิ่ม และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก และการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกของประชาชน พบประเด็นที่สำคัญ คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิดมีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกสูงกว่ากลุ่มที่ย้ายมาจากจังหวัดอื่น สาเหตุหนึ่งก็เพราะว่าคนที่เกิดในชุมชนจะทำให้มีโอกาสพบเจอต้นไม้มรดกตั้งแต่วัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ซึ่งสร้างโอกาสการเรียนรู้และมีส่วนร่วมกับชุมชนในการทำกิจกรรมอนุรักษ์ต้นไม้มรดกมากขึ้นด้วย ดังนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุให้ผู้ที่ย้ายมาอาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด มีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกแตกต่างจากผู้ย้ายมาจากจังหวัดอื่น สอดคล้องกับงานของ Koufman (1949) ที่อธิบายว่า ระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาครั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าการปลูกฝังค่านิยมต้องใช้เวลานาน จึงจะกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกให้ความสำคัญ และความเต็มใจแสดงพฤติกรรมดูแลต้นไม้มรดก สอดคล้องกับงานของสุขาดา จักรพิสุทธิ์ (2547) ที่สรุปว่า การปลูกฝังค่านิยมของประชาชนต้องอาศัยเวลา ค่านิยม เป็นเครื่องชี้นำตนเอง

ให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ และดูแลต้นไม้มรดกอย่างแท้จริง การสร้างการมีส่วนร่วมควรให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่นควบคู่ไปกับคนที่เกิดในชุมชน เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของต้นไม้มรดก

3. การศึกษาข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดกของประชาชน พบประเด็นที่สำคัญคือ ประชาชนให้ความสำคัญกับข้อเสนอแนะที่ว่า ควรให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า คนในพื้นที่ต้องการให้บุตร หลานหรือคนรุ่นใหม่มีความรู้เกี่ยวกับต้นไม้มรดก ซึ่งจะช่วยให้คนรุ่นใหม่สืบทอดการอนุรักษ์ต้นไม้มรดกต่อไปในอนาคต เนื่องจากทั้งต้นจำปาขาวและต้นยางนามีความผูกพันต่อชุมชน มีคุณค่าในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่บันทึกและถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน สอดคล้องกับงานขององค์การยูเนสโก (2565) ที่มีข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการมรดกอย่างยั่งยืน โดยเสนอแนวทางการสร้างศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนให้สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกอย่างยั่งยืนได้ และงานของฐิติมา ญาณะวงษา และมานูญญ์ สุคีตา (2560) ได้เสนอให้ใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ถ่ายทอดสู่เยาวชน เพื่อสร้างจิตสำนึกและความตระหนักให้เยาวชนรักและภูมิใจในท้องถิ่นของตน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 อธิบายได้ดังนี้

1. ความเชื่อทางศาสนา การบวชต้นไม้เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความตระหนักเห็นคุณค่าและมีส่วนรวมในการดูแลต้นไม้มรดก
2. คนที่เกิดและเติบโตในชุมชนจะมีโอกาสเรียนรู้และมีส่วนร่วมทำกิจกรรมดูแลต้นไม้มรดกมากกว่ากลุ่มคนที่ย้ายมาจากที่อื่น ดังนั้นการสร้างการมีส่วนร่วมควรให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่ย้ายมาจากที่อื่นควบคู่ไปกับคนที่เกิดในชุมชน

3. การดูแลต้นไม้มรดกควรให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม เพื่อสร้างจิตสำนึกและความตระหนัก เห็นคุณค่าของต้นไม้มรดก ดังภาพที่ 2

ผลการศึกษารูปได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดก พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 การเข้าร่วมงานบวชต้นไม้ หรือการปลูกต้นไม้ สำหรับการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดก พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีระดับการเห็นคุณค่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก ได้แก่ ข้อที่ 4 ต้นไม้มรดกก่อให้เกิดการสืบทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกจำแนกตามตัวแปรอิสระ พบว่า คะแนนการมีส่วนร่วมดูแลต้นไม้มรดกมีความแตกต่างกันตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และการประกอบอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนมี 2 คู่ คือ 1 - 29 ปี กับ 30-59 ปี และ คู่ 1-29 ปี กับ 60 ปีขึ้นไป สำหรับ คู่การประกอบอาชีพ อาชีพมี 1 คู่ ได้แก่ คู่อาชีพภาคการเกษตร กับ อาชีพนอกภาคการเกษตร ผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกจำแนกตามตัวแปรอิสระ พบว่า คะแนนการเห็นคุณค่าต้นไม้มรดกมีความแตกต่างกันตามภูมิลำเนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ คู่อาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด กับ ย้ายมาจากจังหวัดอื่น

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ต้นไม้มรดก พบว่า จากข้อเสนอแนะทั้งหมด 11 ข้อ ข้อที่ประชาชนเห็นด้วยในระดับมาก-มากที่สุดขึ้นไป อันดับที่ 1 ได้แก่ ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น อันดับที่ 2 ได้แก่ จัดทำป้ายบอกตำแหน่งที่ตั้ง อันดับที่ 3 ได้แก่ ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่วางแผน กำหนดกิจกรรมการดูแลต้นไม้มรดก และเชิญชวนให้กลุ่มคนที่ย้ายมาจากพื้นที่อื่น ผู้ที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ภาคธุรกิจเอกชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการดูแลรักษาต้นไม้มรดกกับชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก ควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดงานบวชต้นไม้ของชุมชน ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ช่วยสร้างความตระหนักเห็นคุณค่าและมีส่วนรวมในการดูแลต้นไม้มรดกของชุมชน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จัดกิจกรรมดูแลต้นไม้มรดก โดยให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกและความตระหนัก เห็นคุณค่าของต้นไม้มรดก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมของชุมชนที่ตั้งของต้นไม้มรดกเพื่อการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กวินธร เสถียร และคณะ. (2566). ยางนาและจำปาขาว: สถานภาพและแนวทางอนุรักษ์รุกขมรดก กรณีศึกษา อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(2), 175-208.
- ฐิติมา ญาณวงษา และมานุญณ์ สุคีตา. (2560). การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสารภี อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่: ต้นยางนาและถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น*, 11(1), 296-308.
- เทศบาลตำบลนครไทย. (2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565)*. พิษณุโลก: เทศบาลตำบลนครไทย.
- บรรจง สมบูรณ์ชัย และคณะ. (2561). *การฟื้นฟูต้นยางนา ในเขตเทศบาลตำบลยางน่องเพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บุญวงศ์ ไทยอุตสาห์ และคณะ. (2550). *ไม้ยางนา จากป่าสู่วัง*. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชวัง.
- พัชรา คงสุผล. (2561). ถอดบทเรียนโรงเรียนต้นไม้. *วารสารสาระศาสตร์*, 1(4), 571-584.
- มูลนิธิสืบนาคะเสถียร. (2565). *พิธีบวชป่า การผสมผสานความเชื่อทางศาสนากับการอนุรักษ์ธรรมชาติ*. สืบค้น 13 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/X715y>
- สุชาดา จักรพิสุทธิ. (2547). *ปฏิรูปการศึกษาในสังคมไทยชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษานักวิชาการมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2567, จาก <http://www:midnightuniv.org /midnight2545/document9562.html>
- องค์การบริหารส่วนตำบลเนินเพิ่ม. (2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565)*. พิษณุโลก: องค์การบริหารส่วนตำบลเนินเพิ่ม.
- องค์การยูเนสโก. (2565). *ข้อเสนอทางนโยบาย ชุมชนชาติพันธุ์และการจัดการมรดกอย่างยั่งยืนในประเทศไทย*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/Payk4>
- Koufman, H. F. (1949). *Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities*. Kentucky: Lexington.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำ
และบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม*

EFFICIENCY OF WATER MANAGEMENT IN THE PHRA PIMOL IRRIGATION
AND MAINTENANCE PROJECT AREA, NAKHON PATHOM PROVINCE

จิรัตติกาล สุขสิงห์

Jirattikarn Suksing

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration

Corresponding Author E-mail: my_ratti@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม 2. ศึกษาปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม และ 3. เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน งานวิจัยเชิงปริมาณ ทำการศึกษาคูคลากรที่ปฏิบัติงานภายในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม จำนวน 93 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วย โปรแกรม G*power ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 48 ตัวอย่าง โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ .05 และงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการ ส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม พบว่าปัจจัยทั้ง 2 ด้าน มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .801 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 64.1 อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.00 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม คือ การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมลมีความจำเป็นต้องพัฒนาในหลายด้าน โดยเฉพาะการจัดการน้ำในช่วงวิกฤต การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการน้ำ; โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา

Abstract

This research aims to: 1. study the factors influencing the efficiency of water management in the Phra Phimon Irrigation and Maintenance Project area, Nakhon Pathom Province, 2. identify predictive factors for water management in the project area, and 3. provide recommendations for improving water management in the Phra Phimon Irrigation and Maintenance Project area. The study adopts a mixed-methods approach. For the quantitative part, the study targeted 93 personnel working within the project area. A sample size of 48 was determined using the G*power program through stratified random sampling, with a margin of error set at 0.05. The qualitative part involved in-depth interviews with 17 key informants.

The findings revealed the following: 1. The overall level of factors influencing water management efficiency, particularly in terms of staff participation, was high. 2. Two factors were found to predict the efficiency of water management in the Phra Phimon Irrigation and Maintenance Project area. These factors significantly correlated with the assessment of water management efficiency, with a multiple correlation coefficient of 0.801. Together, they accounted for 64.1% of the variance in water management efficiency, with statistical significance at the 0.00 level. 3. Recommendations for improving water management efficiency include enhancing various aspects of water management, particularly during crises, integrating technology into management processes, developing personnel, and improving communication efficiency.

Keywords: Efficiency; Water Management; Water Supply and Maintenance Projects

บทนำ

ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและรวดเร็ว ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศที่กดดันให้เกิดการทบทวนบทบาทและวิธีการทำงานในทุกระดับของหน่วยงานภาครัฐ (กฤษฎา แสนบัวคำ และสัญญา เคนาภูมิ, 2567) บริบทของการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัล รวมถึงความเชื่อมโยงระดับสากลและสภาวะวิกฤตในมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายและการจัดการภาครัฐ ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความซับซ้อน เฉพาะเจาะจง และไม่สามารถใช้วิธีการแก้ไขแบบเดิมได้อีกต่อไป ซึ่งทำให้หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในประเด็นสำคัญของการพัฒนาและปฏิรูปภาครัฐคือ การบริหารงานบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถดึงดูดและจูงใจผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาทำงาน และพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้มีสมรรถนะสูง มีทักษะที่ทันสมัย และมีความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การพัฒนานี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งเน้นการพัฒนากำลังคนภาครัฐให้มีประสิทธิภาพสูง สามารถทำงานอย่างมีคุณภาพ ยึดมั่นในหลักคุณธรรม และมีความเป็นมืออาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

สำหรับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทในการจัดการทรัพยากรน้ำ มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 266,313 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 199,000 ไร่ มีทางน้ำชลประทาน 19 สาย และมีคลองธรรมชาติอยู่ในพื้นที่ 129 สาย โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาและบำรุงรักษาพระพิมลเป็นหนึ่งในจำนวน 8 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาในสำนักงานชลประทานที่ 11 กรมชลประทานและอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีภารกิจในการบริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ในเขตจังหวัดนครปฐม 3 อำเภอ 14 ตำบล และจังหวัดนนทบุรี 4 อำเภอ 15 ตำบลพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ราบลุ่มและต่ำโดยรับน้ำจากโครงการตอนบน แม่น้ำเจ้าท่าจีน และแม่น้ำเจ้าพระยา มีอาณาเขตทิศเหนือ จรดคลองเจ้าเจ็ด-บางยี่หน ทิศตะวันออก จรดแม่น้ำน้อยและแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศใต้จรดทะเล และทิศตะวันตก จรดแม่น้ำท่าจีน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีหน้าที่หลักในการจัดสรรและบำรุงรักษาทรัพยากรน้ำเพื่อรองรับความต้องการของภาคเกษตรและชุมชน ซึ่งต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไขที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น ปัญหาสภาพอากาศแปรปรวน การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน และการบริหารทรัพยากรที่มีจำกัด ในขณะที่โลกกำลังเผชิญกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว หน่วยงานส่งน้ำต้องปรับใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เช่น การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และ Internet of Things (IoT) ในการบริหารจัดการน้ำ (อัศนีย์ ก่อตระกูล, 2565) นอกจากนี้

การพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรผ่าน การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวเข้ากับความท้าทายที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หนึ่งในแนวทางสำคัญของการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรคือ การส่งเสริมภาวะผู้นำในทุก ระดับ โดยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การเพิ่มทักษะด้านดิจิทัลและการบริหารงานอย่างยั่งยืนจะช่วยให้บุคลากรสามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัว มีความรับผิดชอบ และทำงานร่วมกันอย่างมีอาชีพ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและประเทศได้อย่างเหมาะสม (พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี, 2567)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยมุ่งเน้นถึงความสำคัญการ เติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ ด้วยการศึกษาเชิงลึกในด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม โดยจะพิจารณาปัจจัยที่มีผลทั้งภายในและภายนอก รวมถึงการวิเคราะห์เชิงพยากรณ์ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบการจัดการบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานและชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้งานวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์หาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และลูกจ้างชั่วคราวรายเดือน จำนวน 93 คน

2.2 คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยโปรแกรม G* Power จากกลุ่มประชากร 93 คน โดยกำหนด Effect size ที่ 0.35 power 0.95 และจำนวนตัวแปรพยากรณ์ 2 ตัวแปร จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 48 คน ดำเนินการสุ่มหากกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแยกตามฝ่ายการบริหารงาน ได้แก่ 1. ฝ่ายบริหารทั่วไป 2. ฝ่ายวิศวกรรม 3. ฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน 4. ฝ่ายช่างกล 5. ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 และ 6. ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key informants)แบบเจาะจง(Purposive Selection) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งมีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้น้ำในพื้นที่โดยตรง และสามารถให้ข้อมูลในด้านพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี จำนวน 17 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามซึ่งเกิดจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้ทราบข้อมูลความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยสร้างแบบสอบถามแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ Google Form เพื่อป้องกันการเผชิญหน้าระหว่างผู้ตอบแบบสอบถามกับผู้วิจัย และช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความเต็มใจในการตอบแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive sampling) ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) จากประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้ง 17 คน ในเขตพื้นที่การดูแลของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการบริหารจัดการน้ำ และมีความรอบรู้และมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังศึกษาเป็นอย่างดี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยการสรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ต่อ)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
การมีส่วนร่วม	.581**	1										
การปฏิบัติงาน												
การมีส่วนร่วม	.490**	.686**	1									
รับผลประโยชน์												
การมีส่วนร่วม	.403**	.649**	.514**	1								
ประเมินผล			*									
บุคลากร	.179	.438**	.460**	.439**	1							
งบประมาณ	.079	.397**	.446**	.418**	.606**	1						
เครื่องจักรและ	.084	.374**	.429**	.504**	.570**	.591**	1					
อุปกรณ์												
การจัดการงาน	.535**	.625**	.675**	.676**	.432**	.387**	.545**	1				
คุณภาพของงาน	.247	.549**	.401**	.647**	.421**	.339*	.575**	.494**	1			
ปริมาณงาน	.451**	.595**	.540**	.593**	.578**	.462**	.504**	.561**	.516**	1		
เวลา	.425**	.592**	.485**	.584**	.477**	.503**	.594**	.531**	.554**	.664**	1	
ค่าใช้จ่าย	.214	.481**	.341*	.429**	.568**	.350*	.390**	.339*	.370**	.649**	.574**	1

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวอยู่ในระดับปานกลาง และมีนัยสำคัญทุกตัวยกเว้นด้านบุคลากร งบประมาณ เครื่องจักรและอุปกรณ์ และคุณภาพของงาน ที่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ การประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม โดยวิธีการนำปัจจัยทุกด้านเข้าสมการ (All Enter)

Model	b	SE _b	β	t	p-value	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.912	.298		3.057	.004		
การมีส่วนร่วมของบุคลากร	.348	.103	.405	3.367	.002	.550	1.817
การบริหารจัดการทรัพยากร	.395	.101	.470	3.907	.000	.550	1.802

R=.801; R²=.641; SE_{est} ±.232; F=40.185; p-value= .000

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยทั้ง 2 ด้านมีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .801 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ การประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม ได้ร้อยละ 64.1 อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.00 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ $\pm .232$ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ตัวแปรด้านการบริหารจัดการทรัพยากรสามารถพยากรณ์ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม ได้สูงสุดคือ เมื่อตัวแปรด้านการบริหารจัดการทรัพยากร เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะส่งผลให้ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัด

นครปฐม เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น .395 หน่วย ในขณะที่ควบคุมให้ตัวแปรอื่นคงที่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .000 และ ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร คือ เมื่อตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม เปลี่ยนแปลงไป .348 หน่วย ในขณะที่ควบคุมให้ตัวแปรอื่นคงที่ เมื่อนำปัจจัยประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม ทุกด้านเข้าสมการในรูปคะแนนดิบ เป็นดังต่อไปนี้

$$Z'y. = 405x1 + .470x2$$

$$EFM' = .912 + .348x1 + .395x2$$

สรุปการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 3 ตารางสรุปการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย

	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
H ₁	การมีส่วนร่วมของบุคลากรสามารถพยากรณ์ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม	ยอมรับ
H ₂	การบริหารจัดการทรัพยากรสามารถพยากรณ์ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม	ยอมรับ

3. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม คือ การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมลมีความจำเป็นต้องพัฒนาในหลายด้าน โดยเฉพาะการจัดการน้ำในช่วงวิกฤตการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างบุคลากรและชุมชนผู้ได้รับผลกระทบในการบริหารจัดการน้ำ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล จังหวัดนครปฐม ในด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ข้อมูลนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาของภูมิวิรินทร์ ชุมหะวงษ์วิริศ (2567) ที่ชี้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรในกระบวนการทำงานเพิ่มประสิทธิภาพและความผูกพันกับองค์กร ในด้านการบริหารจัดการทรัพยากร ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ (Money) และบุคลากร (Man) มีความสำคัญอย่างมากต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของโครงการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญรัตน์ จิรฐิติเกียรติ และณฐนนท ทวีสิน (2567) ที่ระบุว่าทรัพยากรทางการเงินและบุคลากรเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างความยั่งยืนและประสิทธิภาพในงาน

บริหารจัดการ การที่งบประมาณมีความสำคัญสูงสุดในปัจจุบันนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมสามารถส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร พบว่า ปริมาณงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าบุคลากรสามารถจัดการปริมาณงานได้เป็นอย่างดี แม้ว่าคุณภาพของงานและค่าใช้จ่ายจะอยู่ในระดับที่ดีเช่นกัน แต่ด้านเวลายังมีข้อจำกัด ข้อมูลนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุพิชญา วงศ์วาสนา (2567) ที่พบว่าปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นอาจลดประสิทธิภาพด้านเวลา แต่สามารถแก้ไขได้ด้วยการบริหารจัดการเวลาอย่างเหมาะสม

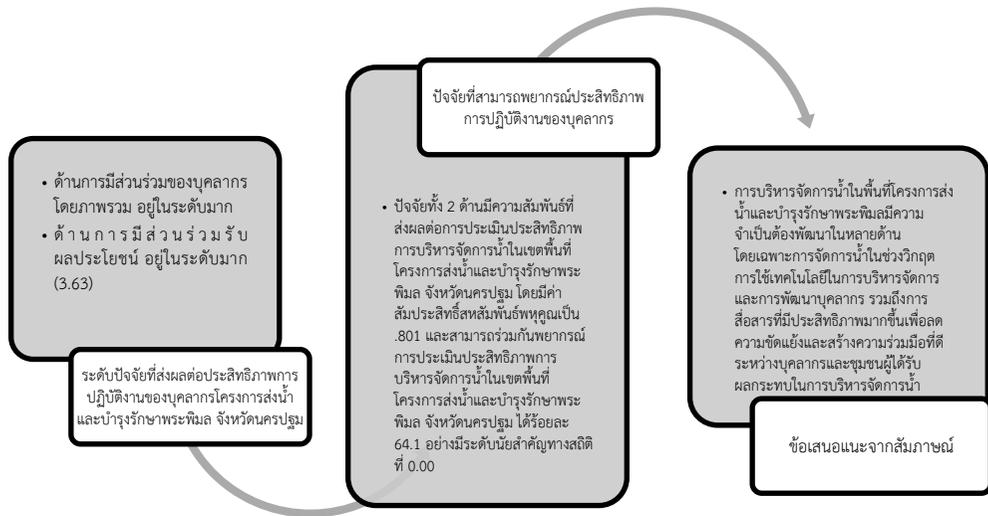
สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและ การมีส่วนร่วมของบุคลากรมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ .801 และสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 64.1 สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธราลักษณรัยา คณานุกรักษ์ และคณะ (2567) ที่ชี้ว่า การบริหารทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของบุคลากรเป็นตัวขับเคลื่อนที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในโครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำหรือรวมทั้งโครงการการบริหารจัดการอื่น ๆ อีกทั้ง งานวิจัยของชัยมงคล สุพรมอินทร์ และสุพิศ บุญลาภ (2567) ยังได้ระบุว่า หากองค์กรมีการจัดการด้านทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและมีประสิทธิภาพ จะเป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริมความสำเร็จทางด้านการบริหาร และจะเป็นปัจจัยที่ช่วยค้ำจุนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ข้อเสนอแนะเน้นการพัฒนาการจัดการน้ำ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรเพื่อรับมือกับวิกฤตน้ำท่วมและภัยแล้ง ข้อมูลนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Ofori & Mdee (2021) ที่เน้นว่าการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการน้ำสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำและลดความเสี่ยงจากวิกฤตที่เกิดขึ้น ในสภาวะการณ์อย่างเช่นในปัจจุบันที่เกิดความรุนแรงของสภาพอากาศได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ นั้น เกิดจากการที่องค์กรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการทำงาน การวางแผนนโยบาย หรือแม้กระทั่งในด้านผลประโยชน์ ซึ่งเมื่อบุคลากรได้มีส่วนร่วมและจะเกิดความรับผิดชอบร่วม เกิดความตระหนักในการปฏิบัติงานให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด โดยในองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมดังกล่าว การมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมากที่สุด การค้นพบนี้อธิบายได้ว่า เมื่อบุคลากรรู้สึกมีส่วนร่วมในการทำงาน การวางแผนนโยบายแล้ว จะส่งผลต่อจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ร่วมกันอนุรักษ์และรักษา ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และประเด็นเพิ่มเติมจากการวิจัย คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ที่มีสะท้อนถึงประเด็นความต้องการให้องค์กรภาครัฐได้นำไป

ปรับปรุง เพื่อตอบสนองต่อการใช้งาน เช่น การให้ภาครัฐเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างความร่วมมือและรับฟังปัญหาที่เกิดจากผู้รับบริการอย่างแท้จริง เพื่อนำไปปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและวางนโยบายให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาแผนปฏิบัติการระยะยาวในการบริหารจัดการน้ำในช่วงวิกฤตน้ำท่วมและภัยแล้ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

รัฐบาลและหน่วยงานท้องถิ่นควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการน้ำ เช่น การใช้ระบบตรวจวัดปริมาณน้ำแบบเรียลไทม์และการใช้แอปพลิเคชัน หรือหาช่องทางในการสื่อสารที่รวดเร็วขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาโมเดลการบริหารจัดการน้ำที่ใช้เทคโนโลยีในการตรวจวัดและคาดการณ์น้ำ เช่น การใช้ระบบเซนเซอร์แบบเรียลไทม์
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการน้ำในช่วงวิกฤต โดยเน้นศึกษาการจัดการน้ำท่วมและภัยแล้งในพื้นที่ต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา แสนบัวคำ และสัญญา เคนาภูมิ. (2567). แนวยุทธศาสตร์การบริหารองค์กรบริหารงานวิจัยในศตวรรษที่ 21. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม*, 2(4), 45-68.
- ชัยมงคล สุพรมอินทร์ และสุพิศ บุญลาภ. (2567). แหล่งที่มาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน ในจังหวัดปทุมธานี. *Journal of Arts Management*, 8(3), 171-189.
- ณัฐธราลักษณ์รายา คณานุกรักษ์ และคณะ. (2567). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อสมรรถนะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทย. *วารสารการจัดการใช้คุณค่าและกลยุทธ์ธุรกิจ*, 3(3), 28-40.
- ธัญรัศม์ จิรฐิติเกียรติ และณัฐนนท ทวีสิน. (2567). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมการผลิตน้ำดื่มประเทศไทย: กรณีศึกษาอิทธิพลคั่นกลางของตัวแปรความผูกพันต่อองค์กร. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(2), 26-46.
- พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี. (2567). หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน. *วารสารปัญญาและคุณธรรม*, 1(2), 28-45.
- ภูมิวรินทร์ ชุณหะวงษ์วิศ. (2567). การบริหารองค์การที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากร ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. *Journal of Modern Learning Development*, 9(7), 166-178.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี*. สืบค้น 23 ตุลาคม 2566, จาก <http://nscr.nesdc.go.th/ns/>
- สุพิชญา วงศ์วาสนา. (2567). ผลกระทบจาก COVID-19 ต่อสมรรถนะในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพ ในการทำงานของพนักงานตรวจรับลงทะเบียนท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. *วารสารรัชภาคย์*, 18(59), 562-578.
- อัสนีย์ ก่อตระกูล. (2565). *ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์กับการบริหารและจัดการทรัพยากรน้ำ*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2567, จาก https://web.ku.ac.th/nk40/gis_pro.htm
- Ofori, A. D. & Mdee, A. (2021). Integrated Water Resource Management. In W. L. Filho, *Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals* (pp. 1–13). Cham: Springer.

เกย์วัยเกษียณที่มีความยั่งยืนทางการเงิน : การสร้างความหมาย
จากการต่อสู้กับวาทกรรมทุนนิยม*

FINANCIAL SUSTAINABLE GAY RETIREES: CONSTRUCTING MEANING THROUGH
COUNTER DISCOURSE TO CAPITALISM

ชัยวุฒิ ภาคสุทธิผล, สุเมษฐ์ นกหลัง, พีรเดช ประคองพันธ์

Chaiwoot Paksuthiphol, Sumate Noklang, Peeradet Prakongpan

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University

Corresponding Author E-mail: chaiwootpaksuthiphol@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเพื่อศึกษาประสบการณ์ของเกย์วัยเกษียณที่ให้ความหมายต่อความยั่งยืนทางการเงินจากการต่อสู้กับวาทกรรมทุนนิยม โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในกระบวนการตีความเชิงวิพากษ์ การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาเรื่องเล่ามีแนวทางการพูดคุยในลักษณะคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง เลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจงผ่าน Gate keeper เป็นผู้ให้ข้อมูลที่ระบุอัตลักษณ์แห่งตัวตนว่าเป็นเกย์และสามารถให้ความหมายของคำว่า ความยั่งยืนทางการเงิน มีอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 15 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างเรื่องเล่าผ่านการวิเคราะห์แก่นสาระ ผ่านแนวคิดของ Micheal Foucault เรื่องการสร้างอัตลักษณ์ โดยเชื่อว่าอัตลักษณ์สร้างโดยอำนาจของความรู้ ที่ทำงานผ่านภาคปฏิบัติทางวาทกรรม หรือกล่าวได้ว่า เป็นการสร้างตัวตนผ่านการต่อสู้กับวาทกรรม

ผลการวิจัยพบว่า การให้ความหมายต่อความยั่งยืนทางการเงิน ซึ่งเป็นผลผลิตจากการเกย์ต่อสู้กับวาทกรรมทุนนิยม มีลักษณะสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้ เกย์ผู้มีอิสระทางการเงิน เกย์ผู้สร้างตัวตนให้เป็นเสาหลักของครอบครัว เกย์ผู้สร้างทางเลือกในการหาเงิน และเกย์ผู้มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน

คำสำคัญ: เกย์วัยเกษียณ; ความยั่งยืนทางการเงิน; การต่อสู้กับวาทกรรม; วาทกรรมทุนนิยม

Abstract

This research aims to explore the experiences of retired gay individuals in defining financial sustainability through their resistance to capitalist discourse. The study adopts a qualitative approach within a critical paradigm. Data were collected using narrative inquiry through semi-structured interviews. Participants were purposively selected through a gatekeeper and self-identified as gay, aged 65 and above, with the ability to articulate the concept of financial sustainability. A total of 15 participants were involved. Data analysis was conducted through thematic analysis, constructing narratives grounded in the theoretical framework of Michel Foucault's concept of identity formation. This framework posits that identity is shaped by the power of knowledge operating through discursive practices, meaning that identity is forged through resistance to dominant discourses.

Research findings reveal that the meaning of financial sustainability, constructing through counter discourse to capitalism, has four key aspects: gay men with financial independence, gay men who establish themselves as the family's pillar, gay men with career choices of work, and gay men with interpersonal relationships at work.

Keywords: Gay Retirees; Financial Sustainability; Counter Discourse; Capitalism

บทนำ

แนวคิดความทันสมัย (Modernization Theory) เป็นรูปแบบการพัฒนาและปรับเปลี่ยนระบบวัฒนธรรมและสังคมของประเทศจากล้าหลังไปสู่ประเทศที่เจริญก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงนี้ครอบคลุมทั้งในเชิงอุดมการณ์ และการให้คุณค่าต่อสรรพสิ่ง แนวคิดความทันสมัยทำงานควบคู่กับวาทกรรมทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งเป็นรูปแบบของระบบเศรษฐกิจที่เอกชนหรือนายทุนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต มีชนชั้นแรงงานเป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการ เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรการผลิต ส่งผลต่อรายได้ รวมถึงปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมมากมาย (ทิพย์สุตา พุฒจรรยา, 2554) ตามความหมายของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แรงงาน คือ บุคคลที่อยู่ในวัยกำลังแรงงาน (ช่วงอายุ 15-59 ปี) และสามารถทำงานได้โดยใช้กำลังกายและกำลังความคิด ส่วนผู้ที่ไม่มีความพร้อมทางด้านร่างกายและสติปัญญามักจะถูกมองว่าเป็นแรงงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการถูกเลือกปฏิบัติในระบบเศรษฐกิจ (Swift and et al., 2016) โดยเฉพาะกับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ผู้ที่ไม่สามารถผลิตลูกเพื่อเป็นแรงงานให้กับระบบเศรษฐกิจเกิดความต่อเนื่องจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นต่อไปได้

ความยั่งยืนทางการเงิน (Financial Sustainability) คือการที่บุคคลนั้นมีความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว มีรายได้มากกว่ารายจ่าย (ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์, 2563) มีเงินสำหรับใช้จ่ายตามความจำเป็น ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว และสามารถดำรงชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งพาการช่วยเหลือทางการเงินจากใคร การสร้างความยั่งยืนทางการเงินสำหรับเกย์วัยเกษียณเป็นการตอบสนองต่อปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ที่เกย์ต้องเผชิญตั้งแต่สมัครเข้าทำงาน การเลือกปฏิบัติจากโอกาสในการทำงาน และการเข้าถึงทรัพยากรที่สำคัญ (ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา, 2561) เกย์วัยเกษียณจะต้องมีกระบวนการสร้างความยั่งยืนทางการเงินที่แตกต่างไปจากเพศชาย หญิง อันเป็นผลจากแนวคิดมาตรฐานรักต่างเพศ (Heteronormative) ภายใต้วิธีการต่อสู้กับวาทกรรม (Counter Discourse) เป็นการแสดงออกส่วนบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับวาทกรรมกระแสหลักของสังคม ซึ่งสร้างความไม่ยุติธรรม ออกดีต่อคนกลุ่มอื่น โดยเป็นการแสดงออกผ่านรูปแบบการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การพยายามจนประสบความสำเร็จในอาชีพ การเก็บเงินมากพอที่จะดูแลตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น การต่อสู้กับวาทกรรมนั้น บุคคลดังกล่าวสามารถเรียนรู้ สร้างตัวตน เพื่อต่อสู้ ต่อรองไปพร้อมกันกับวาทกรรมหลักโดยไม่จำเป็นต้องผลัดตัวเองแยกออกจากพื้นที่เดิม (ชาญณรงค์ เครือนวน, 2558; Demetriou, 2016)

ดังนั้น สังคมที่มีการยึดมั่นในวาทกรรมทุนนิยม กลุ่มเกย์จึงต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติจากโอกาสในการทำงานและการเข้าถึงทรัพยากรที่จะส่งผลต่อความยั่งยืนทางการเงิน สำหรับการวิจัยนี้ ได้ศึกษาถึงกลุ่มเกย์วัยเกษียณอายุระหว่าง 65-72 ปี ทำงานในภาคเอกชนหลากหลายอาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นเกย์ที่สร้างอัตลักษณ์ของคนต่อสู้กับวาทกรรมทุนนิยม จนสามารถประสบความสำเร็จด้านการเงิน ดูแลตัวเองยามเกษียณได้อย่างไม่ลำบาก

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการให้ความหมายของความยั่งยืนทางการเงินของเกย์วัยเกษียณในสังคมไทยที่เกิดจากการต่อสู้กับวาทกรรมทุนนิยม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative Approach) ที่มีฐานคิดอยู่ภายใต้กระบวนทัศน์เชิงวิพากษ์ (Critical Paradigm) แนวคิดสร้างสรรค์สังคม (Social Constructivism) เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าของประสบการณ์การต่อสู้กับวาทกรรมทุนนิยม สร้างตัวตนเป็นเกย์วัยเกษียณที่มีความยั่งยืนทางการเงิน

ใช้แนวคิดของ Foucault เรื่องการสร้างอัตลักษณ์ (Identity) โดยเชื่อว่า อัตลักษณ์สร้างโดยอำนาจของความรู้ (Power of knowledge) ที่ทำงานผ่านภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive Practice) หรือกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างตัวตนผ่านการต่อสู้กับวาทกรรม (Counter Discourse) วาทกรรมก็เหมือนวัตถุสิ่งของในชั้นดิน กล่าวคือก่อตัวขึ้นและดำรงอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง ๆ แต่ละวาทกรรมต่างเป็นผลผลิตของสภาวะการณ์เฉพาะเจาะจง ที่มีเงื่อนไขการดำรงอยู่เฉพาะตัว (เบญจวรรณ อุปชฌาย์, 2561; Danaher et al., 2000) วาทกรรมในสังคมที่ครอบงำมนุษย์ ต่างก็ถูกสร้างขึ้นจากความรู้และอำนาจต่าง ๆ และมีเป้าหมายที่ซ่อนเร้นเพื่อให้วาทกรรมนั้นยังคงเป็นที่ยอมรับของสังคม หากวาทกรรมของตนครองความเหนือกว่าวาทกรรมชุดอื่น ๆ จะถูกเรียกว่า “วาทกรรมกระแสหลัก” (Dominant Discourse) (ชัยณรงค์ เครือنوان, 2558) เรื่องเพศนั้นอยู่ภายใต้กรอบของบรรทัดฐานวาทกรรมรักต่างเพศที่กำหนดให้มนุษย์มีเพียงเพศชาย และเพศหญิงตามโครงสร้างทางกายวิภาค (นฤณ์ณ อินทยศ, 2565) แนวคิดนี้ได้รับถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องผ่านภาคปฏิบัติทางวาทกรรมของ เช่น ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) สถาบัน (Institution) ระบบความคิด (Knowledge) ที่มายกย่อง ความเป็นเพศชาย หญิงที่ให้สูงกว่าเพศสภาพอื่นในสังคม (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, 2554)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยเข้าถึงข้อมูลโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผ่าน Gate Keeper เป็นผู้ที่ระบุตัวตนเป็นเกย์ อายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 15 คน ทำงานภาคเอกชน เกษียณหรือยังไม่เกษียณจากการทำงาน แต่ไม่ใช่คนที่ทำงานและเกษียณจากภาครัฐราชการ เนื่องจากอาจจะได้เงินเดือนชดเชยหลังเกษียณในรูปแบบของบำเหน็จ หรือบำนาญ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล เรื่องเล่าและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ถ่ายทอดออกมาจะวิเคราะห์ ตีความผ่านการสนทนา (Dialogue) ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเรื่องเล่าเพื่อให้การพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลด้วยความเข้าใจ ผู้วิจัยจึงต้องมีความไวในการปรับสถานการณ์เพื่อที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ออกนอกประเด็น เพื่อเป็นที่เข้าใจง่าย ผู้วิจัยจึงได้ใช้แนวทางการพูดคุยในลักษณะสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ทั้งนี้ต้องการให้ผู้ให้ข้อมูลได้นำเสนอถึงความรู้ ความจริงที่เกิดขึ้นจากการต่อสู้กับวาทกรรมทุนนิยม ที่ทำให้เกย์ถูกละเลยจากความยั่งยืนทางการเงิน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์เพื่อสร้างเรื่องเล่า (Narrative Analysis) โดยนำเรื่องเล่า หยิบยกประเด็นข้อความรู้หลัก (Themes) จากประเด็นย่อย (Sub-Theme) ที่ได้จากการประมวลข้อมูล ด้วยวิธีวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) และนำมาจัดเป็นหมวดหมู่และจัดเป็นตัวบท

(Theme) (พัฒนาภณ ทูลธรรม, 2563) ความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้วิธีให้ความไว้วางใจของข้อมูล (Trustworthiness) ตามหลักเกณฑ์ของ Lincoln และ Guba (ปัญญาภรณ์ ยะเกษม และ พัชรภักดิ์ ไชยสังข์, 2557)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า วาทกรรมทุนนิยมได้สร้างเงื่อนไขในการเข้าสู่พื้นที่การทำงานของแรงงานบนพื้นฐานของความรู้ด้านการแพทย์ ความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ล้วนแต่ส่งผลต่อการสถาปนาคำว่า “เกษียณ” ให้เกิดขึ้นด้วยความชอบธรรม นอกจากนี้วาทกรรมทุนนิยมได้ทำงานสอดประสานกับแนวคิดมาตรฐานรักต่างเพศ เอื้อประโยชน์ การทำงานให้กับเพศชาย เพศหญิง ในฐานะของแรงงานที่สามารถผลิตลูกหลานให้กับระบบเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าแรงงานผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ การทำงานของทั้งสองแนวคิดได้ประกอบสร้างความรู้ กฎเกณฑ์ กฎหมาย หรือความเป็นปกติให้เกิดขึ้น และทำการถ่ายทอดผ่านภาคปฏิบัติ การของวาทกรรมให้คนในสังคมเกิดการรับรู้ ยอมรับ โดยไม่ต้องคิด หรือตั้งข้อสงสัย

เกย์ที่ดำรงตนอยู่ในพื้นที่ของวาทกรรมทุนนิยมที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดมาตรฐานรักต่างเพศนั้น ได้ถูกละเลยจากรูปแบบของการสร้างความยั่งยืนทางการเงิน ทั้งสวัสดิการการเบิกค่ารักษาพยาบาล และสวัสดิการอื่น ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกับคู่รักเพศชายหญิง ประกอบกับความเป็นปกติของสังคมไทย ที่มองว่า พ่อแม่แก่ตัวไปต้องมีลูกหลานเลี้ยงดู ช่วยเหลือด้านการเงิน ถือเป็นความกตัญญูที่ลูกที่ติจะต้องพึงปฏิบัติต่อพ่อแม่ ดังนั้น เกย์ที่ไม่มีลูก แก่ตัวไปย่อมต้องมีชีวิตที่ลำบาก เพราะไม่มีใครมาเลี้ยงดู แต่ในความเป็นจริงมีเกย์วัยเกษียณส่วนหนึ่งสร้างตัวตนเป็นเกย์ที่มีความยั่งยืนทางการเงิน ทั้งนี้การให้ความหมายต่อความยั่งยืนทางการเงินของเกย์วัยเกษียณที่เป็นผลผลิตจากการต่อสู้กับวาทกรรมทุนนิยม มีลักษณะสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้ เกย์ผู้มีอิสระทางการเงิน เกย์ผู้สร้างตัวตนให้เป็นเสาหลักของครอบครัว เกย์ผู้สร้างทางเลือกในการหาเงิน และเกย์ผู้มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน

เกย์ผู้มีอิสระทางการเงิน

เมื่อแรงงานมีอายุที่มากขึ้น ย่อมต้องประสบกับปัญหาทางด้านสุขภาพ และมีประสิทธิภาพการทำงานที่ลดลง วาทกรรมทุนนิยมจึงได้บัญญัติคำว่า “เกษียณอายุ” เพื่อเป็นเงื่อนไขให้แรงงานต้องออกจากการทำงานอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง นอกจากนี้สังคมไทยได้สร้างบรรทัดฐานของสังคมบนพื้นฐานของแนวคิดมาตรฐานรักต่างเพศ ในรูปแบบของครอบครัวในอุดมคติประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก โดยพ่อแม่มีหน้าที่เลี้ยงดูลูก ส่วนลูกมีหน้าที่ดูแลพ่อแม่ คนเป็นเกย์ไม่ปรารถนาที่จะมีลูกและไม่สามารถมีลูกได้ด้วยตนเอง การไม่มีลูกนั้นถือว่าไม่ครบองค์ประกอบของครอบครัวที่สมบูรณ์ เกย์จึงถือเป็นเพศที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่สังคมคาดหวัง เป็นเพศที่ไม่มีประสิทธิภาพต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม

คุณ A เลือกเกษียณอายุก่อนกำหนด ตอนนี้นำเงินทำงานเลี้ยงตัวเอง ตอนที่ตัดสินใจเกษียณอายุก่อนกำหนด นอกจากคำว่า “รู้สึกพอ” กับงานแล้ว เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ตัดสินใจได้ง่ายคือ ไม่เดือนร้อนเรื่องเงิน “ที่ไม่ได้เดือนร้อน เรื่องที่จะทำงานต่อไป เพื่อให้มีรายได้มากขึ้นในการมีรายได้หลังเกษียณ” และคิดว่ารายได้จะสามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ในระยะยาว การมีเงินสามารถช่วยสร้างความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตหลังเกษียณ โดยไม่จำเป็นต้องมีลูกหลาน คอยเลี้ยงดู “ทั้งนี้หากแก่ตัวมากกว่านี้ อาจจะไปอยู่ที่บ้านพักคนชรา (เอกชน) ที่ซึ่งจะมีคนคอยดูแล”

หากเปรียบเทียบคู่รักเกย์ กับคู่รักชายหญิงที่มีลูก คนเป็นพ่อแม่จำเป็นต้องมีทุนทรัพย์จำนวนมากเพื่อส่งเสีย เลี้ยงดูลูกคนหนึ่งให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม การมีลูกจึงมิใช่เรื่องง่าย คุณ C ได้กล่าวให้เห็นถึงภาระ ความรับผิดชอบของคนเป็นพ่อเป็นแม่ที่มีต่อลูก “พวกเพื่อนที่เงินเดือนแค่นี้ แต่บางคนส่งลูกเรียนอินเตอร์ ส่งอะไรแบบนี้ พอมีเคสโควิดขึ้นมาทุกคนลำบากหมด เพราะว่าอะไร เงินไม่พอที่จะใช้ใช่ไหม?” หรือคุณ G กล่าวว่า “คนสมัยใหม่นี้ มีความรู้สึกว่าการมีลูกเป็นภาระ และการที่จะเลี้ยงเด็กให้โตได้ 1 คน มันใช้ทุนทรัพย์ และอย่างอื่นสูงนะ” และในเมื่อเกย์ไม่ประสงค์จะมีลูก จึงไม่มีภาระเลี้ยงลูก ดังนั้น เกย์จึงสามารถเก็บเงินไว้ใช้ในสิ่งที่ตนต้องการ ดังคำกล่าวของคุณ G ที่ว่า “พีคิดว่าพีไม่มีลูก แต่พีมีหลาน ขนาดมีลูก เดียวนี้ลูกยังไม่เลี้ยงพ่อแม่เลย แล้วหลานละ ถ้าเกิดพีไม่มีสมบัติให้เค้า เค้าก็คงไม่มาสนใจพีแน่นอน พอพีรู้ตัวพีเป็นเกย์ แล้วพีในอนาคต พอแก่ตัว พีก็ยุ่งยากสบาย”

การที่เกย์ไม่มีลูกทำให้ไม่มีรายจ่ายเรื่องลูก ซึ่งการเลี้ยงดูลูกในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันสร้างภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ทำให้คนรุ่นใหม่ตัดสินใจที่จะมีครอบครัวแต่ไม่มีลูก เนื่องจากภาวะค่าครองชีพในเมือง การเพิ่มขึ้นของรายได้ขึ้นสวนทางกัน

เกย์ผู้สร้างตัวตนให้เป็นเสาหลักของครอบครัว

แนวคิดมาตรฐานรักต่างเพศ ถือเป็นความสัมพันธ์ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมให้มีความถูกต้อง และเป็นตัวอย่างที่ดี ชีวิตของเกย์บางคนอาจจะถูกครอบครัวว่ากล่าว ตักเตือน หรือนำเสนอภาพลักษณ์ด้านลบของเกย์ให้ลูกรับรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกย์เกิดการปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรม ความชอบของตนให้เป็นที่ไปตามบรรทัดฐานของสังคม แต่การเป็นเกย์พิสูจน์ให้เห็นว่า เกย์สามารถเป็นผู้นำของครอบครัว เกย์บางคนคือผู้รับผิดชอบชีวิตได้ไม่เฉพาะชีวิตตัวเองเท่านั้น แต่ยังสามารถรับผิดชอบชีวิตของคนในบ้านได้อย่างดี และมากกว่าพี่น้องคนอื่น คุณ D กล่าวว่า “พ่อพีแรงมากนะเรื่อง Lgbtq สมัยวัยรุ่นพ่อชอบเรียกพีมาดูข่าวแบบ เกย์ เฒ่าโดนหนุ่มฆ่าปาดคอ แล้วถามพีว่า เธอรู้มัยที่ต่างประเทศในเมืองจีนเนี่ยถ้าเขารู้เนาะ (เป็นเกย์) รัฐบาลเขารู้เนาะบ้านไหนเนี่ย เขาเจอคนเป็นเกย์เนี่ย เขามาทั้งโคตรเลยนะ”

เกย์นอกจากที่จะรับผิดชอบหาเงินเลี้ยงชีวิตของตนเองแล้ว ยังสามารถแบ่งเวลาไปช่วยเหลือ ดูแลพ่อแม่ พี่น้อง ได้อย่างดีมากกว่าพี่น้องคนอื่น จนพ่อแม่ปรับเปลี่ยนความคิดของตนเอง เริ่มยอมรับ และมองเห็นว่าลูกของตนมีความสามารถที่จะดูแลตัวเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างไม่ลำบาก ดังเช่น คุณ B ลูกคนโตของครอบครัว “ช่วงที่ทำงาน ไม่มีภาระครอบครัว แต่มี

ภาระต้องจ่ายเงิน ในส่วนต้องดูแลน้องชายและน้องสาวรวม 6 คน พี่ดูแลทั้ง 6 คน รวมทั้งหลานของพี่น้องอีก 2 คนด้วย เลี้ยงดูพ่อ ทั้งนี้ด้วยความเป็นลูกคนโต ทำให้เงินที่ได้มาสมัยทำงานหมดไปกับการดูแลคนเหล่านี้” ในขณะที่คุณ 1 มีพี่น้อง 2 คน แต่เป็นหลักดูแลคุณแม่ “ตอนนี้พี่เหลือแต่คุณแม่ คุณแม่อายุ 90 กว่าปี แล้วพี่ดูแลเค้าอยู่ รายจ่ายที่บ้าน แม่คนเดียว รายจ่ายเกือบแสนบาท เพราะต้องมีคนดูแล 4 คน พี่เป็นดูแลรับผิดชอบหมด ดูแลแบบนี้มา 25 ปีได้” เกย์ที่ไม่มีลูกจึงมีเวลาไปเยี่ยมพ่อแม่ได้มากกว่าพี่น้องคนอื่นที่มีครอบครัว การไปดูแลพ่อแม่ ทำให้ท่านเริ่มเข้าใจและยอมรับลูกที่เป็นเกย์ ดังเช่น คุณ F กล่าวว่า “แม้อย่างพูดเลยว่า ไม่แต่งงานยิ่งดี อยู่เป็นเพื่อนแม่ ส่วนพ่อรู้ว่าเค้าไม่ค่อยชอบอะไรแบบนี้ แต่พอก็ไม่เคยว่า...พอช่วงที่ผมทำงาน ผมรู้ว่าเค้ารักผมมากขึ้น ผมจะมาหาเค้าสม่ำเสมอว่าลูกคนอื่น ไปดูแล เอาเงินไปให้ เอาขนมไปให้”

เกย์ผู้สร้างตัวตนใหม่ ต่อสู้กับความรู้ที่สร้างภาพมายาคติ ความเป็นปกติให้เกย์ดูเป็นคนที่ไม่เอาไหน ไม่สนใจเรียน ติดผู้ชาย เป็นผู้ป่วยทางจิต ไม่มีที่ไหนรับเข้าทำงาน ต้องกลายเป็นภาระของสังคม ไปสู่ตัวตนของเกย์ที่มีรายได้ มีเวลาดูแลรับผิดชอบพ่อแม่ได้อย่างดี

เกย์ผู้สร้างทางเลือกในการหาเงิน

คนเป็นเกย์ มักมีทางเลือกในการทำงานไม่มากนัก ทั้งนี้ ภาพที่สังคมได้นำเสนอว่าหากคน ๆ หนึ่งยอมรับตัวตนเป็นเกย์แล้ว อาชีพที่สังคมได้กำหนดพื้นที่ให้เกย์สามารถเข้าถึงได้ง่ายมักเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเดินกิน รำกิน เช่น การเป็น Dancer การเต้น Cabaret Show อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความบันเทิง รวมทั้งความตลก หรือเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความสวยงาม ทั้งการเป็นช่างแต่งหน้า ช่างทำผม อาชีพทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนแต่สร้างภาพลักษณ์ให้คนทั่วไปมองว่า อาชีพคนเป็นเกย์เท่ากับอาชีพที่ฉาบฉวย ไม่มีเกียรติ รายได้น้อย ไม่มีความก้าวหน้า หรือไม่ต้องใช้ความเป็นมืออาชีพ

เกย์หลายคนได้ทำงานในอาชีพที่ตนรัก ถึงแม้จะเป็นอาชีพที่สังคมตีตราว่าเป็นอาชีพสำหรับชาวเกย์แล้ว แต่เกย์เหล่านั้นได้พิสูจน์แล้วว่า สามารถสร้างความยั่งยืนด้านรายได้ ถึงแม้จะอายุมากแค่ไหน ประสบการณ์ และความชำนาญ ได้สร้างฐานรายได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังสามารถหารายได้จากช่องทางอื่นเพิ่มเติม บนพื้นฐานของวิชาความรู้ที่ได้เรียนมา เช่น คุณ J ช่างทำผมมายาวนานกว่า 40 ปี อาศัยประสบการณ์การเรียนทั้งในประเทศ ต่างประเทศ ทำให้ทุกวันนี้ยังคงทำงานเป็นช่างตัดผมที่ไม่มีวันเกษียณ มีลูกค้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง “พี่ได้ทำงานที่รัก และลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประจำ รู้จักกันมากกว่า 40 ปี” อาศัยความแข็งแรง จึงทำงานมาได้ตลอด “อาชีพช่างทำผมเนี่ย อยู่ได้ยาวนานกว่าคนเกษียณทั่วไป คนเกษียณทั่วไป เค้าเกษียณที่ 60 ปี ช่างทำผมบางคน 80 กว่าปี ยังตัดผมได้เลย” ส่วนคุณ K ช่างทำผมอีกท่านกล่าวว่า “อาชีพช่างทำผมไม่มีการเกษียณ เป็นอาชีพที่ใช้ทักษะ ถ้าสมองยังดี สามารถทำงานได้” นอกจากรายได้จากการเป็นช่างทำผมแล้ว คุณ K ยังเป็นคนที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา แนวโน้มของกระแสโลก ทำให้เป็นผู้มีความเข้าใจ และสามารถนำความรู้มาพัฒนา สร้างสรรค์ เป็นอาชีพได้ “ทุกวันนี้พี่มีเพื่อนอยู่ในวงการช่างเสริมสวย วงการ Fashion ยังคงติดต่อกันอยู่

แล้วเราก็ต้อง Update Trend ที่ต้องเสียเงิน เป็นรายปี โดยต้องเข้าไปเป็นสมาชิก ฉะนั้น ทุกอาชีพจะต้องเข้าไปใน Web Trend นี้ ตัวพีไม่ต้องทำแบบนี้ ไม่ต้องเสียเงิน เพราะตัวพีได้เห็นแล้ว ได้เห็นว่า อะไรคือการเปลี่ยนแปลง คือ ถ้าคุณไปยุโรปบ่อย ๆ พีไปอังกฤษบ่อย แหล่งของ Fashion พีจะรู้ Trend ได้” คุณ K ได้นำความรู้ที่ตนเองเคยเรียนด้านเทววิทยามาก่อนนั้น มาสร้างเป็นอาชีพเสริม ช่วยต่อยอดรายได้ จนประสบความสำเร็จ ได้รับการตอบรับที่ดี “พีมีรายได้จากงานให้ Consult กับตารา การขายของด้านเทววิทยา เป็นงานให้คำแนะนำ จะช่วยคิด Vision ให้ ขายอะไรดี? อันนี้ถ้าขายจะดีไหม? พีเป็นคนที่มีองตลาดได้” สุดท้ายคุณ F ได้เริ่มต้นเข้ามาทำงานในธุรกิจสถานที่ให้ความบันเทิงสำหรับกลุ่มเกย์โดยเฉพาะ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 51 ปี จนตอนนี้ 72 ปีแล้ว ธุรกิจแบบนี้สังคมมองว่าเป็นธุรกิจสีเทา น่ารังเกียจ ผิดศีลธรรม ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามธุรกิจนี้ได้เลี้ยงดู สร้างรายได้เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวันให้คุณ F มีชีวิตที่ไม่ลำบาก ยามแก่ “รายได้มาจากเงินเดือนจากที่ทำงานประจำอยู่ในปัจจุบัน รายได้ส่วนที่ไม่ใช้ก็เก็บเข้าธนาคาร...พีคิดว่าทำงานตรงนี้ไปจนกว่าเค้าจะไม่จ้าง หรือจนกว่าตัวเองไม่มีแรง”

อาชีพของเกย์ที่สังคมมองว่า ไม่มีความมั่นคง ไม่มีเกียรติ ไม่สามารถสร้างรายได้ที่ดีนั้น แต่ที่จริงเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ที่มั่นคง ไม่มีวันเกษียณทราบเท่าที่ยังมีกำลังทำงาน ดังที่คุณ K กล่าวไว้ว่า “สิ่งที่ช่างทำผมรุ่นพีมีคือ Reputation เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ก็เหมือนกับอาชีพหมอ”

เกย์ผู้มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน

เกย์มักมีภาพลักษณ์เป็นคนที่คุยสนุกสนาน ทำให้คนรอบข้างมีความสุข มีเสียงหัวเราะ นั่นคือตัวตนที่แท้จริงของเกย์ ที่ไม่ได้เป็นคนที่มีพิษมีภัย แต่เนื่องจากความสัมพันธ์ของสังคมที่อยู่บนพื้นฐานวาทกรรมทุนนิยม และมาตรฐานรักต่างเพศ ได้ร่วมกันสร้างภาพลักษณ์ด้านลบต่อคนที่เป็นเพศนอกกระแสหลักของสังคม ให้เกิดความอับอาย ไม่ได้รับการยกย่อง เชิดชู ไม่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคม เช่น “เกย์ กะเทย ไทย อายากอยู่ได้ต้องตลก” “ตัวตลกไปกฮา”

คุณ J ในฐานะช่างทำผม กล่าวว่า “หากพูดถึงข้อดีของการเป็นเกย์ ข้อแรกคือ เพื่อนเยอะ เพราะว่าชีวิตเกย์ สนุก แล้วเกย์เนี่ยอภัยคนง่ายกว่าเพศทั่วไป แล้วคนเป็นเกย์จะกตัญญูต่อบุพการี คนเป็นเกย์จะอดทนในการทำงานมากกว่า” เกย์บางคนใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสร้างรายได้ ดังเช่น คุณ K ใช้ความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมวงการ ช่วยแนะนำงานใหม่ ๆ ที่ทำท่าย และมีรายได้ “มันมีงานเข้ามาเรื่อย ๆ บางทีเพื่อนต่างชาติที่เป็นช่างผมส่งลูกค้าหรืองานมาให้บ้าง” ส่วนคุณ N มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ลูกค้าชอบในเสื้อผ้าที่คุณ N ชื้อมาจากต่างประเทศ ลูกค้าจึงมอบความไว้วางใจให้คุณ N เป็น Stylist ส่วนตัวด้านเสื้อผ้า ให้งบประมาณในการซื้อเสื้อผ้ากับคุณ N โดยที่ลูกค้าไม่เคยสอบถามถึงความถูกต้องของราคาสินค้า เป็นความไว้วางใจ บนพื้นฐานของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า “มีคนมาให้พีเป็น Stylist ให้ เป็นผู้หญิง เป็นคนมีตังส์ ไม่ค่อยแต่งตัว แต่ชอบ Taste ของร้านพี เค้ามาถูกโฉลกกับ Taste”

เกย์ภาพตัวแทนของผู้สูงอายุชายรักชายในวรรณกรรม คือ “กะเทยเฒ่า” “กะเทยเท่ากบตลก” เป็นการสร้างภาพลักษณ์ด้านลบ และทำให้เกย์บางส่วนไม่อยากปรากฏตัวทั้งใน

พื้นที่สาธารณะ เกย์บางคนได้สร้างความจริงเพื่อสร้างมุมมองใหม่ ให้คนในสังคมเข้าใจว่า เกย์มิได้ใช้ความเป็นกันเอง เพื่อสร้างความตลก สีสัน ที่ดูไร้สาระให้กับสังคมเพียงเท่านั้น แต่ความที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง ทำให้เกย์มีโอกาสหรือข้อได้เปรียบในการหารายได้ให้กับตัวเอง

อภิปรายผลการวิจัย

วาทกรรมหลักของสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างครอบครัวมักผูกติดกับค่านิยมการมีลูกเพื่อดูแลพ่อแม่ยามสูงอายุตามแนวคิดเรื่องความกตัญญู (รุจินันท์ วาธีวัฒนารัตน์, 2566) ซึ่งเกย์ถูกมองว่าไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของสังคมได้ และเกย์มักถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่ไม่มีประสิทธิภาพต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม (Carland-Echavarria, 2022) อย่างไรก็ตาม เกย์บางกลุ่มกลับใช้ประโยชน์จากการไม่มีภาระเรื่องลูก เก็บสะสมทุนทรัพย์เพื่อสร้างความยั่งยืนทางการเงินในระยะยาวได้ ถือเป็น การต่อสู้กับแนวคิดครอบครัวในอุดมคติที่ประกอบด้วยพ่อแม่และลูก (วณิชสพร ญัฐรุจิโรจน์, 2560) การที่เกย์ไม่มีลูกยังช่วยให้พวกเขาสามารถใช้ทรัพยากรทางการเงินในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ดังงานวิจัยของชุตติภาส อุดมสุด (2560) ที่แสดงปรากฏการณ์ เกย์มีรายได้ที่เพียงพอต่อการซื้อเสื้อผ้า Brand Name ทั้งค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการซื้อ ความถี่

การที่เกย์สามารถสร้างตัวตนเป็นเสาหลักของครอบครัวและดูแลพ่อแม่เป็นการต่อสู้กับความรู้ที่มองว่าเกย์เป็นปัญหาของสังคม (เบญจรงค์ ธิระผลิกะ และคณะ, 2565) การสร้างครอบครัวแบบ “ชายกับหญิง” แต่งงานกันและมีลูกถือเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับได้ (เฉลิมขวัญ เมฆสุข และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2561) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ มีเกย์ที่สามารถดูแลพ่อแม่และพี่น้องได้อย่างดี การต่อสู้กับความรู้นี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของเกย์ นำไปสู่การยอมรับของพ่อแม่ ดังงานวิจัยของนฤณัน อินทยศ (2565) กล่าวถึง การยอมรับของแม่ต่อลูกเป็นกะเทยด้วย “การทำใจ” ยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศของลูกที่เป็นกะเทยแบบมีเงื่อนไขภายใต้การยอมรับที่ความประพฤติที่ดีของลูก และลูกสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้

การที่เกย์สามารถสร้างทางเลือกในการหาเงินและยืนหยัดในอาชีพที่สังคมตีตราเป็นการต่อสู้กับแนวคิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มองว่าอาชีพของเกย์เป็นงานที่ไม่มี ความมั่นคง ไม่น่าเชื่อถือ เช่น ร้านเสริมสวยของพวกคนข้ามเพศ (ชายรักชาย) เป็นสถานที่มีวามสุขของกะเทยกะเทยติดเอดส์ แอบค้าประเวณี สักวันต้องโดนสั่งปิด (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ และคณะ, 2554) หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิงหรือความสวยงาม แต่หลายคนได้พิสูจน์ว่าอาชีพเหล่านี้ เช่น อาชีพช่างทำผมสามารถสร้างรายได้ที่ดีและมั่นคงได้หากมีการก็บออม (ตสนิมช ศรีรัตน์, 2562) หรืองานวิจัยของวารีย์ ปรีชาปัญญากุล (2563) กล่าวถึง พิธีกรเกย์ได้รับการยอมรับจากผู้ผลิตรายการ เนื่องจาก “มีลีลาการใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์ มีปฏิภาณไหวพริบ อีกทั้งยังมี

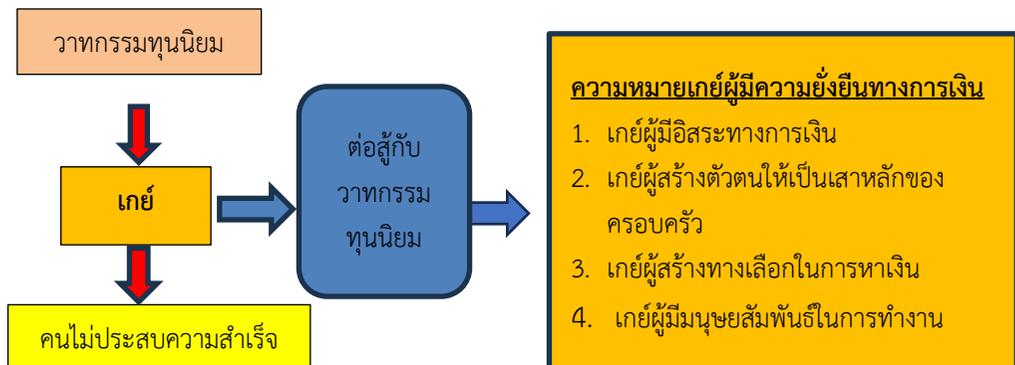
บุคลิกเฉพาะตนที่สร้างความน่าสนใจแก่ผู้ชมได้อย่างมาก สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ชมเกิดความประทับใจและคอยติดตามรายการอยู่เสมอ”

วาทกรรมหลักในสังคมที่มองว่าเกย์เป็นเพียงตัวตลก คนที่สร้างความบันเทิงเชิงขบขัน สร้างเสียงหัวเราะ (วาริ ปรีชาปัญญากุล, 2563) โดยปราศจากคุณค่าในเชิงวิชาชีพหรือมนุษยสัมพันธ์ที่แท้จริงนั้น โดยผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการมีพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นการโต้กลับผ่านการสร้างตัวตนใหม่ที่แสดงให้เห็นว่าเกย์สามารถใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ในการสร้างความยั่งยืนทางการเงินและความสำเร็จในอาชีพได้ เกย์หลายคนได้ใช้ความเป็นกันเอง การสื่อสารที่ดี สร้างโอกาสการทำงาน ความสามารถเหล่านี้เป็นทักษะที่ถูกประเมินต่ำเกินไปในวาทกรรมหลักที่มองว่าเกย์ คือ “ต้องมีความตลก อารมณ์ดี และสร้างสีสันให้กับทุกคนไม่ต่างจากนักแสดงบันเทิง (Entertainer)” (ธนา รุ่งน้อย, 2566)

จากการศึกษาพบว่า เกย์มีการพยายามต่อสู้ต่อรองผ่านสื่อที่ต้องการให้สังคมไทยเห็น เกย์เป็นบุคคลธรรมดาคนหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่คนป่วย (เบญจรงค์ ธีระพลิกะ และคณะ, 2565) การต่อสู้ทางวาทกรรมของเกย์จึงเป็นเรื่องที่เกย์ต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ ไตร่ตรองถึงโครงสร้างต่าง ๆ ในสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของเกย์ (ชัยณรงค์ เครือนวน, 2558)

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการที่ได้นำความรู้ของ Foucault มาวิพากษ์วาทกรรมทุนนิยม สรุปลงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 วาทกรรมทุนนิยมได้บัญญัติคำว่า “แรงงานที่ดี” เกย์นั้นถือเป็นแรงงานที่ไม่สามารถผลิตลูกหลานสร้างความต่อเนื่องให้ระบบเศรษฐกิจได้ วาทกรรมได้สร้างเครื่องมือระบบ ความเป็นปกติต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ และข้อจำกัดด้านอาชีพ แต่เกย์บางคนเรียนรู้ และเข้าใจการทำงานของวาทกรรม ไม่ประสงค์ที่สยบยอมต่อวาทกรรม จึงได้คิด

หาวิธีการต่อสู้กับวาทกรรมเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตัวตนให้เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ มีงาน มีเงินใช้สำหรับชีวิตหลังเกษียณอย่างไม่ลำบาก อัตลักษณ์ของตัวตนประกอบด้วย 4 แบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรพิจารณาถึงมาตรการ รูปแบบที่จะช่วยส่งเสริมให้ทุกเพศในสังคม ได้มีโอกาส เข้าถึงการมีรายได้หลังเกษียณอย่างครบถ้วน และเพียงพอในระยะยาว เช่น ระบบบำนาญ แห่งชาติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรจัดตั้งโครงการให้คำปรึกษาที่เน้นการวางแผนการเงินส่วนบุคคลและสุขภาพจิต สำหรับเกย์วัยเกษียณโดยเฉพาะ โดยโครงการนี้สามารถดำเนินการผ่านความร่วมมือระหว่าง องค์กรภาคประชาสังคม ธนาकार และหน่วยงานด้านสุขภาพ เพื่อให้เกิดการเข้าถึงทรัพยากร และคำแนะนำในการสร้างเสถียรภาพทางการเงินและจิตใจในระยะยาว เช่น การให้คำปรึกษา ด้านการออมและการลงทุนระยะยาว การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการสร้างรายได้เสริม การให้บริการตรวจสุขภาพจิตและสุขภาพกายเป็นระยะ และการสร้างเครือข่ายเพื่อนและ กิจกรรมกลุ่มเพื่อป้องกันความโดดเดี่ยว การดำเนินการดังกล่าวไม่เพียงช่วยสร้างความมั่นใจใน ชีวิตหลังเกษียณ แต่ยังเสริมสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มเกย์วัย เกษียณในสังคมให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยในครั้งนี้อาจนำไปสู่การทบทวนความรู้ที่สร้างบรรทัดฐาน หรือความเป็น ปกติที่มีต่อความเป็นเกย์สูงวัย เกย์วัยเกษียณ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้ เกิดขึ้นในบริบทของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมขวัญ เมฆสุข และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2561). คนข้ามเพศ : การใช้ชีวิตคู่ การสร้างครอบครัว และการเลี้ยงดูบุตร. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 10(1), 37-51.
- ชัยณรงค์ เครือنوان. (2558). ปฏิบัติการและการต่อสู้ทางวาทกรรมในการพัฒนาอุตสาหกรรม: ศึกษากรณีการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้ตัวแบบมาบตาพุด. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 7(2), 223-245.
- ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์. (2563). *ความยั่งยืนทางการเงินส่วนบุคคลและพฤติกรรมการออมการลงทุนเพื่อวัยเกษียณ* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ชุตติภาส อุดมสุด. (2560). การศึกษาทัศนคติของกลุ่มชายรักชาย (เกย์) ที่มีผลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแบรนด์เนมเพื่อการส่งเสริมสถานะทางสังคม (การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการตลาด). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตัสนีมซ์ ศรีรัตน์. (2562). เหตุผลในการเลือกอาชีพช่างตัดผมมีอาชีพของกลุ่มคนเจนเนอเรชั่นวายกรณีศึกษาช่างตัดผมมีอาชีพ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทิพย์สุดา พุฒจร. (2554). ความท้าทายของชุมชนท่ามกลางการพัฒนาสู่ความทันสมัย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 3(2), 72-87.
- ธนา รุ่งน้อย. (2566). สนามวาทกรรม “ความผิดเพศ” และความเกลียดชังทางเพศวิถีที่มีต่อกลุ่มเกย์เพศชายกลุ่มต่าง ๆ ภายใต้บริบท “สังคมนิยมชาย” ในประเทศไทย ในศตวรรษที่ 21 (ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาकरणระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา. (2561). *การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของกลุ่ม LGBTI ในประเทศไทย*. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/zX5nP>
- นฤณณ อินทยศ. (2565). แม่ที่มีลูกเป็นกะเทย: การต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นแม่ภายใต้เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีเพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เบญจรงค์ ธิระผลิกะ และคณะ. (2565). การสังเคราะห์ภาพและแก่นสาระของชายรักชายที่ปรากฏในงานวิจัยในประเทศไทย : การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. *วารสารศรีนครินทร์วิโรฒ วิจัย และพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์)*, 14(28), 56-69.
- เบญจวรรณ อุปัชฌาย์. (2561). แนวคิดเรื่องตัวตนที่รู้จักและกระบวนการสร้างตัวตนของมิเชล ฟูโกต์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 5(5), 159-208.
- ปัญญาภรณ์ ยะเกษม และพัชราภรณ์ ไชยสังข์. (2557). ประสบการณ์การเป็นแม่ของวัยรุ่น. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 8(1), 28-34.
- ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ และคณะ. (2554). ร้านเสริมสวย : พื้นที่การสร้างตัวตนของคนข้ามเพศ. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 7(2), 75-88.
- _____. (2554). คนข้ามเพศ : ตัวตน วัฒนธรรมย่อย และพื้นที่ทางสังคม. *วารสารดำรงวิชาการ*, 10(1), 98-125.
- พัฒนาภณ ทูลธรรม. (2563). บริบทรศน์การวิจัยแนวเรื่องเล่าทางสังคมศาสตร์สู่งานสังคมสงเคราะห์. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 11(1), 89-106.

- รุจินันท์ วาธีวัฒนารัตน. (2566). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับความกตัญญูของประเทศไทย. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 9(2), 147-155.
- วฤชสพร ณ์รัฐจิโรจน์. (2560). ครอบครัวยุคใหม่และการคงอยู่ของสถาบันครอบครัว. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 1817-1827.
- วารี ปรีชาปัญญากุล. (2563). ภาษาและอัตลักษณ์ของพิธีกรรมเทศที่สามที่ปรากฏผ่านรายการโทรทัศน์. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 15(2), 143-163.
- Carland-Echavarria, P. (2022). We do not live to be productive: LGBT activism and the politics of productivity in contemporary Japan. *The Asia-Pacific Journal*, 20(2), 1-24.
- Danaher, G. et al. (2000). *Understanding Foucault*. Australia: Allen & Unwin.
- Demetriou, O. (2016). Counter-conduct and the everyday: Anthropological engagements with philosophy. *Global Society*, 30(2), 218-237.
- Swiftand, H. J. et al. (2016). The risks of ageism model: How ageism and negative attitudes toward age can be a barrier to active aging. *Social Issues and Policy Review*, 11(1), 195-231.

การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานคร*
THE PROMOTING THE WELL-BEING OF THE ELDERLY
IN URBAN COMMUNITIES IN BANGKOK

อัญชลี ศรีภักษาณ, ศิริพร ดาบเพชร, ชูเดช โลศิริ, ณัฐพร ไทยจงรัก
Anchalee Srikolchan, Siriporn Dabphet, Chudech Losiri, Nathaporn Thaijongrak
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
Corresponding Author E-mail: anchaleesu@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาบริบทการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. ศึกษา กิจกรรมที่เหมาะสม และ 3. เสนอแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเมือง โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 45 คน และ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 45-60 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่เตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุอีก 150 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า บริบทของชุมชนเมืองที่มีผลต่อสุขภาพผู้สูงอายุในประเทศไทย คือ 1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างระบบนิเวศที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ 2. ลักษณะทางกายภาพของความเป็นเมืองที่ส่งผลต่อสุขภาพ คือ การพัฒนาพื้นที่สีเขียว การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่จำกัด และ 3. การเข้าถึงบริการสุขภาพที่สะดวกและทั่วถึง ส่วนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ได้แก่ 1. สุขภาวะทางกาย 2. สุขภาวะทางจิตใจและอารมณ์ 3. สุขภาวะทางสติปัญญา และ 4. สุขภาวะทางสังคม สำหรับแนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเมือง คือ 1. การจัดการพื้นที่เมือง 2. การเข้าถึงสวัสดิการและการบริการทางสุขภาพ 3. การสนับสนุนด้านสังคมและการมีส่วนร่วมในชุมชน 4. เทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การส่งเสริมสุขภาพ; ผู้สูงอายุ; ชุมชนเมือง

Abstract

This research aims to: 1. Study the context of community participation, 2. Identify appropriate activities, and 3. Propose suitable approaches to promote the well-being of elderly individuals in urban communities. The study is descriptive research employing qualitative data collection techniques. The primary research tool is a semi-structured interview. Data were gathered through interviews with 45 elderly individuals aged 60 and above, as well as 150 individuals aged 45-60 who are preparing for ageing. Content analysis was used to interpret the data.

The findings provide insights into community engagement, suitable activities, and strategies for enhancing elderly well-being, contributing to the development of sustainable and inclusive aging policies within urban areas. The research findings reveal that the urban community context affecting elderly well-being in Thailand includes: 1. community participation in creating an ecosystem suitable for the elderly, 2. the physical characteristics of urban environments impacting health, such as developing green spaces and organizing activities suited to limited spaces, and 3. accessible and comprehensive healthcare services. Health-promoting activities for the elderly in urban areas cover four aspects: 1. physical health, 2. mental and emotional well-being, 3. cognitive health, and 4. social health. The appropriate strategies for enhancing community participation in promoting elderly health include: 1. urban space management, 2. access to healthcare and welfare services, 3. support for social inclusion and community engagement, and 4. technology for the elderly.

Keywords: Promoting Health; Elderly People; Urban Community

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรโลกโดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในระดับชาติและระดับโลก องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดนิยามของสังคมสูงวัย (Aging Society) และในบริบทของประเทศไทย ประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและความท้าทายเฉพาะที่กลุ่มประชากรนี้เผชิญในสภาพแวดล้อมเมือง เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีการคาดการณ์ว่า ประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 13.8 ล้านคนภายในปี พ.ศ. 2573 จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องสำรวจกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของพวกเขา (Chalerm Sri et al., 2020) ความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ภายในเวลาเพียง

20 ปี ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่เพียงเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพ เช่น โรคกระดูกพรุนและกล้ามเนื้อเสื่อมในผู้สูงอายุ (Asavamongkolkul et al., 2024) แต่ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม เช่น การที่ผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงทำงานหลังเกษียณเพื่อรองรับความจำเป็นทางการเงิน (ปริญญา ทองมณี, 2566)

เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประเทศไทยได้พัฒนาระบบการดูแลระยะยาวโดยใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยให้การดูแลผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Chokphukhiao et al., 2024) นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุและโครงการที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม (Koshakri & Rerkluenrit, 2024) อีกทั้งวัฒนธรรมไทยและบทบาทของศาสนายังคงมีส่วนสำคัญในการดูแลและส่งเสริมความเคารพต่อผู้สูงอายุในสังคมไทย (Watana, 2022) ซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

สำหรับคำว่าสุขภavnนั้น (พินนารา อินทประเสริฐ, 2564) ประกอบด้วย สุขภาวะทางกาย (Physical Wellbeing) คือ การมีสุขภาพที่แข็งแรง ไม่มีโรคภัย สุขภาวะทางจิต (Mental Wellbeing) คือ การไม่เครียด การไม่วิตกกังวล การมีความพึงพอใจในชีวิต สุขภาวะทางสังคม (Social Wellbeing) คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดี มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับคนรอบข้างถึงสวัสดิการ ระบบบริการสาธารณะที่ดี และสุขภาวะทางปัญญา (Intellectual well-being) คือ การมีทักษะชีวิต การเรียนรู้ต่อเนื่อง โลกทัศน์ที่ถูกต้อง

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษากิจกรรมและแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในสังคมเมือง โดยเฉพาะในมิติของการมีส่วนร่วมทางสังคม สุขภาพ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพื่อพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนเมืองที่มีผลต่อสุขภาพผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษากิจกรรมที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเมือง
3. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) โดยใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย

2.1 ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พื้นที่เขตวัฒนา ซึ่งประกอบด้วย แขวงคลองเตยเหนือ แขวงคลองตันเหนือ และแขวงพระโขนงเหนือ

การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติกำหนด และใช้วิธีแบบบังเอิญในการเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้ให้ข้อมูล โดยมีรายละเอียดคุณสมบัติ ดังนี้ 1. เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป และสามารถสื่อสารด้วยวาจาได้เป็นอย่างดี 2. เกณฑ์ด้านที่อยู่อาศัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านหรือคอนโดมิเนียมในเขตเมือง และกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในห้องเช่าในชุมชนแออัด ในเขตใจกลางเมือง 3. เป็นผู้สูงอายุที่มีความสมัครใจในการให้ข้อมูล ทั้งนี้ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้สูงอายุสามารถยุติการให้ข้อมูลได้ทันทีหากมีความเหนื่อยล้าหรือไม่พึงประสงค์จะให้ข้อมูลต่อไป รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 45 คน

2.2. กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชากรในกรุงเทพมหานครที่มีอายุระหว่าง 40-60 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยใช้เกณฑ์การเลือกแบบเจาะจงแบบเดียวกับกลุ่มผู้สูงอายุในข้อ 2.1 มีผู้ให้ข้อมูลรวม จำนวนทั้งสิ้น 150 คน สำหรับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจึงเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งครอบคลุมหัวข้อ ดังนี้ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นเมืองที่มีผลต่อผู้สูงอายุ กิจกรรมหลักการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุทั้งด้านปัญญา จิตใจ กาย สังคมและอารมณ์ เครื่องมือวิจัยมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางสังคมศาสตร์ 2 ท่าน และด้านผู้สูงอายุ 1 ท่าน และทดลองใช้เครื่องมือวิจัยด้วยการทดลองสอบถามผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน และผู้ที่มีอายุระหว่าง 40-60 ปี จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถามและวิธีการสื่อสารของนักวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยผู้วิจัยเดินทางไปในพื้นที่ตามที่ระบุไว้ตามเกณฑ์ด้านที่อยู่อาศัย เข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) และใช้วิธีแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ผู้วิจัยแนะนำตัวเองและจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์พร้อมทั้งสอบถามอายุของผู้ให้ข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หากผู้ให้ข้อมูลไม่ยินยอมเข้าร่วมให้ข้อมูล ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและเริ่มกระบวนการใหม่กับผู้ให้ข้อมูลรายอื่น หลังจากได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลแล้ว ชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลทราบถึงการยุติการสัมภาษณ์ได้ตลอดเวลาหากผู้ให้ข้อมูลมีความประสงค์ดังกล่าว ดำเนินการสัมภาษณ์จนแล้วเสร็จและกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจึงใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอใน 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บริบทของชุมชนเมืองที่มีผลต่อสุขภาวะผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในคอนโดมิเนียม มีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมค่อนข้างน้อย ส่วนมากเป็นการพูดคุย ทักทายกันในช่วงเวลาของการออกกำลังกาย มีครอบครัวคอยดูแลในการดำรงชีวิต เช่น การพาไปตรวจสุขภาพ การท่องเที่ยว การเดินทางสรรพสินค้า เป็นต้น ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีสุขภาวะทางร่างกายที่ดี มีสังคมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีบางส่วนที่รู้สึกเหงา เนื่องจากสมาชิกครอบครัวต้องประกอบอาชีพในช่วงเวลากลางวัน สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในห้องเช่าในชุมชนแออัด ในเขตใจกลางเมือง มีรูปแบบการใช้ชีวิตด้วยการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ หรือการอยู่บ้านเพื่อดูแลลูกหลาน มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกชุมชนสม่ำเสมอ สำหรับสุขภาวะของผู้สูงอายุกลุ่มนี้มักมีปัญหาด้านร่างกาย เนื่องจากไม่มีเวลาและกำลังทรัพย์ในการตรวจและรักษาสุขภาพ มีความเครียดด้านสุขภาพและการหาเลี้ยงชีพซึ่งส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตใจ

สำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เป็นกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาวะทางกายอันเนื่องมาจากการใช้ร่างกายอย่างหนักในการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีพ และการเข้าถึงการบริการทางสุขภาพที่ไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต เนื่องจากสถานพยาบาลอยู่ไกล และต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการตรวจสุขภาพร่างกาย ในส่วนของสุขภาวะทางจิตใจ อารมณ์ มักมีความเครียดจากการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ นอกจากนี้ยังขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพและความรู้อื่น ๆ ที่สามารถใช้ส่งเสริมการสร้างรายได้ รวมทั้งความรู้ที่เกี่ยวกับการก้าวทันต่อเทคโนโลยี ในส่วนของสุขภาวะทางสังคมเป็นด้านที่พบปัญหาน้อย เนื่องจากมีการรวมตัวกันในชุมชนกันอย่างสม่ำเสมอ และมีการสร้างปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

สำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยในคอนโดมิเนียมใจกลางกรุงเทพมหานคร มีวิถีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่พักอาศัยในรูปแบบครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิกครอบครัวเป็นผู้ดูแล สุขภาวะทางกายได้รับการตรวจสุขภาพและเข้าถึงการบริการได้สะดวกสบาย แต่กลับจะมีความรู้สึกเหงาและไม่อยากเป็นภาระของลูกหลาน ผู้สูงอายุที่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้จะมีการออกมาทำกิจกรรมนอกบ้าน เช่น การออกกำลังกายในที่สาธารณะ มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ เพียงเล็กน้อย หรือมีการรวมกลุ่มกันเพื่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีความรู้ในการดูแลสุขภาพรวมถึงก้าวทันต่อเทคโนโลยี มักจะแสวงหากิจกรรมทางสังคมเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกัน ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

ส่วนที่ 2 กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนเมือง สรุปได้ดังนี้ สุขภาวะทางกาย ทำได้โดยการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย สุขภาวะทางจิตใจและอารมณ์ โดยการฝึกสมาธิหรือการทำสมาธิ เพื่อช่วยลดความเครียดและทำให้จิตใจสงบ มีสติ การเข้าร่วมกลุ่มสนทนาซึ่งจะได้พูดคุยหรือแบ่งปันความรู้สึกกับผู้อื่นในกลุ่มสามารถช่วยลด

ภาวะซึมเศร้าและความเหงาได้ การทำงานศิลปะบำบัด เพื่อความผ่อนคลายและจัดการกับอารมณ์ของตนเอง สุขภาวะทางสติปัญญา โดยการอ่านหนังสือหรือฟังหนังสือเสียง การเล่นเกมฝึกสมองการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ สุขภาวะทางสังคม โดยการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนหรือชมรมผู้สูงอายุ การเข้าร่วมกลุ่มชมรมต่าง ๆ หรือกิจกรรมสาธารณะ เพื่อสร้างความผูกพันและความร่วมมือระหว่างเพื่อนในชุมชน ช่วยสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าและมีเป้าหมายในชีวิต

ส่วนที่ 3 แนวทางส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน จะได้รับแนวทางที่แตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกลางเมือง มีศักยภาพในการเข้าถึงการบริการสุขภาพ มีทรัพยากรทางการเงินที่สามารถสร้างความสุขด้วยการท่องเที่ยว และรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่มักจะมีความเหงา และบางส่วนรู้สึกว่าไม่มีคุณค่า หรือเป็นภาระลูกหลาน ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมักประสบปัญหาด้านสุขภาพ และความเครียดจากการหารายได้ ดังนั้นในการออกแบบแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุจึงต้องออกแบบให้เหมาะสมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การกำหนดหน้าที่ของภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ โดยพิจารณาบทบาทการกำหนดนโยบายและกฎหมายที่สนับสนุนการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ การดูแลสุขภาพ การขนส่งสาธารณะที่เหมาะสม และการสนับสนุนทางการเงินสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อย ส่งเสริมการมีโปรแกรมตรวจสุขภาพประจำปีฟรีสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อควบคุมและจัดการกับปัญหาสุขภาพต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที จัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุที่เข้าถึงได้ง่ายในชุมชนต่าง ๆ ให้บริการทั้งการดูแลสุขภาพ กิจกรรมสันทนาการ และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสวัสดิการและสิทธิที่พวกเขาสิทธิได้รับ ให้การฝึกอบรมและสนับสนุนแก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นผู้ดูแลหรือผู้ดูแลมืออาชีพ เพื่อให้สามารถให้การดูแลที่เหมาะสมและมีคุณภาพ สนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการสร้างสังคมผู้สูงอายุที่แข็งแรง เช่น กลุ่มออกกำลังกาย กลุ่มเรียนรู้ และกลุ่มสันทนาการ ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีโอกาสแสดงออกและมีสังคมสัมพันธ์ และส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและการศึกษาผู้สูงอายุเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แม้ว่าภาครัฐได้มีการดำเนินการแล้ว แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือยังกระจายไม่ทั่วถึง

2. การจัดการพื้นที่เมืองที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ การออกแบบพื้นที่เมืองให้มีความปลอดภัย โดยการการออกแบบและการบำรุงรักษาพื้นที่เดินเท้าให้มีความปลอดภัย การติดตั้งราวจับและแผ่นกันลื่นตามจุดต่าง ๆ เช่น บันได ห้องน้ำ ทางลาด และทางข้ามถนนที่มีสัญญาณไฟและเสียงช่วยเตือนเพื่อความปลอดภัยของผู้สูงอายุ เพิ่มการเข้าถึงความสะดวกในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ เช่น การจัดหาขนส่งสาธารณะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ทางเท้าที่กว้างและเรียบร้อย ลิฟต์ และทางลาดที่ออกแบบมาสำหรับผู้ใช้รถเข็น การออกแบบพื้นที่สาธารณะและ

สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น มีสวนสาธารณะและพื้นที่พักผ่อนที่มีเก้าอี้พักผ่อนและพื้นที่สำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง ห้องสุขาสาธารณะที่ออกแบบเพื่อสนับสนุนผู้สูงอายุ

2. การเข้าถึงสวัสดิการและการบริการทางสุขภาพ คือ การเข้าถึงบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานให้มีการกระจายตัวในทุกชุมชนเพื่อความสะดวกในการเข้าถึง โดยการจัดให้มีการออกพื้นที่ตรวจสุขภาพให้สมาชิกที่อยู่ในชุมชนแออัดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง หรือ การมีคลินิกและโรงพยาบาลใกล้เคียงที่มีบริการเฉพาะทางสำหรับผู้สูงอายุ

3. การสนับสนุนด้านสังคมและการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยควรมีผู้นำในการออกแบบการมีส่วนร่วม เช่น ผู้สูงอายุที่อาศัยในคอนโดมีเนียมให้รวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมเพื่อสังคม เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่มีศักยภาพด้านเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่ผู้สูงอายุในชุมชนแออัดให้มีส่วนร่วมในการร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นงานอดิเรกและสามารถสร้างรายได้ ซึ่งอาจต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนในการนำกิจกรรมและแสวงหาช่องทางในการสร้างรายได้ ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองมากขึ้น

4. เทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและการศึกษาผู้สูงอายุเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้สมาร์ทโฟน การเข้าถึงบริการออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้เชื่อมต่อกับสังคมและใช้บริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น สะดวกสบายและสามารถรับการดูแลได้โดยไม่ต้องออกจากบ้าน ทั้งนี้ต้องมีหน่วยงานมาให้ความรู้ด้านสุขภาพรวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงการบริการสุขภาพด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ความเป็นเมืองกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการขยายตัวของเมืองที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสุขภาพทางกาย อารมณ์และจิตใจ สอดคล้องกับ Thiamwong และคณะ (2023) ที่พบว่าการขยายตัวของเมืองทำให้ลดการทำกิจกรรมทางกายลง และอัตราการล้มที่สูงขึ้นทำให้เกิดปัญหามากขึ้น อีกทั้งการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม การขยายตัวของเมืองส่งผลให้ผู้สูงอายุมีพื้นที่สีเขียวและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Liu et al. (2024) โดยระบุว่าโครงสร้างของเมืองและสภาพแวดล้อมที่สร้างขึ้นสามารถมีบทบาทสำคัญต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการเข้าถึงบริการสุขภาพมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Chang และคณะ (2024) อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุในชนบทที่มีภาวะซึมเศร้ามีแนวโน้มที่จะเสื่อมถอยทางความคิดเร็วกว่าผู้สูงอายุในเมืองขนาดใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของขนาดเมืองต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูงอายุในทางลบ นอกจากนี้การออกแบบสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ เช่น การจัดให้มีพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทาง

สังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจ โดยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ เพศหญิงที่ได้รับประโยชน์จากพื้นที่ที่เหมาะสม (Zhang et al., 2022; Michel, 2020) ดังนั้น การวางแผนและการพัฒนานโยบายด้านผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นในการลดผลกระทบเชิงลบและเสริมสร้างประโยชน์จากการอยู่อาศัยในเมืองสำหรับผู้สูงอายุ

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเมืองควรใช้วิธีการแบบองค์รวม ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน พื้นที่กลางแจ้ง และการขนส่ง (Wood, 2022) นอกจากนี้ การใช้แนวทางเชิงสร้างสรรค์ เช่น Urban Health Path ยังช่วยเสริมสุขภาพจิตและร่างกาย ส่วนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมและการออกกำลังกายพบว่ามีผลเชิงบวกต่อสุขภาวะทางกาย จิตใจ และสังคมของผู้สูงอายุ (Zheng et al., 2019; Tcymbal et al., 2022) การให้ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Workshop) หรือกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้เพื่อความบันเทิง ยังมีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต (Aziz et al., 2022) การคัดกรองความเสี่ยงของโรคและส่งเสริมการกินอาหารที่ดีต่อสุขภาพเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญในการป้องกันโรคเรื้อรังและส่งเสริมสุขภาวะทางกายและจิตใจ ผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

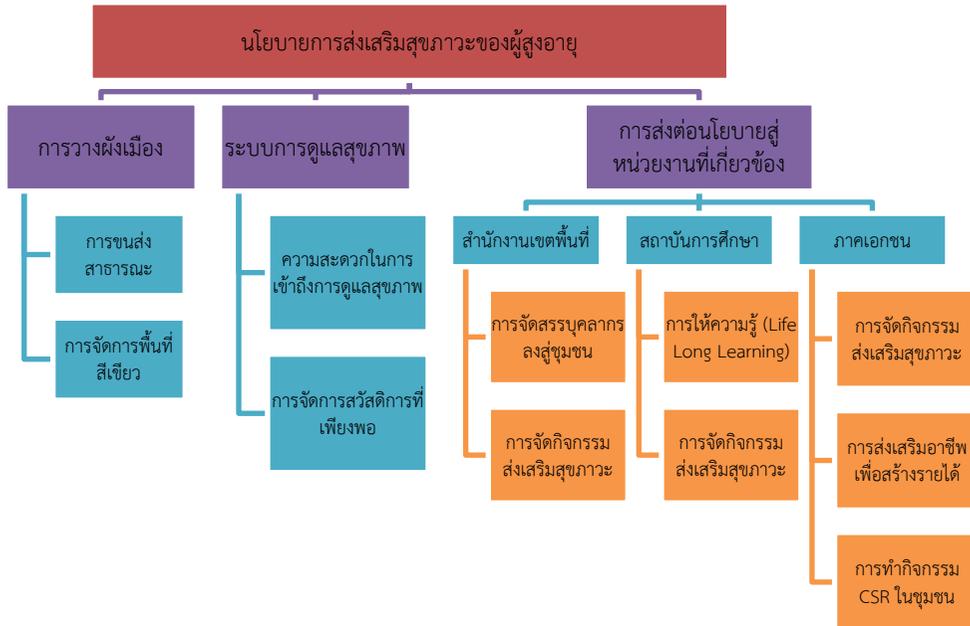
ข้อจำกัดในการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนเมือง การส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนเมืองของประเทศไทยประสบกับข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะการเข้าถึงและการยอมรับบริการสุขภาพ ซึ่งแม้ว่าการใช้บริการสุขภาพจะอยู่ในระดับสูง แต่ความยอมรับจะแตกต่างกันตามพื้นที่ เช่น ในเมืองใหญ่มีความยอมรับน้อยกว่า นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในการรักษายังเป็นภาระสูง (Osornprasop, 2016) และการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะถูกจำกัดด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เหมาะสม (Srichuae et al., 2016) อีกทั้งยังต้องการทรัพยากรและนโยบายสนับสนุนสำหรับโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (Iamtrakul et al., 2019; Durongrittichai et al., 2022)

องค์ความรู้จากการวิจัย

การส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังและเป็นระบบ โดยมีองค์ประกอบหลักดังนี้ การกำหนดนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ มีการวางแผนระยะยาวที่ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ โดยการวางแผนเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุ และด้านการขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงได้และปลอดภัย รวมถึงการจัดสรรพื้นที่สีเขียวที่เอื้อต่อการพักผ่อนและการทำกิจกรรมนอกบ้าน การพัฒนาระบบสาธารณสุข ต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างและกระบวนการให้บริการด้านสุขภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการดูแลรักษาได้อย่างสะดวกและทั่วถึง พร้อมทั้งจัดสวัสดิการที่เพียงพอเพื่อสร้างความมั่นคงทางสุขภาพและบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วน จำเป็นต้องมีการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

ภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา โดยมีการแบ่งบทบาทและความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ได้แก่ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยสถาบันการศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการจัดหลักสูตรและกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้อย่างต่อเนื่อง ภาคเอกชนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างรายได้และการใช้ศักยภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณค่าและความภาคภูมิใจในตนเอง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ลักษณะของชุมชนในมิติเชิงพื้นที่ และการดำรงชีวิต ร่วมกันออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อจัดสรรพื้นที่สำหรับเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

2. ภาครัฐ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่ สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล กำหนดภารกิจในการมีส่วนร่วมกับสังคมชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น การให้ความรู้ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ หรือกิจกรรมอบรม ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การจัดตั้งศูนย์กิจกรรมผู้สูงอายุแบบครบวงจรในชุมชนเมือง ควรให้มีการจัดตั้งศูนย์กิจกรรมที่สามารถรองรับกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับผู้สูงอายุ โดยศูนย์นี้ควรมีการจัดกิจกรรมทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เช่น การออกกำลังกาย

เบา ๆ ศิลปะบำบัด หรือการฝึกทักษะดิจิทัล ศูนย์นี้ควรตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เข้าถึงง่ายและมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น ทางลาด ลิฟต์ และพื้นที่พักผ่อน พร้อมเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมดูแลผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด

2. การพัฒนาโปรแกรมอาสาสมัครเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ จัดทำโครงการอาสาสมัครเพื่อสร้างเครือข่ายช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชน โดยให้กลุ่มวัยกลางคนหรือกลุ่มคนที่เตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ และการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีให้กับผู้สูงอายุ นอกจากนี้จะช่วยเสริมสร้างสุขภาพกายและใจให้กับผู้สูงอายุแล้ว ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนและลดความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้สูงอายุอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน หรือชุมชน ในการสร้างเป็นโมเดลต้นแบบที่สามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม
2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาหรือกำหนดนโยบายจากภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในทุกมิติ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- ปริญญา ทองมณี. (2566). *การวางแผนอายุเกษียณในคนไทยในสังคมผู้สูงอายุ* (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจและการจัดการ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมนารา อินทประเสริฐ. (2564). *Good Health and Well-being: เมื่อนิยามของสุขภาพดี ไม่ได้หยุดอยู่แค่ร่างกายแข็งแรง*. สืบค้น 25 มกราคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/EWYKk>
- Asavamongkolkul, A. et al. (2024). Prevalence of osteoporosis, sarcopenia, and high falls risk in healthy community-dwelling Thai older adults: a nationwide cross-sectional study. *JBMR Plus*, 8(2). 1-11.
- Aziz, N. A. et al. (2022). Promoting Sustainable Cities and Communities for Older Persons through Understanding their Preferable Social Activities. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 1019(1), 1-13.

- Chalernsri, C. et al. (2020). Exploring the experience and determinants of the food choices and eating practices of elderly Thai people: a qualitative study. *Nutrients*, 12(11), 3497-3513.
- Chang, L. et al. (2024). Depressive disorder benefits of cities: Evidence from the China. *Journal of Affective Disorders*, 350(1), 420-427.
- Chokphukhiao, C. et al. (2024). Revolutionizing elderly care: Building a healthier aging society through innovative long-term care systems and assessing the long-term care acceptance model. *Geriatrics & Gerontology International*, 4(5), 477-485.
- Durongrittichai, V. et al. (2022). The Model of Health Promotion through Health Literacy Approach for the Elderly in Bangkok, Thailand. *Asia Social Issues*, 15(6), 1-16.
- Iamtrakul, P. et al. (2019). The Study on Age-Friendly Environments for an Improvement of Quality of Life for Elderly, Asian Mega City, Thailand. *Lowland Technology International*, 21(2), 123-133.
- Koshakri, R. & Rerkluenrit, J. (2024). Effectiveness of the Thai traditional health tourism activities empowerment program on the active aging of Thai older adults. *Journal of Public Health and Development*, 22(2). 286-296.
- Liu, T. et al. (2024). Research on Planning Strategy for Urban Community Living Environment for the Elderly That Promotes "Living Mutual Aid". *Buildings*, 14(6), 1575-1600.
- Michel, J.-P. (2020). Urbanization and Ageing Health Outcomes. *Journal of Nutrition Health & Aging*, 24(5), 463-465.
- Osornprasop, S. (2016). *Closing the health gaps for the elderly: promoting health equity and social inclusion in Thailand*. USA: World Bank Group.
- Srichuae, S. et al. (2016). Aging society in Bangkok and the factors affecting mobility of elderly in urban public spaces and transportation facilities. *Latss Research*, 40(1), 26-34.
- Tcymbal, A. et al. (2022). Interventions simultaneously promoting social participation and physical activity in community living older adults: A systematic review. *Frontiers in Public Health*, 10(1), 1-18.

- Thiamwong, L. et al. (2023). *Urbanization, falls, and fear of falling in community-dwelling older adults in thailand*. Retrieved March 20, 2020, from <https://shorturl.asia/jA4mr>
- Watana, S. (2022). Buddhism and an Ageing Society in Thailand as a Part of Suvarnabhumi Land. *Poligrafi*, 27(105/106), 127–147.
- Wood, G. (2022). Active and healthy ageing in urban environments: laying the groundwork for solution-building through citizen science. *Health Promotion International*, 37(4), 1-13.
- Zhang, Y. et al. (2022). Social Interaction in Public Spaces and Well-Being among Elderly Women: Towards Age-Friendly Urban Environments. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(2), 746-760.
- Zheng, Z. et al. (2019). Transfer of Promotion Effects on Elderly Health with Age: From Physical Environment to Interpersonal Environment and Social Participation. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(15), 2794-2809.

การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ
ในจังหวัดพิษณุโลก*

DEVELOPMENT OF A FORMAT FOR ORGANIZING BUDDHIST TOURISM
FESTIVAL ACTIVITIES IN PHITSANULOK PROVINCE

พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิกคุณ (สุเทพ สุเทวเมธิ),
พระครูรัตนสุตาภรณ์ (ธีรเดช ธีรวทฒโน),
พระราชรัตน์สุธี (ขวัญรัก มหาwayาโม)

Phrakrupalad Suwattanabuddhikun (Suthep Suthevamethi),
Phrakrurattanasutaphorn (Theeradej Teerawatthano),
Phrarajrattanasudhi (Kwanrak Mahawayamo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: tevaprapas@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาพื้นที่ต้นแบบ 2. สังเคราะห์และพัฒนา
โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 3. นำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมเทศกาล
การท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพการประชุม
เชิงปฏิบัติการผู้นำและตัวแทนชุมชน 14 คน รวมถึงการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน
โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามศึกษาความ
พึงพอใจ ประชาชนในอำเภอเมืองพิษณุโลก 400 คน วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. พื้นที่ต้นแบบ มีความพร้อมผ่านแนวทางประเมิน 6 ด้าน
สอดคล้องสารานุกรมธรรม 6 ก่อให้เกิดทฤษฎีสัมมัญญาตา การสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน
ที่มุ่งเน้นความยั่งยืนด้านความรู้ และความศรัทธาของการจัดกิจกรรมเทศกาลวิถีพุทธของคน
ในพื้นที่ต้นแบบ 2. กระบวนการที่ค้นพบ แบ่งเป็น 4 กระบวนการ (ริเริ่ม-ลงมือ-รับรอง-รู้เรื่อง)
และ 7 ขั้นตอน คือ 1. ริเริ่ม ประกอบด้วย รู้จักเหตุ (Engage) มีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์
เข้าใจบริบทและสาเหตุของปัญหา รู้จักผล (Map) กำหนดเป้าหมายร่วมกัน รู้จักตน (Plan)
ประเมินศักยภาพของชุมชน 2. ลงมือ ประกอบด้วย รู้จักประมาณ (Organize) จัดสรรทรัพยากร

* Received November 6, 2024; Revised December 11, 2024; Accepted December 25, 2024

กำหนดขอบเขตการจัดกิจกรรมสู่ รู้จักเวลา (Work) ตามแผนในเวลาที่เหมาะสม 3. รับรองประกอบด้วย รู้จักชุมชน (Evaluate) ประเมินผล ความพึงพอใจ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม 4. รู้เรื่อง ประกอบด้วย รู้จักบุคคล (Reflect) พบการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ถอดบทเรียนร่วมกัน โดยเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต เพื่อสร้างเครือข่าย ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และชุมชน 3. ผู้วิจัยและชุมชนต้นแบบ สามารถร่วมกันออกแบบกิจกรรมประเพณีแห่ห่มผ้าพระศรีรัตนธาตุในองค์พระปรารค์ ได้เป็นครั้งแรก ผลประเมินพบว่ามีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.168$, $S.D.=0.243$) สามารถถอดบทเรียนจากผลการวิจัย สรุปเป็นองค์ความรู้ คือ SAMOKHAE for JI-MUEANG เป็นหัวใจสำคัญของทุกภาคส่วน เพื่อความยั่งยืนในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การจัดกิจกรรมเทศกาล; การท่องเที่ยววิถีพุทธ

Abstract

This research article has the objective 1. identify a prototype area, 2. synthesize and develop through participatory action research, and 3. propose a model for organizing Buddhist tourism festival activities in Phitsanulok Province. A qualitative research approach was employed, including workshops with 14 community leaders and representatives, as well as focus group discussions with 10 experts. Content analysis was used for qualitative data, while quantitative data were collected through questionnaires on satisfaction levels from 400 residents in Mueang Phitsanulok District and analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed the following: 1. The prototype area exhibited readiness across six dimensions, aligning with the six principles of Saraniyadhamma, fostering shared vision and goals focused on sustainable knowledge and faith development for Buddhist festival activities among local communities. 2. The discovered process comprised four stages (Initiate, Act, Certify, Reflect) and seven steps: 1. Initiate, involving Engage (understanding the context and root causes), Map (setting shared goals), and Plan (assessing community potential); 2. Act, including Organize (resource allocation and activity planning) and Work (execution within a suitable timeframe); 3. Certify, involving Evaluate (assessing satisfaction and participation); and 4. Reflect, comprising Reflect (identifying changes, understanding cultural differences, and building networks at individual, organizational, and community levels). 3. The researcher

and the prototype community collaboratively designed the inaugural "1st Phra Si Ratanathat Buddhist Robe Offering Ceremony." The evaluation results showed a high level of overall satisfaction (\bar{X} =4.168, S.D.=0.243). Lessons learned were synthesized into the SAMOKHAE for JI-MUEANG framework, emphasizing collaboration for sustainable Buddhist tourism festival development in Phitsanulok Province.

Keywords: Format Development; Activities Organizing; Buddhist Tourism Festival

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570 พบว่ามีความพยายามในการสร้างประเด็นส่งเสริมการพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยว มุ่งประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวในเมืองรอง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมแนวคิดการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อเป็นการสร้างฐานให้ชุมชนมีความรักในท้องถิ่นและรักษาวัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว (ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570), 2565)

จังหวัดพิษณุโลก แม้จะมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่น่าสนใจ แต่พบว่ายังขาดกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวในลักษณะที่ยั่งยืนและหลากหลาย เมื่อเทียบกับจังหวัดใกล้เคียง เช่น สุโขทัยและเพชรบูรณ์ ที่มีชื่อเสียงจากแหล่งมรดกโลกและจุดชมวิวดูธรรมชาติ ทำให้พิษณุโลกยังคงถูกมองว่าเป็น จังหวัดเมืองรอง (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2567) อย่างไรก็ตาม จังหวัดพิษณุโลกยังคงมีศักยภาพทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันยาวนาน เพียงแต่ปัจจุบันยังขาดรูปแบบการจัดการที่สามารถสร้างกิจกรรมเทศกาลวิถีพุทธที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง เชื่อมโยงเข้ากับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจโดยใช้ฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบ ภายใต้ชุมชนอัตลักษณ์ที่หลากหลายที่มีศักยภาพในเชิงวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับการสร้างกลยุทธ์ความร่วมมือเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทั้งทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว ในระดับชุมชนฐานรากตามนโยบายของรัฐบาล (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566) เพื่อแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมเทศกาลในพื้นที่ ยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มากเท่าที่ควร และแก้ปัญหาการขาดการบูรณาการระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และศาสนสถาน เพื่อช่วยสร้างการรับรู้เชิงบวกในระดับกว้างได้

การวิจัยครั้งนี้เกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ โดยเชื่อมโยงระหว่างวัด ชุมชน และเครือข่ายท่องเที่ยวอื่น ๆ ผ่านการ

ออกแบบเทศกาลแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น สร้างรายได้ให้กับชุมชน และเพิ่มคุณค่าเชิงวัฒนธรรมและจิตใจ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความจำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว (Rachmawati et al., 2024) เพื่อที่วัดจะได้รับบทบาทใหม่ในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลาย ชุมชนต้นแบบจะได้รับโอกาสร่วมกันเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการกิจกรรมเทศกาลและการต่อยอดเศรษฐกิจชุมชน ตลอดถึงสังคมจะได้รับประโยชน์จากองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่ชุมชนวิถีพุทธอื่น ๆ และเกิดเครือข่ายความร่วมมือบนความยั่งยืนทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยยกระดับการท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก ให้สามารถแข่งขันท่ามกลางความหลากหลายในระดับภูมิภาคได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพื้นที่ต้นแบบการจัดการกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Research Method) คือ ใช้ทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) เพื่อมุ่งวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีขั้นตอนการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อปฏิบัติการพัฒนาในพื้นที่กิจกรรมเทศกาลต้นแบบ ในเขตตำบลสมอแข อำเภอเมือง จำนวน 1 ชุมชน 1 เทศกาล เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงตามความสำคัญของการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 14 คน ได้แก่ ผู้นำและสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์อัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 5 คน มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ผู้นำองค์กรชุมชนด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

และผู้ที่มีบทบาทด้านการจัดกิจกรรมหรืออนุรักษ์องค์ความรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมในพื้นที่ต้นแบบ ผู้นำชุมชนและผู้นำตามสภาพ จำนวน 5 คน มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ผู้นำท้องที่ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้สูงอายุที่ได้รับการยอมรับให้มีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำการจัดกิจกรรมทางศาสนาหรือความเชื่อในพื้นที่ต้นแบบ ตัวแทนผู้ประกอบการและสมาชิกชุมชน จำนวน 4 คน มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ผู้ประกอบการในชุมชนที่มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนา และสมาชิกในชุมชนที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมประเพณีในพื้นที่ต้นแบบ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ตำบลสมอแข 10,679 คน และตำบลในเมือง 54,986 คน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก รวมจำนวน 65,665 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566)

2.2 กำหนดจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) โดยการสุ่มประชาชนในพื้นที่ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างของประชาชนในอำเภอเมืองพิษณุโลก จำนวน 400 คนจากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการส่งเสริมท่องเที่ยว 2 คน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 คน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน เครือข่ายผู้ประกอบการงานเทศกาล 2 คน และผู้นำท้องที่และผู้นำในภาคส่วนชุมชน 2 คน เพื่อสะท้อนผลจากการปฏิบัติ รวมจำนวน 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือสำหรับใช้เทคนิคการประชมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control) จากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ต้นแบบ 14 คน โดยมีกรอบประเด็นสนทนา และแบบบันทึกการประชม ใน 3 ประเด็น ครอบคลุม หลักการเป้าหมาย กระบวนการ และการออกแบบอัตลักษณ์เทศกาลต้นแบบ

3.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ใช้เครื่องมือหลากหลายในการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 14 คน ในขั้นตอนดำเนินกิจกรรม ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยมีแนวคำถามสำหรับการเก็บข้อมูลในแต่ละประเด็น เช่น แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แนวคำถามการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflective Practice Questions) เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยเข้าไปภายในพื้นที่ 3 สัปดาห์ เพื่อร่วมทำกิจกรรมสังเกตกระบวนการ บริบท ตลอดจนปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมของชุมชนต้นแบบ โดยใช้เวลาเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึง สิงหาคม 2567

3.3 แบบสอบถามเชิงปริมาณ (Questionnaire) เมื่อจัดกิจกรรมเสร็จ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจผลการพัฒนาฯ จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยแบบสอบถามมี 3 ตอน คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามเกี่ยวกับความ

พึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบสอบถาม ปลายเปิดสำหรับเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม

3.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาข้อสรุปและสะท้อนผลจากการปฏิบัติ จำนวน 10 รูปหรือคน มีประเด็นสนทนาและแบบบันทึกการประชุมใน 4 ประเด็น ครอบคลุมการสร้างเครือข่าย การจัดระบบ การกำหนดกิจกรรม และความต่อเนื่อง

โดยผู้วิจัยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) และการสะท้อนข้อมูลกลับไปยังผู้ให้ข้อมูล (Respondent Validation) เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลการวิจัยในทุกขั้นตอน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะสำคัญ (Creswell, 2002) คือ มีจุดเน้นไปสู่การนำไปปฏิบัติ ปฏิบัติร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างความร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยและชุมชนต้นแบบ ผ่านกระบวนการที่มีพลวัตที่มีปฏิสัมพันธ์ ตลอดถึงการพัฒนาแผนดำเนินงานต้องนำไปปฏิบัติได้ โดยจากผลการศึกษาในภาคสนาม ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ 4 กระบวนการ คือ การมีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์ เข้าใจบริบทและสาเหตุของปัญหา (Plan) จัดสรรทรัพยากร กำหนดขอบเขตการจัดกิจกรรมเทศกาลวิถีพุทธสู่การจัดกิจกรรมตามแผนในเวลาที่เหมาะสม (Action) ประเมินผลความพึงพอใจโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม (Observe) สร้างเครือข่ายกิจกรรมเทศกาลวิถีพุทธ ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนต่อไป (Reflect)

4.2 ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการวางแผน (Plan) ผู้วิจัยได้สำรวจสภาพตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยมีเครื่องมือเป็นแบบสังเกต (Observation) และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ระหว่างการลงไปพื้นที่นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการต่าง ๆ อาทิเช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การถ่ายภาพ วิดีทัศน์ เป็นต้น เพื่อประมวลความเข้าใจบริบท และร่วมกับชุมชนต้นแบบในการดำเนินการออกแบบการพัฒนา โดยนำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์เชิงลึก ไปสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการปฏิบัติการพัฒนาในพื้นที่กิจกรรมเทศกาลต้นแบบ ในเขตอำเภอเมือง จำนวน 1 ชุมชน (ชุมชนไทยวนสมอแข) 1 เทศกาล (ประเพณีแห่ห่มผ้าพระศรีรัตนธาตุ) โดยเป็นตัวแทนผู้นำชุมชนและประชาชน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในพื้นที่ต้นแบบ เพื่อการสนทนากลุ่มวางแผนเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ (Work Shop by Appreciation Influence Control) จำนวน 13 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น ที่มีความน่าเชื่อถือและใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ

4.3 ขั้นตอนที่ 3 (Action and Observe) ผู้วิจัยร่วมกับผู้ช่วยวิจัยที่มีบทบาทสำคัญจากผลการวางแผนเชิงปฏิบัติการ ร่วมดำเนินการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วนในชุมชนต้นแบบ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบ และความสอดคล้องของการพัฒนารูปแบบฯ จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผลการสนทนากลุ่ม ในวันที่ 13 กรกฎาคม 2567 ช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยใช้ชื่อกิจกรรมว่า โครงการฟื้นฟูอัตลักษณ์เทศกาลต้นแบบ “ประเพณีกิจกรรมปั่นแห่ม่มผ้าพระปรางค์วัดใหญ่” (ไต่บันได 25 ชั้น ระลึกเมืองหลวงพระบรมไตรโลกนาถ 25 ปี บุญสามัคคีผ้าทอมังคละเมืองสองแคว) โดยมีประชาชนทั่วไป นิสิตนักศึกษา ตลอดจนนักท่องเที่ยว เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 300 คน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลกเป็นประธานในพิธีเปิดร่วมกับคณะผู้วิจัย และนิสิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการสังเกตของคณะผู้วิจัย พบว่า มีหน่วยงานให้ความสนใจร่วมกิจกรรมกับชุมชนต้นแบบ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิษณุโลก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระพุทธชินราช โดยมีชมรมอนุรักษ์คนตรีพื้นบ้านมังคละจังหวัดพิษณุโลก ตำบลจอมทอง ในฐานะองค์กรเครือข่ายนอกชุมชนต้นแบบ ให้ความสนใจมาร่วมกิจกรรมเพิ่มเติม ในส่วนของชุมชนต้นแบบตำบลสมอแข มีความร่วมมืออย่างเข้มแข็งในฐานะชุมชนต้นแบบกิจกรรม นำโดยศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรม ไทย-ยวน ตำบลสมอแข จัดให้มีการเรียนรู้ผ้าทอพื้นบ้านเป็นพุทธบูชา และในวันเปิดตัวจัดกิจกรรม นายกองค้การบริหารส่วนตำบลสมอแข นำประชาชนในพื้นที่จากทุกหมู่บ้าน แต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองไทยยวนด้วยตนเอง ร่วมกิจกรรมเดินพุทธบูชาสองฝั่งน่านมากกว่า 100 คน ตลอดระยะทางกว่า 1 กิโลเมตร เป็นกิจกรรมการถวายหม่มผ้าพระศรีรัตนธาตุครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุและชุมชนสมอแข มีสื่อสารมวลชนทำข่าวหลายสำนัก ผ่านช่องทาง เช่น โทรทัศน์ เว็บไซต์ และสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ

ภาพที่ 1 โครงการฟื้นฟูอัตลักษณ์เทศกาลต้นแบบในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567

4.4 ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผลจากการปฏิบัติ (Reflect) ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาผลความพึงพอใจของประชาชน หลังการจัดกิจกรรม 1 สัปดาห์ โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่สามารถนำไปสรุปผลได้ในขั้นต่อไป จากนั้นทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงผู้นำ

ชุมชนในพื้นที่ต้นแบบ เพื่อหาข้อสรุปและ สะท้อนผลจากการปฏิบัติ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยมีประเด็นสนทนา เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การจัดระบบบริหาร การกำหนด กิจกรรม และความต่อเนื่องของ รูปแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัด พิษณุโลกได้ต่อไปอย่างยั่งยืน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ ข้อมูลจากวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ประเด็นในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ทุกขั้นตอน โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เชื่อมโยงกับข้อค้นพบจากผล การศึกษาในแต่ละขั้นตอน ผ่านการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ที่ใช้การเก็บข้อมูล ในหลายวิธี และตรวจสอบข้อมูลมากกว่าเพียงแหล่งเดียว นอกจากนี้ยังใช้การสะท้อนข้อมูล กลับไปยังผู้ให้ข้อมูล (Respondent Validation) ในทุกประเด็น เพื่อความถูกต้องของข้อมูล เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

5.2 การวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) ทำการวิเคราะห์แปรผลในการประเมินความพึงพอใจฯ หลังการจัดกิจกรรมฯ เพียงประเด็นเดียว โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความประกอบการบรรยาย การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำไปสู่การ ประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย ชุมชน และองค์กรได้ต่อไป

ผลการวิจัย

1. การศึกษาพื้นที่ต้นแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัด พิษณุโลก โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนไทยวนสมอแข อำเภอ เมือง จังหวัดพิษณุโลก มีศักยภาพในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผ่านความร่วมมือจาก การประเมินแนวทางการพัฒนา 6 ด้าน ที่สอดคล้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ

1.1 เมตตาทายกรรม ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนผ่านการกระทำที่ แสดงถึงความเมตตาและความจริงใจเป็นสิ่งสำคัญ

1.2 เมตตาวจีกรรม มีการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ ในการสื่อสารกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลและ ความคิดเห็น

1.3 เมตตาโมกกรรม มีการวางแผนและการตัดสินใจร่วมกันบนเจตนาที่ดีต่อ ทุกภาคส่วนในพื้นที่ต้นแบบ ช่วยในการวางแผนและตัดสินใจร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

1.4 สาธารณโภคี มีการแบ่งปันทรัพยากรอัตลักษณ์ชุมชน ความรู้ในวัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่น และผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันจากการวิจัยอย่างเท่าเทียมกันระหว่างนักวิจัย และชุมชน

1.5 สีสสามัญญาตา ยึดมั่นในหลักจริยธรรมการวิจัยและการปฏิบัติตามข้อตกลง ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและชุมชนต้นแบบ

1.6 ทิฏฐิสามัญญาตา การสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกัน ในการจัด กิจกรรมที่มุ่งเน้นความยั่งยืนทั้งด้านความรู้ และความศรัทธา ของการจัดกิจกรรมเทศกาลวิถี พุทธของคนในพื้นที่ต้นแบบ

โดยทั้ง 6 ด้าน สามารถนำไปสังเคราะห์และพัฒนา เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติการ ในการพัฒนากิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ต่อไปได้เป็น อย่างดี นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับชุมชนต้นแบบที่เปิด โอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นหลักสาธารณโภคี (Win-Win Situation) เป็นแนวคิดสำคัญ ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ให้ เกิดประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมในขั้นตอนต่อไป

2. เพื่อสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า บริบทพื้นที่ในชุมชนสมอ แห มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบไทยยวนที่น่าสนใจและมีเพียงแห่งเดียวในจังหวัดพิษณุโลก มีผู้นำชุมชนทางอัตลักษณ์ที่เข้มแข็ง ผู้ร่วมวิจัยที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดกิจกรรม จึงสามารถแบ่งได้เป็น ผู้นำชุมชน ผู้นำที่มีบทบาทอนุรักษ์อัตลักษณ์ และสมาชิกในชุมชนที่มีความ สนใจในการพัฒนากิจกรรม รวม 13 คน โดยสถานการณ์การพัฒนา การจัดกิจกรรม เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในพื้นที่ต้นแบบ สามารถแบ่งได้เป็นสถานการณ์ก่อนผู้วิจัยเข้ามา พัฒนา เป็นการเน้นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ที่มีอยู่ โดยเน้นในบริบทพื้นที่ตำบล และมีการนำเสนอ องค์ความรู้ผ้าทอพื้นบ้านในระดับจังหวัดจนได้รับการยอมรับ ซึ่งเป็นความพยายามส่งเสริม อัตลักษณ์จากหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันการศึกษาในพื้นที่และจากหน่วยงานวิจัยของ สถาบันภายนอก ในขณะที่สถานการณ์การริเริ่มของคนในชุมชน มีความตื่นตัว และพยายาม จัดตั้งแหล่งการเรียนรู้อัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งในด้านนามธรรมและวัตถุธรรม เพื่อให้เกิด ศูนย์วัฒนธรรมไทยยวนสมอแห ซึ่งได้รับการยอมรับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วน หน่วยงานในระดับจังหวัด อย่างไรก็ดี การวิจัยครั้งนี้ได้เข้ามาเติมเต็มการมีบทบาทร่วมกัน ระหว่างองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง กับวัดศูนย์กลางระดับจังหวัด ที่สามารถยกระดับ อัตลักษณ์สู่การจัดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในทางสังคมและ เศรษฐกิจในชุมชนได้ต่อไป

ในขณะที่กระบวนการสร้างและพัฒนา จากการที่นักวิจัยเข้าสู่ชุมชน เพื่อการสร้าง ความรู้และร่วมปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมด้วยโครงการฟื้นฟูอัตลักษณ์เทศกาลต้นแบบ

“ประเพณีกิจกรรมปิ่นแห่งหม้อผ้าพระปรางค์วัดใหญ่” ร่วมกับคนในชุมชน ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการริเริ่มวางแผน กำหนดประเด็นการจัดกิจกรรมเทศกาลฯ ในพื้นที่ต้นแบบ ทั้งในด้านกระบวนการ วัตถุประสงค์ การกำหนดสื่อกิจกรรมอัตลักษณ์ที่ใช้ผ้าทอจากสองมือของคนทุกคน ในชุมชนเป็นแกนในการสร้างความสมานฉันท์ จนเกิดการประสานสร้างเครือข่ายในระดับองค์กร ชุมชนอื่น ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติในกระบวนการจัดกิจกรรมเทศกาลวิถีพุทธ ให้เป็นกิจกรรมของทุกคนในชุมชนร่วมกัน โดยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์กระบวนการที่ค้นพบในการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ได้ คือ 4 ขั้นตอนกระบวนการ (ริเริ่ม-ลงมือ-รับรอง-รู้เรื่อง) โดยขั้นริเริ่ม-ลงมือ เป็นการสังเคราะห์และพัฒนา ได้แก่

ขั้น “ริเริ่ม” ประกอบด้วย E - Engage (ร่วมมือ ตามหลักธรรม คือ อัมมัญญาตา แปลว่า รู้จักเหตุ) ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยในชุมชน มีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์ในการศึกษา เข้าใจบริบทสาเหตุ และความต้องการ ทั้งของชุมชน วัด ตลอดจนนักท่องเที่ยว M - Map (แผนที่ตามหลักธรรม คือ อัตถัญญาตา แปลว่า รู้จักประโยชน์ที่ประสงค์) จากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนกำหนดเป้าหมายร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการต่อยอดกิจกรรมวิถีพุทธที่เคยมีในบริบทอำเภอข้างเคียง สู่การกำหนดกิจกรรมใหม่ผ่านการใช้ผ้าทอฝีมือช่างทอสมอแขเพื่อพุทธบูชาเป็นสื่อสัญลักษณ์ โดยใช้ P-Plan (แผน ตามหลักธรรมที่ใช้ คือ อัตถัญญาตา แปลว่า รู้จักตน) ที่วิเคราะห์ประเมินศักยภาพที่สามารถทำได้ ทั้งของทีมวิจัยและชุมชนต้นแบบร่วมกับวัดศูนย์กลางจัดกิจกรรมในระดับจังหวัด

ขั้น “ลงมือ” ประกอบด้วย O - Organize (จัดการ ตามหลักธรรม คือ มัตถัญญาตา แปลว่า รู้จักประมาณ) จากนั้นประสานสานการจัดสรรทรัพยากรที่มี สู่การร่วมกำหนดขอบเขตการจัดกิจกรรมเทศกาลวิถีพุทธของชุมชนไทยยวนสมอแข สู่ W - Work (ดำเนินการตามหลักธรรมที่ใช้ คือ กาลัญญาตา แปลว่า รู้จักเวลาทำการงาน) การจัดกิจกรรมตามแผนในเวลาที่เหมาะสม และที่ทุกฝ่ายมีความพร้อม ภายใต้บริบทเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางประเพณีและวัฒนธรรม ในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2567 ณ ศูนย์ประวัติศาสตร์พระราชวังจันทน์ และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

ภาพที่ 2 โครงการฟื้นฟูอัตลักษณ์เทศกาลต้นแบบในเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2567

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการสังเคราะห์ รูปแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า จากการที่ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแล้วเสร็จ ได้ต่อยอดจากผลการสังเคราะห์และพัฒนา สู่ขั้นรับรอง-รู้เรื่อง คือ

ขั้น “รับรอง” ประกอบด้วย E - Evaluate (ประเมินผล ตามหลักธรรม คือ ปริสัญญูตา แปลว่า รู้จักประชุมชน) ได้ทำการประเมินผล ความพึงพอใจ การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธฯ ในพื้นที่ต้นแบบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.168$, $S.D.=0.243$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านสื่อกิจกรรมอัตลักษณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.376$, $S.D.=0.398$) ด้านองค์กรชุมชน (เครือข่าย) มีความพึงพอใจรองลงมา ($\bar{X}=4.115$, $S.D.=0.343$) และด้านวัตถุประสงค์ มีความพึงพอใจในลำดับท้ายสุด ($\bar{X}=4.085$, $S.D.=0.562$)

เมื่อได้ผลการศึกษาความพึงพอใจเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ต่อยอดสู่ขั้น “รู้เรื่อง” ประกอบด้วย R - Reflect (สะท้อนผล ตามหลักธรรมที่ใช้ คือ ปุคคลัญญูตา รู้จักบุคคล) โดยหลังจากที่ได้ผลสรุป ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสะท้อนผลการปฏิบัติ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะในพื้นที่ต้นแบบ ตำบลสมอแข ในวันที่ 6 สิงหาคม 2567 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคืนข้อมูลจากการสังเกตและประเมินผลโดยผู้วิจัยให้แก่ผู้ร่วมวิจัย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสะท้อนผลการปฏิบัติจากการวิจัย โดยผู้วิจัยพบการสะท้อนผลในหลายประเด็น เช่น คนในชุมชนตลอดถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้อัตลักษณ์และมีความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความตื่นตัวในการแต่งกายด้วยอัตลักษณ์ผ้าทอท้องถิ่น มีข้อเสนอและความพยายามในการให้เกิดการจัดกิจกรรมประจำปีในปีต่อ ๆ ไป โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม อันเป็นมติการพึงตนเองได้ของชุมชนต้นแบบที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนเองและผู้วิจัยยังสังเกตพบการเปลี่ยนแปลงในชุมชนจากผลการถอดบทเรียนร่วมกัน โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมวิถีชีวิต เพื่อสร้างเครือข่ายกิจกรรมเทศกาลวิถีพุทธที่ยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนได้ต่อไปอีกด้วย

ภาพที่ 3 การสะท้อนผลการปฏิบัติ ในเดือน สิงหาคม 2567

นอกจากนี้ ยังได้ข้อสรุปจากการดำเนินงานตาม 7 ขั้นตอน (7-EMPOWER) เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ คือ SAMOKHAE for JI-MUEANG โดยมีรายละเอียดดังนี้

Justice (สุจริต) ทุกภาคส่วนในชุมชนสมอแข มีความจริงใจ และยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในการจัดกิจกรรมร่วมกัน

Integrity (จริยธรรม) ตรงไปตรงมา ยึดมั่นในหลักการ ที่ทุกฝ่ายต้องการทำกิจกรรม เทศกาลร่วมกันเพื่อส่งเสริมชื่อเสียงของชุมชน

Mindfulness (สติ) มีความตื่นตัวและความตระหนักรู้ในคุณค่าของอัตลักษณ์ชุมชนของตน จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและดำเนินกิจกรรมได้

Unity (สามัคคี) ความร่วมมือร่วมใจระหว่างทุกภาคส่วนในชุมชนเสมอ

Excellence (มุ่งดีเลิศ) ทุกฝ่ายในชุมชนเสมอเข้าร่วมมือกันสร้างและออกแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลให้ดีที่สุดเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว

Altruism (จิตอาสา) ทุกฝ่ายร่วมมือพัฒนากิจกรรมฯ ด้วยจิตสาธารณะ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนร่วมกันมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล

Networking (เกิดเครือข่าย) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชน เพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์แบบในการจัดกิจกรรมฯ

Gratitude (ได้กตัญญู) ทุกฝ่ายร่วมมือกันโดยมีพลังของความภาคภูมิใจและรักในอัตลักษณ์ความเป็นชุมชนไทยวนเสมอแท้ที่สืบทอดวัฒนธรรมมาจากบรรพชนที่ผูกพันกับชีวิตวิถีพุทธ ซึ่งองค์ความรู้นี้ เป็นหัวใจสำคัญของทุกภาคส่วน เพื่อความยั่งยืน ในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก ให้มีความยั่งยืนได้ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า พื้นที่ต้นแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก มีความพร้อมจากการประเมินแนวทางการพัฒนา 6 ด้านที่สอดคล้องกับหลักสารานีธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะ มีการแบ่งปันทรัพยากรอัตลักษณ์ชุมชน ความรู้ในวัฒนธรรมวิถีชีวิตท้องถิ่น และผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันจากการวิจัยอย่างเท่าเทียมกันระหว่างนักวิจัยและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์สันติ พรหมสงฆ์ (2567) ได้ศึกษา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสารานีธรรม เพื่อสร้างความสามัคคี พบว่า ความสัมพันธ์ของหลักสารานีธรรมที่จะสร้างความสามัคคี แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจและเห็นใจต่อความรู้สึกของผู้อื่น การมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและเชื่อมั่นภายในองค์กรหรือสังคม การให้ความเคารพและเห็นคุณค่าของความแตกต่างในวิธีการคิด วัฒนธรรม และวิสัยทัศน์ เปิดใจและเป็นกันเองรับฟังความต้องการของผู้อื่น สร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อการเรียนรู้สร้างพื้นที่กิจกรรมสำหรับทุกคน การส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม แบ่งปันความรู้และข้อมูล การสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร การสร้างและสนับสนุนโครงการพัฒนาทักษะทางอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับชุมชนต้นแบบที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นหลักสารานีธรรม เป็นแนวคิดสำคัญในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ให้เกิดประโยชน์ได้

อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในขั้นตอนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย เจริญผา (2565) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับการส่งเสริมความสามัคคี พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกัน อยู่ในระดับสูง ($r = 0.874$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า หลักสาราณียธรรม 6 กับการส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกัน อยู่ระดับสูงทุกด้าน สามารถอภิปรายผลได้ว่า หลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีในพระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมเทศกาลในพื้นที่ชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (สุเทพ สุเทวเมธี) และพระมหาเทวประภาส มากคล้าย (2565) ได้ศึกษา การสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า องค์ประกอบด้านศักยภาพ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสำคัญเป็นลำดับ 1 คือ ประเด็นความรับรู้ถึง การเข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ประเด็นการมีส่วนร่วมลงมติดำเนินการจัดทำโครงการ หรือกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงประเด็นการที่คนในชุมชนได้เข้าร่วม หรือมีโอกาสเป็นคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง สามารถอภิปรายผลได้ว่า หลักการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นส่วนสำคัญของสาธารณโลกีในหลักสาราณียธรรม มีจุดเริ่มต้นที่สำคัญจากการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนในการพัฒนาการจัดกิจกรรมร่วมกัน

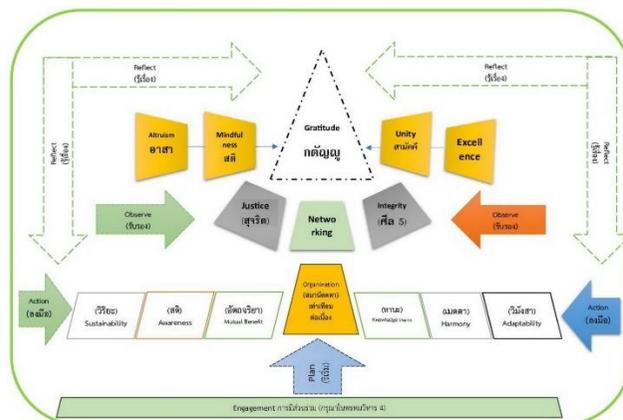
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก เริ่มจากความตื่นตัวของชุมชนไทยยวนสมอแข ซึ่งเป็นชุมชนวัฒนธรรมไทยยวนแห่งเดียวในจังหวัด ชุมชนพยายามจัดตั้งแหล่งเรียนรู้อัตลักษณ์วัฒนธรรม ทั้งในด้านนามธรรมและวัฒนธรรม เพื่อรักษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างเศรษฐกิจและเส้นทางคมนาคมที่อาจทำให้อัตลักษณ์ถูกกลืนกลาย

การวิจัยใช้กระบวนการ 4 ขั้นตอน (ริเริ่ม-ลงมือ-รับรอง-รู้เรื่อง) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณษา ฉิมพาลี (2565); กนกพร เชื่อมสุข และคณะ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต้องผสมผสานการมีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทพื้นที่และหลักพุทธสันติวิธี การสังเคราะห์นี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนเชิงระบบ (Plan-Action-Observation-Reflect: P-A-O-R) ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววิถีพุทธ โดยเริ่มจากวิเคราะห์บริบท ร่วมมือปฏิบัติ และปรับใช้ผลลัพธ์เพื่อความเหมาะสม การทบทวนตรวจสอบผลการดำเนินงานเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถรักษาและพัฒนาอัตลักษณ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในบริบทปัจจุบัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก (กรกฎาคม 2567) สามารถสังเคราะห์และพัฒนาองค์ความรู้เพิ่มเติมจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ต้นแบบ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ผลการศึกษาความพึงพอใจประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของณัฐปภัสร์ นวลสีทอง (2565) ที่พบว่าการจัดการด้านทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก และการสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงพุทธ ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ต้นแบบ มีข้อค้นพบสำคัญ คือ ชุมชนมีความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีความตื่นตัวในการแต่งกายด้วยผ้าทอพื้นเมือง และมีข้อเสนอให้จัดกิจกรรมเป็นประจำปีโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม อภิปรายผลได้ว่า การจัดกิจกรรมเทศกาลสามารถสร้างความร่วมมือและเครือข่ายระหว่างบุคคล องค์กร และชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของนุพงษ์ กองพิมพ์ (2563) ที่ระบุว่า การอนุรักษ์ทรัพยากร วัฒนธรรม และประเพณีผ่านการจัดกิจกรรมและประชาคมอย่างต่อเนื่อง จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างความรักหวงแหนในทรัพยากรของชุมชน โดยมีข้อเสนอแนะ คือ การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในทุกระดับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดเทศกาลมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิเคราะห์ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนผู้วิจัยจึงสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยให้เห็นเป็นแบบ (Synthesis Model) ได้ดังภาพที่ 4 ดังนี้

ภาพที่ 4 โมเดลองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 4 อธิบายได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชุมชนสมอแข (SAMOKHAE) เน้นการขับเคลื่อนเทศกาลวิถีพุทธผ่าน 4 กระบวนการ (Plan-Action-Observe-Reflect) ที่เชื่อมโยงกับ 8 ปัจจัยพื้นฐาน (Sustainability, Awareness, Mutual Benefit, Knowledge Sharing, Harmony, Adaptability, Engagement, Organization) เพื่อเสริมสร้าง 8 หัวใจในกระบวนการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (Justice, Integrity, Altruism, Mindfulness, Unity, Excellence, Networking, Gratitude) เป้าหมายสูงสุดคือความสามัคคีร่วมในอัตลักษณ์ชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น วิริยะ สติ สมานัตตตา และกรุณา เป็นเครื่องมือขับเคลื่อน สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของชุมชนและทุกฝ่ายในการจัดกิจกรรมเพื่อความสำเร็จร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในพื้นที่ ควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อให้ผู้นำชุมชนทั้งฝ่ายปกครองและท้องถิ่นตลอดถึงเยาวชน ได้ร่วมกันเรียนรู้และเข้าใจถึงต้นทุนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและวัดในพื้นที่ ร่วมมือพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยเน้นสร้างบุคลากรและพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดกิจกรรม ตลอดจนการสร้างเครือข่ายสำหรับวัดที่มีกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยวในพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ชุมชนอัตลักษณ์ทั้งวัดและชุมชน บรรจุการจัดกิจกรรมเทศกาลวิถีพุทธลงในแผนงานประจำปี ที่มุ่งเน้นการต่อยอดผลิตภัณฑ์และองค์ความรู้ในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร เชื่อมสุข และคณะ. (2567). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักพุทธสันติวิธี ตำบลหันตรา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 12(1), 322-335.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ณัฐปภัสร์ นวลสีทอง และคณะ. (2565). การท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 1001-1010.

- นุพงษ์ กองกิมพ์. (2563). *ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลาเพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประกาศ เรื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง. หน้า 1.
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิกุล (สุเทพ สุเทวเมธี) และพระมหาเทวประภาส มากคล้าย. (2565). การสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ Journal of MCU Social Science Review*, 12(5), 246-261.
- พระสมุห์สันติ สุจินฺโณ. (2567). *วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสารานียธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย เจริญผา. (2565). *การประยุกต์ใช้หลักสารานียธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). *สถิติจำนวนประชากร จังหวัดพิษณุโลก ข้อมูลเดือนธันวาคม 2566*. สืบค้น 25 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/PrRn6>
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2567). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรอง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุพรรณษา ฉิมพาลี. (2565). *อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดเก่า กรณีศึกษา: ชุมชนตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์การผังเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการผังเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational Research. Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. London: Pearson Education.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. E. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Rachmawati et al. (2024). Cultural Heritage in Sustainable Tourism. *Journal of Social and Political Sciences*, 7(4), 63-77.

บทบาทของสภาพัฒนาการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 2560
ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส*
THE ROLE OF THE POLITICAL DEVELOPMENT COUNCIL UNDER THE 2017
CONSTITUTION IN PROMOTING POLITICAL PARTICIPATION
OF DISADVANTAGED GROUPS

ทีป ราญสรน้อย, ชูชิต ชายทวีป, ดนูวัต อรุณรัตน์, สุภาตี สาสิ่งห์
Teep Ransanoi, Chuchit Chaithawee, Danuwat Arunrat, Suphadee Sasing
มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครบุรี
Bangkokthonburi University
Corresponding Author E-mail: watshie@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์ 1. ศึกษาบทบาทและการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 2560 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 2. วิเคราะห์อุปสรรคและความท้าทายในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ได้แก่ ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย และชนกลุ่มน้อย และ 3. เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบทบาทของสภาพัฒนาการเมืองให้สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร เก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทสภาพัฒนาการเมืองถูกยึดตามคำสั่ง คสช. 71/2559 ทำให้เกิดช่องว่างในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ด้อยโอกาส แม้รัฐธรรมนูญ 2560 จะวางรากฐานการคุ้มครองสิทธิไว้ในมาตรา 27, 70 และ 78 แต่การบังคับใช้ยังมีข้อจำกัด 2. อุปสรรคสำคัญของผู้ด้อยโอกาส นอกจากด้านกายภาพและการเข้าถึงข้อมูลแล้ว ยังพบปัญหาเชิงทัศนคติที่รู้สึกว่าการเสี่ยงของตนเองไม่ได้รับการรับฟัง ขณะที่การบูรณาการระหว่างหน่วยงานและกลไกระดับท้องถิ่นยังไม่มีประสิทธิภาพ 3. แนวทางพัฒนาที่สำคัญ คือ การปรับปรุงกฎหมายเลือกตั้ง มาตรา 28 และ 30 เพื่อเพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก การกำหนดโควตาผู้แทนในคณะกรรมการพัฒนาช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงง่าย และการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระดับท้องถิ่น โดยต้องมีระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

*Received November 3, 2024; Revised November 23, 2024; Accepted November 28, 2024

ทางการเมืองของผู้ด้อยโอกาสยังเผชิญความท้าทายด้านการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน การเข้าถึงพื้นที่ห่างไกล และข้อจำกัดด้านทรัพยากร จึงต้องพัฒนาระบบนิเวศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลข่าวสาร และกลไกการมีส่วนร่วม โดยอาศัยความร่วมมือ จากทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: สภาพัฒนาการเมือง; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; กลุ่มผู้ด้อยโอกาส

Abstract

This research aims to: 1. Study the role and operations of the Political Development Council under the 2017 Constitution in promoting political participation of disadvantaged groups. 2. Analyze obstacles and challenges in political participation faced by disadvantaged groups including disabled people, elderly, low-income individuals, and minorities. 3. Propose guidelines for developing the Political Development Council's role in promoting political participation of disadvantaged groups. This qualitative research uses documentary research methodology, collecting data from primary and secondary sources with content analysis.

The research findings were found that 1. the Political Development Council's role was terminated by NCPO Order 71/2016, creating a gap in promoting participation of disadvantaged groups. Although the 2017 Constitution established rights protection foundations in Articles 27, 70, and 78, enforcement remains limited. 2. Key obstacles for disadvantaged groups, besides physical and information access barriers, include attitudinal problems where they feel their voices are unheard. Integration between agencies and local mechanisms remains inefficient. 3. Important development guidelines include: amending Election Law Articles 28 and 30 to increase accommodation measures, establishing representative quotas in committees, developing easily accessible communication channels, and establishing local participation promotion centers with effective monitoring systems. However, promoting political participation of disadvantaged groups still faces challenges in inter-agency integration, reaching remote areas, and resource limitations. This requires developing an ecosystem conducive to participation in terms of infrastructure, information, and participation mechanisms through cooperation from all sectors.

Keywords: Political Development Council; Political Participation; Disadvantaged Groups

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสซึ่งมักถูกละเลยในกระบวนการทางการเมือง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพ ของปวงชนชาวไทย มาตรา 27 วรรคสามว่า มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือ ส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อกู้มครองหรือ อำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือเป็นการเลือก ปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2560) โดยผู้ด้อยโอกาสตามนิยาม ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง ผู้ประสบปัญหาความ เดือดร้อนและได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติ และภัยสงคราม รวมถึงผู้ที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ของรัฐ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564)

จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2563 พบว่า ประเทศไทยมีผู้ด้อยโอกาสประมาณ 13.5 ล้านคน (ร้อยละ 20.5 ของประชากรทั้งหมด) แบ่งเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย 6.8 ล้านคน ผู้พิการ 2.1 ล้านคน ผู้สูงอายุยากจน 2.3 ล้านคน และกลุ่มชาติพันธุ์ 2.3 ล้านคน โดยพบว่า อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอยู่ที่ร้อยละ 45.6 เทียบกับร้อยละ 74.7 ของประชากรทั่วไป (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ปัญหาสำคัญที่พบ ได้แก่ การเข้าไม่ถึง ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ขาดการศึกษา และมีข้อจำกัดในการเดินทาง (มูลนิธิสถาบันวิจัยและ พัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2563) จากรายงานล่าสุดของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) พบว่า สถานการณ์ผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทยมีแนวโน้มน่าเป็นห่วง โดยในปี พ.ศ. 2566 มีเด็กที่อยู่ใต้เส้นความยากจนถึง 2.8 ล้านคน ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยเพียง 34 บาทต่อวัน ต่ำกว่าเกณฑ์ ความยากจนระดับนานาชาติที่กำหนดไว้ที่ 80 บาทต่อวัน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทาง การศึกษา (กสศ.), 2566) นอกจากนี้ ยังพบว่าประชากรกลุ่มผู้ด้อยโอกาสรวมทั้งสิ้นประมาณ 13.5 ล้านคน หรือ 20.5% ของประชากรทั้งหมด ประกอบด้วยผู้มีรายได้น้อย 6.8 ล้านคน ผู้พิการ 2.1 ล้านคน ผู้สูงอายุที่ยากจน 2.3 ล้านคน และกลุ่มชาติพันธุ์ 2.3 ล้านคน (กรมกิจการ เด็กและเยาวชน, 2566) โดยพบว่ากลุ่มผู้ด้อยโอกาสมีอัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งเพียง 45.6% เทียบกับประชากรทั่วไปที่ 74.7% สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างชัดเจน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

แม้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 จะกำหนดให้มีการจัดตั้งสภาพัฒนาการเมือง แต่ในทาง ปฏิบัติยังไม่มี การจัดตั้งอย่างเป็นทางการ ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ด้อยโอกาสขาดความต่อเนื่องและเป็นระบบ (สถาบันพระปกเกล้า, 2564) สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของ

บรรศักดิ์ อวรรณโณ (2561) ที่เน้นย้ำความสำคัญของการสร้างกลไกสถาบันที่เป็นหลักประกันการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบทบาทและการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 2560 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 2. เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและความท้าทายในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ได้แก่ ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย และชนกลุ่มน้อย และ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบทบาทของสภาพัฒนาการเมืองให้สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มีความเท่าเทียมและเป็นธรรมอย่างแท้จริง โดยผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ด้อยโอกาส การพัฒนานโยบายสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการของผู้ด้อยโอกาส และการสร้างต้นแบบการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 2560 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
2. เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและความท้าทายในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ได้แก่ ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย และชนกลุ่มน้อย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบทบาทของสภาพัฒนาการเมืองให้สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

2. แหล่งข้อมูล

2.1 เอกสารปฐมภูมิ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, รายงานผลการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเมือง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

2.2 เอกสารทุติยภูมิ เช่น บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุม และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทย โดยมีคำที่ใช้สืบค้นได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้ด้อยโอกาสทางการเมือง สภาพัฒนาการเมือง สิทธิทางการเมืองของผู้ด้อยโอกาส และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ในฐานข้อมูลได้แก่ ThaiLIS Digital Collection (TDC) Thai Journals Online (ThaiJO)

ฐานข้อมูลงานวิจัยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) คลังปัญญาของสถาบันอุดมศึกษาไทย ระบบสืบค้นฐานข้อมูลการวิจัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ฐานข้อมูลรายงานการประชุมรัฐสภา และ Google Scholar (สำหรับบทความภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกข้อมูลเอกสาร โดยแบ่งหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การวิจัยมีองค์ประกอบดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของเอกสาร ประกอบด้วย ชื่อเอกสาร ประเภทเอกสาร ปีที่จัดทำ หน่วยงานที่จัดทำ และแหล่งที่มา

3.2 ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้แก่ โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของสภาพัฒนาการเมืองได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง องค์ประกอบของสภา อำนาจหน้าที่ และกลไกการทำงาน การดำเนินงานด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แก่ นโยบายและแผนงาน โครงการที่ดำเนินการ กลุ่มเป้าหมาย และผลการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้แก่ การระบุกกลุ่มผู้ด้อยโอกาส มาตรการเฉพาะอุปสรรคและความท้าทาย และแนวทางแก้ไข

โดยผู้เขียนได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสารหลายแหล่งข้อมูล และการตรวจสอบแบบสามเส้าเป็นวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการเปรียบเทียบเอกสารจากแหล่งที่มาที่แตกต่างกันอย่างน้อย 3 แหล่ง ประกอบด้วยเอกสารชั้นต้น (เช่น รัฐธรรมนูญ กฎหมาย รายงานการประชุม) เอกสารชั้นรอง (งานวิจัย บทความวิชาการ) และเอกสารชั้นสาม (ข่าว บทความวิเคราะห์) โดยมีการตรวจสอบใน 3 มิติ ได้แก่ การตรวจสอบแหล่งที่มาเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือ การตรวจสอบด้านเวลาเพื่อดูความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง และการตรวจสอบด้านเนื้อหาเพื่อแยกข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น จากนั้นจึงบันทึกผลการตรวจสอบในรูปแบบตารางเปรียบเทียบและสรุปประเด็นที่พบทั้งความสอดคล้องและความขัดแย้งของข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 สืบค้นและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ห้องสมุด ฐานข้อมูลออนไลน์ เว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.2 คัดเลือกเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือและเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4.3 อ่านและวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร พร้อมบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกข้อมูลเอกสาร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 5.1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ
- 5.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ
- 5.3 นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย
- 5.4 สรุปผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาบทบาทของสภาพพัฒนาการเมือง

ผลการวิจัย

1. บทบาทและการดำเนินงานของสภาพพัฒนาการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 2560 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้วางรากฐานสำคัญในการส่งเสริมสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยมีบทบัญญัติสำคัญในมาตรา 27 ที่รับรองความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ มาตรา 70 ที่คุ้มครองสิทธิชนกลุ่มน้อย และมาตรา 78 ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสภาพพัฒนาการเมืองตามพระราชบัญญัติสภาพพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย แต่การดำเนินงานได้ถูกยุติลงตามคำสั่ง คสช. ที่ 71/2559 ส่งผลให้เกิดช่องว่างในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.2 ผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผนต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยมีการเพิ่มขึ้นของโครงการและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความรู้ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของกลุ่มเปราะบางและด้อยโอกาส อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความท้าทายในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและในกลุ่มที่มีข้อจำกัดด้านการศึกษาและเศรษฐกิจ

1.3 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส จำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ สร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ พัฒนานวัตกรรมทางสังคมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ส่งเสริมการวิจัยเชิงลึก และเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิและช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอย่างครอบคลุม

2. วิเคราะห์อุปสรรคและความท้าทายในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทย

2.1 กลุ่มผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย และชนกลุ่มน้อย ยังคงเผชิญกับอุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในด้านกายภาพ เช่น การเข้าถึงหน่วยเลือกตั้งสำหรับผู้พิการ และด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง โดยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย นอกจากนี้ ยังพบว่าทัศนคติเชิงลบของสังคมและความรู้สึกกลัวเสียงของตนไม่ได้รับการรับฟังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มเหล่านี้

2.2 แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมาย นโยบาย และแผนพัฒนาต่าง ๆ ที่มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส แต่การนำไปปฏิบัติยังคงเผชิญกับความท้าทาย โดยเฉพาะในด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การติดตามและประเมินผลการดำเนินนโยบายอย่างเป็นระบบ และการพัฒนากลไกที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

2.3 การศึกษาและการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสแสดงให้เห็นว่าแม้จะมีความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ยังรู้สึกกลัวเสียงของพวกเขาไม่ได้รับการรับฟังอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังมีความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่ม เช่น การจัดให้มีล่ามภาษามือสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน และการอบรมการใช้เทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองเพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มเหล่านี้

3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบทบาทของสภาพพัฒนาการเมืองให้สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

3.1 การพัฒนาบทบาทของสภาพพัฒนาการเมืองโดยมุ่งเน้นการสร้างช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงง่าย การจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างความตระหนัก และการส่งเสริมการเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยการพัฒนาช่องทางสื่อสารควรคำนึงถึงการออกแบบที่เป็นสากลและรองรับการใช้งานร่วมกับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนการจัดกิจกรรมควรใช้วิธีการสอนแบบมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชน นอกจากนี้ การส่งเสริมการเป็นตัวแทนควรมีการกำหนดโควตาหรือสัดส่วนของผู้แทนจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในคณะกรรมการต่าง ๆ

3.2 การพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสจำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงกฎหมายและกลไกที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา 28 และมาตรา 30 เพื่อเพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเสียงและการเข้าถึง

ข้อมูลการเลือกตั้ง ควบคู่กับการพัฒนาระบบรับฟังความคิดเห็นที่เข้าถึงได้ง่ายผ่านการจัดเวที ประชาพิจารณ์และการใช้เทคโนโลยีการประชุมทางไกล ตลอดจนการอกระเบียบว่าด้วยการ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมและการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ การปรับปรุงกฎหมายและกลไกดังกล่าวจะต้องมุ่งเน้นการจัด อุดสรรคและสร้างมาตรการพิเศษที่เอื้อให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียม โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กร ภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

3.3 การติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญในการตรวจสอบ ประสิทธิภาพของมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ด้อยโอกาส โดยควรมีการ กำหนดตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลาย และจัดทำรายงาน ประจำปีที่ครอบคลุมและมีส่วนร่วม การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยให้เห็นภาพรวมของ ความก้าวหน้า สร้างความรับผิดชอบและความโปร่งใส และนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายและ มาตรการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาบทบาทของสภาพพัฒนาการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 2560 ในการส่งเสริมการมี ส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส อภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาทและการดำเนินงานของสภาพพัฒนาการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 2560 ในการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงความ พยายามในการวางรากฐานทางกฎหมายผ่านรัฐธรรมนูญ 2560 โดยเฉพาะในมาตรา 27, 70 และ 78 ที่มุ่งส่งเสริมความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ojendal & Lilja (2009) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้าง กรอบกฎหมายที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของกลุ่มชายขอบ การบัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ใน รัฐธรรมนูญถือเป็นการยกระดับความสำคัญของประเด็นนี้ให้เป็นวาระแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม การยุติบทบาทของสภาพพัฒนาการเมืองตามคำสั่ง คสช. 71/2559 (คณะรักษาความสงบแห่งชาติ, 2559) ได้สร้างช่องว่างในการขับเคลื่อนนโยบายซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Brinkerhoff (2004) ที่ว่า ความท้าทายในการดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่องจะเห็นได้ในช่วงการเปลี่ยนผ่าน ทางการเมือง

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าแม้จะมีการกำหนดกรอบกฎหมายและนโยบายที่ ชัดเจน แต่การนำไปปฏิบัติยังประสบปัญหาในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบูรณาการ ระหว่างหน่วยงาน การจัดสรรทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นถึง ช่องว่างระหว่างนโยบายและการปฏิบัติ (Policy-Implementation Gap) ที่มีความท้าทาย สำคัญในการบริหารนโยบายสาธารณะของไทย

2. วิเคราะห์อุปสรรคและความท้าทายในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทย การวิจัยได้ค้นพบอุปสรรคสำคัญหลายประการ ทั้งด้านกายภาพ การเข้าถึงข้อมูล และทัศนคติทางสังคม โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Mattila & Papageorgiou (2017) ที่ระบุว่า การขาดความรู้และการเข้าถึงข้อมูลเป็นอุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมือง อุปสรรคเหล่านี้มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ ข้อจำกัดด้านกายภาพมักส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่ทัศนคติเชิงลบของสังคมมักเป็นผลมาจากการขาดความเข้าใจและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

ผลการศึกษายังสะท้อนประเด็นทัศนคติเชิงลบของสังคม ซึ่งตรงกับงานของ Schur & Adya (2023) ที่พบว่า ทัศนคติทางสังคมส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้พิการและผู้สูงอายุ การแก้ไขปัญหาทัศนคติเชิงลบนี้จำเป็นต้องอาศัยการทำงานในระยะยาวและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม

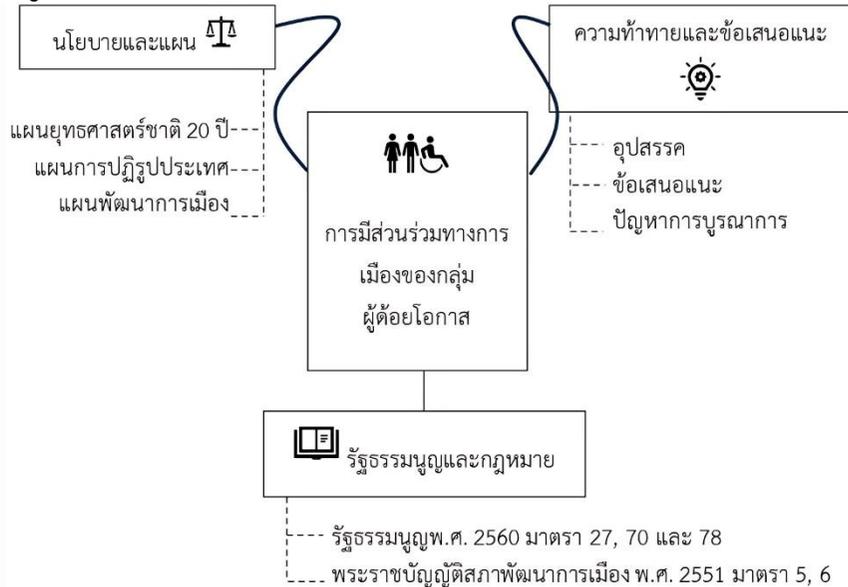
3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบทบาทของสภาพัฒนาการเมืองให้สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การวิจัยได้เสนอให้มีการพัฒนาระบบแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่ม สอดคล้องกับงานของ Schur et al. (2020) ที่เน้นย้ำความสำคัญของการจัดการตามความต้องการเฉพาะกลุ่ม แนวทางนี้สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการกำหนดนโยบายแบบ One-Size-Fits-All ไปสู่การออกแบบนโยบายที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลาย

การให้ความรู้ทางการเมืองถือเป็นปัจจัยสำคัญ ดังที่ Lührmann et al. (2023) พบว่าการอบรมความรู้ทางการเมืองสามารถเพิ่มแนวโน้มการมีส่วนร่วมได้ถึงร้อยละ 15-20 อย่างไรก็ตาม การให้ความรู้ดังกล่าวจำเป็นต้องออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของแต่ละกลุ่ม รวมถึงต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำเป็นต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) และต้องมีมาตรการรองรับสำหรับผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้

ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน โดยต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตั้งแต่การปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วม การสร้างความตระหนักในสังคม ไปจนถึงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งนี้ เพื่อให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงและยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย

ภาพที่ 1 นี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมไทย โดยแสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทยได้รับการวางรากฐานผ่านกรอบกฎหมายและนโยบายที่สำคัญ โดยรัฐธรรมนูญ 2560 กำหนดหลักการพื้นฐานผ่านมาตรา 27, 70 และ 78 ที่มุ่งสร้างความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วม ขณะที่พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 สร้างกลไกการขับเคลื่อนผ่านมาตรา 5 และ 6 นอกจากนี้ แผนระดับชาติทั้งยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาการเมือง ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังเผชิญความท้าทายสำคัญในด้านการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ห่างไกล และข้อจำกัดด้านทรัพยากร จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบนิเวศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบข้อมูลข่าวสาร กลไกการมีส่วนร่วม และการพัฒนาศักยภาพ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนาระบบการสื่อสารและช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เข้าถึงได้สำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและการออกแบบที่เป็นสากล เช่น แอปพลิเคชันมือถือที่เป็นมิตรกับผู้ใช้ เว็บไซต์ที่เข้าถึงได้ และสื่อในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อลดอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. กำหนดมาตรการพิเศษเพื่อส่งเสริมการเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในกระบวนการทางการเมืองและการกำหนดนโยบาย เช่น การกำหนดโควตาหรือสัดส่วนขั้นต่ำของผู้แทนจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในคณะกรรมการและสภาต่าง ๆ รวมถึงการสนับสนุนให้มีที่ปรึกษาจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในการกำหนดนโยบายและแผนงาน

3. ปรับปรุงกฎหมายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ด้อยโอกาส จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขกฎหมายที่สำคัญ 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 92 เพื่อเพิ่มช่องทางการลงคะแนนเสียงที่หลากหลายและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีข้อจำกัด พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 10 และ 11 เพื่อลดข้อจำกัดและเพิ่มความยืดหยุ่นในการแสดงออกทางการเมือง และพระราชบัญญัติการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค พ.ศ. 2562 มาตรา 20 เพื่อเสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการเสนอนโยบายสาธารณะ โดยการแก้ไขกฎหมายทั้ง 3 ฉบับนี้จะเป็นการวางรากฐานระบบและกลไกทางกฎหมายที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ด้อยโอกาสอย่างเป็นรูปธรรม

4. จัดตั้งสภาพัฒนาการเมืองให้เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีโครงสร้างการบริหารแบบไตรภาคี ประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยกำหนดสัดส่วนผู้แทนจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ เสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย ตลอดจนจัดตั้งกองทุนสนับสนุนกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ด้อยโอกาส นอกจากนี้ ควรมีการจัดตั้งสำนักงานในส่วนภูมิภาคเพื่อให้บริการอย่างทั่วถึง พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้ด้อยโอกาสเพื่อการวางแผนและติดตามผล รวมถึงสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ด้อยโอกาสอย่างเป็นระบบและยั่งยืน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชุมชนหรือท้องถิ่น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ข้อมูล ให้ความรู้ และสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยศูนย์ดังกล่าวควรมีบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมเฉพาะด้าน สามารถให้

คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้พิการ ผู้สูงอายุ และชนกลุ่มน้อยในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง

2. ควรพัฒนาแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิทางการเมือง การเลือกตั้ง และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยออกแบบให้เหมาะสมกับผู้ใช้งานทุกกลุ่ม รวมถึงผู้พิการ โดยอาจมีระบบเสียง ล่ามภาษามือ และฟังก์ชันที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้งาน เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียม

3. ควรจัดโครงการอบรมผู้นำชุมชนที่มาจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น ผู้นำกลุ่มผู้พิการ ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้พวกเขาเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดข้อมูลและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ผู้นำเหล่านี้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น เพื่อให้เสียงของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับการรับฟังในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผลกระทบของมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในระยะยาว โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินประสิทธิผลของนโยบายและมาตรการต่างๆ ที่ได้ดำเนินการ

2. วิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เพื่อนำมาประยุกต์ใช้และปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

3. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย และชนกลุ่มน้อย เพื่อพัฒนานโยบายและมาตรการที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2566). *ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทย*.

กรุงเทพฯ: กรมกิจการเด็กและเยาวชน.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). *แนวทางการพัฒนาผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.). (2566). *รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปี 2566*. สืบค้น 23 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/HFnCa>

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2559). *คำสั่ง คสช. ที่ 71/2559 เรื่อง ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงกฎหมายว่าด้วยสภาพัฒนาการเมือง*. สืบค้น 23 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.thairath.co.th/news/424561>

- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. (2561). *ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2563). *การศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2564). *รายงานการศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชากรกลุ่มด้อยโอกาส*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *รายงานสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาสในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Brinkerhoff, D. W. (2004). *The Enabling Environment for Implementing the Millennium Development Goals: Government Actions to Support NGOs*. Retrieved March 20, 2023, from <https://shorturl.asia/Nb0sD>
- Lührmann, A. et al. (2023). Walk the Talk: How State Commitments to Democracy Matter. *American Journal of Political Science*, 67(1), 22-37.
- Mattila, M. & Papageorgiou, A. (2017). Disability, perceived discrimination and political participation. *International Political Science Review*, 38(5), 505-519.
- Ojendal, J. & Lilja, M. (2009). *Beyond Democracy in Cambodia: Political Reconstruction in a Post-Conflict Society*. Copenhagen: NIAS Press.
- Schur, L. & Adya, M. (2023). Sidelined or Mainstreamed? Political Participation and Attitudes of People with Disabilities in the United States. *Social Science Quarterly*, 104(1), 259-275.
- Schur, L. et al. (2020). *Disability and voting accessibility in the 2020 elections: Final report on survey results*. Retrieved March 20, 2023, from <https://shorturl.asia/TAzLZ>

การพัฒนาแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้
สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ*

DEVELOPMENT OF PLATFORM TOOL FOR LEARNING ASSESSMENT
IN COMPETENCY-BASED LEARNING

ดनुชา สลิวังค์, วัสส์พร จิโรจพันธ์, กันต์ฤทัย คลังพหล, เลอลักษณ์ โอทยานนท์

Danucha Saleewong, Wassaporn Jirojphan, Kanreutai Klanphahol, Lerlak Othakanon

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University Under Royal Patronage

Corresponding Author E-mail: wassaporn@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์ 1. ออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และ 2. ทดลองใช้แพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สอนจำนวน 400 คน จากโรงเรียนนาร่องในจังหวัดปทุมธานีที่ จำนวน 300 คน และจากผู้สอนในระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 100 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1. แพลตฟอร์มฯ 2. แบบประเมินคุณภาพแพลตฟอร์มฯ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจและความคิดเห็น และ 4. แบบประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. แพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ได้รับการพัฒนาแพลตฟอร์มที่ <https://evapowertool.com/> ประกอบด้วย เนื้อหา 4 หัวข้อ ได้แก่ 1. การรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 2. เครื่องมือการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 3. แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม และ 4. สื่อเพิ่มเติม มีคุณภาพแพลตฟอร์มฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผู้สอนมีความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อแพลตฟอร์มฯ อยู่ในระดับมากที่สุด และผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แพลตฟอร์ม; เครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้; การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

Abstract

This research article has the objective 1. design and develop a learning assessment tool platform for competency-based learning, and 2. experiment with the use of the platform. The sample consisted of two groups: 400 educators, including 300 from pilot schools in Pathum Thani Province and 100 from Rajabhat University, and five experts. Research instruments included: 1. the competency-based learning assessment platform, 2. a quality assessment form for the platform, 3. a satisfaction and opinion questionnaire, and 4. a platform efficiency evaluation form. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The findings revealed that: 1. the learning assessment platform for competency-based education was successfully developed and made available at <https://evapowertool.com/>. The platform comprised four key sections: 1. understanding assessment and evaluation for competency-based learning, 2. tools for assessment and evaluation, 3. additional learning resources, and 4. supplementary materials. The overall platform quality was rated at the highest level. 2. Educators expressed the highest levels of satisfaction and positive opinions toward the platform, while experts evaluated the platform's efficiency at the highest level.

Keywords: Platform; Tool for Learning Assessment; Competency-Based Learning

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ โดยระบบการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ตอบโจทย์ความต้องการของสังคมปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) แนวทางการเรียนรู้จึงต้องปรับไปสู่การเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะและการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง โดยเฉพาะทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Learning) ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับศักยภาพเฉพาะบุคคล

สมรรถนะของผู้เรียนคือความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งการเรียนรู้ฐานสมรรถนะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 อาทิ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน (สิรินาถ จงกลกลาง, 2564) การเรียนรู้ในรูปแบบนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเรียนรู้เชิงทฤษฎี

แต่ยังคงครอบคลุมถึงการพัฒนาความสามารถในการบูรณาการความรู้และทักษะเพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริง รวมถึงการวัดผลการศึกษาในรูปแบบที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน (สิรินาถ จงกลกลาง, 2564; ญัฐวดี กุละพัฒน์ และสิรินาถ จงกลกลาง, 2565; Walton, 2017)

การวัดและประเมินผลสมรรถนะของผู้เรียนยังคงเป็นความท้าทายในระบบการศึกษาไทย โดยการประเมินผลมักเน้นเพียงการทดสอบเชิงวิชาการ เช่น ข้อสอบแบบปรนัย ซึ่งไม่สามารถสะท้อนถึงสมรรถนะที่แท้จริงได้อย่างครอบคลุม (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2543) การประเมินผลการศึกษาที่มีคุณภาพควรครอบคลุมทั้งกระบวนการก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อให้เห็นพัฒนาการของผู้เรียนในทุกขั้นตอน (สมบูรณ์ ต้นยะ, 2545) นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แพลตฟอร์มดิจิทัลถือเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างการวัดและประเมินผลให้มีความแม่นยำและยืดหยุ่น โดยสามารถวัดผลได้หลากหลายมิติ เช่น ความรู้ ทักษะการคิด การแก้ปัญหา และสมรรถนะอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตจริง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2562) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) โดยได้วางนโยบายส่งเสริมการใช้ ICT เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนแม่บท ICT ฉบับที่ 3 (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562) นโยบายนี้สนับสนุนการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และแพลตฟอร์มดิจิทัลในด้านการศึกษา เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรทางปัญญาในช่วงการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกโฉมการศึกษา (Education Disruption) โดยเฉพาะในสถานการณ์โควิด-19 การจัดการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย (Azorín, 2020; Ismaili, 2021) การจัดการเรียนการสอนจึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับกระบวนทัศน์การเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างเต็มที่ (Dhawan, 2020) การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดและการปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ พร้อมใช้ระบบบริหารจัดการเรียนรู้ (Learning Management System) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) (Adnan & Anwar, 2020) แพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นนวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการพัฒนาทักษะผู้เรียน โดยมุ่งเน้นการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การเรียนรู้สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในการทำงานและชีวิตจริง ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับการศึกษาของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (ดรุณี ปัญจรัตน์กร และคณะ, 2565)

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่สามารถวัดสมรรถนะได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายผู้สอนและสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ซึ่งจะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ รวมถึงเสริมสร้างการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ
2. เพื่อทดลองใช้แพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 (R1D1) การออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มฯ ระยะที่ 2 (R2D2) การทดลองใช้แพลตฟอร์มฯ

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ระยะที่ 1 (R1D1) กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบไอซีทีและนวัตกรรมการศึกษา จำนวน 3 คน ที่มีประสบการณ์ทางด้านระบบไอซีทีและนวัตกรรมการศึกษาตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 ระยะที่ 2 (R2D2) กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 2 มี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สอนจากโรงเรียนนาร่องในจังหวัดปทุมธานี และผู้สอนในระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 400 คน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตร ทาโร ยามาเน่ ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ด้วยการคัดเลือกกลุ่มผู้สอนในทุกกลุ่มสาระวิชา จากโรงเรียนนาร่องในจังหวัดปทุมธานี ที่ตอบรับเข้าร่วมงานวิจัยจำนวน 300 คน และผู้สอนในระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่ตอบรับเข้าร่วมงานวิจัยจำนวน 100 คน รวม 400 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านไอซีทีและนวัตกรรมการศึกษาและมีประสบการณ์ทางด้านไอซีทีและนวัตกรรมการศึกษา และมีประสบการณ์สอนอย่างน้อย 3 ปี จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปี จำนวน 2 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ระยะที่ 1 (R1D1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินคุณภาพแพลตฟอร์มฯ พร้อมคู่มือ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นโดยใช้มาตรวัดแบบประมาณ

ค่า (Rating Scale) (Best, 1977) 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินโดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence: IOC) โดยเลือกข้อคำถามเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3.2 ระยะที่ 2 (R2D2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1. แบบสอบถามความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อแพลตฟอร์มฯ และ 2. แบบประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มฯ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นโดยใช้มาตราวัดแบบประมาณค่า (Rating Scale) (Best, 1977) 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินโดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence: IOC) โดยเลือกข้อคำถามเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ระยะที่ 1 (R1D1) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินคุณภาพของแพลตฟอร์มฯ และคู่มือ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและการวัดผลการเรียนรู้ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการใช้เครื่องมือวัดผลจากผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี เพื่อนำไปสู่การออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มฯ และนำแพลตฟอร์มฯ และคู่มือที่พัฒนาแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบไอซีทีและนวัตกรรมการศึกษาประเมินคุณภาพ เพื่อปรับปรุงแพลตฟอร์มฯ ตามคำแนะนำที่ได้รับก่อนนำไปทดลองใช้ในชั้นตอนถัดไป จากนั้นกลุ่มครู 30 คนจะได้รับการทดลองใช้แพลตฟอร์มพร้อมการประเมินผลและข้อเสนอแนะ โดยจะมีการปรับแก้ไขแพลตฟอร์มและคู่มือให้ตรงตามความต้องการ

4.2 ระยะที่ 2 (R2D2) ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้แพลตฟอร์มฯ เริ่มต้นด้วยการประสานงานกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้แพลตฟอร์มฯ จัดประชุมเพื่อถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับแพลตฟอร์มฯ และเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งาน โดยดำเนินการให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มทดลองใช้แพลตฟอร์มฯ จากนั้นผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อแพลตฟอร์มฯ และแบบประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มฯ และรวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำไปประมวลผลคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อดำเนินการในชั้นต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ระยะที่ 1 (R1D1) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประกอบของแพลตฟอร์มฯ และคู่มือ ที่ได้รับจากการประเมิน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายเทียบเกณฑ์

5.2 ระยะที่ 2 (R2D2) นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความหมายเทียบเกณฑ์ของ (Best, 1977)

ผลการวิจัย

1. ผลการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

1.1 ผลการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มที่ <https://evapowertool.com> ประกอบด้วยหัวข้อ 4 หัวข้อ ดังนี้

หัวข้อที่ 1 การรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

หัวข้อที่ 2 เครื่องมือการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

หัวข้อที่ 3 แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม หัวข้อที่ 4 สื่อเพิ่มเติม โดยนำเสนอเป็นข้อความ ภาพนิ่ง การเชื่อมโยงข้อมูล

 Evalpowertool | การรู้เกี่ยวกับการวัดประเมิน เครื่องมือการวัดประเมิน ▾ แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม สื่อเพิ่มเติม เกี่ยวกับฉัน ▾ 🔍

ภาพที่ 1 แพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

1.2 ผลการประเมินแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านระบบไอซีทีและนวัตกรรมการศึกษา จำนวน 3 ท่าน รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

รายการประเมิน	M	SD	ความเหมาะสม
1. ด้านการนำเสนอ	4.67	0.46	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (ต่อ)

รายการประเมิน	M	SD	ความเหมาะสม
2. ด้านการเชื่อมโยงข้อมูล	4.75	0.43	มากที่สุด
3. ด้านประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม	4.83	0.14	มากที่สุด
รวม	4.74	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลประเมินความเหมาะสมของแพลตฟอร์มฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ในด้านการนำเสนอ พบว่า หัวข้อความน่าสนใจของการนำเสนอและหัวข้อปริมาณข้อมูลในแต่ละหน่วยมีความเหมาะสม มีผลการประเมินคุณภาพสูงสุดเท่ากัน ในระดับมากที่สุด (M=5.00) เมื่อพิจารณาในด้านการเชื่อมโยงข้อมูล พบว่า หัวข้อการเชื่อมโยงข้อมูลในหน้าอื่น ภายในแพลตฟอร์มฯ เดียวกัน และหัวข้อการเชื่อมโยงข้อมูลไปยังเว็บไซต์อื่น มีผลการประเมินคุณภาพสูงสุดเท่ากัน ในระดับมากที่สุด (M=5.00) เมื่อพิจารณาในด้านประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มฯ พบว่า หัวข้อการเข้าใช้งานทำได้ง่าย สะดวกต่อการใช้งาน หัวข้อเมนูหลักเข้าใจง่ายในการเข้าถึงข้อมูล และหัวข้อการเชื่อมโยงไปยังหน้าอื่น ๆ มีผลการประเมินคุณภาพสูงสุด ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด (M=5.00)

1.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือสำหรับผู้ใช้งานของแพลตฟอร์มฯ

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือสำหรับผู้ใช้งานแพลตฟอร์มฯ

เนื้อหาที่ประเมิน	M	SD	ความเหมาะสม
1. คู่มือมีการระบุชัดเจนว่าเป็นคู่มือเขียนขึ้นเพื่อใคร	5.00	0.00	มากที่สุด
2. คู่มือมีคำชี้แจงในการนำไปใช้อย่างเหมาะสม	4.67	0.58	มากที่สุด
3. คู่มือมีเนื้อหาสาระ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.67	0.58	มากที่สุด
4. คู่มือใช้ภาษาเข้าใจง่าย กระชับ และสื่อความหมายได้ชัดเจน	4.33	0.58	มาก
5. การเรียงลำดับเนื้อเรื่อง	5.00	0.00	มากที่สุด
6. ขนาดและรูปแบบของคู่มือ	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.78	0.29	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของคู่มือสำหรับผู้ใช้งานของแพลตฟอร์มฯ มีความเห็นโดยภาพรวมว่าคู่มือมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 1 รายการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 5 รายการ

2. ผลการใช้แพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

2.1 ผลการศึกษาความพึงพอใจและความคิดเห็นที่มีต่อแพลตฟอร์มฯ ผู้วิจัยถ่ายทอดแพลตฟอร์มฯ ที่รวบรวมเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างทดลองใช้ และรวบรวมผลจากแบบสอบถามความพึงพอใจและ

ความคิดเห็นของผู้สอนทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง หลังใช้งานแพลตฟอร์มฯ

ผลการวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจที่มีต่อแพลตฟอร์มฯ ที่รวบรวมเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ พบว่าภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจอยู่ระดับมากที่สุด ($M=4.72$) และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่าทุกรายการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ

2.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มฯ ผู้วิจัยประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มฯ จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อสอบถามความคิดเห็นหลังจากการใช้งานแพลตฟอร์มฯ

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	M	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านฟังก์ชันการทำงานของแพลตฟอร์มฯ	4.65	0.49	มากที่สุด
2. ด้านการใช้งานของแพลตฟอร์มฯ	4.80	0.45	มากที่สุด
3. ด้านประสิทธิภาพ/ความรวดเร็วในการตอบสนองของแพลตฟอร์มฯ	4.62	0.47	มากที่สุด
4. ด้านผลลัพธ์ที่ได้จากแพลตฟอร์มฯ	4.60	0.42	มากที่สุด
5. ด้านความทันสมัยของข้อมูล	4.52	0.59	มากที่สุด
6. ด้านรูปแบบและวิธีการนำเสนอข้อมูล	4.27	0.49	มาก
7. ด้านความปลอดภัย	4.10	1.02	มาก
8. ด้านคู่มือการใช้งานแพลตฟอร์มฯ	4.52	0.59	มากที่สุด
9. ภาพรวมแพลตฟอร์มฯ มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน	4.71	0.47	มากที่สุด
รวม	4.53	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.53$) เมื่อพิจารณาด้านที่มีผลการประเมินสูงสุด คือ ด้านการใช้งานของแพลตฟอร์มฯ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.80$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะแสดงให้เห็นว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งบ่งชี้ว่าแพลตฟอร์มนี้สามารถใช้งานในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของปิ่นต์ชนิข เพ่งผล และพงษ์ศักดิ์ ผกามาต (2565) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์เกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยเครือข่าย โดยพบว่าแพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดรุณี ปัญจรัตนกร และคณะ (2566) รวมถึงการศึกษาอื่น ๆ ที่ระบุว่าแพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก เช่น Zainuddin & Perera

(2018) ซึ่งช่วยยืนยันถึงประสิทธิภาพและคุณภาพของแพลตฟอร์มในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในบริบทของการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

ผลการใช้แพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะพบว่า ผู้สอนมีความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการใช้แพลตฟอร์มฯ อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์มมีองค์ประกอบที่เหมาะสมและตอบสนองต่อการใช้งานของผู้ใช้ ทั้งในด้านประโยชน์และการนำไปใช้ รวมถึงด้านการใช้งาน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของปิ่นทอง ทองเฟื่อง และธวัชชัย สหพงษ์ (2558) ที่ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในการใช้แอปพลิเคชันแอนดรอยด์เรื่อง รักสุขภาพ ซึ่งพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ งานวิจัยของพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ และคณะ (2564) รวมถึง Sankaranarayanan et al. (2020) และ Dar (2021) ยังชี้ให้เห็นว่าทัศนคติของผู้ใช้งานต่อบทเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพของแพลตฟอร์มและสื่อการสอน ทำให้สามารถระบุความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้งานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

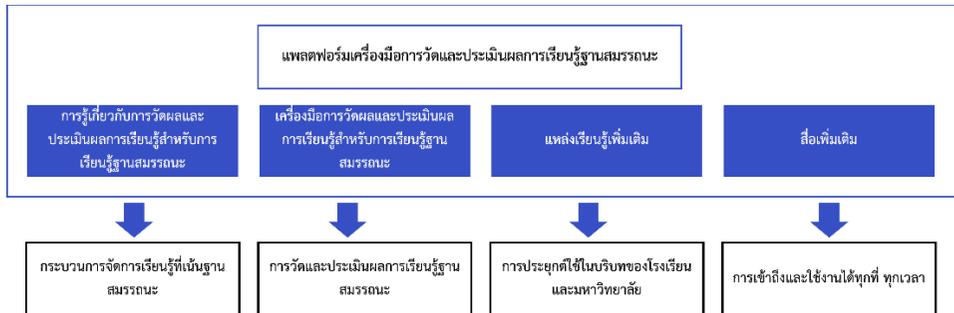
ในด้านประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการพัฒนาที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้สอนในยุคปัจจุบัน โดยแพลตฟอร์มฯ มีการออกแบบให้ใช้งานง่าย มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน และมีฟังก์ชันการทำงานที่ไม่ซับซ้อน สอดคล้องกับงานวิจัยของดรุณี ปัญจรัตนกร และคณะ (2566) ที่ได้พัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ซึ่งมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลการศึกษาโดยสุทธิพงษ์ อุพลเกียรติ และคณะ (2560) ยังแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรมีประสิทธิภาพในระดับมาก เช่นเดียวกับการศึกษาของประภาพร มั่นคง และมานิตย์ อาษานอก (2559) ที่แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมในระดับมากของระบบสารสนเทศในการติดตามวิทยานิพนธ์ โดยงานวิจัยของศิริชญาณ์ การะเวก (2562) ก็ได้ระบุว่า ผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศในระดับมากเช่นกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การพัฒนาแพลตฟอร์มเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะงานวิจัยนี้ นำไปสู่การออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มที่สามารถรองรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในบริบทของการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ 1. การรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 2. เครื่องมือที่การวัดและประเมินผลฯ 3. แพลตฟอร์มเพิ่มเติม และ 4. สื่อเพิ่มเติมสำหรับสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งการประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มฯ ในกระบวนการเรียนการสอนจะสามารถส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นฐานสมรรถนะ ช่วยให้ผู้สอนสามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการ

เรียนรู้ที่ต้องการ อีกทั้งแพลตฟอร์มฯ ที่ถูกพัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย โดยช่วยเพิ่มคุณภาพในการจัดการเรียนรู้และการวัดผลการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการพัฒนาและขยายการใช้งานแพลตฟอร์มฯ ให้ครอบคลุมทุกระดับการศึกษา เพื่อสร้างมาตรฐานและความสอดคล้องในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ควรกำหนดนโยบายให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้แพลตฟอร์มให้แก่ผู้สอนในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลที่เน้นสมรรถนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการปรับปรุงเนื้อหา องค์ความรู้ และการเชื่อมโยงแพลตฟอร์มให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ควรมีการลงทะเบียนสำหรับผู้ใช้งานให้พร้อม เพื่อลดปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้บริการแพลตฟอร์ม และควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนาหรือปรับปรุงรูปแบบการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา ความคาดหวังการวัดประเมินผลการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ของผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน หรือ ระดับชั้นเรียนที่แตกต่างกัน และควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาเว็บแพลตฟอร์มในด้านอื่นๆ เพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ามาศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2562). *พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ.2562*. กรุงเทพฯ: รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ณัฐวดี กุละพัฒน์ และสิรินาถ จงกลกลาง. (2565). การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารราชพฤกษ์*, 20(1), 59-70.
- ดรุณี ปัญจรัตน์กร และคณะ. (2565). ระบบบริหารจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการร่วมกับการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเกี่ยวกับการจัดการนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา สำหรับผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 2(2), 167-188.
- ดรุณี ปัญจรัตน์กร และคณะ. (2566). การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้ออนไลน์เกี่ยวกับการจัดการฐานข้อมูลโรงเรียนสมัยใหม่โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษา. *คุรุสภาวิทยากร*, 4(1), 87-104.
- ประพาพร มั่นคง และมานิตย์ อาชานอก. (2559). การประเมินประสิทธิภาพ และการศึกษาความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามวิทยานิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 22(1), 183-190.
- ปิ่นชัชฌิมา เฟื่องผล และพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. (2565). การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์เกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยเครือข่ายโดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 16(1), 106-117.
- ปิ่นทอง ทองเฟื่อง และธวัชชัย สหพงษ์. (2558). *การพัฒนาแอปพลิเคชันบนแอนดรอยด์ เรื่อง รัชสุขภาพ*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ และคณะ. (2564). การพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เกี่ยวกับระบบไอซีทีและนวัตกรรมเพื่อการบริหารการศึกษา สำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 1(3), 219-237.
- ศิริชญาณ์ การะเวก. (2562). การประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศในการให้บริการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ กรณีศึกษา: กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการเฉลิมกาญจนา*, 6(2), 69-81.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2543). *การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบุรณ์ ต้นยะ. (2545). *การประเมินทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก*. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี่จำกัด.
- สิรินาถ จงกลกลาง. (2564). *การออกแบบการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ การเรียนรู้สู่สมรรถนะ*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สุทธิพงษ์ อุพลเถียร และคณะ. (2560). การประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของมหาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสถาบันวิจัย พิศาลธรรม*, 4(1), 73-84.
- Adnan, M. & Anwar, K. (2020). Online Learning Amid the Covid-19 Pandemic: Students' Perspectives. *Journal of Pedagogical Sociology and Psychology*, 2(1), 45-51.
- Azorin, C. (2020). Beyond covid-19 supernova. Is another education coming?. *Journal of Professional Capital and Community*, 5(3/4), 381-390.
- Best, J. W. (1977). *Research in Education* (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Dar, W. A. (2021). Pedagogy for its Own Sake: Teacher's Beliefs about Activity-based Learning in Rural Government Schools of Kashmir. *Quality Assurance in Education*, 29(2/3), 311-327.
- Dhawan, S. (2020). Online Learning: A Panacea in the Time of Covid-19 Crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 5-22.
- Ismaili, Y. (2021). Evaluation of Students' Attitude Toward Distance Learning During the Pandemic (Covid-19): A Case Study of ELTE University. *On the Horizon*, 29(1), 17-30.
- Sankaranarayanan, S. et al. (2020). Designing for Learning During Collaborative Projects Online: Tools and Takeaways. *Information and Learning Sciences*, 121(7/8), 569-577.
- Walton, J. (2017). *Competency-Based Education: Definitions and Difference Makers*. Retrieved May 9, 2024, from <https://shorturl.asia/dl1wN>
- Zainuddin, Z. & Perera, C. J. (2018). Supporting students' self-directed learning in the flipped classroom through the LMS TES Blend Space. *On the Horizon*, 26(4), 281-290.

THE DEVELOPMENT OF BOARD GAME LEARNING MEDIA IN SOCIAL STUDIES TO ENHANCE ANALYTICAL THINKING SKILLS AND LEARNING ENGAGEMENT OF PRE-SERVICE SOCIAL STUDIES TEACHERS*

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมสังคมศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียนของนักศึกษาครูสังคมศึกษา

Pichart Kaewpuang, Bordin Phayaphrom

พิชาติ แก้วพวง, บดินทร์ พญาพรหม

European International University

มหาวิทยาลัยนานาชาติแห่งยุโรป

Corresponding Author E-mail: pichartkwpng10@gmail.com

Abstract

This research article has objectives 1. Develop board game learning media in social studies to enhance analytical thinking skills and learning engagement of pre-service social studies teachers, 2. Evaluate the effectiveness of board game learning media in social studies on analytical thinking skills and learning engagement of pre-service social studies teachers. The samples used in the research were 30 pre-service social studies teachers who studied in social studies program, College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University.

The instruments used in the research consisted of lesson plans using board game learning media; an analytical thinking skill test, and a learning engagement evaluation. The experiment was conducted for 8 weeks. The data were analyzed by arithmetic mean, standard deviation, and t-test.

The research results revealed that: 1. Board game learning media in social studies consisted of six key components: 1. board game title, 2. objectives, 3. materials and objects, 4. rules of playing the game, 5. players, and 6. Stories. The quality of board game learning media in social studies was at the highest level, and had an efficiency (E1/E2) of 81.11/83.44, which followed criteria 80/80;

*Received November 18, 2024; Revised December 15, 2024; Accepted December 17, 2024

2. Pre-service social studies teachers who learned board game learning media in social studies had higher analytical thinking skills and learning engagement than pre-experiment at a statistically significant level of 0.05.

Keywords: Board Game Learning Media; Social Studies; Analytical Thinking Skills; Learning Engagement

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมสังคมศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียนของนักศึกษาครูสังคมศึกษา 2. ประเมินประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมสังคมศึกษาที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์และความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียนของนักศึกษาครูสังคมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักศึกษาครูสาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 30 คน วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมสังคมศึกษา แบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ และแบบประเมินความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียน ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. สื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมสังคมศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1. ชื่อบอร์ดเกม 2. วัตถุประสงค์ 3. วัสดุและอุปกรณ์ 4. กติกาการเล่นเกม 5. ผู้เล่น และ 6. เรื่องราว คุณภาพของสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมสังคมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.11/83.44 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 2. นักศึกษาครูสังคมศึกษาที่เรียนรู้โดยใช้สื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมสังคมศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์และความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: สื่อการเรียนรู้บอร์ดเกม; สังคมศึกษา; ทักษะการคิดวิเคราะห์; ความยืดหยุ่นผูกพันในการเรียน

Introduction

The current global society is the era of the knowledge-based economy. Humans live amidst a wealth of information and news. The National Education Plan 2017-2036 occurred during the country's reform and changing global situation. The economy and society should adjust to be ready to support Thailand 4.0, be able to adapt to support future development contexts, have analytical skills, and be immune to changes in a learning society where Thais can learn continuously throughout their lives (Office of the Education Council, 2017). Current

learning management emphasizes active learning, and educational trends emphasize developing learners' skills, especially analytical thinking skills. Analytical thinking skills are vital today and paramount to career success (Brandt & Loricé, 2024). According to the World Economic Forum (2023) employers rank analytical thinking as the most important skill for workers.

Most university pre-service teachers still have problems with analytical thinking. According to the research of Aksornkan (2019), students have personality traits and behaviors that show analytical thinking equal to 2.60, which is a low level. Therefore, when considering the results of the survey and the study of documents on analytical thinking problems, it was found that there were consistent results: learners had a relatively low level of analytical thinking skills. These are consistent with interviewing the Head of Social Studies Program at Phanakhon Rajabhat University, he said that when asking analytical thinking questions, pre-service social studies teachers could explain according to their ideas but lacked logical analysis and connections. They could not explain to connect principles and analyze complex components and relationships (Soomprasert, 2024).

Board games are an interesting media of learning media and innovation that can be applied to manage learning activities because board games are a medium with many types, they are games that use cards or pieces or chess pieces placed on the playing area, moving on the playing area, ranging from simple rules to games with complicated rules that require a plan or strategy to help achieve the purpose of playing. In playing board games, players have fun and are entertained, players also practice analytical thinking skills, planning, and decision-making (Buranasinvattanakul, 2019). From the research results of Krueksanoi & Kaewpuang (2023), it was found that educational games can help develop learners' learning engagement. Learners have fun, are not bored with learning, participate in learning activities according to their roles, and are more attentive to learning.

From the background, importance, and problems mentioned above, the researcher has studied and developed an innovation to solve the problem, which is a social studies board game learning media. The objectives are to develop the social studies board game learning media to enhance analytical thinking skills and

learning engagement of pre-service social studies teachers and to evaluate the effectiveness of the social studies board game learning media to achieve the objectives.

Research Objectives

1. To develop board game learning media in social studies to enhance analytical thinking skills and learning engagement of pre-service social studies teachers.
2. To evaluate the effectiveness of board game learning media in social studies on analytical thinking skills and learning engagement of pre-service social studies teachers

Methodology

1. Research Design

This methodology research was designed with research and development design (R&D). There were four steps of research methods based on the research of Kruedsanoi & Kaewpuang (2023) as follow:

Step 1: Research (R1). This step involved studying fundamental data on the teaching profession and teaching social studies courses, studying concepts and theories that related research.

Step 2: Development (D1). This step involved creating board game learning media in social studies, critiquing, and checking the quality of the board game learning media in social studies from the experts.

Step 3: Research (R2). This step involved preparing the experiment board game learning media in social studies, creating data collecting instruments, implementing the board game learning media in social studies, data collection, and data analysis.

Step 4: Development (D2). This step involved the evaluation of the effectiveness of board game learning media in social studies quantitative and qualitative data, developing the board game from the evaluation results.

In terms of step 4, quasi-experimental research was used as research methodology for this study. The experimental design was a Single Group Pretest - Posttest design.

Table 1 Experimental Design

Group	Pretest	Treatment	Posttest
E	T1, T2	X	T1, T2

E = Experimental group

X = Using board game learning media in social studies

T1 = Testing analytical thinking skills

T2 = Evaluating learning engagement

2. Populations and Samples

The population used in this research was pre-service social studies teachers who studied in social studies program, Bachelor of Education, Rajabhat University in Bangkok, Thailand. The samples used in this research were 30 pre-service social studies teachers who studied in social studies program, bachelor's degree in education, Phranakhon Rajabhat University, Thailand. The samples were obtained by cluster sampling, with a randomized unit as a classroom.

3. Research Instruments

There were two types of research instruments;

3.1 Data collecting instrument

3.1.1 Analytical Thinking Skills Test The researchers created and developed an analytical thinking skills test as the following steps:

3.1.1.1 Studied the course description and objectives of the course used as the content of the experiment.

3.1.1.2 Analyzed the theory and principles of creating an analytical thinking skills test using multiple-choice tests (4 choices). Researchers defined the content and objectives for creating an analytical thinking skills test.

3.1.1.3 Created an analytical thinking skills test. The test structure followed the cognitive domain of Bloom et al. (1985). It was a multiple-choice test consisting of 60 items. The scoring criterion was one point for a correct answer and zero points for an incorrect answer.

3.1.1.4 Asked the supervisor to check and give suggestions for improvement and sent an analytical thinking skills test to three experts to check the content validity by considering the Index of Item Objective Congruence (IOC), the results showed that the IOC was 1.00 for all items.

3.1.1.5 Tried out an analytical thinking skills test with 30 pre-service social studies teachers at Bansomdejchaopraya Rajabhat University, which is not a sample of the research.

3.1.1.6 Calculated the scores from the try-out of the analytical thinking skills test to analyze the difficulty (p) and discrimination (r). Then choose the exam with only 30 items to create an analytical thinking skills test. The result was that the difficulty (p) was 0.20-0.8, the discrimination (r) was 0.20-0.67, and reliability using Kuder Richardson's formula KR-20 was 0.92.

3.1.1.7 Used an analytical thinking skills test as a research instrument for collecting data with samples.

3.1.2 Learning Engagement Evaluation Form The researcher created and developed a learning engagement evaluation form as the following steps:

3.1.2.1 Study of books and research related to create the learning engagement evaluation form, especially definition, component, and guideline for writing evaluation form (rating scale).

3.1.2.2 Determine the purpose of the measurement; the purpose is to measure the learning engagement of pre-service social studies teachers. There were three aspects: cognitive, emotional, and behavioral.

3.1.2.3 Create a learning engagement evaluation form, a rating scale of five levels, and set criteria for interpretation as the Table 2

Table 2 Criteria for Interpretation of Learning Engagement

Rating levels	Criteria for interpretation
5 = Highest	4.51 – 5.00 = Highest
4 = High	3.51 - 4.50 = High
3 = Neutral	2.51 – 3.50 = Neutral
2 = Low	1.51 - 2.50 = Low
1 = Lowest	1.00 - 1.50 = Lowest

Source: Srisa-ard (2017).

3.1.2.4 Asked the supervisor to check and give suggestions for improvement and sent a learning engagement evaluation to three experts to check the content validity by considering the Index of Item Objective Congruence (IOC), the results showed that the IOC was 1.00 for all items.

3.1.2.5 Tried out a learning engagement evaluation form with 30 pre-service social studies teachers at Bansomdejchaopraya Rajabhat University, which is not a sample of the research.

3.1.2.6 Improved the items to be clear and suitable for use with samples and used a learning engagement evaluation form as a research instrument for collecting data with samples.

3.2 Experimental instrument The experimental instrument is Daily Lesson Plans Using Board Game Learning Media in Social Studies. The researchers created and developed daily lesson plans using board game learning media in social studies as the following steps:

3.2.1 Studied the course description and learning objectives of the Media, Innovation, and Technology in Social Studies course for designing the learning unit including studied creating daily lesson plans using board game learning media in social studies.

3.2.2 Created the daily lesson plans using board game learning media in social studies, 8 lesson plans (8 periods) for 2 months.

3.2.3 Asked the supervisor to check and give suggestions for improvement and sent the daily lesson plans using board game learning media in social studies to three experts to check the content validity according to the objectives, activity, media, and learning resources, including measurement and evaluation. Then analyze the Index of Item Objective Congruence (IOC), the results showed that the IOC was 1.00 for all items.

3.2.4 Improved the daily lesson plans using board game learning media in social studies according to the three experts' suggestions.

3.2.5 Tried out the daily lesson plans using board game learning media in social studies with 30 pre-service social studies teachers at Bansomdejchaopraya Rajabhat University, which is not a sample of the research.

3.2.6 Used the daily lesson plans using board game learning media in social studies for experiment with samples.

3.2 Experimental instrument The experimental instrument is Daily Lesson Plans Using Board Game Learning Media in Social Studies. The researchers created and developed daily lesson plans using board game learning media in social studies as the following steps:

3.2.1 Studied the course description and learning objectives of the Media, Innovation, and Technology in Social Studies course for designing the learning unit including studied creating daily lesson plans using board game learning media in social studies.

3.2.2 Created the daily lesson plans using board game learning media in social studies, 8 lesson plans (8 periods) for 2 months.

3.2.3 Asked the supervisor to check and give suggestions for improvement and sent the daily lesson plans using board game learning media in social studies to three experts to check the content validity according to the objectives, activity, media, and learning resources, including measurement and evaluation. Then analyze the Index of Item Objective Congruence (IOC), the results showed that the IOC was 1.00 for all items.

3.2.4 Improved the daily lesson plans using board game learning media in social studies according to the three experts' suggestions.

3.2.5 Tried out the daily lesson plans using board game learning media in social studies with 30 pre-service social studies teachers at Bansomdejchaopraya Rajabhat University, which is not a sample of the research.

3.2.6 Used the daily lesson plans using board game learning media in social studies for experiment with samples.

4. Data Collection

4.1 Quantitative Data Collection: The researchers collected the scores of analytical thinking skills from analytical thinking skills test and scores of learning engagement from learning engagement evaluation form.

4.2 Qualitative Data Collection: The researchers interviewed pre-service social studies teachers about effectiveness of board game learning media in social studies.

5. Data analysis Statistics used to analyzed the data

The researchers analyzed the data from implementing research instruments both the analytical thinking skills test and the learning engagement evaluation form

5.1 Quantitative data analysis: The researchers compared the analytical thinking skills and the learning engagement of pre-service social studies

teachers in the experimental group between the pretest and posttest with the t-test statistic at the significance level of .05 (Dependent t-test).

5.2 Qualitative data analysis: The researchers analyzed effectiveness of board game learning media in social studies by interviewing pre-service social studies teachers. Statistics used in research: The data was analyzed using descriptive statistics; arithmetic mean, standard deviation, and t-test.

5.3 Statistics used in research: The data was analyzed using descriptive statistics; arithmetic mean, standard deviation, and t-test.

Results

1. Results of Developing Board Game Learning Media in Social Studies

1.1 Components of Board Game Learning Media in Social Studies, board game learning media in social studies to enhance analytical thinking skill and learning engagement of pre-service social studies teachers consisted of six key components: 1. board game title 2. objectives, 3. materials and objects, 4. rule of playing game, 5. players and 6. Stories. In this research, the researchers developed 6 board games as follows; 1. Tweet! Peep! Whoosh! Traffic Rules Board Game 2. Thai Culture Leads to Wealth Board Game 3. Power of Sufficiency Community Board Game 4. Adventures in the Asian Islands Board Game 5. Little Explorer of Bangkok Board Game 6. Treasure of Wisdom in Nakhon Nayok Board Game

1.2 Quality of Board Game Learning Media in Social Studies, the researchers developed seven board games using the ADDIE model. After that, the three experts evaluated the quality of board game learning media in social studies at a highest level (\bar{X} =4.73; S.D.=0.16) and had an efficiency (E1/E2) of 81.11/83.44, which followed criteria 80/80.

2. Results of Evaluating Board Game Learning Media in Social Studies

2.1 Analytical Thinking Skills

Table 3 Results of comparing the analytical thinking skills of the experimental group before and after Using Board Game Learning Media in Social Studies

Experimental Group	\bar{X}	S.D.	t-test	p-value
Pretest	13.37	1.43	26.817	0.000
Posttest	25.03	2.04		

* $p < 0.05$

From Table 2, the mean of pre services social studies teachers' analytical thinking skills before the experiment was 13.37 (S.D.=1.43) and after the experiment was 25.03 (S.D.=2.04). It was found that pre-service social studies teachers who learned board game learning media in social studies had higher analytical thinking skills than pre-experiment at a statistically significant level of 0.05.

2.2 Learning Engagement

Table 4 Results of comparing the Learning Engagement of the experimental group before and after Using Board Game Learning Media in Social Studies

Learning Engagement	Pretest			Posttest		
	\bar{X}	S.D.	interpretation	\bar{X}	S.D.	interpretation
Cognitive	2.90	0.63	Neutral	4.46	0.33	High
Emotional	3.07	0.68	Neutral	4.61	0.34	Highest
Behavioral	3.09	0.63	Neutral	4.45	0.39	High
Total	3.02	0.58	Neutral	4.51	0.25	Highest

From Table 3, the mean of pre-services social studies teachers' learning engagement before the experiment was 3.02 (S.D.=0.58), and after the experiment was 4.51 (S.D.=0.25). It was found that pre-service social studies teachers who learned board game learning media in social studies had higher learning engagement than pre-experiment. The overall level after the experiment was highest, with emotional engagement having the highest, followed by cognitive engagement and behavioral engagement having the high, respectively.

Discussion

1. Developing Board Game Learning Media in Social Studies The research results revealed that board game learning media in social studies consisted of six key components: 1. game title, 2. objectives, 3. materials and objects, 4. rules of playing the game, 5. players, and 6. Stories. The quality of board game learning media in social studies was at a high level. The researchers found that the finding was consistent with the research results of Chunthod (2019) who studied designing a board game to promote English vocabulary learning, by determining the important components of a board game, including players, objectives, rules or steps of playing, materials, and the outcome of the game.

2. Effectiveness of Board Game Learning Media in Social Studies on Analytical Thinking Skills and Learning Engagement The research results revealed

that pre-service social studies teachers who learned board game learning media in social studies had higher analytical thinking skills and learning engagement than pre-experiment at a statistically significant level of 0.05, which was consistent with research by Soybilge (2014) was found that the effects of mind improving board games on analytical thinking were proven. Board games have been designed according to age and education level to improve analytical thinking skills enjoyably. As mentioned, to be consistent with the research of Krueksanoi & Kaewpuang (2023), it was found that the learners who learned using educational game activities packages in social studies (economics) had higher learning engagement than pre-experiment at a statistically significant level of 0.05.

Body of knowledge

The body of knowledge from this research is shown in Figure 1.

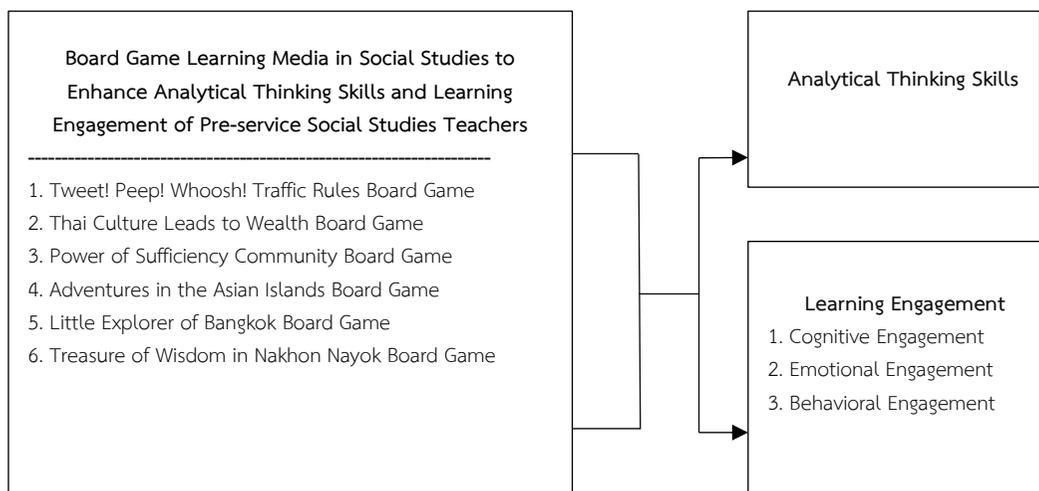

Figure 1 Relationship between Board Game Learning Media in Social Studies on Analytical Thinking Skills and Learning Engagement

From Figure 1, it can be seen that the board game researchers have developed consistent with the content of social studies according to the Thai basic education core curriculum, which included analytical thinking questions in the board game. Each game has a different way of playing and interesting points,

resulting in pre-service social studies teachers having analytical thinking skills and higher learning engagement in cognitive, emotional, and behavioral engagement. The development of board game learning media in social studies to enhance analytical thinking skills and learning engagement consists of 6 games covering 5 stands in social studies: 1. Religion, Morality, Ethics 2. Civics, Culture and Living in Society 3. Economics 4. History 5. Geography. Each game is used as a social studies learning media combined with Game-Based Learning (GBL) to help stimulate learners to be interested in learning social studies, which is difficult content, resulting in higher learning engagement, especially the emotional engagement, which is the highest compared to before learning, followed by cognitive engagement and behavioral engagement, respectively. The researchers integrated analytical thinking questions into all board games to develop social studies teachers' analytical thinking skills and enhance their skills. The learners participated in learning activities according to their roles and were more determined to learn social studies, resulting in pre-service social studies teachers had analytical thinking skills and learning engagement higher than before the experiment.

Recommendations

Policy Recommendations

University administrators should promote pre-service social studies teachers' learning inside and outside of class by arranging a learning space. They can learn using social studies board game learning media outside of class time.

Operational Recommendations

Instructors should study the guidelines for using board games learning media and lesson to develop the highest efficiency. Instructors should consider the consistency between the learning content and the duration of the learning activities using social studies board game learning media. Instructors must manage and allocate time appropriately for each learning activity.

Recommendations for Next Research

Researchers should study on the package of social studies board game learning media and create social studies board game learning media to develop higher-level thinking skills, such as decision-making, critical thinking, and creativity.

In summary, the quality of board game learning media in social studies was at the highest level. Pre-service social studies teachers had higher analytical thinking skills and learning engagement than pre-experiment. Therefore, administrators should support the board game learning media in terms of policy and practices. Instructors should study the guidelines for using board games learning media before using each game.

References

- Aksornkan, S. (2019). The Study of the Analytical Thinking Ability of the Students in Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University. *Ratchaphruek Journal*, 17(2), 24-32.
- Brandt W. C. & Lorié, W. (2024). *Measuring Student Success Skills: A Review of the Literature on Analytical Thinking*. Retrieved July 20, 2024 , from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED660549.pdf>
- Buranasinwattanakul, K. (2019). *The development of instruction media in board game to enhance the capability in the Development of Thai Textbook and the happiness in learning for undergraduate students (Research Report)*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Chunthod, J. (2019). *Designing A Board Game to Promote English Vocabulary Learning. (The Degree of Master of Education in Learning Sciences and Educational Innovation)*. Pathumthani: Thammasart University.
- Kruedsanoi, P. & Kaewpuang, P. (2023). Development of Educational Game Activity Packages for Enhancing Learning Engagement and Learning Achievement in Economics for Seventh Grade Students. *Journal of MCU Social Science Review*. 12(3), 150-165.
- Office of the Education Council. (2017). *National Education Plan B.E. 2560-2579*. Bangkok: Prikwhan Graphic.
- Soomprasert, B. (2024, 19 June). Head of Social Studies Program, Phanakhon Rajabhat University. (Interview).
- Soybilge, A. (2014). *Effects of Mind Improving Board Games on Analytical Thinking*. (Doctoral Thesis). Turkey: Izmir University of Economics.
- Srisa-ard, B. (2017). *Introduction to Research*. (10th ed.). Bangkok: Suwiriyan.

World Economic Forum. (2023). *The Future of Jobs Report 2023*. Retrieved July 20, 2024, from <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/>

THE INFLUENCES OF COMPETENCY, ORGANIZATIONAL COMMITMENT, AND JOB SATISFACTION ON THE EFFICIENCY OF AIRPORT GROUND STAFF IN THAILAND'S LOW-COST AIRLINES*

อิทธิพลของสมรรถนะ ความผูกพันต่อองค์กร และความพึงพอใจในงาน
ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริการภาคพื้น
ประจำสนามบินของสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย

Korawin Kungwola, Natthaphorn Chaiprasert, Kongsak Chomchum

กรวิวิท กังวอล, ณัฐพร ฉายประเสริฐ, คงศักดิ์ ชมชุม

Suan Sunandha Rajabhat University, Krirk University, Civil Aviation Training Center

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, มหาวิทยาลัยเกริก, สถาบันการบินพลเรือน (สบพ.)

Corresponding Author E-mail: korawin.ku@ssru.ac.th

Abstract

This research article has the objective 1. assess the levels of competency, organizational commitment, job satisfaction, and employee efficiency. 2. investigate the direct and indirect influences of these factors on employee efficiency. 3. develop a comprehensive model to illustrate these relationships. To achieve these objectives, a mixed-methods research design was adopted, utilizing both quantitative and qualitative data collection methods. Quantitative research involved distributing surveys to 300 airport ground staff of low-cost airlines in Thailand. Qualitative research involved semi-structured interviews with 10 key informants. The data was analyzed using descriptive statistics and content analysis.

Findings revealed 1. high overall levels: the overall average of competency, organizational commitment, job satisfaction, and employee efficiency among airport ground staff in Thai low-cost airlines were found to be high (average = 3.99). Competency has the highest average rating (4.44), followed by employee efficiency (4.06), job satisfaction (3.84), and organizational commitment (3.64). 2. significant relationships: this study found significant relationships among

*Received November 30, 2024; Revised December 17, 2024; Accepted December 27, 2024

competency, organizational commitment, job satisfaction, and employee efficiency. Competency and organizational commitment were found to have a positive influence on job satisfaction, which in turn had a direct effect on employee efficiency. Additionally, both competency and organizational commitment indirectly influenced employee efficiency through job satisfaction.

3. ACAW Model was developed based on the identified direct and indirect effect, as well as the combined influence of latent variables that interact with each other. This model provides a visual representation of the complex relationships between the four key factors. The study highlights the importance of human capital in the aviation industry and provides valuable insights for policymakers and industry practitioners, emphasizing the need to invest in employee development and foster a positive work environment to enhance employee efficiency and organizational performance.

Keywords: Competency; Organizational Commitment; Job Satisfaction

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ประเมินระดับสมรรถนะ ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน 2. ศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยเหล่านี้ต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน 3. สร้างแบบจำลองเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ การวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการนำ และการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสนับสนุน การวิจัยแบบเชิงปริมาณใช้วิธีแจกแบบสอบถามให้กับพนักงานบริการภาคพื้นประจำสนามบิน สายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย จำนวน 300 คน และการวิจัยแบบเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1. ค่าเฉลี่ยโดยรวมของสมรรถนะ ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานภาคพื้นดิน: สายการบินต้นทุนต่ำของไทย มีระดับสูง (ค่าเฉลี่ย=3.99) โดยสมรรถนะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.44) รองลงมาคือประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน (4.06) ความพึงพอใจในงาน (3.84) และความผูกพันต่อองค์กร (3.64) 2. มีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญระหว่างสมรรถนะ ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และประสิทธิภาพของพนักงาน โดยสมรรถนะและความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน ซึ่งมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน นอกจากนี้สมรรถนะและความผูกพันต่อองค์กรยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานผ่านความพึงพอใจในงาน 3. แบบจำลอง ACAW ได้รับการพัฒนาจากอิทธิพล

ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ระบุไว้ รวมถึงอิทธิพลร่วมของตัวแปรแฝงที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แบบจำลองนี้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง 4 การศึกษานี้เน้นถึงความสำคัญของทุนมนุษย์ในอุตสาหกรรมการบิน และให้ข้อมูลที่มีคุณค่าสำหรับผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติงาน โดยย้ำถึงความจำเป็นในการลงทุนพัฒนาพนักงานและส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของพนักงานและประสิทธิภาพขององค์กร

คำสำคัญ: สมรรถนะ; ความผูกพันต่อองค์กร; ความพึงพอใจในงาน

Introduction

The aviation industry is a key driver of economic growth, particularly in tourism-dependent countries like Thailand. It contributes directly and indirectly through consumption, employment, trade, and investment (Ministry of Tourism and Sports, 2021). As the global aviation industry recovers, Thailand's tourism sector is projected to experience significant growth, with foreign tourist arrivals increasing from 28.2 million in 2023 to 35.6 million in 2024 (Macroeconomic Team, 2024). To ensure long-term sustainability, the Civil Aviation Authority of Thailand (CAAT) has implemented a five-year plan (2023-2027) aimed at enhancing the industry's capacity and efficiency.

However, the aviation industry faces challenges in post-pandemic recovery, including a shortage of skilled labor, intense competition, and evolving customer expectations. as evidenced by recent staffing issues at Suvarnabhumi Airport

Airport ground staff play a vital role in the efficient operation of airlines, especially within the low-cost carrier model, which relies on cost-effective and timely service delivery. Their performance directly impacts customer satisfaction and overall operational efficiency. However, as noted by Noothong & Monpanthong (2020), there have been frequent complaints regarding ground staff service, and challenges such as cost reduction measures and training limitations can hinder their ability to deliver optimal service.

To effectively address the challenges faced by airport ground staff, a multifaceted skillset is required, encompassing knowledge, skills, and service competencies. This skillset is crucial for delivering exceptional service and fostering passenger loyalty. Competency, a combination of knowledge, skills, and attitude, is a pivotal factor in employee performance within the aviation industry.

Furthermore, organizational commitment is essential for engaged and motivated employees, thereby leading to enhanced productivity and job satisfaction (Munda et al., 2024). Additionally, job satisfaction is influenced by various factors, including job characteristics, interpersonal relationships, promotions, salary, and work-life balance, with promotions having the strongest positive impact (Silitonga et al., 2017).

To mitigate these challenges and optimize ground staff efficiency, it is essential to understand the factors that influence their performance. The researcher wishes to find out the specific factors of competency, organizational commitment, and job satisfaction that drive the efficiency of ground staff in Thailand's low-cost airline industry. This research will provide valuable insights for policymakers, airline management, and human resource professionals to implement strategies that enhance employee performance, boost operational efficiency, and ultimately contribute to the sustainable growth of the aviation sector.

Research Objectives

1. to examine the levels of competency, organizational commitment, job satisfaction, and employee efficiency of airport ground staff of low-cost airlines in Thailand
2. to investigate the direct and indirect influences between competence, organizational commitment, job satisfaction, and employee efficiency of airport ground staff of low-cost airlines in Thailand
3. to develop a model illustrating the relationships between competence, organizational commitment, job satisfaction, and employee efficiency of airport ground staff of low-cost airlines in Thailand

Methodology

1. Research Design

This mixed-methods research investigated the relationships between competency, organizational commitment, job satisfaction, and employee efficiency among airport ground staff of 4 low-cost airlines in Thailand: Thai AirAsia,

Nok Air, Thai Lion Air, and Thai Vietjet Air. The total population size was 4,761 individuals.

A mixed-methods approach was employed to gain a comprehensive understanding of the factors influencing employee efficiency. This approach combines the strengths of both quantitative and qualitative research.

2. Populations and Samples

2.1 Quantitative research Data Collection: A structured questionnaire with three sections was administered to 300 airport ground staff from four low-cost airlines in Thailand. The questionnaire collected demographic data (age, gender, years of experience, job title, salary, workplace, and education), responses to research questions, and additional opinions. Qualitative Phase Data Collection: In-depth interviews were conducted with 10 key informants from four low-cost airlines in Thailand. These informants included 8 management personnel, 1 expert, and 1 operational-level employee with at least 3 years of experience

2.2 Qualitative research the sample size of 300 was determined based on Westland (2010) rule of thumb, which recommends a sample size of 5 to 20 times the number of observed variables. The population was divided into strata based on the specific airlines, and individuals were randomly selected from each stratum within a timeframe of June to July 2024. This stratified random sampling ensured that the sample was representative of the entire population of ground staff across the different airlines. Qualitative Phase Sampling: Purposive sampling was used to select participants based on their expertise and perspectives on the research topic.

3. Research Instruments

3.1 Quantitative research Use a questionnaire

3.2 Qualitative research Use in-depth interviews

4. Data Collection

4.1 Quantitative research Data were collected from 300 sets of questionnaires.

4.2 Qualitative research Data were collected from interviews with key informants.

5. Data analysis Statistics used to analyzed the data

5.1 Quantitative research Descriptive statistics (e.g., frequencies, percentages, means, standard deviations) were used to summarize the quantitative data. Inferential statistics were employed to examine relationships between variables. The questionnaire's reliability, measured by Cronbach's Alpha Coefficient, was found to be high (0.890), indicating its effectiveness in measuring the intended constructs. Individual sections also demonstrated high reliability: competency (0.891), job satisfaction (0.847), organizational commitment (0.861), and employee efficiency (0.816).

5.2 Qualitative research Thematic analysis was used to analyze the qualitative data. The interviews were transcribed and coded to identify key themes and patterns.

Results

Summary of the demographic information

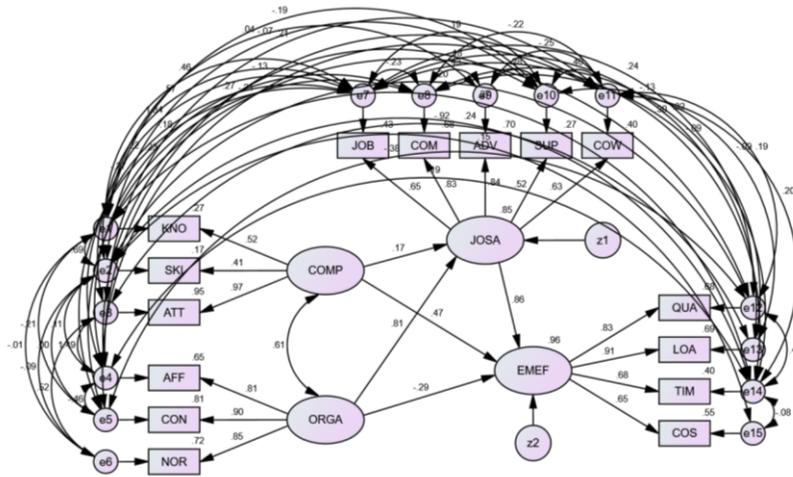
The majority of respondents were female (62.3%), aged between 25 and 35 (48.3%), and held bachelor's degrees (91.0%). Additionally, the average monthly income was between 20,001 and 30,000 Thai Baht (39.3%). Furthermore, the most common airline worked for was Thai AirAsia (52.7%), followed by Thai Vietjet Air (17.0%), Thai Lion Air (13.0%), and Nok Air (17.3%). Finally, the majority of respondents (74.3%) were operational-level employees with less than 3 years of work experience (44.7%).

Summary of the research objective

First, conducted a first order confirmatory factor analysis to assess the validity of the proposed constructs. Then, a structural equation modeling analysis will be performed to evaluate the model's fit with the data. Specialized software will be used, employing the maximum likelihood estimation method to estimate parameters. The goodness-of-fit will be assessed using various criteria, including Relative Chi-Square p-value, GFI, AGFI, CFI, NFI, TLI, RMR, SRMR, and RMSEA.

Table 1 Assessing the Model Fit of the Structural Equation Model: Influences of Competency, Organizational Commitment, and Job Satisfaction on Employee Efficiency of Airport Ground Staff in Thailand’s Low-Cost Airlines (After Model Modification)

Fit Index	Criteria	Value	Result
p-value	1 < p-value < 0.05	0.103	Passed
Chi-Square/df (CMIN/DF)	0 < Chi-Square/df < 2	1.302	Passed
GFI	0.90 < GFI < 1.00	0.978	Passed
AGFI	0.90 < AGFI < 1.00	0.929	Passed
CFI	0.90 < CFI < 1.00	0.997	Passed
NFI	0.90 < NFI < 1.00	0.987	Passed
TLI	0.90 < TLI < 1.00	0.991	Passed
RMR	0 < RMR < 0.05	0.023	Passed
SRMR	0 < SRMR < 0.05	0.036	Passed
RMSEA	0 < RMSEA < 0.05	0.032	Passed

Chi-square = 48.189, df = 37, P-value = .103, Chi-square/df = 1.302,
 GFI = .978, AGFI = .929, CFI = .997, NFI = .987, TLI = .991,
 RMR = .023, SRMR = .036, RMSEA = .032

Figure 2 Structural Equation Model of Competency, Organizational Commitment, Job Satisfaction, and Their Influence on Employee Efficiency in Airport Ground Staff: Low-Cost Airlines in Thailand (After Model Modification 1)

The results can answer all 3 objectives.

Table 2 Level of importance

Variable	Mean	Standard Deviation	Interpretation
Competency (COMP)	4.64	0.39	High
Organizational Commitment (ORAG)	3.64	0.79	High
Job Satisfaction (JOSA)	3.84	0.73	High
Employee Efficiency (EMEF)	4.06	0.63	High
Overall	3.99	0.55	High

Objective 1 . to examine the levels of Competency, Organizational Commitment, Job Satisfaction, and Efficiency of Airport Ground Staff of Low-Cost Airlines in Thailand.

From Table 2 found that the overall average rating for the various dimensions assessed among airport ground staff of low-cost airlines in Thailand was high (Mean=3.99). Competency emerged as the strongest dimension, with a very high average rating (Mean=4.64). Employee efficiency also demonstrated a high average rating (Mean=4.06). Both job satisfaction and organizational commitment received high average ratings (Mean=3.84 and Mean=3.64, respectively). These findings indicate that the airport ground staff of low-cost airlines in Thailand are generally well-equipped, perform efficiently, and exhibit positive attitudes towards their work and the organization.

Table 3 Structural Equation Model Results

Dependent Variables	Effect	Independent Variables			
		COMP	ORGA	JOSA	EMEF
JOSA	DE	0.173**	0.806***
	IE
	TE	0.173**	0.806***
EMEF	DE	0.468***	-0.293*	0.863***	...
	IE	0.149*	0.696***
	TE	0.617***	0.403***	0.863***	...

JOSA = Job Satisfaction, EMEF = Employee Efficiency, COMP = Competency, ORGA= Organizational Commitment, DE = Direct Effect, IE = Indirect Effect, TE = Total Effect

Objective 2 . to investigate the direct and indirect effect between competency, organizational commitment, job satisfaction, and efficiency of airport

ground staff of low-cost airlines in Thailand. From Table 3, the analysis reveals that Job satisfaction (JOSA) is positively influenced by both competence (COMP) and organizational commitment (ORGA). Specifically, individuals with higher levels of competence tend to report greater job satisfaction, as indicated by a direct effect coefficient of 0.173. Additionally, a strong positive direct effect of 0.806 exists between organizational commitment and job satisfaction, suggesting that employees who are more committed to their organizations are more likely to be satisfied with their jobs. Employee Efficiency (EMEF) is significantly influenced by both competence (COMP) and job satisfaction (JOSA). Specifically, individuals with higher levels of competence tend to have higher efficiency, as indicated by a strong positive direct effect of 0.468. Additionally, job satisfaction has a strong positive direct effect on employee efficiency, with a coefficient of 0.863. While organizational commitment (ORGA) has a slightly negative direct effect on employee efficiency with a coefficient of -0.293, this effect is not statistically significant. Furthermore, the indirect effect of COMP on EMEF through JOSA suggests that part of the impact of competence on employee efficiency is mediated through job satisfaction.

Objective 3. to develop a model illustrating the relationships between competency, organizational commitment, job satisfaction, and efficiency of airport ground staff of low-cost airlines in Thailand found that the model demonstrates a good fit to the data, as indicated by the various fit indices, including Chi-Square (48,189), df (37), Relative Chi-Square (1.302), p-value (0.103), GFI (0.978), AGFI (0.929), CFI (0.997), NFI (0.987), TLI (0.991), RMR (0.023), SRMR (0.036), and RMSEA (0.032). These values suggest that the proposed relationships between the variables are supported by the empirical evidence.

The researcher proposes ACAW Model (Attitudes, Continuance Commitment, Advancement & Workload). This model provides a valuable framework for understanding the factors that influence employee efficiency. By assessing these four components from the model fit after the second modification, organizations can identify areas for improvement and implement strategies to enhance employee engagement and productivity.

Discussion

The study examined the interrelationships among competency, organizational commitment, job satisfaction, and employee efficiency among ground staff in Thai low-cost airlines. The findings of this study revealed that 1. the overall levels of Competency, Organizational Commitment, Job Satisfaction, and Efficiency of Airport Ground Staff of Low-Cost Airlines in Thailand are high. This positive finding suggests that these employees are generally satisfied with their jobs, motivated to perform well, and possess the necessary skills and knowledge to carry out their duties effectively. Competency, particularly technical, communication, teamwork, and problem-solving skills, significantly influences employee performance. Investing in these areas through training and development can enhance employee performance and mitigate operational issues. The findings of this study align with previous studies by Kankaew & Vadhanasindhu (2020), which identified essential competencies for aviation personnel, including volunteerism, cultural diversity management, communication and interpersonal skills, and technological skills. Moreover, in line with Chodchoy et al. (2022)'s investigation of factors influencing the quality of service provided by hotel staff, this study underscores the importance of investing in employee training and development to enhance their competency. 2. the study demonstrates that job satisfaction is positively influenced by both competency and organizational commitment, leading to higher employee efficiency. While organizational commitment has a slightly negative direct effect on employee efficiency, this effect is not statistically significant, suggesting a complex relationship influenced by other factors. Continuance commitment can lead to dissatisfaction if employees feel disengaged or avoid new challenges and related to the study of Panin et al. (2024), which examined the impact of compensation, informal organizational arrangements, and organizational commitment on employee turnover and performance in Ghanaian banks. Their research indicated that organizational commitment does not have a significant positive impact on employee performance, as evidenced by a p-value of 0.099. This suggests that employees' commitment to the organization is not significantly related to their work performance. 3. The ACAW model identifies four key factors that influence employee efficiency in low-cost airlines: attitudes, continuance commitment,

advancement opportunities, and workload balance was developed demonstrates a good fit to the data, as indicated by the various fit indices, including Chi-Square (48,189), df (37), Relative Chi-Square (1.302), p-value (0.103), GFI (0.978), AGFI (0.929), CFI (0.997), NFI (0.987), TLI (0.991), RMR (0.023), SRMR (0.036), and RMSEA (0.032). By understanding and addressing these factors, organizations can improve employee engagement, productivity, and overall job satisfaction, this related to Jantasang (2022) conducted research to develop a causal model of job satisfaction and organizational commitment that impact the performance of academic support staff. The research found that job satisfaction and organizational commitment positively influence the performance of academic support staff. Job satisfaction indirectly impacts performance through its effect on organizational commitment.

The findings align with qualitative research conducted with 10 key informants from four low-cost airlines, including management and experienced staff. The data indicate that competency, particularly a positive attitude, knowledge, and skills, is crucial for efficient service delivery. As one interviewee noted, "A positive attitude is essential for good customer service and problem-solving." Airport ground staff also demonstrate strong work commitment, job and colleague loyalty, responsibility, job satisfaction, problem-solving skills, teamwork abilities, and adaptability. Teamwork skills are essential for achieving operational goals effectively. As another interviewee emphasized, "Teamwork is crucial for smooth operations, especially during peak times." Employees who feel emotionally connected to their airline and are dedicated to their work are more likely to exhibit high performance and remain with the organization. Factors such as a sense of belonging, involvement in decision-making, positive relationships, and a supportive work environment contribute to employee commitment. Additionally, a positive work environment with supportive colleagues, fair compensation, clear communication, and growth opportunities leads to higher job satisfaction and enhances their performance. As one interviewee stated, "A supportive work environment can boost morale and motivation, leading to increased productivity and job satisfaction."

Body of knowledge

The study proposes the ACAW Model (Attitudes, Continuance Commitment, Advancement & Workload) identifies four key factors that influence employee efficiency in low-cost airlines: attitudes, continuance commitment, advancement, and workload. By assessing these four components, organizations can identify areas for improvement and implement strategies to enhance employee engagement and productivity. Findings from the study indicate that competency, encompassing knowledge, skills, and attitudes, empowers employees to perform tasks effectively. Attitudes, a key component of competency, significantly influence employee behavior and job satisfaction (Martini et al., 2023). When employees possess positive attitudes, they are more likely to feel confident, take initiative, handle challenges effectively, and build positive relationships with colleagues. These factors ultimately contribute to increased job satisfaction and overall organizational success. Organizational commitment, particularly continuance commitment, this can lead to increased organizational stability, as experienced employees stay with the company, contributing to improved performance and efficiency (Ismail et al., 2024). Opportunities for career advancement can significantly enhance job satisfaction. When employees feel that they have opportunities to grow and develop, they are more likely to be motivated and engaged in their work. Lastly, effective workload management ensures optimal performance, directly impacting employee efficiency. By strategically addressing these factors, airlines can significantly improve employee efficiency and gain a competitive advantage in the industry.

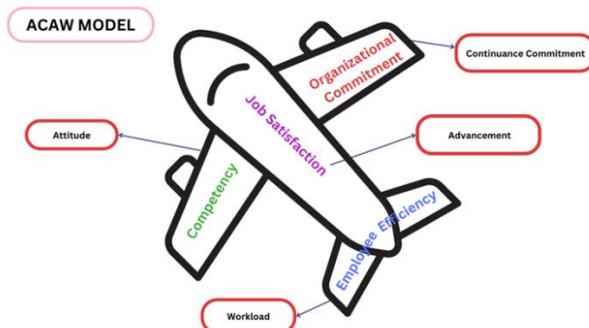

Figure 3: ACAW Model (Attitudes, Continuance Commitment, Advancement, Workload)

This study examines the relationships between competency, organizational commitment, and job satisfaction, and their influences on the work efficiency of ground staff in Thailand's low-cost airline. Findings indicate that competency, including an attitude and essential skills, is a fundamental driver of task efficiency. Attitudes, such as emotional control and pride contribute to job satisfaction, and effective efficiency. Organizational commitment, specifically continuance commitment, supports work efficiency by promoting long-term retention and workforce stability. Additionally, Job satisfaction linked to career advancement opportunities fosters engagement and motivation, allowing employees to contribute more actively to the organization's productivity goals (Azmy et al., 2023). Workload management is crucial for maintaining efficiency and ensuring successful flight operations. Airport ground staff must prioritize efficiency in their operations to ensure successful flight operations, maintain customer satisfaction, and contribute to the overall success of the airline industry. By optimizing their workflows and utilizing resources effectively, ground staff can play a vital role in enhancing the efficiency and reputation of the airline industry.

Recommendations

Policy Recommendations

The study underscores the significance of competency, particularly in specific areas like technical skills, communication skills, teamwork abilities, and problem-solving skills, for enhancing employee performance. Management should prioritize training and development in these areas, foster a positive work environment, and actively listen to employee feedback to create a conducive environment for employee growth and performance. To foster commitment, organizations should create a sense of belonging, provide job security, ensure fair treatment, and maintain a positive work environment. Effective communication and transparent leadership are also vital for building trust and encouraging employee commitment.

Operational Recommendations

Enhance Employee Training and Development Programs To improve employee efficiency among airport ground staff in Thailand's low-cost airlines, airlines should implement continuous training and development programs

focused on enhancing technical skills, communication abilities, teamwork, and problem-solving capabilities.

Recommendations for Next Research

Future research should investigate factors influencing safety and service quality to identify strategies for enhancing airport ground staff effectiveness. Safety is paramount in the aviation industry, directly impacting passenger and employee well-being.

References

- Azmy, A. et al. (2023). The effect of organizational transformation, organizational culture, and transformational leadership on employee performance through job satisfaction: An evidence from automotive component manufacturing companies. *Management*, 27(1), 95-129.
- Chodchoy, P. et al. (2022). Factors Efficiency and Motivation Affecting the Satisfaction in Quality of Performance of Hotels in Nakhon Si Thammarat. *Neu Academic and Research Journal*, 12(1), 341-358.
- Ismail, S. et al. (2024). Organizational commitment and organizational citizenship behavior: A study among public sector employees. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 8(5), 2495-2505.
- Jantasang, S. (2022). A Causal Relationships Model Between PA Causal Relationships Model Between Perceiving University structure and Organizational Commitment Affecting Job Satisfaction of Supporting Staff of Rajamangala University of Technology Krungthep. *Mahidol R2 R e-Journal*, 9(3), 90-104.
- Kankaew, K. & Vadhanasindhu, C. (2020). Airline's Human Capital development: A Case study of Ground Service Officer in Thailand. *Journal of Critical Reviews*, 7(11), 1780-1787.
- Macroeconomic Team. (2024). *Global: Steady Growth, But Rising Uncertainty is a Major Threat*. Retrieved March 20, 2024, from <https://shorturl.asia/8OlzK>
- Martini, I. et al. (2023). Increasing product competitiveness in weaving SMEs: The role of competency, creativity, and performance. *Uncertain Supply Chain Management*, 11(3), 855-866.

- Ministry of Tourism and Sports. (2020). *Tourism Economic Report: Tourism Economic Vol. 4*. Retrieved March 20, 2024, from <https://shorturl.asia/O1RWu>
- Munda, E. et al. (2024). Impact of organizational commitment and work motivation on employee performance airnav Juanda International Airport. *ProBisnis: Jurnal Manajemen*, 15(1), 52–59.
- Noothong, K. & Monpanthong, P. (2020). Guideline for development of Service Competencies of Low - cost Airline Ground Staffs: At Phuket International Airport. *Dusit Thani College Journal*, 14(1), 191–210.
- Panin, R. O. et al. (2024). Effects of compensation, informal organization, and commitment on employee retention and productivity in selected banks Ashanti Region, Ghana: The moderating role of job satisfaction. *Indonesian Journal of Social Science*, 16(1), 48-62.
- Silitonga, P. E. S. et al. (2017). Analysis of Organizational Commitment and Competence to Job Satisfaction and Organizational Performance at Bekasi City Government. *International Journal of Economic Research*, 14(8), 75-90.
- Westland, J. C. (2010). Lower bounds on sample size in structural equation modeling. *Electronic Commerce Research and Applications*, 9(6), 476-487.

แนวทางการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*
GUIDELINES FOR ESTABLISHING A BUDDHIST PROPERTY
MANAGEMENT OFFICE IN THAILAND

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภโณ),
พระเมธีวัชรประชาทร (ประยูร นนทियो),
พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชีโต

Phrakhrusuthi Kittibundit (Krisada Kittisobhano),
Phra Medhiwacharaprachathon (Prayoon Nonthiyo),
Phrakhrusangkharak Ekalak Achito
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkomrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาหลักการและวิธีการจัดการทรัพย์สินของวัด 2. พัฒนาด้านแบบสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา และ 3. จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน เริ่มจากการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ การสำรวจความคิดเห็นพระสงฆ์และประชาชน 500 คน การพัฒนาแนวทางและต้นแบบผ่านการสนทนากลุ่มและทดลองใช้ในวัดนาร่อง และการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักการจัดการทรัพย์สินของวัดควรบูรณาการหลักพุทธธรรมหลักกฎหมาย และหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยมีวิธีการจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการการเงินและบัญชี การจัดการที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง การจัดการศาสนสมบัติ และการจัดการรายได้และผลประโยชน์ 2. การพัฒนาด้านแบบสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาเสนอให้จัดตั้งเป็นหน่วยงานระดับจังหวัด ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด โดยมีกรแบ่งส่วนงานภายในเป็น 4 ฝ่ายหลัก 3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ นโยบายต่อคณะสงฆ์ที่เน้นการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารและธรรมาภิบาล นโยบายต่อภาครัฐที่เน้นการปรับปรุงกฎหมายและการสนับสนุนด้านวิชาการ และนโยบายต่อภาคประชาชนที่เน้นการ

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ การนำไปปฏิบัติควรดำเนินการ
อย่างเป็นระบบและปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

คำสำคัญ: สำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา; งานสาธารณูปการ; คณะสงฆ์ไทย

Abstract

This research aimed to study the principles and methods of temple property management, develop a prototype for the Buddhist Property Management Office, and formulate policy recommendations. The study employed a Research and Development (R&D) methodology comprising seven stages, beginning with document analysis and in-depth expert interviews, followed by a survey of 500 monks and citizens, development of guidelines and prototypes through focus group discussions and pilot implementation in selected temples, and finally, policy recommendation formulation.

The findings revealed that: 1. Temple property management principles should integrate Buddhist teachings, legal frameworks, and modern management principles, with management methods divided into four main areas: financial and accounting management, land and building management, religious property management, and revenue and benefit management. 2. The development of the Buddhist Property Management Office prototype proposed establishing provincial-level agencies under the supervision of the Provincial Sangha Office, with internal operations divided into four main departments. 3. Policy recommendations were categorized into three areas: policies for the Sangha focusing on improving administrative structure and governance, policies for the government emphasizing legal reform and academic support, and policies for the public sector emphasizing community participation and constructive oversight. Implementation should be conducted systematically and adapted appropriately to each local context.

Keywords: Buddhist Property Management Office; Public Welfare Works; Thai Sangha

บทนำ

การจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน โดยมีรากฐานมาจากพระไตรปิฎก โดยเฉพาะในมหาเวรรค ภาค 1 ที่กล่าวถึงการปกครองและจัดสรรเสนาสนะที่พุทธบริษัทถวาย (ที.ม. (ไทย) 10/206/251) และในจุลวรรค ภาค 2 ที่กำหนด

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดูแลรักษาวัดวาอาราม (ที่.ม. (ไทย) 10/316/297) แนวคิดดังกล่าวได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องตามยุคสมัย เริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัยที่มีการบริหารวัดในระบบพระสังฆราชและระบบอาณาจักร (สมเด็จพระเจ้าอริยวงศราชุวงศ์ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2514) มาจนถึงสมัยอยุธยาที่มีการตรากฎหมายคณะสงฆ์ฉบับแรกเรียกว่า กฎพระสงฆ์ ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับฐานะของวัดและพระสงฆ์ อำนาจและบทบาทของเจ้าอาวาส (กรมศิลปากร, 2539) ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ได้มีการปรับปรุงกฎหมายคณะสงฆ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และพัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในปัจจุบัน ซึ่งได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส การดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัด และการตรวจสอบทรัพย์สินของวัดไว้อย่างชัดเจน

แม้จะมีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของวัดมาอย่างยาวนาน แต่ปัญหาในทางปฏิบัติยังคงปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาการบุกรุกที่ดินวัดและการทุจริตการเงิน จากการศึกษาของณดา จันทรสม และคณะ (2556) พบว่าการบุกรุกที่ดินวัดเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของวัดและพระพุทธศาสนาอย่างรุนแรง ขณะที่งานวิจัยของพระมหาสุระ ญาณธโร และคณะ (2560) ชี้ให้เห็นว่าการทุจริตการเงินของวัดสร้างความเสียหายในวงกว้าง บางกรณีมีมูลค่าความเสียหายสูงถึง 30 ล้านบาท ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือกรณีวัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีการบุกรุกที่ดินของวัดกว่า 1,000 ไร่ (จันจิรา อ่อนน้ำ, 2565)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาแนวทางในการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมุ่งพัฒนาระบบการจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมาย การศึกษานี้จะครอบคลุมทั้งในด้านหลักการและวิธีการจัดการทรัพย์สิน การพัฒนาต้นแบบสำนักจัดการทรัพย์สิน และการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยใช้กระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาสังคม เพื่อให้ได้แนวทางที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีความเข้มแข็ง มีธรรมาภิบาล และสามารถป้องกันปัญหาการทุจริตและการบุกรุกที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคมไทยในระยะยาว การวิจัยนี้จึงไม่เพียงแต่จะช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่ยังเป็นการวางรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาระบบการจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีความยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางและพัฒนาต้นแบบ (Prototype) สำนักจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามใบรับรองเลขที่ ว.40/2567 ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2567 โดยคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วว่า การวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากลและกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งการดำเนินงานเป็น 7 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอน R1.1 เป็นการศึกษาหลักการและวิธีการจัดการทรัพย์สินของวัด ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง 50 รายการ

ขั้นตอน R1.2 เป็นการสำรวจความคิดเห็น ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

ขั้นตอน R2.1 เป็นการศึกษาแนวทางการจัดตั้งสำนัก ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี วิเคราะห์เอกสาร 30 รายการ

ขั้นตอน R2.2 เป็นการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบแนวทาง ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอน D1 เป็นการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอน D2.1 เป็นการพัฒนาต้นแบบระบบ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพัฒนาแบบ Agile

ขั้นตอน D2.2 เป็นการจัดทำคู่มือและแนวทางการฝึกอบรม ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพัฒนา

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ขั้นตอน R1.1 คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูปหรือคน

2.2 ขั้นตอน R1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์และประชาชน 500 คน

2.3 ขั้นตอน R2.1 คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 ท่าน

2.4 ขั้นตอน R2.2 คือ ผู้เชี่ยวชาญ 10 ท่าน

2.5 ขั้นตอน D1 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 25-30 ท่าน

2.6 ขั้นตอน D2.1 คือ ทีมวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ และวัดนาร่อง 2 แห่ง

2.7 ขั้นตอน D2.2 คือ ทีมวิจัย และตัวแทนผู้ใช้งาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 3.1 ขั้นตอน R1.1 คือ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง
- 3.2 ขั้นตอน R1.2 คือ แบบสอบถามออนไลน์
- 3.3 ขั้นตอน R2.1 คือ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์
- 3.4 ขั้นตอน R2.2 คือ แนวทางการสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน
- 3.5 ขั้นตอน D1 คือ แนวทางการประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 3.6 ขั้นตอน D2.1 คือ ต้นแบบระบบและแบบประเมิน
- 3.7 ขั้นตอน D2.2 คือ คู่มือและหลักสูตรฝึกอบรม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4.1 ขั้นตอน R1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก
- 4.2 ขั้นตอน R1.2 เก็บข้อมูลผ่าน Google Forms
- 4.3 ขั้นตอน R2.1 เก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์
- 4.4 ขั้นตอน R2.2 เก็บข้อมูลผ่านการจัดสนทนากลุ่ม
- 4.5 ขั้นตอน D1 เก็บข้อมูลผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเข้มข้น
- 4.6 ขั้นตอน D2.1 เก็บข้อมูลผ่านการพัฒนาและทดสอบแบบ Iterative
- 4.7 ขั้นตอน D2.2 เก็บข้อมูลควบคู่กับการพัฒนาต้นแบบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 5.1 ขั้นตอน R1.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ SWOT นำเสนอผลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ผลผลิตที่ได้คือองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของวัดและผลการวิเคราะห์ SWOT
- 5.2 ขั้นตอน R1.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบสมมติฐาน นำเสนอผลในรูปแบบตารางและแผนภูมิ ผลผลิตคือข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพย์สินของวัด
- 5.3 ขั้นตอน R2.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงออกแบบ นำเสนอในรูปแบบรายงานและแผนภาพ ผลผลิตคือร่างแนวทางการจัดตั้งสำนัก
- 5.4 ขั้นตอน R2.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอในรูปแบบรายงานผลการสนทนากลุ่ม ผลผลิตคือแนวทางการจัดตั้งสำนักฯ ฉบับสมบูรณ์
- 5.5 ขั้นตอน D1 วิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย นำเสนอในรูปแบบรายงานข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผลผลิตคือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายฉบับสมบูรณ์
- 5.6 ขั้นตอน D2.1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพและผลตอบรับจากผู้ใช้ นำเสนอในรูปแบบรายงานการพัฒนาและทดสอบ ผลผลิตคือต้นแบบระบบที่ผ่านการทดสอบ

5.7 ขั้นตอน D2.2 วิเคราะห์ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้ใช้ นำเสนอในรูปแบบคู่มือและแผนการฝึกอบรม ผลผลิตคือคู่มือการใช้งานและแนวทางการฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. หลักการและวิธีการในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

1.1 ผลการศึกษาหลักการในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 หลักการสำคัญ คือ

หลักการแรก คือ หลักพระธรรมวินัย ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ หลักโภควิภาค ที่เน้นการแบ่งปันและใช้ทรัพย์สินอย่างมีเหตุผล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555) หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการที่เน้นการเป็นผู้รู้จักเหตุผล กาลเวลา และบุคคล (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) และหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ที่เน้นการใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550) ดังพระสังฆาธิการรูปหนึ่ง (2567) กล่าวว่า

“เจ้าอาวาสต้องใช้ปัญญาในการวินิจฉัยการใช้จ่ายเงินวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต้องเลือกทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ไม่ผิดพระธรรมวินัย และเป็นที่ยอมรับของสังคม ถ้าวัดใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือยโดยไม่เกิดประโยชน์อะไร ก็จะเสื่อมศรัทธาจากญาติโยม”

หลักการที่สอง คือ หลักกฎหมาย ที่อ้างอิงกฎหมายสำคัญ 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่กำหนดโครงสร้างการบริหารและอำนาจหน้าที่ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505) กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ที่กำหนดหลักเกณฑ์การดูแลศาสนสมบัติ (กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505) และระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดประโยชน์แทนวัด พ.ศ. 2564 ที่วางแนวทางการจัดการทรัพย์สินและผลประโยชน์ สอดคล้องกับผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติท่านหนึ่ง (2567) กล่าวว่า

“วัดต้องจัดการทรัพย์สินอย่างโปร่งใสเป็นธรรม มีคณะกรรมการชุมชนเข้ามาช่วยดูแลตรวจสอบบ้าง จะได้สร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่าเงินทำบุญจะไม่ถูกใช้ในทางที่ผิด ถ้าทำได้แบบนี้ ศรัทธาของญาติโยมที่มีต่อวัดก็จะเพิ่มมากขึ้น”

หลักการที่สาม คือ หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ 3 แนวคิด ได้แก่ หลัก POSDCORB ที่ครอบคลุมกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ (Gulick & Urwick, 1973) การวางแผนกลยุทธ์ที่กำหนดทิศทางและเป้าหมายระยะยาว (Mintzberg, 1994) และการจัดการความเสี่ยงที่ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO), 2004) สอดคล้องกับนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาท่านหนึ่ง (2567) ที่กล่าวว่า

“วัดควรมีการจัดทำบัญชีอย่างละเอียด โดยแยกเป็นหมวดหมู่ชัดเจน มีคณะกรรมการเข้ามาช่วยตรวจสอบเป็นประจำ มีการสอบทานโดยหน่วยงานภายนอก และเปิดเผยข้อมูลทางการเงินให้ประชาชนได้ทราบเป็นระยะ จะช่วยป้องกันปัญหาการทุจริตได้ระดับหนึ่ง”

1.2 วิธีการในการจัดการทรัพย์สินของวัด แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

ด้านแรก คือ การจัดการการเงินและบัญชี ที่เน้นการบันทึกการรับจ่าย การจัดทำงบการเงิน การแต่งตั้งคณะกรรมการ การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ และการเปิดเผยข้อมูล (พระมหาสุทนต์ อากาศโร และคณะ, 2556)

ด้านที่สอง คือ การจัดการที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ที่ต้องมีการจัดทำทะเบียนวางแผนการใช้ประโยชน์ ดูแลรักษา จัดทำระเบียบการเช่า และจัดทำแผนที่อย่างชัดเจน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557)

ด้านที่สาม คือ การจัดการศาสนสมบัติ ที่ต้องจัดทำทะเบียน ประเมินมูลค่า วางแผนการอนุรักษ์ จัดแสดงและเผยแพร่ และมีระเบียบการยืมที่รัดกุม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560)

ด้านที่สี่ คือ การจัดการรายได้และผลประโยชน์ ที่ต้องวางแผนการหารายได้ พิจารณาการลงทุน จัดสรรผลประโยชน์เพื่อสาธารณะ ควบคุมค่าใช้จ่าย และรายงานผลอย่างโปร่งใส

จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดการทรัพย์สินของวัดต้องบูรณาการทั้งหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย และการบริหารจัดการสมัยใหม่เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความโปร่งใส โดยยังคงรักษาไว้ซึ่งหลักการทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยเชิงปริมาณที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการใช้หลักการทั้งสามด้านในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$, $S.D.=0.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านพุทธธรรมและด้านหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านหลักกฎหมาย อยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม การนำหลักการเหล่านี้ไปปฏิบัติยังเป็นความท้าทาย จึงต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาระบบการจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

2. แนวทางและพัฒนาด้านแบบ (Prototype) สำนักจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

2.1 ผลการศึกษาแนวทางในการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย (R2) การศึกษาผ่านการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 ท่าน พบว่าควรมีการจัดตั้งเป็นหน่วยงานอิสระภายใต้การกำกับของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีคณะกรรมการอำนวยการที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาสในสัดส่วน 60:40 มีการแบ่งส่วนงานภายในเป็นฝ่ายต่าง ๆ อย่างน้อย 4-5

หน่วยตามภารกิจหลัก และผลการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ 10 ท่าน แสดงความเห็นด้วยกับโครงสร้างและรูปแบบที่นำเสนอ โดยเฉพาะการเป็นหน่วยงานอิสระที่มีความคล่องตัว การมีคณะกรรมการที่มาจากหลายภาคส่วน และการแบ่งส่วนงานที่ครอบคลุมภารกิจสำคัญ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.27 และ 4.08 ตามลำดับ)

2.2 ผลการพัฒนาต้นแบบ (Prototype) สำนักจัดการทรัพย์สิน พระพุทธศาสนา (D2.1) การพัฒนาระบบการจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา นี้ ได้คำนึงถึงความสอดคล้องและการเชื่อมโยงกับระบบ Sangha Data Management System (SDMS) ที่มีอยู่เดิม ซึ่งพัฒนาโดยคณะผู้วิจัย โดยมีการออกแบบให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดโดยรวม

ภาพที่ 1 ระบบ Sangha Data Management System (SDMS)

ระบบใหม่ที่พัฒนาขึ้นมีการเชื่อมโยงและต่อยอดจาก SDMS ในประเด็นสำคัญดังนี้

1. การใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน ระบบใหม่ได้ออกแบบให้สามารถเชื่อมต่อและดึงข้อมูลพื้นฐานของวัดจากฐานข้อมูล Sangha Data Management System (SDMS) เช่น รหัสวัด ชื่อวัด ที่ตั้ง เจ้าอาวาส เป็นต้น เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการบันทึกข้อมูลและเพิ่มความถูกต้องของข้อมูล

2. การพัฒนาโมดูลเพิ่มเติม ระบบใหม่ได้พัฒนาโมดูลเฉพาะทางด้านการจัดการทรัพย์สินเพิ่มเติมจาก SDMS ซึ่งเน้นการจัดเก็บข้อมูลทั่วไปของวัดและพระสงฆ์ โดยโมดูลใหม่ที่พัฒนาขึ้นมีความละเอียดและตอบสนองความต้องการในการบริหารจัดการทรัพย์สินมากขึ้น ประกอบด้วย

ภาพที่ 2 โมดูลองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัด

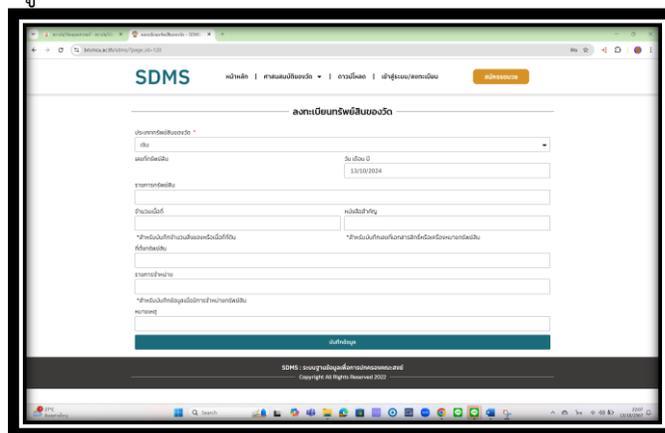

2.1 โมดูลองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัด โมดูลนี้รวบรวมและนำเสนอองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการจัดการศาสนสมบัติของวัด ครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น หลักการทางพระธรรมวินัย กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการทรัพย์สิน และกรณีศึกษาตัวอย่างจากวัดต่าง ๆ โดยมีการนำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น บทความ วิดีโอ และแผนภาพอินโฟกราฟิก เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้ด้วยตนเอง

ภาพที่ 3 โมดูลวิธีจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด

2.2 โมดูลวิธีจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด โมดูลนี้ให้คำแนะนำและแนวทางในการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดอย่างเป็นระบบ โดยอ้างอิงตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกอบด้วยขั้นตอนการสำรวจและรวบรวมข้อมูลทรัพย์สิน การจำแนกประเภททรัพย์สิน การกำหนดรหัสทรัพย์สิน และการบันทึกข้อมูลลงในระบบ นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างแบบฟอร์มและวิดีโอสาธิตการใช้งานระบบประกอบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

ภาพที่ 4 โมดูลการลงทะเบียนทรัพย์สินของวัด

2.3 โมดูลการลงทะเบียนทรัพย์สินของวัด โมดูลนี้พัฒนาขึ้นตามแบบ ศบว.9 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยแบ่งการลงทะเบียนทรัพย์สินออกเป็น 5 ประเภทหลัก ได้แก่ 1. เงิน 2. ที่ดิน 3. เสนาสนะถาวรหรืออาคารอื่น 4. ของมีค่าอื่น เช่น ธรรมาสันนิษฐาน บุษบก พระพุทธรูป และ 5. ของเบ็ดเตล็ดอื่น (ลหุภัณฑ์) โดยมีการออกแบบหน้าจอการบันทึกข้อมูลให้สอดคล้องกับแบบฟอร์ม ศบว.9 ประกอบด้วย 8 ช่องบันทึก ดังนี้

- ช่องที่ 1 เลขที่ทรัพย์สิน (ระบบจะกำหนดให้อัตโนมัติตามลำดับการบันทึก)
- ช่องที่ 2 วัน เดือน ปี (ระบบจะบันทึกวันที่ลงทะเบียนโดยอัตโนมัติ)
- ช่องที่ 3 รายการทรัพย์สิน (ผู้ใช้สามารถเลือกจากรายการที่กำหนดไว้หรือพิมพ์เพิ่มเติมได้)
- ช่องที่ 4 จำนวนเนื้อที่ (สำหรับบันทึกจำนวนสิ่งของหรือเนื้อที่ที่ดิน)
- ช่องที่ 5 หนังสือสำคัญ (สำหรับบันทึกเลขที่เอกสารสิทธิ์หรือเครื่องหมายทรัพย์สิน)
- ช่องที่ 6 ที่ตั้งทรัพย์สิน (ผู้ใช้สามารถป้อนข้อมูลหรือเลือกจากแผนที่ที่เชื่อมโยงกับระบบ GIS)
- ช่องที่ 7 รายการจำหน่าย (สำหรับบันทึกข้อมูลเมื่อมีการจำหน่ายทรัพย์สิน)
- ช่องที่ 8 หมายเหตุ (สำหรับบันทึกข้อมูลเพิ่มเติมตามความจำเป็น)

นอกจากนี้ ระบบยังมีฟังก์ชันการแนบไฟล์เอกสารหรือรูปภาพประกอบ การค้นหาและกรองข้อมูล และการออกรายงานทะเบียนทรัพย์สินในรูปแบบต่างๆ เพื่อความสะดวกในการใช้งานและการตรวจสอบผลการประเมินประสิทธิภาพและความเหมาะสมของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งาน 11 ท่าน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59)

2.4 ผลการจัดทำคู่มือการใช้งานระบบและพัฒนาแนวทางการฝึกอบรม (D2.2)

ภาพที่ 5 คู่มือการบริหารจัดการทรัพย์สิน

คู่มือและสื่อการเรียนรู้ได้รับการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56) การทดสอบความรู้และทักษะของผู้ใช้งาน 6 รูปหรือคน พบว่า หลังการ

ฝึกอบรมมีคะแนนสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52)

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีดังนี้

3.1 ข้อเสนอต่อคณะสงฆ์ ได้แก่

3.1.1 จัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา ระดับจังหวัด เพื่อเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการทรัพย์สินวัดอย่างเป็นระบบ

3.1.2 พัฒนาระบบตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และรายงานผลต่อมหาเถรสมาคมและสาธารณชน

3.1.3 ส่งเสริมความโปร่งใสและธรรมาภิบาล โดยนำหลักพุทธธรรมและธรรมาภิบาลมาใช้ และพัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพย์สินวัดให้ทันสมัย

3.2 ข้อเสนอต่อภาครัฐ ได้แก่

3.2.1 ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้ชัดเจน สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ.2505

3.2.2 สนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยี เช่น พัฒนาระบบฐานข้อมูลอบรมบุคลากร และให้คำปรึกษากฎหมายและการบริหาร

3.2.3 กำกับดูแลและส่งเสริมการจัดการทรัพย์สินวัด โดยพัฒนาระบบติดตามประเมินผล จัดทำคู่มือ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.3 ข้อเสนอต่อภาคประชาสังคม ได้แก่

3.3.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา ระดับชุมชน และจัดทำแผนพัฒนาวัดและชุมชนแบบบูรณาการ

3.3.2 สร้างความตระหนักเข้าใจแก่ประชาชน ผ่านกิจกรรมให้ความรู้ เผยแพร่ข้อมูล ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้

3.3.3 สนับสนุนและตรวจสอบการดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์ โดยจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาสังคม ส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูล และสนับสนุนการศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักการและวิธีการในการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าการจัดการทรัพย์สินของวัดควรยึดหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ การบูรณาการหลักพุทธธรรม การปฏิบัติตามกฎหมาย และการประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของณดา จันทรสม (2555) ที่เสนอว่าการบริหารจัดการทางการเงินของวัดควรยึดหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการที่ดี อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้เพิ่มมิติของการบูรณาการ

หลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารจัดการอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สอดคล้องกับบริบทของวัด ในฐานะสถาบันทางพระพุทธศาสนา

2. แนวทางและการพัฒนาต้นแบบสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา การเสนอให้มีการจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา ระดับจังหวัด โดยมีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สอดคล้องกับข้อเสนอของพระมหาสุพันธ์์ สุนนโท (2567) ที่เสนอรูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดโดยเน้นการมีส่วนร่วมและการควบคุมตรวจสอบ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้พัฒนาแนวคิดดังกล่าวไปสู่การจัดตั้งเป็นองค์กรที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งอาจช่วยแก้ปัญหาที่ กนก แสนประเสริฐ และคณะ (2545) พบว่าวัดส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินอย่างเป็นระบบ

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ครอบคลุมตั้งแต่คณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาสังคม สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน สอดคล้องกับพระมหาธฤติ วิโรจโน (2557) ที่เสนอการบูรณาการการพัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวทั่วไปและพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้ขยายขอบเขตไปสู่การจัดการทรัพย์สินโดยเฉพาะ และเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนา ระดับจังหวัด

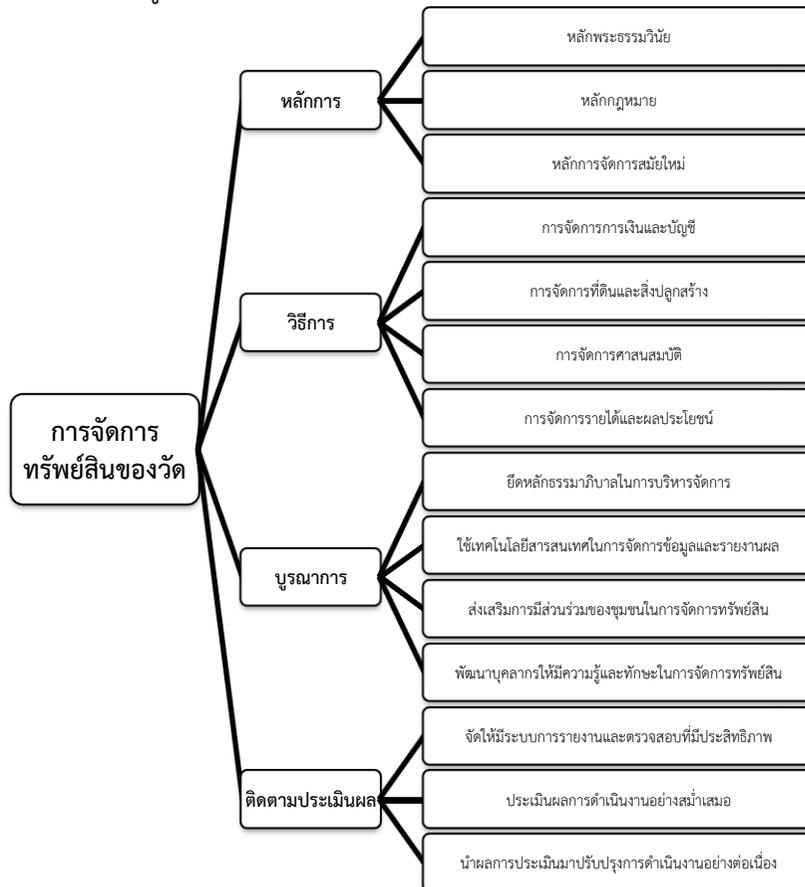
3.1 การพัฒนาระบบและกลไกในการดำเนินงาน การเสนอให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัดโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม สอดคล้องกับข้อเสนอของณดา จันทรสม (2555) ที่เสนอให้มีการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการข้อมูล ซึ่งอาจช่วยแก้ปัญหาที่พีรณัฐ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ (2554) พบว่าการจัดทำบัญชีของวัดยังขาดความเป็นมาตรฐานและการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

3.2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการพัฒนาบุคลากร การเสนอให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อเสนอของพระอำนาจ หมอกเมฆ (2553) ที่เน้นความสำคัญของการทำงานเป็นทีมและการพัฒนาศักยภาพบุคลากร อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้ขยายแนวคิดดังกล่าวไปสู่การสร้างเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญในยุคดิจิทัล โดยสรุป งานวิจัยนี้ได้นำเสนอแนวทางการจัดการทรัพย์สินของวัดที่บูรณาการทั้งหลักพุทธธรรม กฎหมาย และหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ซึ่งเป็นการต่อยอดและพัฒนาจากงานวิจัยที่ผ่านมา โดยเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมและครอบคลุมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการนำแนวทางนี้ไปปฏิบัติจริงยังขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และความพร้อมในการปรับตัวของคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. องค์ความรู้ด้านหลักการและวิธีการจัดการทรัพย์สินของวัด

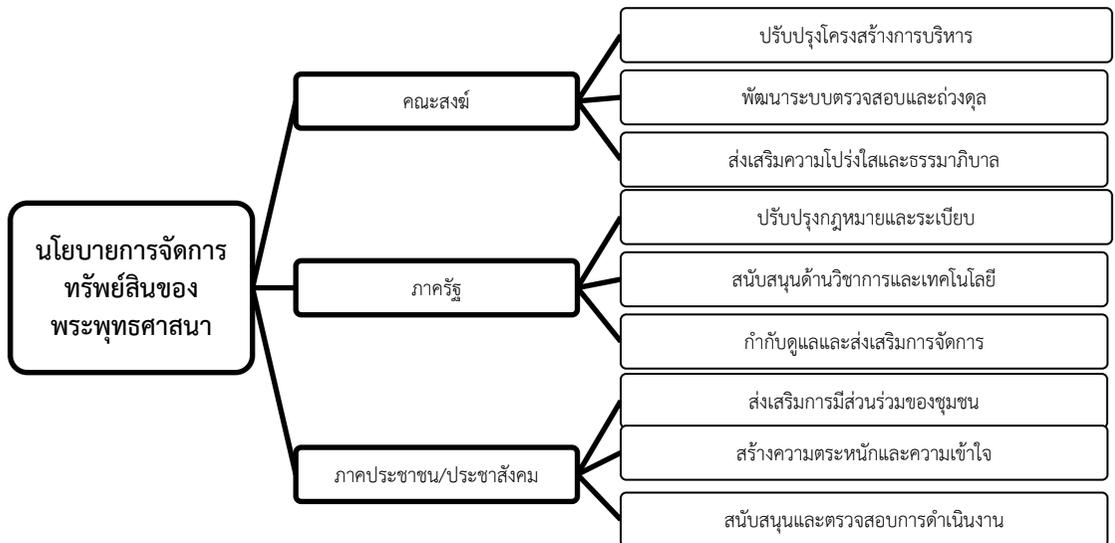
ภาพที่ 6 องค์ความรู้ด้านหลักการและวิธีการจัดการทรัพย์สินของวัด

จากภาพที่ 6 สรุปได้ว่า องค์ความรู้ด้านหลักการและวิธีการจัดการทรัพย์สินของวัด เป็นผลจากการศึกษาวิจัยที่บูรณาการแนวคิดทั้งทางพระพุทธศาสนา กฎหมาย และการบริหารจัดการสมัยใหม่เข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การจัดการทรัพย์สินของวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนาและสังคม ในด้านหลักการจัดการทรัพย์สินของวัดต้องยึดหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะหลักโกศวิภาค ซึ่งเน้นการแบ่งปันและใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หลักสัพปุริสธรรม ที่เน้นคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร และหลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง และระเบียบมหาเถรสมาคม นอกจากนี้ ยังต้องนำหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เช่น หลัก POSD CORB การวางแผนกลยุทธ์ และการจัดการความเสี่ยง

บริหาร นำโดยเจ้าคณะจังหวัด พร้อมด้วยตัวแทนจากฝ่ายสงฆ์และฆราวาส ผู้อำนวยการสำนัก รับผิดชอบที่กำกับดูแลและบริหารงานภายใน ซึ่งแบ่งเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ 1. ฝ่ายนโยบายและแผนงาน 2. ฝ่ายบริหารทรัพย์สินและการเงิน 3. ฝ่ายกฎหมายและตรวจสอบ 4. ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนา งบประมาณมาจากหลากหลายแหล่ง เช่น งบประมาณสงฆ์ เงินบริจาค และรายได้จากทรัพย์สิน โครงสร้างนี้เน้นการมีส่วนร่วมและบูรณาการจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดการโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนาและสังคม

3. องค์ความรู้ด้านนโยบายการจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา

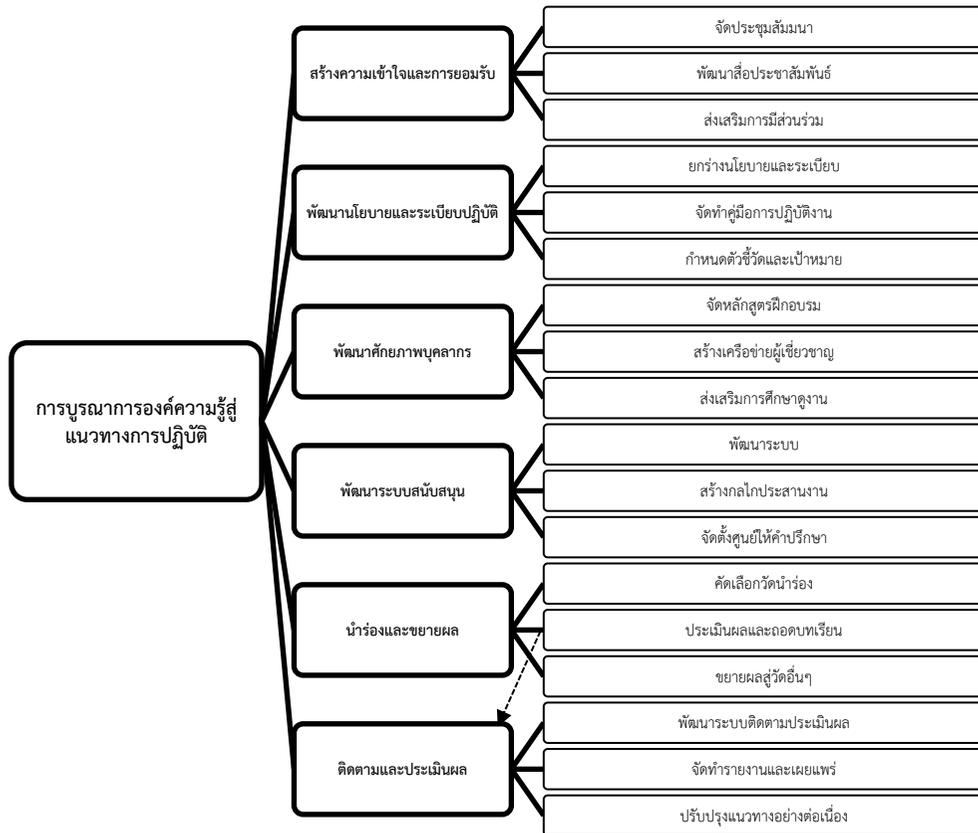

ภาพที่ 8 องค์ความรู้ด้านนโยบายการจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา

จากภาพที่ 8 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และการบูรณาการของนโยบายการจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมทั้งคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาชน/ประชาสังคม โดยแต่ละภาคส่วนมีบทบาทและความรับผิดชอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลในทางปฏิบัติ สำหรับคณะสงฆ์ การปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร การพัฒนาระบบตรวจสอบและถ่วงดุล และการส่งเสริมความโปร่งใสและธรรมาภิบาล เป็นประเด็นสำคัญที่จะช่วยยกระดับการจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือมากขึ้น ในส่วนของภาครัฐ การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยี และการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการทรัพย์สินของวัดอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับภาคประชาชนและประชาสังคม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความตระหนักและความเข้าใจ และการสนับสนุนและตรวจสอบการดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์ จะช่วยสร้างความโปร่งใสและการยอมรับจากสังคม องค์ความรู้ด้านนโยบายการจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา นี้ นำเสนอแนวทางที่ครอบคลุมและบูรณา

การ โดยคำนึงถึงบทบาทและความรับผิดชอบของทุกภาคส่วนในสังคม การนำนโยบายเหล่านี้ไปปฏิบัติจะต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดการทรัพย์สินของวัด อันจะนำไปสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย การนำองค์ความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้จะต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ และอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความพร้อมของแต่ละภาคส่วน นอกจากนี้ การติดตามและประเมินผลการดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่องจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นในระยะยาว

4. การบูรณาการองค์ความรู้สู่แนวทางการปฏิบัติ

ภาพที่ 9 การบูรณาการองค์ความรู้สู่แนวทางการปฏิบัติ

จากภาพที่ 9 แสดงให้เห็นถึงกระบวนการบูรณาการองค์ความรู้สู่แนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและการยอมรับ ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและมีการปรับปรุงอยู่เสมอ การบูรณาการองค์ความรู้

สู่แนวทางการปฏิบัติที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตั้งแต่คณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาสังคม โดยมีการพัฒนาทั้งในด้านนโยบาย บุคลากร และระบบสนับสนุน ควบคู่ไปกับการทดลองนำร่องและการขยายผล สิ่งสำคัญในการบูรณาการองค์ความรู้สู่การปฏิบัติคือ การสร้างความยืดหยุ่นในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละวัดและชุมชน รวมถึงการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับปรุงแนวทางอย่างต่อเนื่อง การนำแนวทางนี้ไปปฏิบัติจริงจะช่วยให้การจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนาและสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการบูรณาการนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความมุ่งมั่นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาเถรสมาคมควรพิจารณาจัดตั้งสำนักจัดการทรัพย์สินพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด เพื่อเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
2. กระทรวงวัฒนธรรมควรผลักดันการปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทปัจจุบันในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของวัด
3. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพย์สินของวัดที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควรจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจน
2. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานด้านการจัดการทรัพย์สินของวัด ที่มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย สำหรับเจ้าอาวาสและผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. วัดควรพัฒนาระบบบัญชีและการรายงานทางการเงินที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยอาจพิจารณาใช้ซอฟต์แวร์บัญชีที่เหมาะสมกับบริบทของวัด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อทดลองนำรูปแบบการจัดการทรัพย์สินของวัดที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในพื้นที่นำร่อง และศึกษาผลที่เกิดขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการทรัพย์สินขององค์กรศาสนาอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการทรัพย์สินของวัดในประเทศไทย

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมดิจิทัลในการจัดการทรัพย์สินของวัด เช่น การใช้ Blockchain ในการบริหารจัดการทรัพย์สิน

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. (2511, 10 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 85 ตอนที่ 92 หน้า 735-744.
- กนก แสนประเสริฐ และคณะ. (2545). *การจัดการดูแลและจัดการศาสนสมบัติของวัด* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *คู่มือการดูแลและจัดการศาสนสมบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมศิลปากร. (2539). *กฎหมายตราสามดวง*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- จันจิรา อ่อนฉ่ำ. (2565). *นายทุนฮุบที่วัด 12 แปลง ชาวบ้านเขาค้อรุกที่ปลุกผี*. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://shorturl.asia/4KG7H>
- ณดา จันทร์สม และคณะ. (2556). รูปแบบการจัดการปัญหาการบุกรุกที่ดินของวัด. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(2), 334-335.
- ณดา จันทร์สม. (2555). *การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาท่านหนึ่ง. (2567, 25 มกราคม). [บทสัมภาษณ์].
- ผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติท่านหนึ่ง. (2567, 22 มกราคม). [บทสัมภาษณ์].
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *ธรรมนุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธฤติ วิโรจโน. (2557). รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์. *วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 3(1), 65-88.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร และคณะ. (2556). *การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระมหาสุนันท์ สุนนโท. (2557). *การพัฒนาารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุระ ญาณธโร และคณะ. (2560). การทุจริตการเงินของวัดในจังหวัดนครปฐม. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 22(2), 124-125.

- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. (2505, 31 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 79 ตอนที่ 115 (ฉบับพิเศษ) หน้า 29-45.
- พระสังฆาธิการรูปหนึ่ง. (2567, 10 มกราคม). [บทสัมภาษณ์].
- พระอำนวยการ หมอกเมฆ. (2553). กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตเหนือ ภาค 4. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 19(1), 79-90.
- พีรณัฐ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ. (2554). การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. (2514). ตำนานพระพุทธเจดีย์สยาม. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2560). แนวทางการจัดการศาสนสมบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. (2004). *Enterprise risk management: Integrated framework: Executive summary*. US: COSO.
- Gulick, L. & Urwick, L. (1973). *Papers on the science of administration*. Ireland: Institute of Public Administration.
- Mintzberg, H. (1994). *The rise and fall of strategic planning*. New York: Free Press.

การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น
: กรณีศึกษาการพัฒนาาระบบบริการสาธารณะในยุคดิจิทัล*

THE INTEGRATION OF DIGITAL TECHNOLOGY IN LOCAL ADMINISTRATION
: A CASE STUDY ON PUBLIC SERVICE DEVELOPMENT IN THE DIGITAL ERA

รัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์, สิปปณรงค์ กาญจนวงศ์ไพศาล

Ratthaburut Kumsab, Sipnarong Kanchnawongpaisan

มหาวิทยาลัยชินวัตร

Shinawatra University

Corresponding Author E-mail: ratthaburut12@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับ ของตัวแปร ด้านการยอมรับเทคโนโลยี ทรัพยากรและความสามารถ การบริหารจัดการทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่าง การยอมรับเทคโนโลยี ทรัพยากรและความสามารถ การบริหารจัดการทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3. วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของ การยอมรับเทคโนโลยี ทรัพยากรและความสามารถ การบริหารจัดการทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยศึกษาจาก ประชากร คือ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งประเทศไทย จำนวนได้ขนาดของ กลุ่มตัวอย่างได้ 667 ตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วย โมเดลสมการโครงสร้าง แบบวิธี PLS-SEM กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ .05

ผลการวิจัยพบว่า การยอมรับเทคโนโลยีและทรัพยากรมีบทบาทสำคัญในการเพิ่ม ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส การตอบสนองต่อความต้องการ ของประชาชน และความยั่งยืนของการให้บริการสาธารณะ งานวิจัยนี้ยังให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และการวิจัยเพิ่มเติม เพื่อประเมินผลลัพธ์ของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัย

สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล; การปกครองส่วนท้องถิ่น; การให้บริการสาธารณะ

Abstract

This research aimed to: 1. examine the levels of variables, including technology acceptance, resources and capabilities, resource management, and digital technology utilization, that influence the integration of digital technology in local administration; 2. investigate the relationships between these variables and their impact on the integration of digital technology in local administration; and 3. analyze the causal factors of technology acceptance, resources and capabilities, resource management, and digital technology utilization influencing the integration of digital technology in local administration. The study population consisted of local administrative organization executives across Thailand, with a calculated sample size of 667. The research employed Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) with a confidence level 0.05.

The findings revealed that technology acceptance and resources significantly enhance resource management efficiency and digital technology utilization in local administrative organizations. The integration of digital technology was found to promote transparency, responsiveness to public needs, and sustainability in public service delivery. The study offers recommendations for human resource development, investment in technological infrastructure, and further research to evaluate the outcomes of digital technology use in local administration. These findings provide valuable insights for formulating effective policies and strategies for regional governance in the digital era.

Keywords: Digital Technology Integration; Local Administration; Public Service Delivery

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนทุกภาคส่วนของสังคม (ธัญญภัทร์ วีรลักษณ์มีภรณ์ และคณะ, 2567) การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยได้เริ่มหันมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะ (พระมหาอดิศักดิ์ คุเวสโก และคณะ, 2565) อย่างไรก็ตาม การปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ยังคงเป็นความท้าทาย (วันชัย มีชาติ, 2565) เนื่องจากระบบการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่น มักประสบปัญหาด้านทรัพยากร บุคลากร และเทคโนโลยี (สกล สุขเสริมส่งชัย และคณะ, 2565) การวิจัยในด้านนี้มีความจำเป็นในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่าเทคโนโลยีสามารถนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างไร (Erete & Burrell, 2017) การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขาดการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของบริการสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน (สุชัยบตี ขาวขำ และคณะ, 2567) องค์กรที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ อาจเผชิญกับความล่าช้าในการดำเนินงาน ขาดความโปร่งใส และไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วชิรพัฒน์ หวังหมูกกลาง และคณะ, 2567) ดังนั้น การศึกษาวิธีการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง แม้จะมีงานวิจัยจำนวนมากเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในภาครัฐ แต่การศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การศึกษาในประเด็นนี้จึงจำเป็นเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบูรณาการเทคโนโลยี

การศึกษานี้จะช่วยส่งเสริมความรู้ในด้านการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโยบายและการปฏิบัติจริง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในระบบบริการสาธารณะ นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและสร้างความไว้วางใจในระบบการปกครอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับ ของตัวแปร ด้านการยอมรับเทคโนโลยี ทรัพยากรและความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่าง การยอมรับเทคโนโลยี ทรัพยากรและความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของ การยอมรับเทคโนโลยี ทรัพยากรและความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยที่ใช้ คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษารั้งนี้ คือผู้บริหารหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย จำนวน 7,850 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 76 แห่ง เทศบาลนคร 30 แห่ง เทศบาลตำบล 192 แห่ง เทศบาลตำบล 2,247 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 5,303 แห่ง และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานครและพัทยา) 2 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2567) ทำการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ด้วยการกำหนดค่าอิทธิพล (effect size) ระดับปานกลาง เท่ากับ 0.3, ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (error. Prob) ที่ 0.05 และค่าอำนาจการทดสอบ (Power of the test) (1-β err prob) ที่ 0.8 (Hair et al., 2010) โดยที่งานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables) 18 ตัวแปร ผู้วิจัยจึงกำหนด ค่าองศาอิสระ (Degree of freedom) โดยใช้สูตร $[NI(NI+1)/2-NP]$ (เมื่อกำหนด NI หมายถึง จำนวนตัวแปรสังเกตได้ และ NP หมายถึง จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า) ดังนั้นผลจากการคำนวณค่าองศาอิสระของโมเดล เท่ากับ $16(16+1) / 2 - 22 = 114$ กลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้จึงเท่ากับ 667 ตัวอย่าง

2.2 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดอย่างเหมาะสมและแม่นยำที่สุด ในขั้นตอนแรก ผู้วิจัยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 7 กลุ่ม (Cluster) ประกอบด้วย ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคใต้ และเขตปกครองพิเศษ (กรุงเทพมหานครและพัทยา) หลังจากนั้น เพื่อป้องกันการเกิดอคติในการวิจัย (Bias) ผู้วิจัยทำการสุ่มหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เลือกไว้โดยไม่เลือกตามขนาดของประชากรหรืองบประมาณที่ท้องถิ่นนั้น ๆ และใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling) โดยการกำหนดหน่วยการคัดเลือกไว้ที่ 4 (หน่วยการคัดเลือกได้จากการสุ่ม) จากนั้นทำการเลือกแบบเป็นระบบจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของทั้ง 7 กลุ่มที่ได้ทำการแบ่งไว้ในขั้นตอนแรก เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีการกระจายตัวอย่างสมดุล ผู้วิจัยได้ทั้งสิ้น 1,963 หน่วยงาน เมื่อได้ขนาดตัวอย่างจากขั้นตอนที่สองแล้ว ผู้วิจัยทำการสุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการสุ่มจากขั้นตอนก่อนหน้า โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ในแต่ละกลุ่ม โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยกำหนดชั้นภูมิตามจำนวนประชากรของแต่ละกลุ่ม และขั้นตอนสุดท้าย เพื่อให้ได้ผลในการวิจัยที่แม่นยำที่สุด ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้ 1. เป็นผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ 2. เป็นผู้ที่มิอำนาจตัดสินใจในการวาง

นโยบายในองค์กร และ 3. เป็นผู้ที่มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง จนครบจำนวน 667 ตัวอย่างที่ได้คำนวณไว้ ระยะเวลาในการศึกษา จนถึงขั้นตอนการเก็บแบบสอบถาม ตั้งแต่ เดือนมกราคม 2567 ถึง พฤษภาคม 2567 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 5 เดือน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง (Structured Questionnaire) รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และวัดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การยอมรับเทคโนโลยี และการบริหารจัดการทรัพยากร เป็นต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลผ่านการใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง (Structured Questionnaire) ที่ผู้วิจัยออกแบบมาเพื่อวัดปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยทำการทดสอบ ความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามด้วยการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Items Congruency) ตามวิธีของ Rovinelli & Hambleton (1977) ได้ค่าตรวจสอบที่ 0.67 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ การทดสอบ (Jusoh et al., 2018) หลังจากนั้น ผู้วิจัยทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 30 ราย (Try Out) แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1951) ได้ผลการทดสอบที่ .861 จากการทดสอบถือว่าแบบสอบถาม มีความเที่ยงตรงและแม่นยำ ผู้วิจัยจึงนำแบบทดสอบไปใช้จริงในการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่อทดสอบผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ด้วยวิธี PLS-SEM โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Jamovi รุ่น 2.3.28 ในการวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlations) และโปรแกรม SmartPLS รุ่น 4 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยด้านประชากรศาสตร์พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 667 คน ประกอบด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยมีสัดส่วนเพศชาย ร้อยละ 60 และเพศหญิง ร้อยละ 40 กลุ่มอายุของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น ต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ

15, อายุ 30-40 ปี ร้อยละ 35, อายุ 41-50 ปี ร้อยละ 30 และมากกว่า 50 ปี ร้อยละ 20 ในส่วนของระดับการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50 ปริญญาโท ร้อยละ 48 และปริญญาเอก ร้อยละ 2 สำหรับประสบการณ์การทำงาน พบว่ามีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 20, 5-10 ปี ร้อยละ 30, 11-20 ปี ร้อยละ 30 และมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 20 โดยตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด/เทศบาล ร้อยละ 25, ปลัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 35, รองปลัดหรือผู้อำนวยการกองฯ ร้อยละ 30 และตำแหน่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร้อยละ 10

ตารางที่ 1 ตารางสรุปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพียร์สัน ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
T1	(.84)	.55**	.33**	.23**	.24**	.27**	.35**	.88**	.55**	.29**	.10**	.22**	.26**	.20**	.21**	.02
T2		(.84)	.42**	.25**	.22**	.26**	.36**	.88**	1.00**	.43**	.22**	.22**	.30**	.22**	.22**	.05
T3			(.85)	.27**	.30**	.27**	.28**	.42**	.42**	.73**	.16**	.16**	.21**	.26**	.28**	.11**
R1				(.85)	.44**	.42**	.30**	.27**	.25**	.12**	.10**	.14**	.18**	.26**	.09**	.13**
R2					(.85)	.51**	.35**	.27**	.22**	.15**	.07**	.12**	.19**	.31**	.22**	.13**
R3						(.85)	.49**	.31**	.26**	.15**	.13**	.15**	.26**	.21**	.15**	.11**
R4							(.84)	.41**	.36**	.28**	.22**	.25**	.38**	.24**	.24**	.13**
M1								(.85)	.88**	.41**	.18**	.25**	.32**	.24**	.24**	.04
M2									(.84)	.43**	.22**	.22**	.30**	.22**	.22**	.05
M3										(.86)	.36**	.28**	.26**	.30*	.30**	.11**
U1											(.85)	.41**	.24**	.23*	.17*	.17**
U2												(.84)	.38**	.21**	.24**	.08**
U3													(.89)	.29**	.19**	.22**
D1														(.84)	.29**	.18**
D2															(.84)	.21**
D3																(.86)
Min	1.33	1.33	2.33	1.67	1.67	1.33	1.67	1.33	1.67	1.33	1.00	1.00	1.00	1.00	1.33	1.33
max	5.00	5.00	4.67	5.00	5.00	4.67	5.00	5.00	5.00	4.67	4.67	5.00	5.00	4.67	4.67	5.00

หมายเหตุ ** หมายถึง นัยสำคัญที่ .01 *นัยสำคัญที่ .05

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีความเชื่อมั่นภายในที่ดีมาก โดยมีค่า Cronbach's Alpha อยู่ระหว่าง 0.84 ถึง 0.89 แสดงถึงความน่าเชื่อถือในการวัดสูง ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มตัวแปร เช่น การยอมรับเทคโนโลยี (T1-T3), ทรัพยากรและความสามารถ (R1-R4), การบริหารจัดการทรัพยากร (M1-M3), การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (U1-U3) และการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น (D1-D3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลางถึงสูง (ระหว่าง 0.27** ถึง 0.88**) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปร เช่น การยอมรับเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และทรัพยากรและความสามารถ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการทรัพยากร โดยพบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับต่ำถึงปานกลาง (ระหว่าง 0.22** ถึง 0.55**)

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบองค์ประกอบภายนอกของโมเดล (Outer Model)

ตัวแปร	ตัวแปร สังเกต ได้	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ ² (Loading ²)	Average Variance Extracted (AVE)	Cronbach's Alpha	Composite Reliability (CR)	
						Dijkstra-Henseler's rho (ρ_A)	Joreskog's rho (ρ_c)
การยอมรับ เทคโนโลยี (TAM)	T1	0.79	0.62	0.62	0.70	0.74	0.83
	T2	0.88	0.77				
	T4	0.68	0.46				
ทรัพยากรและ ความสามารถ (RBV)	R1	0.66	0.44	0.56	0.74	0.78	0.83
	R2	0.71	0.50				
	R3	0.80	0.64				
	R4	0.80	0.64				
การบริหาร จัดการทรัพยากร (RM)	M1	0.93	0.86	0.72	0.80	0.84	0.88
	M2	0.93	0.86				
	M3	0.66	0.44				
การใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล (TU)	T1	0.79	0.62	0.56	0.71	0.72	0.79
	T2	0.88	0.77				
	T3	0.68	0.46				
การบูรณาการ เทคโนโลยีดิจิทัล กับการบริหาร การปกครองส่วน ท้องถิ่น (DI)	S1	0.79	0.62	0.58	0.74	0.71	0.73
	S2	0.74	0.55				
	S3	0.61	0.37				

หมายเหตุ, AVE: Average Variance Extract, CR.: Composite Reliability, α : Cronbach's alpha

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ผลการทดสอบองค์ประกอบภายนอกของโมเดล (Outer Model) พบว่า การยอมรับเทคโนโลยี (TAM) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.68-0.88, AVE = 0.62, Cronbach's Alpha = 0.70 และ Composite Reliability (CR) = 0.83 แสดงถึงความสอดคล้องภายในที่ดี ทรัพยากรและความสามารถ (RBV) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.66-0.80, AVE = 0.56, Cronbach's Alpha = 0.74 และ CR = 0.83 สะท้อนความเชื่อมั่นที่ดี การบริหารจัดการทรัพยากร (RM) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดถึง 0.93, AVE = 0.72, Cronbach's Alpha = 0.80 และ CR = 0.88 แสดงถึงความมั่นคงในการวัดสูงสุด การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (TU) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.68-0.88, AVE = 0.56, Cronbach's Alpha = 0.71 และ CR = 0.79 สอดคล้องในระดับดี การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล (DI) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 0.61-0.79, AVE = 0.58, Cronbach's Alpha = 0.74 และ CR = 0.73 บ่งบอกถึงความสอดคล้องในระดับปานกลาง โดยสรุปตัวแปรทั้งหมดมีค่าความเชื่อมั่นและความสอดคล้องภายในที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบองค์ประกอบภายใน (Inner Model) ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางและขนาดอิทธิพล

เส้นทาง	Path Coefficient	t-value	p-value	f ² Effect Size
การยอมรับเทคโนโลยี → การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.24	5.39	0.00	10.00
การยอมรับเทคโนโลยี → การบริหารจัดการทรัพยากร	0.98	136.21	0.00	0.50
ทรัพยากรและความสามารถ → การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.25	5.96	0.00	0.15
ทรัพยากรและความสามารถ → การบริหารจัดการทรัพยากร	0.37	2.61	0.00	0.06
การบริหารจัดการทรัพยากร → การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล	0.21	7.24	0.00	0.04
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล → การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล	0.31	5.40	0.00	0.10

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) พบว่า เส้นทางความสัมพันธ์ทั้งหมดมี ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) เป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ โดยเส้นทางที่สำคัญที่สุดคือ การยอมรับเทคโนโลยี → การบริหารจัดการทรัพยากร มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง 0.98, t-value 136.21 และขนาดอิทธิพล (f^2) 0.50 ซึ่งบ่งบอกถึงผลกระทบที่สูงมาก นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล → การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.31 และขนาดอิทธิพล 0.10 แสดงถึงผลกระทบในระดับปานกลาง ส่วน ทรัพยากรและความสามารถ → การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (0.25, $t = 5.96$, $f^2 = 0.15$) และ การยอมรับเทคโนโลยี → การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (0.24, $t = 5.39$, $f^2 = 10.00$) มีผลกระทบในระดับปานกลางเช่นกัน ด้าน การบริหารจัดการทรัพยากร → การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล (0.21, $t = 7.24$, $f^2 = 0.04$) และ ทรัพยากรและความสามารถ → การบริหารจัดการทรัพยากร (0.37, $t = 2.61$, $f^2 = 0.06$) มีผลกระทบในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยสรุปผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การยอมรับเทคโนโลยี และ ทรัพยากรและความสามารถ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ การบริหารจัดการทรัพยากร ซึ่งส่งผลต่อการ บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ในระบบการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ตัวแปรภายใน (Endogenous Variable) R² Adjusted R² และ Q² Values

ตัวแปรภายใน (Endogenous Variable)	R ²	Adjusted R ²	Q ² (Predictive Relevance)
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.20	0.19	0.09
การบริหารจัดการทรัพยากร	0.92	0.92	0.66
การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล	0.18	0.18	0.09

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรภายใน (Endogenous Variables) พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากร มีค่า R^2 เท่ากับ 0.92, Adjusted R^2 เท่ากับ 0.92 และค่า Q^2 เท่ากับ 0.66 แสดงถึงความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนได้สูงสุดถึง 92% และมีความแม่นยำในการทำนายในระดับดีเยี่ยม ขณะที่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่า R^2 เท่ากับ 0.20, Adjusted R^2 เท่ากับ 0.19 และค่า Q^2 เท่ากับ 0.09 บ่งบอกว่าตัวแปรต้นสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ 20% ซึ่งอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ด้าน การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่า R^2 เท่ากับ

0.18, Adjusted R^2 เท่ากับ 0.18 และค่า Q^2 เท่ากับ 0.09 ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนได้ 18% โดยรวมแล้ว ตัวแปร การบริหารจัดการทรัพยากร มีความสามารถในการทำนายและอธิบายความแปรปรวนได้สูงที่สุด ในขณะที่ตัวแปร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ยังอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ซึ่งบ่งชี้ถึงความจำเป็นในการพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลเพิ่มเติมในการอธิบายและทำนายความแปรปรวน

ตารางที่ 5 สัมประสิทธิ์เส้นทาง สำหรับ อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

ประเภทอิทธิพล	เส้นทาง	สัมประสิทธิ์เส้นทาง	t-value	p-value
อิทธิพลทางตรง	การยอมรับเทคโนโลยี → การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.24	5.39	0.00
	การยอมรับเทคโนโลยี → การบริหารจัดการทรัพยากร	0.98	136.21	0.00
	ทรัพยากรและความสามารถ → การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.25	5.96	0.00
	ทรัพยากรและความสามารถ → การบริหารจัดการทรัพยากร	0.37	2.61	0.00
อิทธิพลทางอ้อม	การยอมรับเทคโนโลยี → การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล	0.07	3.32	0.00
	ทรัพยากรและความสามารถ → การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล	0.28	6.91	0.00
อิทธิพลรวม	การยอมรับเทคโนโลยี → การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.24	5.39	0.00
	การยอมรับเทคโนโลยี → การบริหารจัดการทรัพยากร	0.98	136.21	0.00
	การยอมรับเทคโนโลยี → การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล	0.28	6.91	0.00
	ทรัพยากรและความสามารถ → การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.25	2.61	0.00
	ทรัพยากรและความสามารถ → การบริหารจัดการทรัพยากร	0.37	5.96	0.00
	ทรัพยากรและความสามารถ → การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล	0.07	2.61	0.00
	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล → การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล	0.31	7.24	0.00
	การบริหารจัดการทรัพยากร → การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล	0.21	5.40	0.00

จากตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม พบว่า การยอมรับเทคโนโลยี มีอิทธิพลทางตรงสูงต่อ การบริหารจัดการทรัพยากร (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.98, t-value = 136.21, p-value = 0.00) และอิทธิพลทางอ้อมต่อ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ผ่านตัวแปรอื่น (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.07, t-value = 3.32, p-value = 0.00) ซึ่งทำให้อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.28 นอกจากนี้ ทรัพยากรและความสามารถ มีอิทธิพลทางตรงต่อ การบริหารจัดการทรัพยากร (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.37, t-value = 2.61, p-value = 0.00) และ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.25, t-value = 5.96, p-value = 0.00) ขณะเดียวกันมีอิทธิพลทางอ้อมต่อ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.28, t-value = 6.91, p-value = 0.00) ทำให้อิทธิพลรวมเพิ่มขึ้นเป็น 0.28 ในเส้นทางอื่น ๆ การบริหารจัดการทรัพยากร (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.21, t-value = 5.40, p-value = 0.00) และ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (สัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.31, t-value = 7.24, p-value = 0.00) ส่งผลโดยตรงต่อ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล โดยสรุปพบว่า การยอมรับเทคโนโลยี และ ทรัพยากรและความสามารถ มีบทบาทสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมในการส่งเสริม การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ผ่านตัวแปร การบริหารจัดการทรัพยากร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีนัยสำคัญในโมเดลวิจัย

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	เส้นทาง	สัมประสิทธิ์ เส้นทาง	t-value	p-value	ผลการทดสอบ
H1	การยอมรับเทคโนโลยีส่งผลบวกต่อการบริหารจัดการทรัพยากร	0.24	5.39	0.00	Supported
H2	การยอมรับเทคโนโลยีส่งผลบวกต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.98	136.21	0.00	Supported
H3	ทรัพยากรและความสามารถส่งผลบวกต่อการบริหารจัดการทรัพยากร	0.25	5.96	0.00	Supported
H4	ทรัพยากรและความสามารถส่งผลบวกต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	0.37	2.61	0.00	Supported
H5	การบริหารจัดการทรัพยากรส่งผลบวกต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น	0.21	7.24	0.00	Supported
H6	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลบวกต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น	0.31	5.40	0.00	Supported

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่าระดับของตัวแปรในการวิจัย ได้แก่ ด้านการยอมรับเทคโนโลยี ด้านทรัพยากรและความสามารถ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากร และด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของเมธาสิทธิ์ จันทรสวด และคณะ (2567) ที่ระบุว่า การยอมรับเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการสร้างรากฐานสำหรับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กรเพื่อการพัฒนาการให้บริการต่อภาคประชาชน นอกจากนี้ทรัพยากรและความสามารถยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานให้มีความสอดคล้องกับนโยบายจากภาครัฐสู่ประชาชนผู้เข้ารับบริการ ซึ่งสนับสนุนข้อเสนอของ Barney (1991) ที่เน้นความสำคัญของทรัพยากรที่มีคุณค่าและหายากในการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันเพื่อได้ประสิทธิภาพสูงสุด ความสัมพันธ์ของตัวแปรความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ชี้ให้เห็นถึงการพึ่งพากันระหว่างการยอมรับเทคโนโลยี การบริหารจัดการทรัพยากร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับดวงสมร สุทธิวงศ์กุล (2563) และ Moon (2002) ที่ระบุว่า การใช้ระบบ e-Government สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรและเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริการ ส่งผลให้ประชาชนผู้เข้ารับบริการมีความมั่นใจว่าจะได้รับการบริการอย่างดีที่สุด และเท่าเทียมที่สุด ยกตัวอย่างเช่นการมีช่องทางการสื่อสารจากทางภาครัฐและผู้เข้ารับบริการสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเท่าเทียม ทำให้เกิดความสะดวกสบายและประหยัดเวลาในการเข้ารับบริการ นอกจากนี้ การบริหารจัดการทรัพยากรและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังมีบทบาทสำคัญต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งตรงกับข้อค้นพบของกฤษดา ประชุมราศรี (2565) และ Bekkers & Homburg (2007) ที่กล่าวถึงการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความสามารถในการตอบสนองต่อความ

ต้องการของประชาชนที่ในปัจจุบันมีความต้องการใช้เทคโนโลยีและมีการเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความสะดวกทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

ปัจจัยเชิงสาเหตุการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุพบว่า การยอมรับเทคโนโลยีมีอิทธิพลสูงสุดต่อการบริหารจัดการทรัพยากรและส่งผลกระทบต่อการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากภาคประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อเทคโนโลยีที่ทางภาครัฐได้จัดไว้เพื่อรองรับการบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาติ ดีอุดม และคณะ (2567) ที่พบว่า เมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงการเทคโนโลยีจากทางภาครัฐ จะส่งผลให้เกิดความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ตามเป้าประสงค์ของแต่ละองค์กรภาครัฐ ผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดของ Davis (1989) ที่ระบุว่า การรับรู้ประโยชน์และความง่ายในการใช้เทคโนโลยีมีผลต่อการยอมรับและการนำไปใช้งาน ขณะที่ทรัพยากรและความสามารถมีผลต่อทั้งการบริหารจัดการและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรนุช ศรีอินทร์ และคณะ (2567) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการทรัพยากรในกระบวนการบูรณาการระบบดิจิทัล ว่ามีความสำคัญต่อการบริหารงานในองค์กร เนื่องจากหากมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ การทำงานอย่างต่อเนื่องทำให้การให้บริการมีประสิทธิภาพสูงสุด

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่าการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการสนับสนุนในหลายมิติ รวมถึงการพัฒนาการยอมรับเทคโนโลยี การจัดการทรัพยากร และการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้และเน้นย้ำถึงความสำคัญของการปรับตัวในยุคดิจิทัล จากผลการศึกษาพบว่า การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่มีปัจจัยสำคัญหลายด้าน โดยเฉพาะการยอมรับเทคโนโลยีซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความพร้อมและความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีในองค์กร ผลการวิจัยยังพบว่าฐานทรัพยากรและความสามารถขององค์กรเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างตัวแปรเหล่านี้มีผลต่อความสำเร็จในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับท้องถิ่น อีกทั้งการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาเทคโนโลยียังช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ประโยชน์ของความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี ทั้งบุคลากรในองค์กรและประชาชนผู้เข้ารับบริการ โดยเน้นถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากทุกระดับในองค์กรและการพัฒนาทักษะของบุคลากรในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา นโยบาย และแผนปฏิบัติการของทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการวางแผนนโยบายของรัฐบาล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการบริหารงาน ทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐในอนาคต

องค์ความรู้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยพบว่า การยอมรับเทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นฐานสำหรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและส่งผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การพัฒนา ทรัพยากรและความสามารถ ขององค์กรสามารถเสริมสร้างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม องค์ความรู้นี้ช่วยเติมเต็มช่องว่างในงานวิจัยด้านการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นถึงความสำคัญของการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ที่ไม่เพียงแต่พึ่งพาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยการพัฒนาความสามารถของบุคลากรที่มีอยู่ภายในองค์กร การจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการยอมรับในเทคโนโลยี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย พบว่าควรมีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านการอบรมและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประโยชน์และความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีและการจัดการทรัพยากร เพื่อสร้างทักษะและความพร้อมในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการสนับสนุนการลงทุนในด้านทรัพยากรดิจิทัลและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบ e-Government ที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนการให้บริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม จะช่วยเพิ่มศักยภาพขององค์กรในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาต่อเรื่องในด้านผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการประเมินผลเชิงลึกเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนและผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2567). *ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2567*, จาก <https://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp>
- กฤษดา ประชุมราศี. (2565). การประเมินการตอบสนองของการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการรับเรื่องร้องทุกข์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(6), 364-373.
- ดวงสมร สุทธิวงศ์กุล. (2563). การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 13(1), 197-216.
- ธัญญภัทร์ วีรลักขมิภรณ์ และคณะ. (2567). การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(5), 1214-1223.
- พระมหาอดิศักดิ์ ควสโก และคณะ. (2565). รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ : พลังแห่งการขับเคลื่อนการให้บริการสาธารณะของภาครัฐไทย. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 5(2), 252-266.
- เมธาสิทธิ์ จันทรสเวต และคณะ. (2567). การยอมรับเทคโนโลยีเพื่อการปรับตัวเข้าสู่องค์กรดิจิทัลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารมหาจุฬาลงกรณ*, 15(1), 323-338.
- วชิรพัฒน์ หวังหมู่กลาง และคณะ. (2567). การปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ระบบราชการ 4.0 ด้วยนวัตกรรม. *วารสารการบริหารการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน*, 2(3), 268-701.
- วันชัย มีชาติ. (2565). *การปรับตัวขององค์การภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัล: ศึกษากรณีการปรับตัวของกระทรวงการต่างประเทศสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลตามกรอบของแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2563-2565* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สกล สุขเสริมส่งชัย และคณะ. (2565). การจัดการปกครองในรัฐบาลดิจิทัลในประเทศไทย. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(4), 41-48.
- สมชาติ ดีอุดม และคณะ. (2567). อิทธิพลขององค์ประกอบที่ยอมรับเทคโนโลยีต่อสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน. *วารสารปาริชาติ*, 37(4), 938-955.
- สุขัมบดี ขาวขำ และคณะ. (2567). รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสังคมศาสตร์ และวัฒนธรรม*, 8(6), 61-72.
- อรนุช ศรีอินทร์ และคณะ. (2567). ระบบบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบบูรณาการหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (TULIB-HR). *PULNET Journal*, 11(2), 54-71.

- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Bekkers, V. & Homburg, V. (2007). The Myths of E-Government: Looking Beyond the Assumptions of a New and Better Government. *The Information Society*, 23(5), 373-382.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16, 297-334.
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- Erete, S. & Burrell, J. O. (2017). *Empowered Participation: How Citizens Use Technology in Local Governance*. Retrieved March 20, 2024, from <https://shorturl.asia/dm3UH>
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. Upper Saddle River.
- Jusoh, Z. et al. (2018). Validity Evidence Using Expert Judgment: A Study of Using Item Congruence Involving Expert Judgements for Evidence for Validity of A Reading Test. Al-Shajarah: *Journal of The International Institute of Islamic Thought and Civilization (Istac)*, (Special Issue: Education 2018), 307-320.
- Moon, M. J. (2002). The Evolution of E-Government among Municipalities: Rhetoric or Reality?. *Public Administration Review*, 62(4), 424-433.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Tijdschrift Voor Onderwijs Research*, 2, 49-60.

จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*
THE TEACHER SPIRITUALITY AMONG STUDENTS FROM THE EDUCATION
FACULTY, BURIRAM RAJABHAT UNIVERSITY

ปิยะพัชร คล้าจิ้น, ศิราณี จุโทปะมา

Piyapat Klumngen, Siranee Jutopama

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Buriram Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: siranee.ch@bru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา 2. เปรียบเทียบจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาที่จำแนกตามเพศ ระดับชั้นปี และ สาขาวิชา และ 3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณความเป็นครูกับเกรดเฉลี่ยรวม และ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึง 5 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 346 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสาขาวิชา เครื่องมือวิจัยเป็น แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น (ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค) เท่ากับ 0.968 การวิเคราะห์ ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ อ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง ที่สุด และในรายด้านอยู่ในระดับสูงถึงสูงที่สุด 2. จิตวิญญาณความเป็นครูมีความแตกต่างอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามระดับชั้นปีและสาขาวิชา แต่ไม่มีความแตกต่างตามเพศ และ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณความเป็นครูกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับแข็งแกร่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยรวม

คำสำคัญ: จิตวิญญาณความเป็นครู; นักศึกษาคณะครุศาสตร์; มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Abstract

This research study aimed to explore the level of teaching spirit among students, compare differences in teaching spirit based on gender, academic year, and field of study, and analyze the relationship between teaching spirit, cumulative grade point average (GPA), and achievement motivation in learning. A quantitative research methodology was employed, with the sample consisting of 346 students from the Faculty of Education at Buriram Rajabhat University. These students, ranging from first-year to fifth-year in the academic year 2024, were selected through stratified random sampling based on their respective fields of study. The research instrument used was a questionnaire, which demonstrated a high reliability coefficient (Cronbach's alpha = 0.968). Data analysis involved both descriptive and inferential statistics. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were used to summarize the data, while inferential statistics, such as t-tests, one-way analysis of variance (ANOVA), and Pearson correlation analysis, were applied to examine differences and relationships between variables.

The findings revealed that the overall level of teaching spirit among students was at the highest level, with specific aspects ranging from high to the highest level. When comparing teaching spirit across different groups, statistically significant differences were found based on academic year and field of study at the .05 significance level. However, no significant differences were observed based on gender. Furthermore, the study found a strong positive correlation between teaching spirit and achievement motivation in learning, which was statistically significant at the .01 level. Conversely, there was no significant correlation between teaching spirit and cumulative GPA. These findings suggest that teaching spirit is a crucial attribute among education students and is influenced by their academic progression and field of study. Additionally, its strong association with achievement motivation highlights its potential role in fostering student engagement and commitment to learning. However, the lack of correlation between teaching spirit and GPA implies that other factors may influence academic performance. This study provides valuable insights into the development of teaching spirit among education students and underscores the

importance of fostering motivation to enhance their overall educational experience.

Keywords: Teacher Spirituality; Education Students; Buriram Rajabhat University

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และความก้าวหน้าของสังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การจัดการเรียนการสอนของครูต้องปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่น ใส่ใจความแตกต่างของผู้เรียนทั้งด้านศักยภาพหรือสติปัญญา และพฤติกรรม พร้อมทั้งยึดหลักการที่มาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยต้องเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมให้พัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่เช่นนี้จึงสะท้อนถึงการมีจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างแท้จริง (นิวัตต์ น้อยมณี, 2560)

จิตวิญญาณความเป็นครูถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับครูทุกคน เพราะช่วยให้ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรัก เมตตา และปรารถนาดีต่อศิษย์ รวมถึงศรัทธาและยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งวิชาชีพ มีความมุ่งมั่นและเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน ส่งผลให้ผู้เรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ ดังนั้นครูมีอาชีพที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านคุณภาพการทำงาน ศาสตร์และศิลป์แห่งวิชาชีพ เพื่อยกระดับสู่วิชาชีพชั้นสูง โดยยึดหลักการให้บริการสังคมด้วยวิธีการทางปัญญา มีอิสระในการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความเจริญงอกงามในตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง (กิตติชัย สุธาสิโนบล, 2564) สอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2557) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะครูที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้ มีความสามารถในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมีความทันสมัยต่อเทคโนโลยีและข่าวสาร สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ปัจจุบันครูรุ่นใหม่กำลังประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น การไม่สามารถปฏิบัติ การสอนได้จริงในห้องเรียน ขาดทักษะในการแก้ปัญหาของผู้เรียน มีปัญหาในการปรับตัวและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และขาดจิตวิญญาณความเป็นครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) สอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชนที่พบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ครูคือ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวครู 6 ประการ ได้แก่

1. ภาระงานนอกเหนือจากการสอนที่มากเกินไป 2. จำนวนครูไม่เพียงพอและการสอนไม่ตรงกับวุฒิการศึกษา 3. ขาดทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4. ครูรุ่นใหม่ขาดจิตวิญญาณความเป็นครู ในขณะที่ครูรุ่นเก่าไม่ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 5. ครูมีภาระการสอนที่หนัก และ 6. ขาดอิสระในการจัดการเรียนการสอน จะเห็นได้ว่า หนึ่งในปัญหาสำคัญ คือ ครูรุ่นใหม่ขาดจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพ และมีผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพ (ไทยรีฟอร์ม, 2556) สอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2557) ที่กล่าวถึงการผลิตครูในปัจจุบันต้องมุ่งเน้นให้ครูมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรม เป็นนักสร้างแรงบันดาลใจ เป็นผู้ก้าวทันเทคโนโลยี มีคุณธรรม และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกอย่างลึกซึ้ง

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นสถาบันที่มุ่งผลิตบัณฑิตครูที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ การส่งเสริมและบ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นครูให้เกิดกับนักศึกษาถือเป็นภารกิจสำคัญ เพื่อให้ศึกษามีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของการเป็นครูมืออาชีพในอนาคต (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2567) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียน การสอน การจัดประสบการณ์ หรือการปลูกฝังการมีจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อให้นักศึกษาเป็นครูมืออาชีพและตระหนักถึงการมีจิตวิญญาณความเป็นครูมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ ระดับชั้นปี และสาขาวิชา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กับเกรดเฉลี่ยรวม และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 5 ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3,146 คน

2.2 ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสาขาวิชา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.968 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.745 และตอนที่ 3 ระดับจิตวิญญาณ ความเป็นครูของนักศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.968

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำส่งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบตามเป้าหมาย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาด้วยความถี่ และร้อยละ วิเคราะห์ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างของระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาตามเพศ ด้วยสถิติทดสอบค่า t แบบกลุ่มเป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) และทดสอบความแตกต่างของระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาตามระดับชั้นปี และสาขาวิชา ด้วยสถิติทดสอบค่า F โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษากับระดับเกรดเฉลี่ยรวม และระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน ด้วยการใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 67.10) และมีระดับเกรดเฉลี่ยรวม 3.00 ขึ้นไป (ร้อยละ 65.90) โดยสัดส่วนของนักศึกษาแต่ละชั้นปีมีจำนวนใกล้เคียงกัน มีค่าสัดส่วนร้อยละตามลำดับชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปี 5 คือ 18.80, 19.10, 19.40, 22.00 และ 20.80 และเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัยจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 9.50)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาในภาพรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 1 พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ตารางที่ 1 ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา

จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับปฏิบัติ
1. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพ	4.60	0.47	มากที่สุด
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.56	0.45	มากที่สุด
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.59	0.44	มากที่สุด
4. ด้านการจัดการเรียนรู้	4.35	0.56	มาก
5. ด้านการปฏิบัติตนและหน้าที่ความรับผิดชอบ	4.42	0.52	มาก
รวม	4.50	0.43	มากที่สุด

3. ผลการเปรียบเทียบจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา พบว่า

3.1 จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านมีระดับไม่แตกต่างกันตามเพศ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาจำแนกตามเพศ

จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์	เพศชาย (n = 114)		เพศหญิง (n = 232)		t	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
	1. ด้านความศรัทธาในวิชาชีพ	4.57	0.49	4.62		
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.56	0.433	4.56	0.46	0.104	.918
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.56	0.44	4.60	0.44	0.880	.379
4. ด้านการจัดการเรียนรู้	4.39	0.54	4.33	0.57	0.889	.375
5. ด้านการปฏิบัติตนและหน้าที่ความรับผิดชอบ	4.48	0.46	4.40	0.55	1.320	.188
รวม	4.51	0.41	4.50	0.44	0.249	.803

3.2 จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านมีระดับแตกต่างกันตามระดับชั้นปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 3 ซึ่งผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ Scheffe พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีที่ 5 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาชั้นปีที่ 5 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 5 มีจิตวิญญาณความเป็นครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาจำแนกตามระดับชั้นปี

จิตวิญญาณ ความเป็นครู ของนักศึกษา	ชั้นปีที่ 1 (n = 65)		ชั้นปีที่ 2 (n = 66)		ชั้นปีที่ 3 (n = 67)		ชั้นปีที่ 4 (n = 76)		ชั้นปีที่ 5 (n = 72)		F	Sig.
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
	1. ด้านความ ศรัทธาใน วิชาชีพ	4.66	0.40	4.53	0.51	4.37	0.54	4.70	0.42	4.74		

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาจำแนกตามระดับชั้นปี (ต่อ)

จิตวิญญาณ ความเป็นครู ของนักศึกษา	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 2		ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4		ชั้นปีที่ 5		F	Sig.
	\bar{X}	S.D.										
2. ด้าน คุณธรรม จริยธรรม	4.55	0.42	4.47	0.47	4.35	0.49	4.67	0.41	4.72	0.37	7.967*	.000
3. ด้านมนุษย สัมพันธ์	4.53	0.41	4.49	0.45	4.41	0.46	4.70	0.41	4.80	0.36	9.926*	.000
4. ด้านการ จัดการเรียนรู้	4.24	0.56	4.24	0.53	4.14	0.58	4.46	0.53	4.64	0.44	9.997*	.000
5. ด้านการ ปฏิบัติตนและ หน้าที่ความ รับผิดชอบ	4.34	0.52	4.30	0.51	4.25	0.47	4.52	0.51	4.69	0.48	8.977*	.000
รวม	4.46	0.41	4.40	0.44	4.30	0.43	4.60	0.41	4.72	0.35	10.948*	.000

* $p < .05$

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาเป็นรายคู่ระดับชั้นปี

ตัวแปร	ชั้นปี	\bar{X}	ชั้นปี				
			1	2	3	4	5
			4.46	4.40	4.30	4.61	4.72
จิตวิญญาณ	1	4.46	-	0.058	0.156	0.146	0.255*
ความเป็นครู	2	4.40		-	0.986	0.204	0.313*
	3	4.30			-	0.303	0.412*
	4	4.61				-	0.109
	5	4.72					-

* $p < .05$

3.3 จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านมีระดับแตกต่างกันตามสาขาวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 5 ซึ่งผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ Scheffe พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยและสาขาวิชาศิลปศึกษา และนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยและสาขาวิชาพลศึกษา มีจิตวิญญาณความเป็นครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาจำแนกตามสาขาวิชา

จิตวิญญาณความเป็นครู	สาขาวิชา														F	Sig.										
	ปฐมวัย	ไทย	อังกฤษ	นาฏศิลป์	พลศึกษา	สังคม	ดนตรี	วิทย์	ฟิสิกส์	ศิลปะ	คณิต	เทคโนโลยี														
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.												
ด้านความศรัทธาในวิชาชีพ	4.51	0.50	4.76	0.40	4.65	0.39	4.80	0.30	4.62	0.49	4.76	0.32	4.45	0.52	4.45	0.46	4.67	0.35	4.29	0.65	4.70	0.36	4.56	0.58	2.989*	.001
ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.46	0.44	4.69	0.39	4.56	0.38	4.75	0.32	4.60	0.49	4.67	0.34	4.43	0.49	4.35	0.41	4.71	0.34	4.36	0.54	4.52	0.46	4.61	0.57	2.489*	.005
ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.49	0.41	4.74	0.45	4.57	0.41	4.72	0.38	4.70	0.47	4.65	0.38	4.56	0.50	4.41	0.35	4.67	0.34	4.41	0.55	4.61	0.38	4.65	0.53	2.094*	.020
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.18	0.44	4.62	0.45	4.27	0.56	4.63	0.37	4.52	0.57	4.33	0.54	4.15	0.58	4.09	0.66	4.44	0.46	4.28	0.49	4.23	0.60	4.52	0.61	3.411*	.000
ด้านการปฏิบัติงานและหน้าที่ความรับผิดชอบ	4.29	0.50	4.64	0.54	4.37	0.47	4.69	0.45	4.54	0.56	4.43	0.52	4.31	0.48	4.23	0.48	4.51	0.43	4.19	0.49	4.58	0.50	4.53	0.63	2.592*	.004
รวม	4.38	0.40	4.69	0.40	4.48	0.40	4.72	0.32	4.60	0.47	4.56	0.36	4.36	0.43	4.30	0.40	4.60	0.32	4.30	0.47	4.49	0.41	4.57	0.56	3.077*	.001

* $p < .05$

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาเป็นรายคู่สาขาวิชา

ตัวแปร	สาขาวิชา	\bar{X}	สาขาวิชา											
			ปฐมวัย	ไทย	อังกฤษ	นาฏศิลป์	พลศึกษา	สังคม	ดนตรี	วิทย์	ฟิสิกส์	ศิลปะ	คณิต	เทคโนโลยี
จิตวิญญาณความเป็นครู	ปฐมวัย	4.38	-	0.30	0.09	0.33	0.21	0.18	0.02	0.07	0.21	0.07	0.10	0.18
	ไทย		565*	613	343*	256*	182	440	970	561	961	229	754	
ความเป็นครู	ภาษา	4.69		-	0.20	0.02	0.09	0.12	0.33	0.38	0.09	0.38	0.20	0.11
	ไทย			951	778	308	383	005*	535*	004	525*	336	811	
	ภาษา	4.48			-	0.23	0.11	0.08	0.12	0.17	0.11	0.17	0.00	0.09
	อังกฤษ				730*	643	569	054	584	948	574	615	141	

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาเป็นรายคู่สาขาวิชา (ต่อ)

ตัวแปร	สาขาวิชา	\bar{X}	สาขาวิชา											
			ปฐมวัย	ไทย	อังกฤษ	นาฏศิลป์	พละ	สังคม	ดนตรี	วิทย์	ฟิสิกส์	ศิลปะ	คณิต	เทคโนโลยี
	นาฏศิลป์	4.72				-	0.12	0.15	0.35	0.41	0.11	0.41	0.23	0.14
							087	161	783*	313*	782	304*	115*	589
จิตวิญญาณ	พละ	4.60					-	0.03	0.23	0.29	0.00	0.29	0.11	0.02
ความ	สังคม	4.56						-	0.20	0.26	0.03	0.26	0.07	0.00
เป็นครู	ดนตรี	4.36							-	0.05	0.24	0.05	0.12	0.21
										530	002	520	669	194
	วิทย์	4.30								-	0.29	0.00	0.18	0.26
											531*	010	199	724*
	ฟิสิกส์	4.60									-	0.29	0.11	0.02
												522*	333	807
	ศิลปะ	4.30										-	0.18	0.26
													189	715*
	คณิต	4.49											-	0.08
														526
	เทคโนโลยี	4.57												-

* p < .05

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณความเป็นครูกับเกรดเฉลี่ยรวมและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกที่แข็งแกร่ง (Strong) กับจิตวิญญาณความเป็นครู ($r = .750$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนเกรดเฉลี่ยรวมไม่มีความสัมพันธ์กับจิตวิญญาณความเป็นครู ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณความเป็นครูกับเกรดเฉลี่ยรวม และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ตัวแปร	เกรด	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	จิตวิญญาณความเป็นครู
เกรด	1.00		
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.133*	1.00	
จิตวิญญาณความเป็นครู	.050	.750**	1.00

** p < .01, * p < .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาในระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความศรัทธาในวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านมนุษยสัมพันธ์ และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์และคณะครุศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพครูผ่านการอบรมความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพความเป็นครูอย่างต่อเนื่อง (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับนิวัตต์ น้อยมณี (2551) กล่าวว่าสถาบันผลิตครูต้องให้ความสำคัญกับการสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู โดยส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและฝึกปฏิบัติจริง สอดคล้องกับรุ่งลาวัญย์ จันทร์ตนา (2566) และธรรมนันทิกา แจ่มสว่าง (2554) กล่าวว่าครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู จะมีความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพ ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการกระทำ คำพูด และความคิด พร้อมทั้งทุ่มเทในการสอนด้วยความภาคภูมิใจ และสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อศิษย์และเพื่อนร่วมงาน จะประสบความสำเร็จในวิชาชีพ พร้อมทั้งช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสัจจวรรณ ทรรพวุธ (2560) ที่พบว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทามีจิตวิญญาณความเป็นครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านความศรัทธาในตนเองและวิชาชีพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงใจ ชนะสิทธิ์ และพงศ์เทพ จิระโร (2562) ที่พบว่า ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูโดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกันตามเพศ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีความตั้งใจที่จะเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ เพื่อที่จบการศึกษาจะประกอบวิชาชีพครู รวมถึงมหาวิทยาลัยและคณะครุศาสตร์ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาให้นักศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของความเป็นครู ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น ประเทศชาติ และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของอริศรา แก้วสุข และคณะ (2565) ที่พบว่า ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูไม่แตกต่างกันตามเพศ

3. ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีที่ 5 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาชั้นปีที่ 5 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 5 มีจิตวิญญาณความเป็นครูแตกต่างกันอธิบายได้ว่า เนื่องจากหลักสูตรของคณะครุศาสตร์ได้มีการออกแบบและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นการปลูกฝังความเป็นครูผ่านรายวิชาเฉพาะด้านวิชาชีพครู เช่น ความเป็นครูมืออาชีพ จิตวิทยา หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การวิจัย การวัดและประเมินผล รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตรที่บ่มเพาะความเป็นครูให้กับนักศึกษาทุกชั้นปี ตามกรอบการผลิตบัณฑิตครูของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ (PTRU Model) มุ่งผลิตครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูมีสมรรถนะทางวิชาชีพครูและสมรรถนะวิชาเอกเฉพาะ ตลอดจนมีจิตสาธารณะ รักในท้องถิ่นและมีทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกอนาคต (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2567) นอกจากนี้นักศึกษาชั้นปีที่ 5 ต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา ทำให้ได้รับการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างเต็มที่ ผ่านการปฏิบัติจริงในการสอน การบริหารจัดการชั้นเรียน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่งผลให้มีความพร้อมและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นครูมืออาชีพมากกว่านักศึกษาชั้นปีอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของอริศรา แก้วสุข และคณะ (2565) ที่พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตที่มีชั้นปีต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 มีจิตวิญญาณความเป็นครูแตกต่างกัน

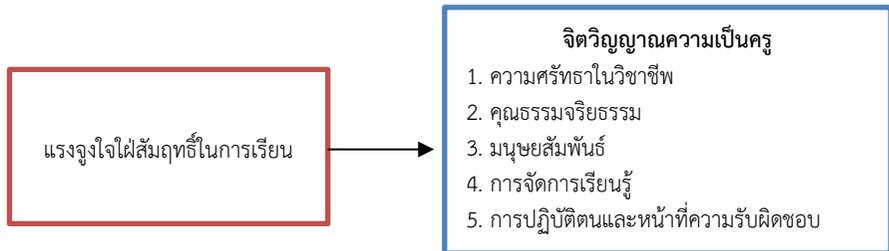
4. ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป มีจิตวิญญาณความเป็นครูความแตกต่างกันสูงสุด รองลงมา คือ สาขาวิชาภาษาไทยและสาขาวิชาศิลปศึกษา ส่วนสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์และสาขาวิชาพลศึกษามีจิตวิญญาณความเป็นครูแตกต่างกันน้อยสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแต่ละสาขาวิชาได้พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะตามกรอบการผลิตครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (PTRU Model) ซึ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญ คุณลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นในแต่ละสาขาวิชา ส่งผลให้มีจิตวิญญาณความเป็นครูที่ต่างกันไปตามบริบทและเอกลักษณ์ของวิชา (มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยสมบัติ คชสิทธิ์ และอรสา จรูญธรรม (2565) ที่พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์จำแนกตามสาขาวิชาในภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกที่แข็งแกร่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยรวมอาจเป็นเพราะนักศึกษาที่เลือกเรียนหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะเป็นครู โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกนักศึกษาไว้อย่างชัดเจน เช่น การกำหนดเกรดเฉลี่ย และการสอบคัดเลือกเพื่อวัดความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับวิชาชีพครู นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา ทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร ชูสาย (2566) ที่พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมเข้าศึกษาในวิชาชีพครู เพราะนักศึกษาจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู จึงจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการเรียนที่เหมาะสม มีการวางแผนการดำเนินชีวิตและมีเป้าหมายที่ชัดเจน

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย คือ จิตวิญญาณความเป็นครูและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์มีความสัมพันธ์กันในทางบวก ซึ่งสามารถนำไปศึกษาต่อยอดในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงทำนายต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ควรมีการวัดระดับจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาอยู่เสมอ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหรือ จัดกิจกรรมเสริมสร้างและปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับนักศึกษาในปีการศึกษาต่อไป ซึ่งจะช่วยให้มหาวิทยาลัยเกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ มากยิ่งขึ้น สามารถผลิตนักศึกษาครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูออกสู่สังคมไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ควรจัดกิจกรรมหรืออบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งสร้างการรับรู้ให้นักศึกษาด้วยการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู ด้านการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ นักศึกษามีความรอบรู้ในวิชาชีพและวิชาเฉพาะ และสามารถประยุกต์ใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย

2. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ควรเสริมสร้างและปลูกฝังการมีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักศึกษามีความตั้งใจในการทำงาน และมีผลงาน ในการทำงานที่ดีเป็นที่ประจักษ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการมีจิตวิญญาณ ความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อนำผลการศึกษาไป พัฒนาและจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับนักศึกษา

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2564). *ครูมืออาชีพ : จิตวิญญาณแห่งศาสตร์และศิลป์ของความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: คอมเมอร์เชียล เวิลด์ มีเดีย.
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. (2567). *วิสัยทัศน์ พันธกิจของคณะครุศาสตร์*. สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://edu.bru.ac.th/about/general/>
- ดวงใจ ชนะสิทธิ์ และพงศ์เทพ จิระโร. (2562). ปัจจัยเชิงสาเหตุของการส่งเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูมิภาคตะวันตก. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 11(1), 290-309.
- ไทยรีฟอর্ম. (2556). *เปิด 6 อุปสรรคการทำงานของครูไทย*. สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.isranews.org/content-page/item/18823>
- ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง. (2554). ประสบการณ์ของครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู : การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 18(1), 55-56.
- นิวัตต์ น้อยมณี. (2551). *ผมคิดและเชื่ออย่างนี้*. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- _____. (2560). *จิตวิญญาณครู*. นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี่.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. (2566). *Professional Teacher Rajabhat University Model หลักสูตรผลิตครูฐานสมรรถนะ มหาวิทยาลัยราชภัฏ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. (2567). *ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เรื่อง การรับสมัครนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี รอบที่ 2 รับตรง (เพิ่มเติม) ประจำปีการศึกษา 2568*. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- _____. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2567). *การผลิตบัณฑิตครูตามกรอบ PTRU Model*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- รุ่งลาวันย์ จันทรटना. (2566). คุณลักษณะสำคัญและรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูนักพัฒนา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 18(2), 131-141.
- สจิวรรณ ทรรพวสุ. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อส่งเสริมความเป็นครูวิชาชีพของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารราชพฤกษ์*, 15(1), 1-10.

- สมบัติ คชสิทธิ์ และอรสา จรูญธรรม. (2565). จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. *วารสาร สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(6), 540-555.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *นันทาคณะในการวิจัยประเมินผลคุณภาพของคนไทย: ดี เก่ง และมีความสุข*. กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- _____. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). *การยกระดับครูไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- สุภาพร ชูสาย. (2566). แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่เข้าร่วมโครงการเสริมสร้างแรงจูงใจก้าวอย่างมั่นใจสู่ครูมืออาชีพ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(2), 434-464.
- อริศรา แก้วสุข และคณะ. (2565). การวิเคราะห์องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา*, 34(112), 44-52.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ของครูผู้สอน สำหรับโรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์*

DEVELOPMENT OF INTERNAL SUPERVISION MODEL TO ENHANCE ACTIVE
LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY OF TEACHERS AT SUWANKUHA
PITTAYASAN SCHOOL

อำนาจ โสภาคูล

Amnart Sopakool

โรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์

Suwankuha Pittayasan School

Corresponding Author E-mail: Amnartsopakool@Gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน 2. สร้างรูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน และ 3. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน 4. ประเมินรูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน โดยใช้การวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การสร้างและพัฒนารูปแบบ การนำไปใช้และตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินรูปแบบการนิเทศภายใน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย รูปแบบการนิเทศภายใน แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบประเมินสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม แบบสังเกตการสอน แนวทางการสนทนา กลุ่มและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินการ เนื้อหาการนิเทศภายใน กระบวนการนิเทศภายใน การประเมินรูปแบบ และเงื่อนไขของความสำเร็จ โดยกระบวนการนิเทศภายในใช้ ADORE Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การออกแบบการเรียนรู้ การเยี่ยมชั้นเรียน การสะท้อนผล และการประเมินผล ผลการนำรูปแบบไปใช้พบว่า

ครูผู้สอนมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้นจากระดับเริ่มต้นฝึกหัดเป็นชำนาญการและ ผู้เรียนมีสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมสูงขึ้นจากระดับเริ่มต้นเป็นบรรลุตามเป้าหมาย ผลการประเมินรูปแบบพบว่า ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด รูปแบบการนิเทศ ภายในที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาทักษะการนิเทศภายใน ให้แก่บุคลากรทุกฝ่าย อีกทั้งยังได้รับการยอมรับและสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สมรรถนะครูผู้สอน; สมรรถนะผู้เรียน; กระบวนการนิเทศภายใน

Abstract

This research study aimed to examine the current state of internal supervision and active learning management among teachers, develop a model of internal supervision that enhances teachers' competencies in active learning management, evaluate the effectiveness of the developed model, and assess its applicability in different educational contexts. The study employed a research and development methodology, which was conducted in four phases: first, exploring baseline data; second, developing and refining the model; third, implementing and assessing its quality; and finally, evaluating the internal supervision model. The sample was purposively selected from Suwannakuha Phitthayasans School, under the Secondary Educational Service Area Office Loei-Nongbua Lamphu. Various research instruments were employed, including an internal supervision model, competency assessment tools for active learning management, teamwork competency assessments, classroom observation checklists, focus group discussion guidelines, and interview protocols. The collected data were analyzed using descriptive statistics and content analysis to provide a comprehensive understanding of the findings.

The study found that the developed internal supervision model consisted of seven key components: principles, objectives, operational mechanisms, supervision content, supervision process, evaluation framework, and success conditions. The supervision process was structured based on the ADORE Model, which includes five crucial stages: analyzing baseline data, designing learning experiences, observing classroom teaching, reflecting on teaching practices, and evaluating learning outcomes. The implementation of this model resulted in significant improvements in teaching and learning outcomes. Teachers

demonstrated enhanced competencies in active learning management, progressing from a novice to a proficient level. Similarly, students showed significant improvements in teamwork competency, moving from a beginner level to goal-achievement level. The evaluation of the model indicated that stakeholders expressed the highest level of satisfaction, emphasizing its effectiveness in promoting professional growth and teaching quality. The model not only strengthened teachers' understanding of internal supervision but also improved their ability to facilitate active learning. Furthermore, it gained widespread acceptance among educators and proved to be adaptable across different educational settings, ensuring its efficiency and sustainability in the long run.

Keywords: Teacher Competency; Student Competency; Internal Supervision Process

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการนิเทศที่ต้องร่วมกันสนับสนุนส่งเสริมไปพร้อมกันในลักษณะของเกลียวเชือก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) การนิเทศภายในเป็นกิจกรรมสำคัญในการสนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อน ทั้งนี้การนิเทศภายในยังถือเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนในระดับชั้นเรียน (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2566)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การระดมสมอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานเป็นกลุ่ม โดยกิจกรรมเหล่านี้จะนำผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและคงทน (วิจารณ์ พานิช, 2565) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2565) จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์ พบว่า โรงเรียนยังขาดกระบวนการนิเทศที่เป็นรูปแบบชัดเจน ขาดความต่อเนื่อง และขาดหลักวิชาที่เป็นแก่นของการนิเทศภายใน ส่งผลให้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังไม่เกิดผลลัพธ์ที่แท้จริงต่อผู้เรียน นอกจากนี้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังส่งผลให้เกิด

การถดถอยทางการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านกระบวนการกลุ่มและมิติสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับครูผู้สอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

การนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวิเคราะห์ผู้รับการนิเทศรายบุคคล ซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มต้นก่อนการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้ครูผู้สอนมีความเข้าใจและเกิดความเหมาะสมในการนิเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของประวิต เอราวรรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564) ที่ว่า การค้นหาจุดเปลี่ยนที่จะปฏิรูปการศึกษาต้องเริ่มจากการเข้าไปสังเกตการสอนในชั้นเรียนแบบซ้ำ ๆ เพื่อสะท้อนผลและเสนอหลักฐานเชิงประจักษ์ให้ครูผู้สอนนำไปปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีสอน (สุธีระ ประเสริฐสรรพ, 2564)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมีระบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ คอยสนับสนุนและพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างนิเวศการเรียนรู้ และการประเมินผลตามสภาพจริง (ทศนา แคมมณี, 2565) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน สำหรับโรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ศึกษาผลการใช้รูปแบบ และประเมินรูปแบบการนิเทศภายในที่พัฒนาขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน
4. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ที่มุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมอย่างเป็นระบบ แบ่งการดำเนินการเป็น 4 ระยะหลัก โดยระยะที่ 1 เป็นการสำรวจข้อมูลพื้นฐานที่ใช้รูปแบบผลสานวิธีแบบสำรวจตามกาลเวลา (Sequential Exploratory Design) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการศึกษาวิธี

ปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จากโรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการนิเทศภายใน ระยะที่ 2 เป็นการสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยการยกร่างจากผลการศึกษาระยะที่ 1 มีการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการนิเทศและการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งนำไปทดลองใช้เบื้องต้นเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ระยะที่ 3 เป็นการนำไปใช้และตรวจสอบคุณภาพในสถานการณ์จริง ใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลองแบบอนุกรมเวลาสมมูล (Equivalent Time Series Design) ที่มีการวัดผล 4 ครั้งและทดลอง 3 วงรอบตามรูปแบบ ADORE Model เพื่อให้เห็นพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และระยะที่ 4 เป็นการประเมินรูปแบบอย่างรอบด้านทั้งในแง่การใช้งาน ความพึงพอใจ ผลกระทบ และการยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกและน่าเชื่อถือ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย-หนองบัวลำภู ซึ่งมีจำนวน 52 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก 3 โรง ขนาดกลาง 32 โรง ขนาดใหญ่ 12 โรง และขนาดใหญ่พิเศษ 5 โรง มีครูผู้สอนรวมทั้งสิ้น 1,900 คน

2.2 ระยะที่ 1 ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 320 คน สุ่มแบบหลายขั้นตอนโดยคำนึงถึงสัดส่วนตามขนาดโรงเรียน ระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 12 คน หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 12 คน หัวหน้ากลุ่มสาระฯ จำนวน 12 คน และกลุ่มทดลองนำร่อง จำนวน 63 คน ระยะที่ 3 ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 6 คน คัดเลือกแบบเจาะจงเป็นตัวแทนจากแต่ละระดับชั้นนักเรียนของครูผู้สอนดังกล่าว จำนวน 180 คน และระยะที่ 4 ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 6 คน ครูผู้สอน จำนวน 6 คน และนักเรียน จำนวน 180 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจากโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 40 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 4 คน ที่รับผิดชอบงานนิเทศของเขตพื้นที่ ระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ จำนวน 7 คน ที่เชี่ยวชาญด้านการนิเทศ การวิจัย และการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 3 ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 6 คน เนื่องจากได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 4 ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 4 คน ทำหน้าที่ประเมินรูปแบบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือเชิงปริมาณประกอบด้วยแบบสอบถามสภาพการนิเทศภายใน 4 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไป 2. แนวทางการนิเทศภายใน 40 ข้อ 3. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ 20 ข้อ และ 4. ข้อเสนอแนะ แบบประเมินสมรรถนะครูผู้สอน 3 ฉบับที่ใช้มุมมองที่หลากหลาย ได้แก่ การประเมินตนเอง 7 ข้อ การประเมินโดยเพื่อนครู 10 ข้อ และการประเมินโดยนักเรียน 10 ข้อ แบบประเมินสมรรถนะนักเรียน 3 ฉบับที่สะท้อนมุมมองต่าง ๆ ประกอบด้วยการ

ประเมินตนเอง 5 ข้อ การประเมินโดยครู 7 ข้อ และการประเมินโดยเพื่อน 7 ข้อ รวมถึงแบบประเมินความพึงพอใจสำหรับครูและนักเรียนฉบับละ 10 ข้อ

3.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่ครอบคลุม 4 ตอนสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ แนวทางการนิเทศภายใน สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะ แบบบันทึกการสังเกตชั้นเรียนที่มุ่งเน้นการบันทึกพฤติกรรม การสอน การใช้สื่อและเทคโนโลยี การวัดและประเมินผล และบรรยากาศชั้นเรียน แบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่เน้นประเด็นการจัดกิจกรรม การวัดประเมินผล และสภาพแวดล้อมและแบบเขียนสะท้อนคิดที่ให้ผู้เกี่ยวข้องสะท้อนผลการใช้รูปแบบ ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยทุกเครื่องมือผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและมีการหาค่าความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณมีการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมผ่านหลายช่องทางทั้งทางไปรษณีย์ แบบฟอร์มออนไลน์ และการติดตามเก็บด้วยตนเองเพื่อให้ได้อัตราการตอบกลับที่สูง ส่วนการวัดสมรรถนะครูและนักเรียนดำเนินการวัด 4 ครั้งตามแผนการทดลอง ได้แก่ การวัดก่อนการทดลอง การวัดระหว่างการทดลอง 2 ครั้งในช่วงกลางของแต่ละวงรอบ และการวัดหลังการทดลองเมื่อสิ้นสุดการใช้รูปแบบ

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวที่ใช้เวลา 30-45 นาทีต่อคน มีการขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญ การสังเกตชั้นเรียนใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมพร้อมบันทึกภาพและวิดีโอเพื่อเก็บรายละเอียดของพฤติกรรมการสอนและการเรียนรู้ และการจัดสนทนากลุ่มที่มีผู้เข้าร่วม 6-8 คนต่อกลุ่ม ใช้เวลา 60-90 นาที โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จดบันทึก และผู้อำนวยความสะดวก พร้อมทั้งมีการบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนของข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐานหลายตัว ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ในส่วนของสถิติที่ใช้ทดสอบคุณภาพเครื่องมือประกอบด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น สำหรับการวิเคราะห์สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากการวัดทั้ง 4 ครั้ง เพื่อติดตามพัฒนาการ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาที่เริ่มจากการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลและประเด็นต่าง ๆ และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยที่ได้จากการตีความข้อมูล มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์ด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าทั้งด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัยและด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล การยืนยันผลการวิเคราะห์โดยให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง และการตรวจสอบการ

ตีความโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ที่มีการยกตัวอย่างคำพูดประกอบ การใช้แผนภาพและตารางเพื่อสรุปประเด็นสำคัญ และการอ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนข้อค้นพบ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์แบบสามเส้าโดยนำผลการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพมาตรวจสอบยืนยัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีความน่าเชื่อถือสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

ผลการวิจัย

1. สสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 สภาพการนิเทศภายในของโรงเรียน

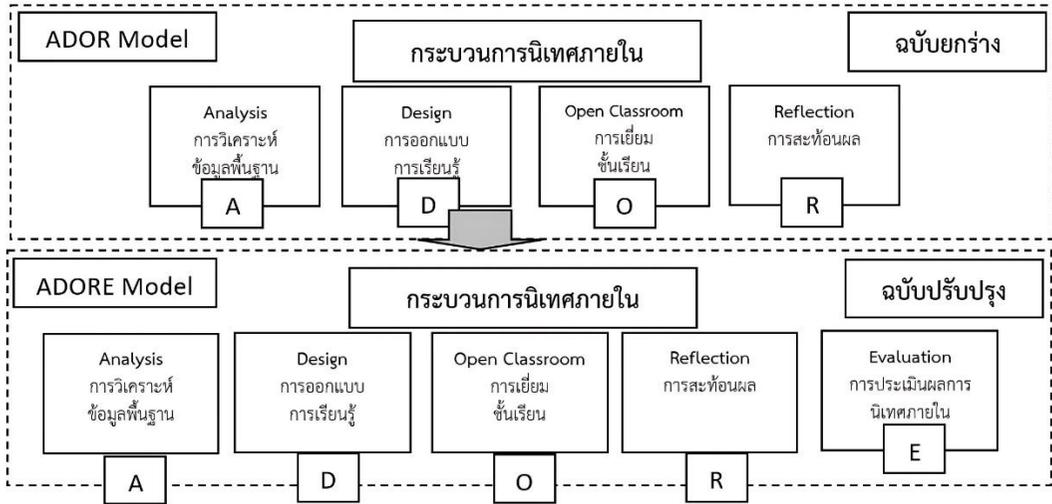
ด้าน	ระดับการปฏิบัติ	ปัญหาที่พบ
1. การวางแผน	ปานกลาง	ขาดการประชุมผู้เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการ
2. การสร้างความเข้าใจ	ปานกลาง	ไม่เห็นความสำคัญ/ขาดการแลกเปลี่ยนความรู้
3. การปฏิบัติการนิเทศ	ปานกลาง	ขาดการจัดเก็บเครื่องมืออย่างเป็นระบบ
4. การสร้างขวัญกำลังใจ	ปานกลาง	-
5. การประเมินผล	ปานกลาง	-

ตารางที่ 2 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ด้าน	ระดับสมรรถนะ
1. การออกแบบการเรียนรู้	ปานกลาง
2. การใช้สื่อวัตกรรมการเทคโนโลยี	ปานกลาง
3. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	มาก
4. การวัดประเมินผล	มาก

2. พัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ประกอบด้วย 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. กลไกการดำเนินการ 4. เนื้อหาการนิเทศ 5. กระบวนการนิเทศ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การออกแบบการเรียนรู้ การเยี่ยมชั้นเรียน การสะท้อนผล และการประเมินผลการนิเทศ 6. การประเมินรูปแบบ 7. เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

วิธีดำเนินการตามรูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนเปรียบเทียบกับระหว่างฉบับยกร่าง และฉบับปรับปรุงโดยคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ด้วยกระบวนการประชุมสนทนากลุ่มสามารถอธิบายได้ ดังแผนภาพ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการนิเทศภายในเปรียบเทียบระหว่างฉบับยกร่างกับฉบับปรับปรุง

3. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน พบว่า

3.1 ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าเฉลี่ยเพิ่มจาก 68.95 เป็น 81.61

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกครูผู้สอน ก่อน-หลังการใช้รูปแบบการนิเทศภายใน

ก่อนใช้รูปแบบ O ₁		หลังใช้รูปแบบ O ₄	
μ	σ	μ	σ
68.95 (เริ่มต้นฝึกหัด)	1.32	81.61 (ชำนาญการ)	1.97

3.2 ผู้เรียนมีสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าเฉลี่ยเพิ่มจาก 69.06 เป็น 84.45

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมของผู้เรียน ก่อน-หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

ก่อนใช้รูปแบบ O ₁		หลังใช้รูปแบบ O ₄	
μ	σ	μ	σ
69.06 (เริ่มต้น)	2.92	84.45 (บรรลุตามเป้าหมาย)	2.54

4. ประเมินรูปแบบการนิเทศภายใน ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบส่งผลกระทบต่อผู้บริหาร ครู และผู้เรียน และได้รับการยอมรับจากผู้บริหารและครูว่ามีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ขยายผลได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการณ์เทศภายในและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผลการวิจัยพบปัญหาสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การสร้างความเข้าใจ การปฏิบัติการณ์เทศ การสร้างขวัญกำลังใจ และการประเมินผล ในประเด็นของการขาดการมีส่วนร่วมและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจรัญ น่วมมะโน (2562) ในประเด็นที่พบว่าการณ์เทศภายในมักขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพราะผู้บริหารและครูยังไม่เห็นความสำคัญของการณ์เทศภายในอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของรัศมี ภูกันตาน (2562) ในประเด็นที่พบว่าการณ์เทศภายในขาดความต่อเนื่องและเป็นเพียงการดำเนินการตามนโยบาย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของอริศ ไชยศิริพันธ์ (2563) ได้โต้แย้งว่าปัญหาการณ์เทศภายในไม่ได้เกิดจากการขาดระบบหรือการมีส่วนร่วม แต่เกิดจากการขาดทักษะในการนิเทศของผู้นิเทศ และการไม่ได้นำผลการนิเทศไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

2. การสร้างรูปแบบการณ์เทศภายใน ในประเด็นของการพัฒนารูปแบบที่มีองค์ประกอบครบถ้วนและขั้นตอนชัดเจน สอดคล้องกับงานของ Burcu (2020) ในประเด็นที่เน้นความสำคัญของการวิเคราะห์บริบทและการสร้างความร่วมมือ เพราะการณ์เทศที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงบริบทและความต้องการของผู้รับการนิเทศ สอดคล้องกับงานของ Noor (2020) ในประเด็นที่ระบุว่าการณ์เทศต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน เพราะจะช่วยให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเข้าใจบทบาทและเป้าหมายร่วมกัน แต่งานวิจัยของ Krista (2023) ได้โต้แย้งว่าการกำหนดรูปแบบและขั้นตอนที่ตายตัวอาจทำให้การณ์เทศขาดความยืดหยุ่นและไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันทั่วถึง

3. ผลการใช้รูปแบบการณ์เทศภายใน ในประเด็นของการพัฒนาสมรรถนะครูและผู้เรียน สอดคล้องกับงานของ Lorensius, N. A. (2022) ในประเด็นที่พบว่าการณ์เทศที่เป็นระบบส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูอย่างมีนัยสำคัญ เพราะมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุธีระ ประเสริฐสรรพ (2564) ในประเด็นที่พบว่าการสะท้อนผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอช่วยให้ครูปรับปรุงการสอนได้ตรงจุด อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2566) ได้เสนอมุมมองที่แตกต่างว่า การพัฒนาสมรรถนะครูควรเน้นที่การสร้างความรู้ความตระหนักและแรงจูงใจภายในมากกว่าการใช้รูปแบบการณ์เทศที่เป็นทางการ

4. การประเมินรูปแบบการณ์เทศภายใน ในประเด็นของความพึงพอใจและการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของจรัญ น่วมมะโน (2562) ในประเด็นที่พบว่ารูปแบบการณ์เทศที่พัฒนาขึ้นได้รับการยอมรับจากผู้บริหารและครู เพราะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนา สอดคล้องกับงานของรัศมี ภูกันตาน (2562) ในประเด็นที่พบว่าการณ์เทศที่เน้นการมีส่วนร่วมส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ

ในขณะที่งานวิจัยของอริศ ไชยศิริพันธ์ (2563) ได้เสนอมุมมองที่แตกต่างว่า ความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศไม่ได้สะท้อนถึงประสิทธิภาพที่แท้จริง หากไม่มีการติดตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในระยะยาว

ทั้งนี้ความสำเร็จของรูปแบบอาจเนื่องมาจากการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เน้นการมีส่วนร่วมและการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการใช้กระบวนการ ADORE ที่เน้นการวิเคราะห์บริบท (Analysis) การออกแบบการเรียนรู้ (Design) การสังเกตการสอน (Open Classroom) การสะท้อนผล (Reflection) และการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยนี้ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านโมเดล "ADORE" ที่มีกระบวนการสำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis) การออกแบบการเรียนรู้ (Design) การเยี่ยมชั้นเรียน (Open Classroom) การสะท้อนผล (Reflection) และการประเมินผล (Evaluation) โดยมีองค์ประกอบสนับสนุน 7 ประการ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กลไก เนื้อหา กระบวนการ การประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ ผลจากการใช้โมเดลนี้ได้สะท้อนให้เห็นการพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญ 2 ด้าน ดังนี้

1. สมรรถนะครูผู้สอน พบการพัฒนาใน 4 มิติหลัก ได้แก่

1.1 ด้านความรู้ ครูมีความเข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างลึกซึ้ง สามารถออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 ด้านทักษะ ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์การทำงานร่วมกัน และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

1.3 ด้านบุคลิกภาพ ครูปรับบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและลงมือปฏิบัติ

1.4 ด้านเจตคติ ครูมีความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. สมรรถนะผู้เรียน โดยเฉพาะด้านการรวมพลังทำงานเป็นทีม แสดงให้เห็นพัฒนาการใน 3 ด้าน ได้แก่

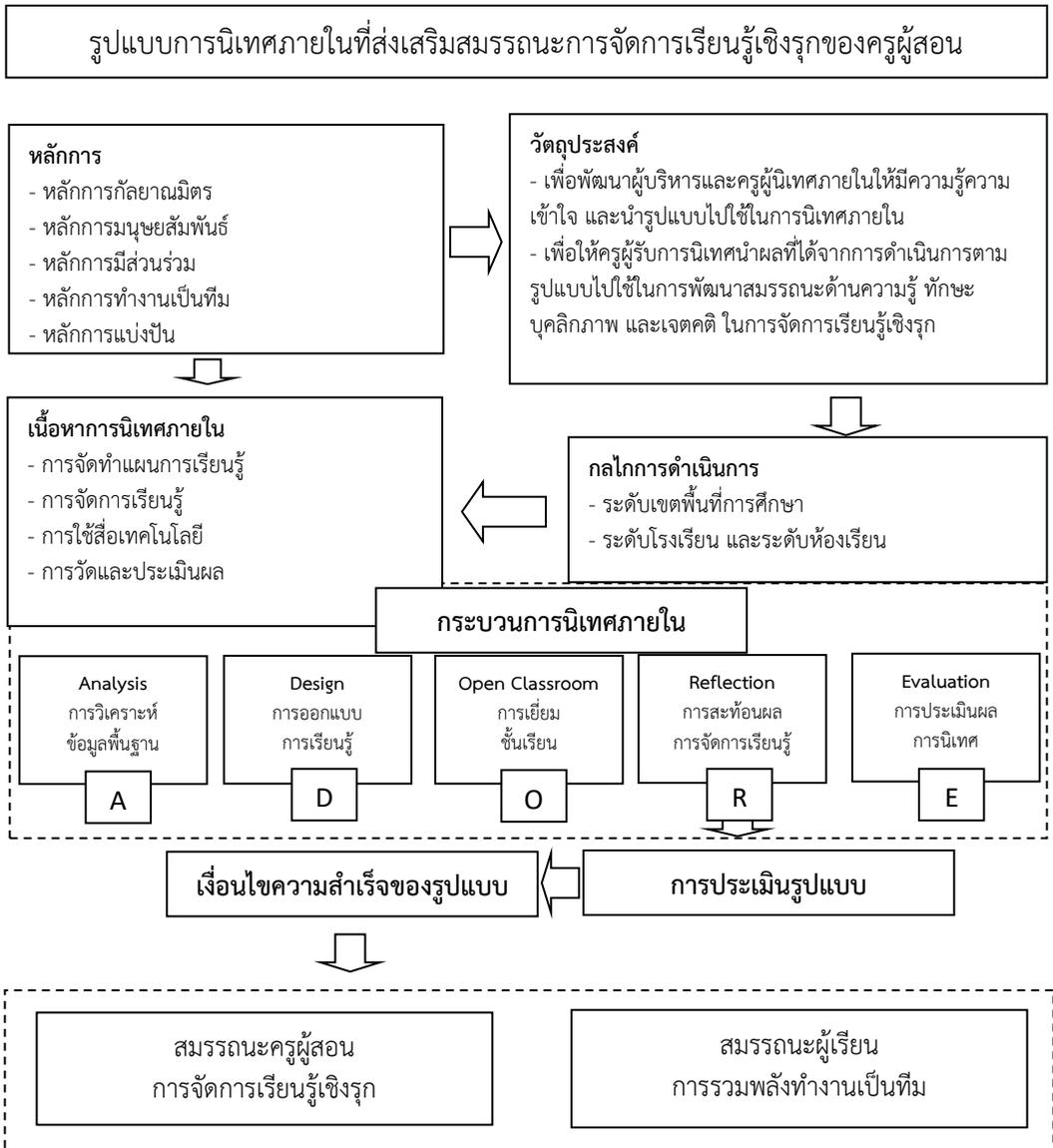
2.1. ด้านการมีส่วนร่วม ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม แสดงความคิดเห็น และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

2.2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น: ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีความแตกต่างหลากหลาย รับฟังความคิดเห็น และแก้ปัญหาาร่วมกัน

2.3 ด้านการสื่อสาร ผู้เรียนพัฒนาทักษะการสื่อสาร การนำเสนอความคิด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะครูและผู้เรียนต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยมีการนิเทศภายในเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง การใช้โมเดล ADORE ช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 รูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน สำหรับโรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สนับสนุนการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
2. จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนครูในการสร้างนวัตกรรมที่ส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนแทนที่จะเน้นเฉพาะการอบรมให้ความรู้
3. กำหนดให้การนิเทศภายในแบบ ADORE Model เป็นส่วนหนึ่งของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำหรับผู้บริหาร ดำเนินการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และสนับสนุนการประเมินผลตามสภาพจริง
2. สำหรับครู พัฒนาทักษะการสังเกตและประเมินสมรรถนะผู้เรียน ใช้ข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบการประเมิน และบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยวิธีการอื่น ๆ
2. วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการประเมินสมรรถนะผู้เรียน
3. ศึกษาการขยายผลรูปแบบ ADORE Model ในบริบทที่แตกต่างกัน
4. วิจัยผลกระทบระยะยาวของการใช้รูปแบบการนิเทศต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- จรรย์ น่วมมะโน. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ดุขุฎิณีพนธ์การศึกษาดุขุฎิบัณทิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษ). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิตนา แคมมณี. (2565). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์. (2566). การเรียนรู้เชิงรุกเสริมสร้างสมรรถนะ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2565). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- รัศมี ภูกันดาน. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้ทีมเป็นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา (ดุขุฎิณีพนธ์การศึกษาดุขุฎิบัณทิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษ). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วิจารณ์ พานิช. (2565). *การเรียนรู้เชิงรุกเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *การนิเทศภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). *หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก: ถอดบทเรียนจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี.
- สุธีระ ประเสริฐสรรพ. (2564). *คู่มือครูและแผนการสอนโครงการเพาะพันธุ์ปัญญา*. สงขลา: นำศิลป์โซเชียม.
- อติศ ไชยศิริรินทร์. (2563). *รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา (ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Burcu, A. (2020). The actors of teacher supervision. *International Journal of Human Sciences*, 17(1), 284-303.
- Krista, U. (2023). Observed teaching practices interpreted from the perspective of school-based teacher educators. *European Journal of Teacher Education*, 46(2), 203-221.
- Lorensius, N. A. (2022). Academic supervision in the improvement of teachers' professional competencies: Effective practices in emergence. *Journal of Education and Learning Innovation*, 2(2), 99-107.
- Noor, I. HM. (2020). The academic supervision of the school principal: A case in Indonesia. *Journal of Educational and Social Research*, 10(4), 81-93.

การวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา
ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน*

COMPONENTS ANALYSIS IN ORGANIZATIONAL HEALTH DEVELOPMENT
OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS ACCORDING TO THE PRINCIPLES
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

ราเชนทร์ ตีบแก้ว, ธิดาวลัย อุ๋นกอง, วิทยา จันทรศิลา, น้าฝน กันมา
Rachen Tibkaew, Thidawan Unkong, Vithaya Jansila, Namfon Gunma
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao
Corresponding Author E-mail: Tumcomsc74@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 2. ศึกษาองค์ประกอบ และสร้างแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการวิจัยผสมวิธี เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 400 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ กำหนดความเชื่อมั่น 95% โดยใช้สูตรของ Yamane และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความต้องการจำเป็น และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ การจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น (PNImodified) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสุขภาพองค์การ ด้านภาวะผู้นำ และการจัดการองค์การ มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาองค์การ และด้านการพัฒนาบุคลากรและความเป็นอยู่ที่ดี ตามลำดับ ส่วนความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงชุมชน มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความเสมอภาค ด้านการบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม ด้านการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และด้านการส่งเสริมสุขภาพองค์การรวม ตามลำดับ

*Received January 4, 2025; Revised February 1, 2025; Accepted February 2, 2025

2. องค์ประกอบการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ภาวะผู้นำและการจัดการองค์การ 2. ภาพแวดล้อมและบรรยากาศ 3. การพัฒนาบุคลากรและความเป็นอยู่ที่ดี 4. การบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาองค์การ และแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ 1. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพองค์กรรวม 3. ด้านการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงชุมชน 4. ด้านความเสมอภาค 5. ด้านการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน 6. ด้านการบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ; สุขภาพองค์การ; การพัฒนาที่ยั่งยืน; แนวทางการพัฒนา

Abstract

This research study aimed to investigate the essential needs for organizational health development in educational institutions based on the concept of sustainable development. Additionally, it sought to identify key components and develop a strategic approach for enhancing organizational health within educational settings, aligning with sustainable development principles. The study employed a mixed-methods research approach, utilizing both quantitative and qualitative data collection methods. The sample consisted of 400 school administrators and teachers, selected through stratified random sampling, with a 95% confidence level, calculated using Yamane's formula. Additionally, qualitative data were collected from five experts, selected through purposive sampling. The research instruments included a needs assessment questionnaire and interview guidelines. Data analysis was conducted using descriptive statistics, such as mean and percentage, along with priority needs index modification (PNImodified) and content analysis.

Research Findings The study revealed the following key findings 1. Essential Needs for Organizational Health Development The most critical aspect of organizational health development was leadership and organizational management, followed by organizational environment and atmosphere, resource management and organizational development, and personnel development and well-being, respectively. Regarding sustainable development, the highest priority was given to community engagement and connectivity, followed by equity, cultural diversity integration, sustainable management, environmental

sustainability, and holistic health promotion. 2. Components of Organizational Health Development in Educational Institutions The study identified four key components essential for developing organizational health in schools under the sustainable development framework: 1. Leadership and organizational management 2. Organizational environment and atmosphere 3. Personnel development and well-being 4. Resource management and organizational development 3. Guidelines for Enhancing Organizational Health in Educational Institutions Six key guidelines were proposed to strengthen organizational health within schools while adhering to sustainable development principles 1. Sustainable environmental management 2. Holistic health promotion 3. Community engagement and connectivity 4. Equity 5. Sustainable resource management 6. Cultural diversity integration.

Keywords: Component Analysis; Organizational Health; Sustainable Development; Development Approach

บทนำ

การพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาที่ตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 ว่าด้วยการให้การศึกษาที่มีคุณภาพทั่วถึงและเท่าเทียม (UNESCO, 2015) ซึ่งมีความสอดคล้องในระดับสูงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศไทย และสอดคล้องกับร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย 17 เป้าหมาย เน้นความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงพื้นที่ (SDG Localization) ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 4 ระบุถึงเรื่อง การศึกษาที่มีคุณภาพ สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ensure Inclusive and Equitable Quality Education and Promote Lifelong Learning Opportunities for All) ครอบคลุมการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กชายและเด็กหญิงในทุกระดับ ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการศึกษา และการเข้าถึงการศึกษาของผู้พิการ ชนพื้นเมือง และกลุ่มเปราะบาง ส่งเสริมให้เพิ่มจำนวนผู้ที่มีทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน และการเป็นผู้ประกอบการ เน้นให้ทุกคนได้รับความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Global Compact Network Thailand, 2022)

ปัจจุบันสถานศึกษาหลายแห่งประสบปัญหาสุขภาพองค์การไม่ดี ซึ่งมักจะขาดการสนับสนุนทรัพยากรที่เพียงพอ ทั้งในด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร ทำให้การดำเนินงานไม่สามารถเป็นไปตามเป้าหมายได้ (หยาดอัมรินทร์ ศิริจันทร์, 2562) นอกจากนี้ยัง

พบว่าปัญหาการบริหารจัดการที่ไม่เป็นธรรมซึ่งเกิดจากการที่ผู้บริหารไม่ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ การขาดการประเมินผลที่เป็นระบบและเป็นธรรม ทำให้ไม่สามารถปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุรศักดิ์ เจริญผล, 2558) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อสุขภาพองค์การในสถานศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคลากร การจัดการสิ่งแวดล้อม และความเท่าเทียมในโอกาสการพัฒนา อย่างไรก็ตามการวิจัยในบริบทของประเทศไทยยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความเข้าใจในองค์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษาในระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์องค์ประกอบดังกล่าวอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเชิงปฏิบัติการ (Thapa et al., 2013)

แนวคิดด้านการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา (Organizational Health) โดย Hoy & Feldman (1987) ได้นำเสนอกรอบทฤษฎีที่เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสมดุลของทรัพยากร การบริหารจัดการ และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากนี้ยังใช้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลในมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ (World Commission on Environment and Development (WCED), 1987) ทฤษฎีเหล่านี้ถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงโครงสร้างและกระบวนการที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสุขภาพองค์การการศึกษาของไทยเกิดภาพลักษณ์ของสุขภาพองค์การในทางลบ และบ่งบอกถึงการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน (Unsustainable Development) จึงควรหาแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ และสร้างแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 386,029 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 400 คน ได้มา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) กำหนดความเชื่อมั่น 95% โดยใช้สูตรของ Taro Yamane

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมิน แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็น ในการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งกำหนดค่าระดับคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 คะแนน หมายถึง สภาพจริงที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 คะแนน หมายถึง สภาพจริงที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 คะแนน หมายถึง สภาพจริงที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 คะแนน หมายถึง สภาพจริงที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 คะแนน หมายถึง สภาพจริงที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับการในการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Opened Questionnaire)

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการ ดังนี้

4.1.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยาในการ ทำหนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.2 ผู้วิจัยประสานงานเพื่อส่งแบบประเมินสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยได้แนบ QR Code ไปในแบบประเมิน เพื่ออำนวยความสะดวก ในการตอบแบบประเมินของผู้บริหารสถานศึกษาผ่านระบบออนไลน์

4.1.3 ผู้วิจัยตรวจสอบผลการตอบแบบประเมินผ่านระบบออนไลน์

4.2 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ในการทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอเข้าสัมภาษณ์

4.2.2 ผู้วิจัยประสานผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อบันทึกหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการ สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ หรือช่องทางออนไลน์อื่นที่มีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4.3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบ และสร้างแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Frequency) และร้อยละ (Percent)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากน้อยไปหามาก โดยวิธี Modified Priority Needs Index (PNImodified) ซึ่งเป็นดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ใช้หลักการประเมินความแตกต่าง (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ดังนี้

$$PNImodified = (I-D)/D$$

เมื่อ PNImodified หมายถึง ดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ (Importance)

D หมายถึง ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (Degree of Success)

ในการประเมินใช้ค่าดัชนี PNImodified ที่มีค่า 0.20 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ที่ถือว่าเป็นความต้องการจำเป็น ส่วนการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ใช้การเรียง

ดัชนีจากมากไปหาน้อย ดัชนีที่มีค่ามาก แปลว่า มีความต้องการจำเป็นสูง ที่ต้องได้รับการพัฒนา มากกว่าดัชนีที่มีค่าน้อย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปเป็นประเด็น และหาค่าความถี่ (Frequency)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาของค้ประกอบ และแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปเป็นประเด็น นำไปเป็นองค์ประกอบของร่างรูปแบบการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสุขภาพองค์การตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการประเมินความต้องการจำเป็น จากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 400 คน มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสุขภาพองค์การ ในภาพรวม

รายการ	I	D	PNImodified	ลำดับ
1. ด้านภาวะผู้นำและการจัดการองค์การ	4.093	2.765	0.480*	1
2. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	4.070	2.793	0.457*	2
3. ด้านการพัฒนาบุคลากรและความเป็นอยู่ที่ดี	4.039	2.841	0.422*	4
4. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาองค์การ	4.062	2.823	0.439*	3
ภาพรวม	4.066	2.806	0.449	

หมายเหตุ * หมายถึง ข้อรายการที่เป็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนา

จากตาราง พบว่า ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสุขภาพองค์การ ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุกรายการ ซึ่งมีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.449 รายการที่มีความสำคัญสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำและการจัดการองค์การ มีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.480 รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ มีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.457 ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาองค์การ มีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.439 และด้านการพัฒนาบุคลากรและความเป็นอยู่ที่ดี มีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.422 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในภาพรวม

รายการ	I	D	PNImodified	ลำดับ
1. ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	4.089	2.753	0.486*	5
2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพองค์การ	4.045	2.734	0.479*	6
3. ด้านการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงชุมชน	4.123	2.685	0.535*	1

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืนในภาพรวม (ต่อ)

รายการ	I	D	PNImodified	ลำดับ
4. ด้านความเสมอภาค	4.139	2.708	0.529*	2
5. ด้านการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน	4.100	2.755	0.488*	4
6. ด้านการบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม	4.153	2.772	0.498*	3
ภาพรวม	4.106	2.743	0.497	

จากตาราง พบว่า ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุกรายการ ซึ่งมีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.497 รายการที่มีความสำคัญสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงชุมชน ซึ่งมีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.535 รองลงมาคือ ด้านความเสมอภาค มีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.529 ด้านการบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.498 ด้านการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน มีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.488 ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.486 และด้านการส่งเสริมสุขภาพองค์กรรวม มีค่า PNImodified อยู่ที่ 0.479 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาองค์ประกอบ และสร้างแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์กรของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า องค์ประกอบการพัฒนาสุขภาพองค์กรของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านภาวะผู้นำและการจัดการองค์กร 2. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ 3. ด้านการพัฒนาบุคลากรและความเป็นอยู่ที่ดี 4. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาองค์กร และแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์กรของสถานศึกษาตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ 1. การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 2. การส่งเสริมสุขภาพองค์กรรวม 3. การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงชุมชน 4. ความเสมอภาค 5. การบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน 6. การบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสุขภาพองค์กร ในภาพรวม พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุกรายการ ซึ่งมีค่า PNImodified อยู่ระหว่าง 0.422 ถึง 0.480 รายการที่มีความสำคัญสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำและการจัดการองค์กร รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาองค์กร และด้านการพัฒนาบุคลากรและความเป็นอยู่ที่ดี ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาองค์กรและการบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างแรงจูงใจและสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งการบริหารที่มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และมีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างความ

มันคงให้แก่สถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิวัฒน์ เจริญศิริ และจตุพล ยงศร (2564) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาองค์กรและการบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ ศรีสว่าง (2561) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร และการบริหารจัดการ การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Smith & Davis (2017) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบแปรสภาพและสุขภาพองค์กรในองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบแปรสภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสุขภาพองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Johnson & Lee (2018) ได้ศึกษาผลกระทบของรูปแบบภาวะผู้นำที่แตกต่างกันต่อสุขภาพองค์กรในภาคการผลิต ผลการวิจัยระบุว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมมีผลเชิงบวกต่อสุขภาพองค์กร

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในภาพรวมพบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุกรายการ ซึ่งมีค่า PNI modified อยู่ระหว่าง 0.535 ถึง 0.479 รายการที่มีความสำคัญสูงสุด คือ ความเสมอภาค รองลงมาคือ การบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม การบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงชุมชน และการส่งเสริมสุขภาพองค์กรตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความเสมอภาคเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะช่วยสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม ส่งเสริมความเป็นธรรมด้านการศึกษา และการเข้าถึงทรัพยากรและการสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนหรือบุคลากรที่มาจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มชาติพันธุ์ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรศักดิ์ วัฒนจันทร์ (2564) พบว่า มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างเด็กในพื้นที่ชนบทและเมืองอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ และเสนอให้พัฒนานโยบายสนับสนุนการศึกษาที่เท่าเทียมกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของอุทุมพร ศรีประเสริฐ (2563) พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางสังคมยังคงเป็นปัญหาในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านรายได้และการเข้าถึงบริการสาธารณะ พร้อมเสนอให้ปรับปรุงนโยบายที่มุ่งเน้นการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาวดี เชี่ยวชาญ (2565) พบว่า มีความก้าวหน้าด้านความเสมอภาคทางเพศในระบบการศึกษาไทย แต่ยังมีอุปสรรคในบางด้าน เช่น ทัศนคติทางสังคม และการเลือกปฏิบัติทางเพศในบางพื้นที่ ซึ่งต้องการการแก้ไขเชิงโครงสร้าง รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Smith (2020) ที่ศึกษาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาในประเทศกำลังพัฒนาและเสนอแนวทางลดความเหลื่อมล้ำ พบว่า ความไม่เสมอภาคทางการศึกษาในประเทศกำลังพัฒนาเกิดจากการกระจุกตัวของทรัพยากรในเขตเมือง และเสนอให้มี

การกระจายทรัพยากรเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในชนบท สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lee & Johnson (2018) พบว่า ความเสมอภาคเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยช่วยลดความขัดแย้งในสังคมและเพิ่มโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Brown (2019) พบว่า นโยบายที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำ เช่น การกระจายรายได้และการส่งเสริมการเข้าถึงบริการพื้นฐาน มีบทบาทสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในประเทศพัฒนาแล้ว

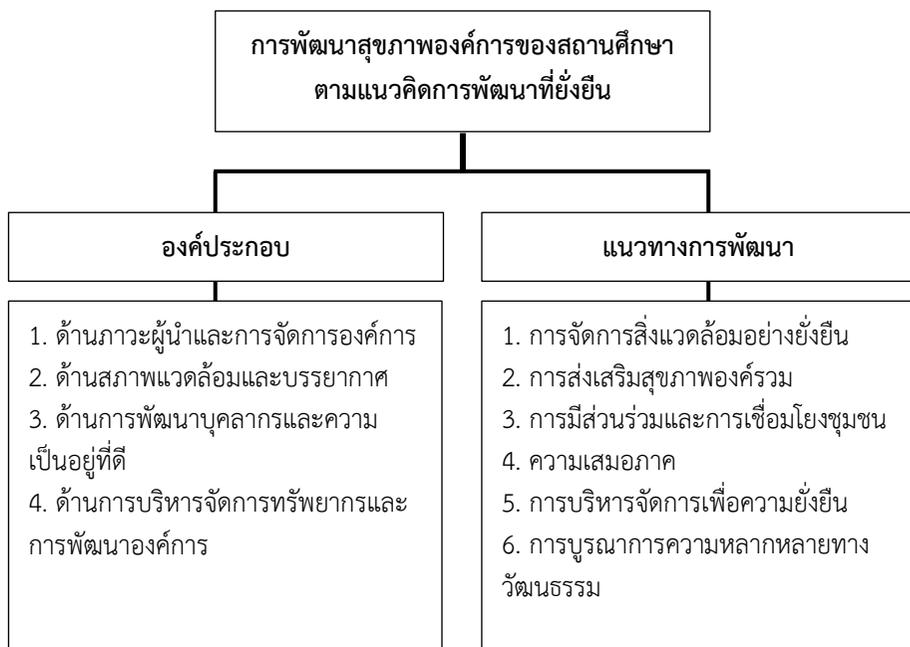
2. ผลการศึกษาองค์ประกอบ และสร้างแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า องค์ประกอบการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านภาวะผู้นำและการจัดการองค์การ 2. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ 3. ด้านการพัฒนาบุคลากรและความเป็นอยู่ที่ดี 4. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาองค์การ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำและการจัดการองค์การเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางและสร้างความไว้วางใจในสถานศึกษา และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในสถานศึกษาจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เสริมสร้างความสุขของบุคลากรรวมถึงการพัฒนาบุคลากรและความเป็นอยู่ที่ดีจะส่งผลให้เกิดความผูกพัน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนช่วยสร้างความมั่นคงและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง โดยมีแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ 1. การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 2. การส่งเสริมสุขภาพองค์รวม 3. การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงชุมชน 4. ความเสมอภาค 5. การบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน 6. การบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แนวทางการพัฒนาในการจัดการสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมสุขภาพองค์รวมจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ในระยะยาว ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชน ความเสมอภาค การบูรณาการวัฒนธรรม การสร้างความร่วมมือและลดความเหลื่อมล้ำ จะสามารถสนับสนุนการพัฒนาองค์การที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาวได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนัตติยา จาตุรนต์ (2558) พบว่า องค์ประกอบของตัวบ่งชี้สุขภาพองค์การ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 55 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการให้ความสำคัญต่อการเป็นวิชาการ 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านการเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงาน 10 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการเคารพต่อกฎระเบียบภายในองค์กร 8 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการใส่ใจต่อผู้ร่วมงาน 7 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีวัสดุอุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 6 ด้านภาวะผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 7 ด้านการปรับตัวตามความคาดหวังของชุมชน 5 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 8 ด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน 3 ตัวบ่งชี้ และสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Sørensen & Trezona (2022) ซึ่งงานวิจัยนี้พัฒนามาตรฐานสำหรับโรงเรียนที่มีความรู้ด้านสุขภาพ เช่น การให้ข้อมูลที่เข้าใจง่าย การสนับสนุนความรู้ด้านสุขภาพ และการพัฒนานโยบายสุขภาพที่

เหมาะสม ซึ่งพบว่า โรงเรียนที่มีความรู้ด้านสุขภาพสามารถส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและบุคลากรได้ดีขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Albassami & Shukla (2019) ได้วิจัยและนำเสนอโมเดลสำหรับประเมินประสิทธิผลขององค์การในมหาวิทยาลัย โดยพิจารณาทั้งด้านทรัพยากรบุคคล โครงสร้างองค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ พบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถวางกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและสุขภาพขององค์การได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ และแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบ และแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ องค์ประกอบการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านภาวะผู้นำและการจัดการองค์การ 2. ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ 3. ด้านการพัฒนาบุคลากรและความเป็นอยู่ที่ดี และ 4. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาองค์การ

และมีแนวทางการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา ตามแนวคิดการพัฒนายั่งยืน ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ 1. การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 2. การส่งเสริมสุขภาพองค์กรรวม 3. การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงชุมชน 4. ความเสมอภาค 5. การบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืน และ 6. การบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในสถานศึกษาได้ ในการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสุขภาพองค์การ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษา การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน การประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการสร้างความเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งการนำองค์ความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้ จะสามารถช่วยยกระดับสุขภาพองค์การของสถานศึกษา และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนและสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดการพัฒนายั่งยืนในทุกมิติของการจัดการศึกษา
2. ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เน้นการสนับสนุนทรัพยากรและการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs ในสถานศึกษา
3. ควรสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถานศึกษาควรดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร และนักเรียนในการพัฒนาสุขภาพองค์การ
2. ควรส่งเสริมการใช้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในสถานศึกษา เช่น การลดขยะ การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในแนวคิดสุขภาพองค์การและการพัฒนายั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบสุขภาพองค์การของสถานศึกษาในเขตพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อค้นหาความแตกต่างและปัจจัยที่มีอิทธิพลในแต่ละบริบท
2. ควรพัฒนารอบแนวทางการประเมินผลลัพธ์สุขภาพองค์การที่สามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรศึกษาแนวทางการบูรณาการวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการทรัพยากรในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนความยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ธนัตติยา จาตุรนต์ (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้สุขภาพองค์การของสถานศึกษา. *วารสารวิจัยการบริหารการศึกษา*, 18(3), 67-82.
- นิวัฒน์ เจริญศิริ และจตุพล ยงศร. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารเศรษฐศาสตร์*, 17(1), 39-55.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พรศักดิ์ วัฒนจันทร์. (2564). การศึกษาความเท่าเทียมทางการศึกษาของเด็กในพื้นที่ชนบทและเมือง. *วารสารการศึกษาเพื่อการพัฒนา*, 13(2), 1-20.
- สุภาวดี เชี่ยวชาญ. (2565). ความเสมอภาคทางเพศในระบบการศึกษาไทย: ความก้าวหน้าและความท้าทาย. *วารสารวิจัยสังคม*, 15(3), 75-90.
- สุรศักดิ์ เจริญผล. (2558). *สุขภาพองค์การของโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ มหามงคล*. สืบค้น 20 กันยายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/hC1JB>
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หยาดอัมรินทร์ ศิริจันทร์. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพองค์การของสถานศึกษากับความทุ่มเทในการปฏิบัติงานของครู*. สืบค้น 20 กันยายน 2567, จาก http://grad.vru.ac.th/VRU_Thesis/thesis/file_pdf/full_58 B54650 110.pdf
- อภิชาติ ศรีสว่าง. (2561). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นวัตกรรมองค์กร และการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศไทย. *วารสารการบริหารและการจัดการ*, 4(2), 1-15.
- อุทุมพร ศรีประเสริฐ. (2563). การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในประเทศไทย: การศึกษานโยบายและผลกระทบ. *วารสารนโยบายสาธารณะ*, 12(1), 45-60.
- Albassami, A. M. & Shukla, A. (2019). Models of Organizational Effectiveness for Higher Educational Institutions. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 9(3), 102-120.
- Brown, K. L. (2019). Reducing Inequalities Through Policy Interventions. *International Journal of Policy Studies*, 14(1), 45-60.
- Global Compact Network Thailand. (2022). *Investment map towards the Sustainable Development Goals of Thailand in 2022*. Retrieved September 2, 2024, from <https://www.globalcompact-th.com/Thailand-SDG-Investor-Map>
- Hoy, W. K. & Feldman, J. A. (1987). Organizational health: The concept and its measure. *Educational and Psychological Research*, 9(3), 225-245.

- Johnson, R. B. & Lee, M. S. (2018). The Impact of Leadership Styles on Organizational Health: A Study in the Manufacturing Sector. *International Journal of Business Management*, 13(4), 102-115.
- Lee, M. S. & Johnson, R. B. (2018). The Role of Equality in Sustainable Development. *Global Development Review*, 35(2), 102-118.
- Smith, J. A. & Davis, K. L. (2017). Transformational Leadership and Organizational Health: A Study in Non-Profit Organizations. *Journal of Leadership Studies*, 11(2), 45-60.
- Smith, J. A. (2020). Equality in Education: Bridging the Urban-Rural Divide. *Journal of Educational Policy Studies*, 27(3), 215-230.
- Sørensen, K. & Trezona, A. (2022). Organizational Health Literacy in Schools: Concept Development for Health-Literate Schools. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14), 1-12.
- Thapa, A. et al. (2013). A review of school climate research. *Review of Educational Research*, 83(3), 357-395.
- UNESCO. (2015). *Education 2030: Incheon declaration and framework for action*. Paris, France: UNESCO Publishing.
- World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Our common future*. UK: Oxford University Press.

การพัฒนาความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การสอนด้วยวิธีการประเมินโดยเพื่อน*

THE DEVELOPMENT OF FEEDBACK LITERACY IN MATHAYOM 1 STUDENTS THROUGH PEER ASSESSMENT TEACHING

อานนท์ ปล้ำกระโทก, สุริชา สุานวิสัย

Arnon Plamkrathok, Suricha Thanwisai

โรงเรียนสุรวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

Surawiwat School Suranaree University of Technology

Corresponding Author E-mail: t.suricha@g.sut.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียน และ 2. เปรียบเทียบความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับระหว่างนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อนและการเรียนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จำนวน 114 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการสอนที่ใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อน และแบบวัดความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีของตัวอย่างสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน และการทดสอบทีของตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อนมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับที่สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน โดยด้านการประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลป้อนกลับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการนำข้อมูลป้อนกลับไปปฏิบัติ ขณะที่นักเรียนที่เรียนโดยวิธีปกติมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับด้านการนำข้อมูลป้อนกลับไปปฏิบัติสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลป้อนกลับ ทั้งนี้ นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับด้านการจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลป้อนกลับต่ำที่สุด และ 2. นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบวิธีการประเมินโดยเพื่อนมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(112)=2.900$, $p=.004$) การศึกษานี้บ่งชี้ให้เห็นว่า การประเมินโดยเพื่อนเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์สำหรับ

ครูผู้สอนและช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับสำหรับพัฒนากลยุทธ์การเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้

คำสำคัญ: ความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับ; ข้อมูลป้อนกลับ; การประเมินโดยเพื่อน

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of feedback literacy among students and 2. compare the feedback literacy between students who learn through peer assessment and those who learn through conventional methods. The research sample consisted of 114 Grade 7 students from Surawiwat School, Suranaree University of Technology. Research instruments included lesson plans incorporating peer assessment and a feedback literacy assessment tool. Data were analyzed using mean, standard deviation, paired sample t-test, and independent sample t-test.

The research findings revealed that: 1. students who were taught using peer assessment exhibited a higher level of feedback literacy than before learning. Among them, the highest mean score was found in the ability to evaluate work quality based on feedback, followed by the ability to implement feedback. In contrast, students who learned through conventional methods had the highest mean score in implementing feedback, followed by evaluating work quality based on feedback. However, both groups demonstrated the lowest mean score in managing emotional responses to feedback; and 2. students taught through peer assessment had significantly higher feedback literacy than those taught through conventional methods at the .05 level of significance ($t(112) = 2.900, p = .004$). This study indicates that peer assessment is a beneficial tool for teachers and contributes to developing students' feedback literacy, which is essential for refining their learning strategies and achieving academic goals.

Keywords: Feedback Literacy; Feedback; Peer Assessment

บทนำ

ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เป็นสารสนเทศที่สำคัญและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้และความสำเร็จ ข้อมูลป้อนกลับที่มีประสิทธิผลควรชัดเจน เจาะจง และเกิดขึ้นในเวลาที่เหมาะสม (Hattie & Timperley, 2007) โดยทั่วไปข้อมูลป้อนกลับถูกมองว่าเป็นการสื่อสารจากครูไปยังนักเรียนในทิศทางเดียวเกี่ยวกับผลการปฏิบัติจริงที่สังเกตได้กับมาตรฐาน (Sadler, 1989; Poulos & Mahony, 2008) แต่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาคำจำกัดความของข้อมูลป้อนกลับเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ว่าเป็นเรื่องของการที่ครูแจ้งให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน และวิธีปรับปรุง แต่เป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของบทบาทของนักเรียนในการสร้างความหมายและการใช้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงงาน โดยแนวคิดนี้มองว่านักเรียนมีบทบาทสำคัญควบคู่ไปกับครู รวมถึงเป็นกระบวนการที่เกิดแบบต่อเนื่องที่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักเรียนและครู (Nicol & Macfarlane-Dick, 2006; Price et al., 2011; Boud & Molloy, 2013) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผลกระทบของข้อมูลป้อนกลับไม่ได้ถูกกำหนดเฉพาะคุณภาพของข้อมูลป้อนกลับเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงความสามารถของนักเรียนในการตีความและนำไปใช้ ซึ่งเรียกว่าความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับ (Feedback Literacy) หมายถึงความสามารถของนักเรียนในการทำความเข้าใจจุดประสงค์ของข้อมูลป้อนกลับ ประเมินเนื้อหาอย่างมีวิจารณญาณ และใช้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ (Sutton, 2012; Carless & Boud, 2018) นักเรียนที่มีความรู้ด้านข้อมูลป้อนกลับที่ดีจะพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ควบคุมตนเองในการเรียนรู้ และมีพฤติกรรมเชิงรุกที่ตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของตน (Winstone et al., 2017) ดังนั้น การส่งเสริมความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับในบริบทการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลป้อนกลับและส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นอิสระในการเรียนรู้

การพัฒนาความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียนถือเป็นความท้าทายในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล ปัญหาหลักประการหนึ่งคือ นักเรียนมักมีปัญหาในการทำความเข้าใจและตีความข้อมูลป้อนกลับ โดยนักเรียนพบว่าข้อมูลป้อนกลับนั้นคลุมเครือและไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Evans, 2013) นักเรียนบางส่วนอาจขาดทักษะในการตีความข้อมูลป้อนกลับ ประกอบกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการไตร่ตรอง และประมวลผลข้อมูลป้อนกลับที่ได้รับ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการใช้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์การเรียนรู้หรือผลงานของตนเอง (Winstone et al., 2017) นอกจากนี้ นักเรียนมักมองว่าข้อมูลป้อนกลับเป็นกระบวนการสื่อสารทางเดียวทำให้เพิกเฉยต่อข้อมูลป้อนกลับ โดยไม่ได้แสวงหาคำชี้แจงหรือบูรณาการข้อมูลป้อนกลับเข้ากับแนวทางการเรียนรู้ของตนเองอย่างจริงจัง (Carless & Boud, 2018) ทำให้เกิดช่องว่างที่สำคัญในการศึกษาตัวแทรกแซง (intervention) ที่จะช่วยแก้ไขปัญหเหล่านี้ และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่ากิจกรรมการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) เป็นตัวแทรกแซงที่มีประสิทธิภาพช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมใน

กระบวนการข้อมูลป้อนกลับ (Price et al., 2011; พินดา วราสุนันท์, 2558) จากงานวิจัยของ Ketonen et al. (2020) อธิบายว่าให้เห็่นว่านักเรียนที่ได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการประเมินโดยเพื่อนได้รับโอกาสเพิ่มเติมในการพัฒนาความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nicol et al. (2014) ซึ่งให้เห็่นว่าการให้ข้อมูลป้อนกลับนั้นต้องใ้การประมวลผลทางปัญญา มากกว่าการรับข้อมูลป้อนกลับ และงานวิจัยของสุวิพิชญ์ เกษมสุข และกมลวรรณ ตั้งชนกานนท์ (2561) พบว่า นักเรียนที่ได้รับข้อมูลป้อนกลับจากเพื่อนสมาชิกกลุ่มและครุมีพัฒนาการทักษะการทำงานกลุ่มสูงที่สุดและมากกว่านักเรียนที่ได้รับข้อมูลป้อนกลับจากตนเองและครุ ดังนั้น การให้ข้อมูลป้อนกลับจึงมีแนวโน้มที่จะเพิ่มระดับความมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ และการสะท้อนคิดของนักเรียนต่อกระบวนการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างมีนัยสำคัญ

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยนี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองเชิงสังคม (Social Constructivist Learning Theory) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยอาศัยการสร้างความรู้ร่วมกันผ่านการอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานร่วมกันของนักเรียนกับผู้อื่น การที่นักเรียนให้และรับข้อมูลป้อนกลับได้นั้นถูกกำหนดโดยประสบการณ์ กลยุทธ์ในการเรียนรู้ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ มุมมองจากทฤษฎีนี้จึงเชื่อมโยงกับการประเมินโดยเพื่อนเนื่องจากสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการให้และรับข้อมูลป้อนกลับโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้

ทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินปรับปรุงการทำงานหรือกลยุทธ์การเรียนรู้ของตนเองผ่านกระบวนการนี้เนื่องจากทั้งการประเมินและการถูกประเมินเป็นการเพิ่มโอกาสในการรับข้อมูลป้อนกลับ (Han & Xu, 2020) ซึ่งการประเมินโดยเพื่อนอาจมาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รวมถึงเกณฑ์การประเมิน งานที่ต้องประเมิน ข้อเสนอแนะที่ได้รับ การโต้ตอบกับเพื่อนร่วมชั้น และการฝึกฝนจากครุเพื่อลดอุปสรรคที่อาจเกิดจากการรอคอยข้อมูลป้อนกลับจากครุมากเกินไป เนื่องจากนักเรียนมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในความเชี่ยวชาญและสถานะอำนาจในชั้นเรียนของครุ (Hu & Lam, 2010) ผลที่ตามมาของความเชื่อนี้คือความสงสัยของนักเรียนเกี่ยวกับคุณภาพของข้อมูลป้อนกลับจากเพื่อนที่มีสถานะเทียบเท่ากับตนเอง (Zhu & Carless, 2018; พินดา วราสุนันท์, 2558)

ดังนั้น ความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับเป็นความสามารถที่ส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักเรียน เนื่องจากความสามารถดังกล่าวช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับข้อมูลป้อนกลับได้อย่างมีความหมาย ติความข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ และนำไปใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง หากขาดความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับนักเรียนอาจประสบปัญหาในการเข้าใจคุณค่าของข้อมูลป้อนกลับซึ่งส่งผลให้ข้อมูลป้อนกลับนั้นไม่ถูกนำไปพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้และการทำงานของตนเองได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของกิจกรรมการประเมินโดยเพื่อนที่ช่วยพัฒนาความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียน โดยองค์ความรู้ที่ได้

จะช่วยให้นักเรียนตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของการนำข้อมูลป้อนกลับไปใช้ในการเรียน และช่วยให้ครูนำแนวทางการประเมินผลโดยเพื่อนไปประยุกต์ใช้พัฒนาการเรียนการสอน อันจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับระหว่างนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อนและการเรียนแบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง (experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง (the pretest-posttest design with nonequivalent groups) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมในการตรวจสอบผลของการทดลองหรือการแทรกแซงได้ชัดเจน วิธีดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จำนวน 114 คน จากนักเรียนทั้งสิ้น 4 ห้องเรียน ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) หน่วยการสุ่มคือ ห้องเรียน กลุ่มทดลองคือนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อน จำนวน 2 ห้องเรียน รวมนักเรียน จำนวน 55 คน และนักเรียน จำนวน 2 ห้องเรียนที่เหลือจะได้รับการสอนโดยวิธีปกติ รวมนักเรียน จำนวน 59 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในทดลอง ได้แก่ แผนการสอนวิชา ส 21104 ศาสนา 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 8 คาบเรียน ที่ใช้แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การประเมินโดยเพื่อน

3.2 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ได้แก่ แบบวัดความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียน ลักษณะการตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยพัฒนาข้อคำถามจากแนวคิดของ Carless & Boud (2018) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลป้อนกลับ (Appreciating Feedback) การประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลป้อนกลับ (Making Judgments) การจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลป้อนกลับ (Managing Affect) และการนำข้อมูลป้อนกลับไปปฏิบัติ (Taking Action)

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้านความเที่ยงโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่าค่าความเที่ยงมีค่าเท่ากับ .825 ซึ่งแสดงถึงระดับความสัมพันธ์ภายในของชุดคำถามที่มีความสอดคล้องกันในระดับสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1 เตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมเครื่องมือวิจัย ได้แก่ การตรวจสอบความเที่ยงของแบบวัด การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อน

4.2 ช่วงระยะเวลา 1 สัปดาห์ก่อนเริ่มการจัดการเรียนการสอนวิชา ส 21104 ศาสนา 1 ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับ

4.3 เมื่อถึงสัปดาห์ของการเรียนในหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด นักเรียนกลุ่มทดลองจะได้ทำกิจกรรมการประเมินโดยเพื่อน ซึ่งเป็นระยะเวลา 8 คาบ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมจะได้เรียนในรูปแบบปกติโดยไม่ได้มีกิจกรรมที่ใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อน

4.4 เมื่อจบการเรียนในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับของนักเรียน ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบทีของตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (t-tests for dependent samples)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับระหว่างนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อนและการเรียนแบบปกติ ใช้การทดสอบทีของตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (t-tests for independent samples)

ผลการวิจัย

1. ระดับความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับของนักเรียน ผลการศึกษาความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับของนักเรียนทั้ง 4 องค์กรประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลย้อนกลับ การประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลย้อนกลับ การจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลย้อนกลับ และการนำข้อมูลย้อนกลับไปปฏิบัติของนักเรียนก่อนและหลังการใช้วิธีการสอนด้วยการประเมินโดยเพื่อน โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลเป็นดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

องค์ประกอบ	ก่อนเรียน				หลังเรียน			
	ทดลอง		ควบคุม		ทดลอง		ควบคุม	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
1. การตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลย้อนกลับ	3.79	0.55	3.73	0.54	3.88	0.57	3.62	0.59
2. การประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลย้อนกลับ	3.93	0.77	3.90	0.72	4.14	0.81	3.64	0.77
3. การจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลย้อนกลับ	3.16	0.81	3.07	0.80	3.15	0.89	3.06	0.78
4. การนำข้อมูลย้อนกลับไปปฏิบัติ	3.93	0.66	3.93	0.78	3.99	0.89	3.72	0.82
ความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับ	3.73	0.47	3.68	0.52	3.82	0.54	3.53	0.52

หมายเหตุ: กลุ่มทดลอง (n=55) กลุ่มควบคุม (n=59)

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาก่อนการสอนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อน พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับเท่ากับ 3.73 (SD=0.47) โดยองค์ประกอบด้านการนำข้อมูลย้อนกลับไปปฏิบัติ และด้านการประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลย้อนกลับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านการตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลย้อนกลับ และการจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลย้อนกลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ขณะที่นักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับเท่ากับ 3.68 (SD=0.52) โดยองค์ประกอบด้านการนำข้อมูลย้อนกลับไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านการประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลย้อนกลับ ด้านการตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลย้อนกลับ และการจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลย้อนกลับ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาหลังการสอนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อน พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับที่เปลี่ยนแปลงไปเป็น 3.82 (SD = 0.52) และองค์ประกอบด้านการประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลย้อนกลับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านการนำข้อมูลย้อนกลับไปปฏิบัติ ด้านการตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลย้อนกลับ และการจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลย้อนกลับ ตามลำดับ ขณะที่นักเรียนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยความรอบรู้ในข้อมูลย้อนกลับลดลงเป็น 3.53 (SD = 0.52)

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อน

องค์ประกอบ	การทดลอง	M	SD	t	df	p-value
1. การตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลป้อนกลับ	ก่อนเรียน	3.88	0.57	1.175	54	.123
	หลังเรียน	3.79	0.55			
2. การประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลป้อนกลับ	ก่อนเรียน	4.14	0.81	2.584*	54	.006
	หลังเรียน	3.93	0.77			
3. การจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลป้อนกลับ	ก่อนเรียน	3.15	0.89	-0.088	54	.465
	หลังเรียน	3.16	0.81			
4. การนำข้อมูลป้อนกลับไปปฏิบัติ	ก่อนเรียน	3.99	0.89	0.545	54	.294
	หลังเรียน	3.93	0.66			
ความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับ	ก่อนเรียน	3.82	0.54	1.683*	54	.049
	หลังเรียน	3.73	0.47			

หมายเหตุ: กลุ่มทดลอง (n=55) * $\alpha < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่าหลังจากนักเรียนได้เรียนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อนมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(54)=1.683, p=.049$) หมายความว่าวิธีการสอนโดยให้นักเรียนได้ประเมินและให้ข้อเสนอแนะกับเพื่อช่วยให้นักเรียนพัฒนาความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของตนเอง เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบ พบว่านักเรียนมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับด้านการประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลป้อนกลับหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(54)=2.584, p=.006$) แสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนได้ฝึกฝนการให้และรับข้อมูลป้อนกลับจากเพื่อนทำให้สามารถตัดสินใจในการประเมินผลงานของตนเองได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบด้านอื่น ได้แก่ การตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลป้อนกลับ การจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลป้อนกลับ การนำข้อมูลป้อนกลับไปปฏิบัติ หลังเรียนไม่แตกต่างจากก่อนเรียน ณ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับระหว่างนักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อนและการเรียนแบบปกติ

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับจากการใช้วิธีการประเมินผลแบบเพื่อนโดยใช้การทดสอบที (independent sample t-test) ผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเรียนโดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อน

องค์ประกอบ	กลุ่ม	M	SD	t	df	p-value
1. การตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลป้อนกลับ	ทดลอง	3.88	0.57	2.365*	112	.020
	ควบคุม	3.62	0.59			
2. การประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลป้อนกลับ	ทดลอง	4.14	0.81	3.387*	112	.001
	ควบคุม	3.64	0.77			

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเรียนรู้โดยใช้วิธีการประเมินโดยเพื่อน (ต่อ)

องค์ประกอบ	กลุ่ม	M	SD	t	df	p-value
3. การจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลป้อนกลับ	ทดลอง	3.15	0.89	0.579	112	.564
	ควบคุม	3.06	0.78			
4. การนำข้อมูลป้อนกลับไปปฏิบัติ	ทดลอง	3.99	0.89	1.695	112	.093
	ควบคุม	3.72	0.82			
ความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับ	ทดลอง	3.82	0.54	2.900*	112	.004
	ควบคุม	3.53	0.52			

หมายเหตุ: กลุ่มทดลอง (n=55) , กลุ่มควบคุม (n=59), * $\alpha < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบวิธีการประเมินโดยเพื่อนมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(112)=2.900, p=.004$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบวิธีการประเมินโดยมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับด้านการตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลป้อนกลับ และด้านการประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลป้อนกลับสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(112)=2.365, p=.020$ และ $t(112)=3.387, p=.001$ ตามลำดับ) อย่างไรก็ตามนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับในองค์ประกอบด้านการจัดการกับความรู้สึกต่อข้อมูลป้อนกลับ และด้านการนำข้อมูลป้อนกลับไปปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ณ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) มีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน คือ ด้านการประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลป้อนกลับ อาจเนื่องมาจากวิธีการประเมินโดยเพื่อนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินคุณภาพงานผ่านมุมมองและข้อเสนอแนะของเพื่อน ซึ่งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Topping (1998) ที่อธิบายว่าการให้และรับข้อมูลป้อนกลับระหว่างเพื่อนช่วยพัฒนาทักษะการวิเคราะห์และการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันสำหรับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบปกติ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในองค์ประกอบด้านการนำข้อมูลป้อนกลับไปปฏิบัติ ซึ่งอาจเนื่องมาจากนักเรียนที่เรียนโดยวิธีการปกติได้รับข้อมูลป้อนกลับโดยตรงจากครูผู้สอนที่มีความน่าเชื่อถือสูง จึงทำให้นักเรียนมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างตรงไปตรงมา สอดคล้องกับแนวคิดของ Hattie & Timperley (2007) ที่ศึกษาเรื่อง The Power of Feedback โดยพบว่าข้อมูลป้อนกลับจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ เช่น ครูผู้สอน จะช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจและสามารถนำข้อมูลไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่เดียวกัน นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีค่าเฉลี่ยความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับที่ต่ำที่สุดในองค์ประกอบด้านการจัดการกับความรู้จักต่อข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งอาจเป็นเพราะการจัดการกับความรู้จักต่อข้อมูลป้อนกลับโดยเฉพาะข้อเสนอแนะเชิงลบ เป็นทักษะที่ต้องการการฝึกฝนและการสนับสนุนเชิงอารมณ์ในระยะยาว นักเรียนมักรู้สึกไม่มั่นคงหรือมีปฏิกิริยาทางลบเมื่อได้รับคำวิจารณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Winstone et al. (2017) ระบุว่า การจัดการกับความรู้จักต่อข้อมูลป้อนกลับเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมจากครูผู้สอนและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงบ่งชี้ว่า การประเมินโดยเพื่อนเป็นวิธีการที่มีศักยภาพในการส่งเสริมทักษะเฉพาะด้านของนักเรียน เช่น การประเมินคุณภาพงานและการตระหนักถึงข้อมูลป้อนกลับ ขณะที่การเรียนการสอนแบบปกติยังมีบทบาทสำคัญในด้านการนำข้อมูลไปปรับใช้ในงานจริง อย่างไรก็ตาม ทั้งสองวิธีการยังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านการช่วยนักเรียนจัดการกับความรู้จักเชิงลบจากข้อมูลป้อนกลับ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ต่อไป

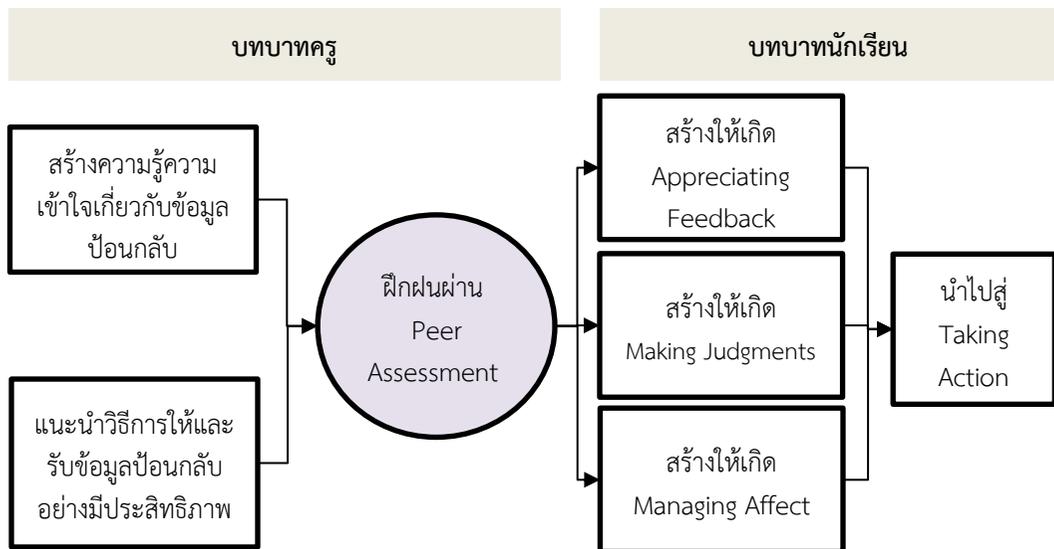
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการประเมินโดยเพื่อนมีความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ โดยเฉพาะในองค์ประกอบด้านการตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลป้อนกลับ และด้านการประเมินตัดสินคุณภาพงานจากข้อมูลป้อนกลับ เนื่องจากวิธีการประเมินโดยเพื่อนกระตุ้นให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าของความคิดเห็นที่ได้รับจากเพื่อน ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nicol & Macfarlane-Dick (2006) ที่เสนอว่า การประเมินแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนช่วยส่งเสริมการตระหนักถึงคุณค่าของข้อมูลป้อนกลับและการพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์งานตนเองและของผู้อื่น นอกจากนี้แนวคิดของ Topping (1998) ยังสนับสนุนผลการวิจัยนี้ โดยระบุว่า การประเมินโดยเพื่อนช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้จากข้อเสนอแนะของเพื่อนร่วมชั้น และช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในมาตรฐานและเกณฑ์การประเมิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทักษะการประเมินคุณภาพงาน

ในทางกลับกัน องค์ประกอบด้านการจัดการกับความรู้จักต่อข้อมูลป้อนกลับและด้านการนำข้อมูลป้อนกลับไปปฏิบัติ พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการประเมินโดยเพื่อนและนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติ สาเหตุอาจเนื่องมาจากการจัดการกับความรู้จักและการนำข้อมูลไปปฏิบัติเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมส่วนบุคคลและประสบการณ์สะสม ซึ่งไม่ได้รับอิทธิพลจากรูปแบบการสอนในระยะสั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Hattie & Timperley (2007) ที่อธิบายว่าการจัดการกับความรู้จักต่อข้อมูลป้อนกลับต้องอาศัยการสนับสนุนทางอารมณ์และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการจัดการกับความรู้จักและการนำข้อมูลไปปฏิบัติยังคงต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในรูปแบบอื่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในระยะยาว

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การประเมินโดยเพื่อนเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียน โดยต่อยอดจากแนวคิดของ Carless & Boud (2018) และ Ketonen et al. (2020) ที่ศึกษาในเชิงแนวคิดทฤษฎีและการวิจัยเชิงคุณภาพสู่การวิจัยเชิงปริมาณ จึงทำให้ได้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากครูและนักเรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน จากนั้นครูจึงฝึกฝนให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการให้และรับข้อมูลป้อนกลับที่มีประสิทธิผล แล้วจึงทำกิจกรรมการประเมินโดยเพื่อนจากกิจกรรมนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าหน้าชั้นเรียน

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาความรู้รอบในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียน โดยใช้การประเมินโดยเพื่อนเป็นเครื่องมือ (Intervention)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การใช้วิธีสอนโดยการประเมินโดยเพื่อน ก่อนเริ่มทำกิจกรรมควรชี้แจงนักเรียนทราบถึงจุดประสงค์ เป้าหมาย ประเด็นที่ต้องประเมินเพื่อนให้ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนได้เตรียมความพร้อมและมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียนที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงในบางองค์ประกอบอาจสะท้อนประสิทธิผลของวิธีสอนโดยการประเมินโดยเพื่อน ดังนั้นการพัฒนาความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียนให้มีความยั่งยืนในทุกด้านควรมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเพื่อฝึกให้นักเรียนจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกที่มีต่อข้อมูลป้อนกลับ มองเห็นข้อมูลป้อนกลับจากเพื่อนหรือผู้อื่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการปรับปรุงและแก้ไขตนเองให้ไปสู่เป้าหมาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองที่ใช้วิธีสอนโดยการประเมินโดยเพื่อนมาเป็นเครื่องมือพัฒนาความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียน งานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีการประเมินรูปแบบอื่น เช่น การประเมินจากครู หรือการประเมินตนเอง เป็นต้น
2. เนื่องจากความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับของนักเรียนอาจเกิดจากปัจจัยอื่นทั้งภายในและภายนอก การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปอาจดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์หรือส่งผลต่อความรอบรู้ในข้อมูลป้อนกลับ เช่น ระดับชั้น ผลการเรียน การรับรู้ความสามารถของตนเอง หรือความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- พินดา วราสุนันท์. (2558). การพัฒนาผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยเพื่อน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(1), 33-40.
- สุวิพิชญ์ เกษมสุข และกมลวรรณ ตังธนากานนท์. (2561). การเปรียบเทียบพัฒนาการทักษะการทำงานกลุ่มและคุณภาพผลงานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับข้อมูลป้อนกลับจากการประเมินหลายแหล่งที่แตกต่างกัน. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 13(3), 302-315.
- Boud, D. & Molloy, E. (2013). Rethinking models of feedback for learning: The challenge of design. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 38(6), 698-712.
- Carless, D. & Boud, D. (2018). The development of student feedback literacy: Enabling uptake of feedback. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 43(8), 1315-1325.
- Evans, C. (2013). Making sense of assessment feedback in Higher Education. *Review of Educational Research*, 83(1), 70-120.

- Han, Y. & Xu, Y. (2020). The development of student feedback literacy: The influences of teacher feedback on peer feedback. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 45(5), 680-696.
- Hattie, J. & H. Timperley. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Hu, G. & Lam, S. T. E. (2010). Issues of cultural appropriateness and pedagogical efficacy: Exploring peer review in a second language writing class. *Instructional Science*, 38(4), 371-394.
- Ketonen, L. et al. (2020). The development of secondary students' feedback literacy: Peer assessment as an intervention. *The Journal of Educational Research*, 113(6), 407-417.
- Nicol, D. et al. (2014). Rethinking feedback practices in Higher Education: A peer review perspective. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 39(1), 102-122.
- Nicol, D. J. & Macfarlane-Dick, D. (2006). Formative assessment and self-regulated learning: A model and seven principles of good feedback practice. *Studies in Higher Education*, 31(2), 199-218.
- Poulos, A. & Mahony, M. J. (2008). Effectiveness of feedback: the students' perspective. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 33(2), 143-154.
- Price, M. et al. (2011). Feedback: Focusing attention on engagement. *Studies in Higher Education*, 36(8), 879-896.
- Sadler, D. R. (1989). Formative assessment and the design of instructional systems. *Instructional Science*, 18(2), 119-144.
- Sutton, P. (2012). Conceptualizing Feedback Literacy: Knowing, being, and acting. *Innovations in Education and Teaching International*, 49(1), 31-40.
- Topping, K. J. (1998). Peer assessment between students in colleges and universities. *Review of Educational Research*, 68(3), 249-276.
- Winstone, N. et al. (2017). It'd be useful, but I wouldn't use it: Barriers to university students' feedback seeking and recipience. *Studies in Higher Education*, 42(11), 2026-2041.

Zhu, Q. & Carless, D. (2018). Dialogue within peer feedback processes: Clarification and negotiation of meaning. *Higher Education Research & Development*, 37(4), 883-897.

การวิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม เรื่อง การนำเสนอข้อมูล เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย*

ANALYSIS AND EXPLORATION OF STAKEHOLDERS' PERSPECTIVES IN DESIGNING LEARNING ACTIVITY PACKAGES BASED ON EXPERIENTIAL LEARNING THEORY AND INCLUSIVE PEDAGOGY THEORY ON DATA PRESENTATION TO PROMOTE MATHEMATICAL LITERACY FOR UPPER ELEMENTARY STUDENTS

นภสร กัวมาลา, ปวีณา ชันธศิลา, วรณธิดา ยลวิลาด

Napasorn Kuamala, Paweena Khansila, Wannatida Yonwilad

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Kalasin University

Corresponding Author E-mail: paweena.kh@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. วิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 2. นำเสนอแนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม เรื่อง การนำเสนอข้อมูล เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และนักออกแบบชุดกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสร้างผู้ใช้จำลอง แบบวิเคราะห์ปัญหาและแบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ประกอบไปด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่าด้านของผู้บริหารโรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความมั่นใจและความสนุกสนานในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ด้านของครูให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิธีการสอนที่

*Received February 2, 2025; Revised February 26, 2025; Accepted February 28, 2025

สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ด้านของนักเรียนมีความต้องการเพิ่มความเข้าใจและความมั่นใจในการแก้โจทย์ปัญหา และด้านของผู้ปกครองต้องการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ลดความวิตกกังวลและกระตุ้นความสนใจของบุตรหลาน 2. แนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้หลักการออกแบบของสุวิมล ว่องวานิช ประกอบด้วย เป้าหมาย ข้ออ้างเชิงเหตุผล การออกแบบตัวแทรกแซง ได้แก่ จุดเน้นเชิงสาระ และ จุดเน้นเชิงกระบวนการ และตัวแทรกแซง ได้แก่ ปัจจัยป้อน กระบวนการปฏิบัติ ซึ่งช่วยในการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การนำเสนอข้อมูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย การออกแบบการเรียนรู้ตามแนวทางของ Kolb และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและสามารถนำเสนอข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้; ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์; ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์; ทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม; การนำเสนอข้อมูล

Abstract

This research study aimed to: 1. analyze and explore the perspectives of stakeholders and 2. propose a design framework for a learning activity set based on experiential learning theory and inclusive education theory on the topic of data presentation to enhance mathematical literacy among upper elementary school students. The target group comprised school administrators, teachers, parents, upper elementary students, and learning activity designers. The research instruments used for data analysis included semi-structured interviews, user persona development tools, problem analysis frameworks, and design outcome recording forms. Data from the qualitative research were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1. from stakeholder interviews—including school administrators, teachers, parents, and students—school administrators emphasized developing a learning environment that fosters confidence and enjoyment in learning mathematics; teachers focused on instructional methods tailored to individual student abilities; students expressed the need to improve their understanding and confidence in problem-solving; and parents sought learning activities that reduce anxiety and enhance their children's interest in mathematics; and 2. regarding the design framework for the learning activity set, the researcher applied the design principles of Suwimon Wongwanich,

which include objectives, rational justifications, instructional interventions (content and process emphasis), and implementation interventions (input factors and operational processes). This framework guided the design of a learning activity set aimed at enhancing mathematical literacy on data presentation for upper elementary school students. The integration of Kolb's experiential learning theory and inclusive education theory led to improved student comprehension and more effective data presentation skills.

Keywords: Learning Activity Packages; Mathematical Literacy; Experiential Learning Theory; Inclusive Pedagogy Theory; Data Presentation

บทนำ

ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) เป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่ช่วยเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์กับการใช้งานในชีวิตจริงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. การแปลงปัญหาชีวิตจริงเป็นรูปแบบทางคณิตศาสตร์ 2. การใช้คณิตศาสตร์วิเคราะห์และแก้ปัญหา และ 3. การตีความและประเมินผลลัพธ์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563) อย่างไรก็ตาม ผลการประเมิน PISA 2022 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยลดลง 25 คะแนนจาก PISA 2018 เหลือเพียง 394 คะแนน ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยทั่วโลกที่ลดลงจากผลกระทบของ วิกฤตโควิด-19 นอกจากนี้ ยังพบ ช่องว่างระหว่างนักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำที่แม้จะลดลง แต่เป็นผลจากคะแนนของนักเรียนกลุ่มสูงที่ลดลงมากกว่ากลุ่มต่ำ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2566) ดังนั้น ควรมีมาตรการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ โดยเน้นพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการสอน ส่งเสริมทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และพัฒนาสถานศึกษาให้มีมาตรฐานที่ครอบคลุมทุกสังกัด เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory - ELT) ของ Kolb (1984) เน้นการได้รับความรู้ผ่านประสบการณ์จริง โดยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างประสบการณ์ การสะท้อนคิด การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม และการทดลองใช้ความรู้ (Kolb, 2015) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาแนวคิดเชิงคณิตศาสตร์ผ่านการปฏิบัติและเชื่อมโยงความรู้กับบริบทของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของ Morris (2020) พบว่า กิจกรรมที่ใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน ทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม (Inclusive Pedagogy Theory - IPT) เน้นการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนทั้งด้าน

ความสามารถ พื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม และสไตล์การเรียนรู้ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม (Florian & Black-Hawkins, 2011) สอดคล้องกับ Sharma & Salend (2016) ที่ระบุว่า การเรียนรู้แบบครอบคลุมช่วยให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่รู้สึกกดดันหรือแข่งขันเกินไป นอกจากนี้ Hockings (2010) พบว่ากลยุทธ์การสอนแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและพัฒนาทักษะการนำเสนอข้อมูล การบูรณาการ ELT และ IPT ช่วยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่รองรับความหลากหลายของผู้เรียน พร้อมพัฒนาความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์และทักษะการนำเสนอข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

การออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์และสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีมุมมองที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน ตัวอย่างเช่น ครูอาจเน้นไปที่การพัฒนาทักษะเชิงแนวคิด ขณะที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการนำไปใช้ในชีวิตรจริง และนักเรียนต้องการความสนุกสนานและความเข้าใจที่ง่ายขึ้น การรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเหล่านี้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการสอนที่เหมาะสม จากแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้ของสุวิมล ว่องวานิช (2563) มีแนวทางที่สำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้เรียน การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน การสร้างสรรค์กิจกรรมที่หลากหลาย และการประเมินผลที่สะท้อนถึงพัฒนาการของผู้เรียน การใช้แนวทางนี้ในการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์จะช่วยให้เด็กมีความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น สามารถเชื่อมโยงแนวคิดคณิตศาสตร์กับสถานการณ์จริง และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชานี้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม ในเรื่องการนำเสนอข้อมูล เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้คณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย การศึกษานี้ช่วยพัฒนาแนวทางการออกแบบกิจกรรมที่รองรับความแตกต่างของผู้เรียน และเสริมทักษะการนำเสนอข้อมูลทางคณิตศาสตร์ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน อีกทั้งผลวิจัยยังเป็นแนวทางสำหรับครูและนักเรียนในการพัฒนาการสอนที่เสริมทักษะคิดวิเคราะห์และสื่อสารข้อมูลเชิงคณิตศาสตร์ รวมถึงสามารถประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ในวิชาอื่นที่ต้องใช้ทักษะการนำเสนอและการคิดเชิงตรรกะได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบและสร้างต้นแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม เรื่อง การนำเสนอข้อมูล เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อนำเสนอแนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม เรื่อง การนำเสนอข้อมูล เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยออกแบบทางการศึกษา ตามแนวทางของ Mckenney & Reeves (2018) ซึ่งประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์และสำรวจมุมมอง ระยะที่ 2 การออกแบบและการสร้างต้นแบบ และ ระยะที่ 3 การประเมินและสะท้อนคิด โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และสำรวจมุมมองในระยะที่ 1 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2. กลุ่มตัวอย่าง

แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 34 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ครู จำนวน 3 คน นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 21 คน ผู้ปกครอง จำนวน 3 คน กลุ่มนักวิจัย 4 คน และกลุ่มนักออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 2 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

3.2 แบบสร้างผู้ใช้จำลอง (Persona)

3.3 แบบวิเคราะห์ปัญหา (Point of View Statement: POV)

3.4 แบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบ
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.5 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

3.5.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยปรับข้อความของ McKenney & Reeves (2018) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1. เกี่ยวข้องกับลักษณะของปัญหา 2. เกี่ยวข้องกับบริบทของปัญหา และ 3) เกี่ยวข้องกับความต้องการ

3.5.2 แบบสร้างผู้ใช้จำลอง กำหนดแบบสร้างผู้ใช้จำลอง จากคู่มือการออกแบบบริการ (อภิสิทธิ์ ไส้สัตรูไกล, 2557) ประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1. ข้อมูลผู้ใช้จำลอง 2. คำพูดที่สะท้อนความคิดหรือความต้องการของเขา 3. แรงจูงใจอะไรที่จูงใจให้เขาทำหรือแสดงออกเช่นนั้น 4. ความคับข้องใจอะไรที่ทำให้เขารำคาญหรือเป็นกังวล และ 5. รูปแบบบริการแบบใดที่เขาต้องการ เพื่อจะสามารถสร้างความประทับใจสูงสุดให้แก่เขา พร้อมทั้งระบุรายละเอียด

3.5.3 แบบวิเคราะห์ปัญหา (Point of View Statement: POV) กำหนดแบบวิเคราะห์ POV เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวิเคราะห์และกำหนดปัญหาโดยผสมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ผู้ใช้, ความต้องการ และ ข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้เข้าใจถึงปัญหาและบริบทได้อย่างชัดเจน วิธีการนี้ ถูกดัดแปลงจากเอกสารของ <https://public-media.interaction-design.org/pdf/Point-Of-View.pdf>

3.5.4 แบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบ กำหนดแนวทางการสร้างแบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบของสุวิมล ว่องวานิช (2563) โดยกำหนดแบบบันทึกผลลัพธ์หลักการออกแบบ ประกอบด้วย 1. เป้าหมาย 2. ข้ออ้างเชิงเหตุผล 3. การออกแบบตัวแทรกแซง ได้แก่ จุดเน้นเชิงสาระ และ จุดเน้นเชิงกระบวนการ และ 4. ตัวแทรกแซง ได้แก่ ปัจจัยป้องกัน กระบวนการปฏิบัติ

3.5.5 นำเครื่องมือวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับตามคำแนะนำ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องของภาษา และความครอบคลุมของข้อคำถาม วิเคราะห์ดัชนีความตรงตามเนื้อหา (IOC) โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการประเมินอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ถือว่าเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้

3.5.6 นำเครื่องมือการวิจัยที่ผ่านผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วไปจัดพิมพ์เพื่อไปนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4.2 นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ได้รับการปรับปรุงสำหรับ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ไปใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

4.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ตามช่วงเวลาและแผนการที่กำหนด

4.4 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ แบบจำลองผู้ใช้ (Persona) ร่วมกับ POV Statement ในการสรุปประเด็นปัญหาจากมุมมองของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน และทำความเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

4.5 ใช้แบบบันทึกผลลัพธ์หลักการออกแบบ เพื่อกำหนดแนวทางและหลักการในการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษา

4.6 จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงนักออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา เพื่อร่วมพิจารณาปัญหาจากมุมมอง

กลุ่มเป้าหมาย และทำความเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ใช้ แนวทางเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา การสร้างแบบจำลองผู้ใช้ การใช้ POV Statement และการบันทึกผลลัพธ์หลักการออกแบบ ซึ่งช่วยให้สามารถ สังเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไข และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยอิงจากแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมความสามารถในการนำเสนอข้อมูลทางคณิตศาสตร์ และพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

กลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียน

ปัญหา: การประเมินความเข้าใจและความสามารถในการนำเสนอข้อมูลของนักเรียน เป็นไปได้ยาก เนื่องจากขาดเครื่องมือที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการวัดผลที่ชัดเจน บริบท: โรงเรียนมีความจำเป็นในการพัฒนาเครื่องมือที่สามารถประเมินผลนักเรียนได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ รวมถึงส่งเสริมการบูรณาการทักษะการนำเสนอข้อมูลเข้ากับการเรียนการสอน เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ความต้องการ: การพัฒนาเครื่องมือประเมินผลที่สามารถวัดได้ทั้งความเข้าใจและความสามารถในการนำเสนอข้อมูลของนักเรียน เพื่อสนับสนุนการบูรณาการทักษะนี้เข้ากับวิชาเรียนต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

กลุ่มครู

ปัญหา : ครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัดประสบความยากลำบากในการจัดทำสื่อการสอนที่สามารถนำไปใช้งานได้จริงและตอบโจทยความเข้าใจของผู้เรียน เนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความหลากหลายของระดับความสามารถของนักเรียน ส่งผลให้การออกแบบสื่อที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กเป็นไปได้ยาก บริบท : โรงเรียนขนาดเล็กมักประสบปัญหาอย่างจำกัด เช่น ครูสอนควบชั้นในห้องเรียน การขาดแคลนอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย และความหลากหลายของระดับความสามารถในกลุ่มผู้เรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีความท้าทายมากขึ้น ความต้องการ : สื่อการสอนที่มีความชัดเจน ใช้งานได้จริง และสามารถปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับระดับชั้นและความสามารถของนักเรียน โดยต้องสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และลดข้อจำกัดด้านทรัพยากร

กลุ่มผู้ปกครอง

ด้านปัญหา : ผู้ปกครองต้องการให้เด็กเรียนรู้ในลักษณะที่ไม่เครียดและสนุก แต่ต้องสามารถเข้าใจและพัฒนาทักษะการนำเสนอข้อมูลได้อย่างแท้จริง ด้านบริบท : ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานมีทักษะการสื่อสารที่ดี โดยเฉพาะการนำเสนอข้อมูลอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการเรียนและชีวิตจริง ด้านความต้องการ : การเรียนรู้ที่สนุกสนาน ซึ่งช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาทักษะการนำเสนอข้อมูลได้ดี เข้าใจวิธีการสื่อสารอย่างมีโครงสร้าง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้

กลุ่มนักเรียน

ปัญหา : นักเรียนประสบความยากลำบากในการเรียนรู้เรื่องการนำเสนอข้อมูล เนื่องจากเนื้อหาที่มีความซับซ้อนและยาก ทำให้การเรียนรู้ขาดความน่าสนใจและไม่ส่งผลต่อการนำไปประยุกต์ใช้จริง บริบท : นักเรียนมีความหลากหลายในด้านระดับความสามารถและความสนใจ ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่ต้องปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ทั้งในแง่ของเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ ความต้องการ : มีกิจกรรมหรือสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบที่สนุกสนาน และสามารถเชื่อมโยงความรู้เรื่องการนำเสนอข้อมูล ได้อย่างชัดเจน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริง

2. ผลการศึกษาพบว่า การนำเสนอแนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบบันทึกผลลัพธ์หลักการออกแบบของสุมิล ว่องวานิช (2563) รายละเอียด ดังนี้

เป้าหมายในการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม เรื่อง การนำเสนอข้อมูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (X) เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Y)

ข้ออ้างเชิงเหตุผล (Argument): เชื่อว่าผู้เรียนจะมี ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Y) หากมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นแบบ ลงมือปฏิบัติจริงผ่านประสบการณ์ตรง สามารถสะท้อนคิดจากสิ่งที่เรียนรู้ พัฒนาความเข้าใจเชิงนามธรรม และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ตามหลักการของ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ Kolb (1984) นอกจากนี้ หากกระบวนการเรียนรู้ได้รับการออกแบบให้สามารถ รองรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกกลุ่ม ตามแนวคิดของทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม ก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาทักษะการนำเสนอข้อมูลทางคณิตศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ เข้าใจการใช้ข้อมูลเชิงตัวเลข และสามารถสื่อสารแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเรียนรู้และการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 1 แผนการดำเนินงานตามชุดกิจกรรมตามหลักการออกแบบ

ข้ออ้างเชิงเหตุผล					
ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์	ทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม	จุดเน้นเชิงสาระ	จุดเน้นเชิงกระบวนการ	ปัจจัยที่ต้องเตรียม	ขั้นตอนการดำเนินงาน
ผู้เรียนจะมีความฉลาดรู้	- ออกแบบกิจกรรมให้เข้าถึง	เน้นให้ผู้เรียนได้รับ	- ใช้ชุดกิจกรรมที่สอดคล้องกับ	- ชุดโจทย์ที่ครอบคลุมพื้นฐาน	- สร้างสถานการณ์จำลอง เช่น การซื้อสินค้า
คณิตศาสตร์ดีขึ้น	ผู้เรียนทุกกลุ่ม	ประสบการณ์	ชีวิตจริง เช่น	การนำเสนอข้อมูล (แผนภูมิแท่ง กราฟเส้น และแผนภูมิวงกลม)	- เริ่มจากโจทย์ง่ายและค่อย ๆ เพิ่มความท้าทาย
หากมีพฤติกรรม	เช่น การใช้สื่อ	โดยตรงจาก	“การเปรียบเทียบราคาสินค้า”	- องค์ประกอบของชุดกิจกรรม เช่น “วิธีการเล่น/ค้าขาย แข่งขัน ฝีมือครู ฝีมือนักเรียน”	- ข้อเสนอแนะแบบทันที เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และแก้ปัญหาของผู้เรียนได้ทันที
การเรียนรู้จากการสร้างประสบการณ์จริง	มีสื่อเดียว หรือการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ	สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้			
	เพื่อให้เหมาะกับ	เรื่อง การนำเสนอข้อมูล			
	ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน				
ผู้เรียนจะมีความฉลาดรู้	- ใช้วิธีการสะท้อนคิดที่หลากหลาย	ส่งเสริมให้ผู้เรียนสะท้อนคิดและ	- ให้ผู้เล่นแก้โจทย์ที่ต้องคิดในรูปแบบ	- โจทย์ที่เน้นสะท้อนคิด เช่น “การแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้แผนภูมิ”	- ใช้วิธีการสะท้อนคิดที่หลากหลาย เช่น “การพูดคุยอภิปรายระหว่างเพื่อนกับเพื่อน หรือครูกับนักเรียน”
คณิตศาสตร์เมื่อมีพฤติกรรม	- เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนสะท้อนคิดจากรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเอง	ทบทวนประสบการณ์ที่ได้รับ เพื่อสรุปความเข้าใจ	“แผนภูมิแท่ง กราฟเส้น หรือแผนภูมิวงกลม”	ปัญหาโดยใช้แผนภูมิ”	สถานการณ์จำลอง เช่น เปรียบเทียบจำนวนนักเรียนชายต่อนักเรียนหญิง
เรียนรู้ที่มีการสะท้อนคิดจากประสบการณ์			- ใช้สถานการณ์ที่ผู้เล่นต้องตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาในกิจกรรมนั้น	- สถานการณ์จำลอง เช่น เปรียบเทียบจำนวนนักเรียนชายต่อนักเรียนหญิง	- ให้อภิปรายระหว่างเพื่อนกับเพื่อน หรือครูกับนักเรียน”
					- ให้ผู้เรียนแต่ละคนสะท้อนคิดในรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเอง
ผู้เรียนจะมีความฉลาดรู้	- ใช้สื่อหลายรูปแบบ เพื่อรองรับความแตกต่างของ	สร้างความเข้าใจเชิงลึกและการสรุปสาระสำคัญ	การเชื่อมโยงข้อมูล การคิดวิเคราะห์ และ	- แหล่งข้อมูลสนับสนุน เช่น “โจทย์ปัญหา	- นำโจทย์ที่ได้รับมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์
คณิตศาสตร์ดีขึ้น	หากผู้เรียนได้มีการสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม	จากประสบการณ์ที่ได้รับ	การสรุปแนวคิดหลัก	แผนภูมิแท่ง โจทย์ปัญหากราฟเส้น และโจทย์ปัญหาแผนภูมิรูปวงกลม”	- การสรุปแนวคิด - กระตุ้นให้ผู้เรียนเปรียบเทียบแนวคิด แผนภูมิรูปต่าง ๆ

ตารางที่ 1 แผนการดำเนินงานตามชุดกิจกรรมตามหลักการออกแบบ (ต่อ)

ข้ออ้างเชิงเหตุผล		จุดเน้น	จุดเน้น	ปัจจัยที่	ขั้นตอน
ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์	ทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม	เชิงสาระ	เชิงกระบวนการ	ต้องเตรียม	การดำเนินงาน
ผู้เรียนจะมีความฉลาดรู้	- ให้ผู้เรียนเลือกวิธีการแสดงผล	ให้ผู้เรียนสามารถนำ	การทดลองใช้แนวคิด เช่น	- โจทย์หรือสถานการณ์ที่	- มอบหมายภารกิจหรือสถานการณ์
คณิตศาสตร์ดีขึ้น	ลัพท์ที่เหมาะสม	แนวคิดที่	“ครูจัดกิจกรรม	สามารถนำแนวคิด	จำลองให้ผู้เรียนใช้
หากผู้เรียนได้มี	กับตนเอง เช่น	เรียนรู้ไป	บิงโกแผนภูมิ	ไปใช้ได้จริง	แนวคิดที่เรียนรู้มา
การทดลองใช้	การนำเสนอผ่าน	ประยุกต์ใช้ใน	แห่ง โดยกระดิด	- ทรัพยากร	แก้ปัญหา
ความรู้ใน	การพูด หรือการ	บริบทจริง เช่น	รูปภาพแผนภูมิ	สนับสนุน เช่น ชุด	- ให้ผู้เรียนลงมือ
สถานการณ์จริง	เขียน	การ	แห่งบนกระดาน	กิจกรรม	ปฏิบัติและ
		เปรียบเทียบ	แล้วครูแจก		ประยุกต์ใช้ทักษะ
		ราคาสินค้า	กระดานบิงโกให้		หรือความรู้ที่ได้รับ
			นักเรียนหยิบ		- กระตุ้นให้ผู้เรียน
			การคำถามมา		ประเมินผลลัพธ์และ
			อ่านแล้วช่วยกัน		ปรับปรุงแนว
			หาคำตอบ”		ทางการแก้ปัญหา

จากผลการวิจัย พบว่า การออกแบบการเรียนรู้ตามแนวทางของ Kolb และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม ในการพัฒนาทักษะการนำเสนอข้อมูลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย สามารถส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและสามารถนำเสนอข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยนักเรียนมีพัฒนาการด้านการจัดโครงสร้างเนื้อหา การออกแบบสื่อและการใช้ภาษาที่ชัดเจน ทั้งนี้ การเรียนรู้ผ่านกระบวนการสร้างประสบการณ์จริง การสะท้อนคิด การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม และการทดลองใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มีความหลากหลายและสะท้อนถึงความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนประสบปัญหาในการประเมินความเข้าใจและทักษะการนำเสนอของนักเรียน เนื่องจากขาดเครื่องมือที่มีมาตรฐานและสามารถวัดผลได้อย่างแม่นยำ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนงค์นาล หนันชัย (2563) ที่วิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาทักษะการนำเสนอผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย สำหรับครู โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัด มักเผชิญปัญหาด้านสื่อการสอนที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญา เอี่ยมพญา และคณะ

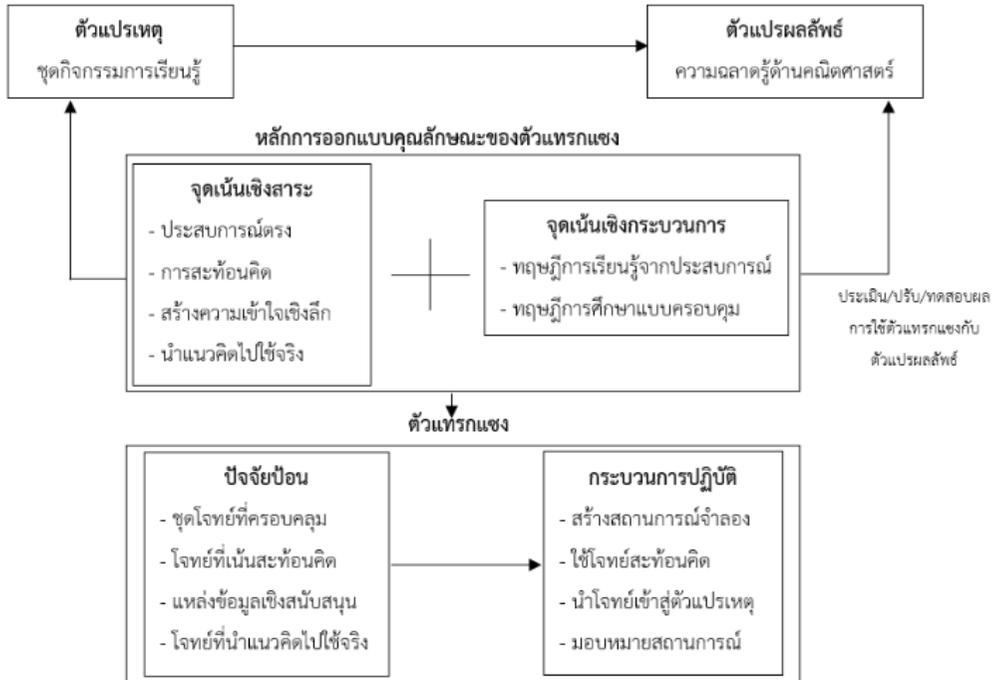

(2565) ที่ระบุว่าโรงเรียนขนาดเล็กมักขาดแคลนงบประมาณ ครูไม่ครบชั้น และขาดอุปกรณ์สนับสนุน ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านผู้ปกครอง ต้องการให้บุตรหลานเรียนรู้ทักษะการนำเสนอในลักษณะที่ไม่เคร่งเครียด แต่ยังคงพัฒนาทักษะการสื่อสารได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำทิพย์ วิมูลชาติ และมาเรียม นิลพันธ์ (2559) ที่พบว่าการใช้โครงการจากข้อมูลท้องถิ่นช่วยเพิ่มความสนใจและความเข้าใจในเนื้อหา ทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะการนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่นักเรียนมักประสบปัญหาในการเรียนรู้ทักษะการนำเสนอ เนื่องจากเนื้อหาซับซ้อนและขาดความน่าสนใจ ส่งผลให้ขาดทักษะในการถ่ายทอดข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนงค์นาล ทนันทชัย (2563) ที่ระบุว่า การเรียนรู้เชิงรุกช่วยเพิ่มความสนใจและความเข้าใจในเนื้อหา ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการนำเสนอของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยอิงตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม โดยใช้หลักการออกแบบของ สุวิมล ว่องวานิช ซึ่งมุ่งเน้นองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ เป้าหมาย ข้ออ้างเชิงเหตุผล และตัวแทรกแซง ส่งผลให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีโครงสร้างที่ชัดเจน มีความสมเหตุสมผล และสามารถตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบที่คำนึงถึงเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และผลลัพธ์ทางการศึกษาอย่างรอบด้าน สามารถส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนรู้ และช่วยแก้ปัญหา รวมถึงตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ แนวทางการออกแบบที่อิงตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) และ ทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุมของ Bruner (1966) ได้ช่วยสร้างโครงสร้างที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้ โดยแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ครอบคลุม Concrete Experience, Reflective Observation, Abstract Conceptualization และ Active Experimentation ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาเชิงลึกและเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การใช้งานในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป การออกแบบและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ในเรื่องการนำเสนอข้อมูลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาอย่างเป็นระบบ แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของหลักการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ภาพนี้นำเสนอกรอบแนวคิดการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิด การสร้างความเข้าใจเชิงลึก และการนำแนวคิดไปใช้จริง ผ่านการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และทฤษฎีการศึกษาแบบครอบคลุม ซึ่งถือเป็นตัวแทรกแซงที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและรองรับความแตกต่างของผู้เรียน โดยครูผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีโอกาส ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การทำโครงการ นำเสนอข้อมูล การใช้เกมการศึกษา หรือการให้ผู้เรียนสร้างกราฟ แผนภูมิ และอินโฟกราฟิก เพื่อฝึกทักษะการนำเสนอข้อมูลคณิตศาสตร์ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรจัดกิจกรรมลงมือปฏิบัติจริง เพื่อฝึกทักษะการนำเสนอข้อมูลคณิตศาสตร์ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรเปรียบเทียบผลลัพธ์ของการเรียนรู้ในกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยการวิจัยในอนาคตควรศึกษาว่า นักเรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน (เก่ง ปานกลาง และอ่อน) หรือนักเรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จะได้รับผลลัพธ์จากกิจกรรมลักษณะใดมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา เอี่ยมพญา และคณะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 29(2), 45-60.
- น้ำทิพย์ วิมูลชาติ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2559). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำโครงการคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(1), 87-102.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). *แนวทางการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สสวท.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). *ผลการประเมิน PISA 2022 และแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย*. สืบค้น 26 ธันวาคม 2567, จาก <https://pisathailand>
- สุวิมล ว่องวานิช. (2563). *การวิจัยการออกแบบทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนงค์นารถ ทนันทชัย. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการนำเสนอของผู้เรียน. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 15(3), 113-130.
- อภิสิทธิ์ ไล้สัตว์ไกล. (2557). *คู่มือการออกแบบบริการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC).
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction*. London: Harvard University Press.
- Florian, L. & Black-Hawkins, K. (2011). Exploring inclusive pedagogy. *British Educational Research Journal*, 37(5), 813-828.
- Hockings, C. (2010). *Inclusive Learning and Teaching in Higher Education: A Synthesis of Research*. New York: Higher Education Academy.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

- _____. (2015). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development* (2nd ed.). London: Pearson Education.
- McKenney, S. & Reeves, T. (2018). *Conducting educational design research*. Routledge. London: Routledge.
- Morris, R. (2020). The impact of experiential learning on elementary students' mathematical reasoning. *Journal of Mathematics Education*, 12(2), 45-62.
- Sharma, U. & Salend, S. J. (2016). Teaching practices to support inclusive education: Key research insights. *International Journal of Inclusive Education*, 20(12), 1235-1247.

การพัฒนารูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์รวมของพระภิกษุสามเณรในเขต
จอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย*
DEVELOPING A MODEL FOR MANAGING THE WELL-BEING OF MONKS
AND NOVICES IN CHOM THONG DISTRICT BANGKOK WITH
THE PARTICIPATION OF NETWORK PARTNERS

พระมหาสมชาย ขนติสรโณ, นิกธ ศรีราช, สุภัทรชัย สีสะใบ

Phramaha Somchai Khantisarano, Nigorn Srirat, Suphattharachai Sisabai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: somchaimalison@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการสุขภาวะองค์รวม 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะ และ 3. พัฒนารูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์รวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทองโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลจากพระสงฆ์สามเณร 352 รูป และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์องค์ประกอบ ส่วนเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการจัดการสุขภาวะองค์รวม 1. ด้านสุขภาวะทางกาย มีค่าเฉลี่ยระดับมาก โดยการพักผ่อนเพียงพอและการออกกำลังกายได้รับคะแนนสูงสุด ข้อมูลเชิงคุณภาพยืนยันว่ามีระบบส่งเสริมสุขภาพที่ดี 2. ด้านสุขภาวะทางจิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยการมีสมาธิในการทำกิจกรรมเป็นปัจจัยหลัก ซึ่งได้รับการสนับสนุนผ่านสมาธิภาวนาและการสวดมนต์ 3. ด้านสุขภาวะทางสังคม พบว่าพระอาจารย์มีบทบาทสำคัญในการดูแล โดยกิจกรรมสังฆกรรมและการประชุมสงฆ์ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ 4. ด้านสุขภาวะทางปัญญา เน้นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ โดยมีการบูรณาการการศึกษาพระปริยัติธรรมกับหลักไตรสิกขา 2. ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะองค์รวม พบว่า ปัจจัยการขับเคลื่อนสุขภาวะและพฤติกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 แต่ไม่มีผลโดยตรงต่อสุขภาวะใน

แต่ละด้าน 3. รูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์รวมที่พัฒนาขึ้นมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพ มุ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม การดำเนินงานที่เป็นระบบ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: สุขภาวะองค์รวม; พระภิกษุสามเณร; การบริหารแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The purpose of this research paper is to study the general conditions of holistic well-being management. Factors affecting well-being management and developing a holistic well-being management model for novice monks in Chom Thong district with the participation of network partners. Integrated research is used, including quantitative, qualitative and participatory research. Data were collected from 352 novice monks and 12 important informants. Analyze quantitative data with fundamental statistics and elemental analysis. The qualitative part uses content analysis and inductive analysis

The results showed that: 1. General condition of holistic well-being management, 1. There is a high-level average with adequate rest and physical activity getting the highest scores. Qualitative data confirm that there is a good health promotion system. The highest mean value with concentration in activity as the main factor. 3. Social well-being It was found that the Master plays an important role in care, with sangha-ga activities and monastic meetings helping to strengthen relationships, 4. Intellectual well-being Emphasis on the application of Dharma principles by integrating the study of the Dharma with the Trinity 2. 3. The developed holistic well-being management model integrates Buddhist principles with health care. Focus on participatory management. systematic operation and continuous monitoring and evaluation

Keywords: Holistic Well-being; Novice Monks; Participatory Management

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ 2545 มาตรา 3 คำว่า สุขภาพ หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) สุขภาพกายจะดีไม่ได้ หากสุขภาพใจไม่สมบูรณ์ และกลับกันสุขภาพใจจะดีไม่ได้ ถ้าร่างกายไม่แข็งแรง ในมิตินี้ สุขภาพจึงมากกว่าการปราศจากโรคภัยแต่คือการดำรงอยู่ใน “สุขภาวะ” หรือ การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมนั้นให้ความสำคัญกับการมี

สุขภาพดีแบบภาพรวมทั้งชีวิตของมนุษย์ โดยไม่ได้เน้นที่การเจ็บป่วยเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย แต่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนั้นจะต้องสานสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกันอย่างมีดุลยภาพ ในการดูแลสุขภาพนั้นยังอยู่ในแผนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลัก SDGs ประเทศไทยมีกรอบการพัฒนาของตนเองที่กำลังใช้อยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีส่วนในการพัฒนาสุขภาพโดยอาศัยหลักภูมิปัญญาและความเชื่อสัจธรรมที่สุจริตตลอดจนหลักการเดินทางสายกลาง

ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560 จัดทำขึ้น ภายใต้มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 7/2560 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2560 มติที่ 191/2560 เรื่อง การดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพะ ที่กำหนดให้ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพและ ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการ ส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ทั่วประเทศ ตามหลักการของธรรมนูญว่าด้วย ระบบสุขภาพแห่งชาติ และเป้าหมายการขับเคลื่อนมิติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ 3 ประเด็นสำคัญ คือ พระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพตนเอง ตามหลักพระธรรมวินัย ชุมชนและสังคมกับการดูแลอุปัฏฐากพระสงฆ์ ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และบทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาพะของชุมชนและสังคม โดยยึดหลักการสำคัญ คือ การใช้ทางธรรมนำทางโลก และมาตรการสำคัญในการดำเนินการ 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ข้อมูล การพัฒนา การบริการสุขภาพ และการวิจัย ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมและสนับสนุนการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญาและทางสังคม ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพโดยก่อให้เกิด ความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข ภายใน 10 ปี (พ.ศ.2560 - 2569) (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), 2560)

เขตปกครองคณะสงฆ์เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร แบ่งการปกครองออกเป็น 3 แขวง ประกอบด้วย แขวงบางค้อ แขวงบางขุนเทียน แขวงจอมทอง-บางมด ซึ่งมีจำนวนวัด/จำนวนพระภิกษุ ในเขตจอมทอง ที่อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย จังหวัดเขตจอมทอง จำนวน 352 รูป (สำนักงานเจ้าคณะเขตจอมทอง, 2566) เขตจอมทองเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาเมือง การขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างถนน ทางด่วน และการขยายแนวรถไฟฟ้า ส่งผลให้มีประชากรเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น ส่งผลให้เกิดชุมชนแออัดในบางพื้นที่ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อวัดและพระภิกษุสามเณรที่จำพรรษาอยู่ในพื้นที่ ไม่เพียงแต่ในด้านกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพะโดยรวม การดำรงชีวิตของพระภิกษุสามเณรในพื้นที่เขตจอมทองเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ปัญหาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพะทางสังคม ดังนี้ ปัญหาด้านสุขภาพกายของพระภิกษุและสามเณร ปัญหาสุขภาพจากอาหารบิณฑบาต พระภิกษุและสามเณรได้รับอาหารจากอาหารบิณฑบาตเป็น

หลัก ซึ่งในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเป็นอาหารแปรรูป มีไขมันและน้ำตาลสูง ขาดสารอาหารที่จำเป็นต่อสุขภาพ นอกจากนี้ยังพบว่า พระสงฆ์ในพื้นที่ที่มีอัตราการป่วยเป็น โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และไขมันในเลือดสูง มากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมกรบริโภคอาหารที่ไม่สมดุล ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมในวัด วัดหลายแห่งในเขตจอมทองตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งมลพิษ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ถนนที่มีการจราจรหนาแน่น และพื้นที่ก่อสร้าง ทำให้พระสงฆ์ต้องเผชิญกับ มลพิษทางอากาศ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) และเสียงรบกวน ซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพโดยเฉพาะระบบทางเดินหายใจ นอกจากนี้ โครงสร้างพื้นฐานของวัดบางแห่งยังไม่รองรับสุขภาพที่ดี เช่น ห้องน้ำที่ไม่ถูกสุขอนามัย หรือขาดแคลนพื้นที่สำหรับการออกกำลังกาย ปัญหาสุขภาพจากมลพิษและการลดลงของพื้นที่สีเขียว การพัฒนาเมืองทำให้พื้นที่สีเขียวในวัดลดลง ส่งผลให้ขาดพื้นที่สำหรับปฏิบัติธรรมและพักผ่อน พระสงฆ์ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในวิถีสมณะ ส่งผลให้สุขภาพกายได้รับผลกระทบมากขึ้น ปัญหาด้านสุขภาพจิตของพระภิกษุและสามเณร ภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ในสังคมเมืองที่เพิ่มขึ้น พระภิกษุที่จำพรรษาในวัดที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองต้องเผชิญกับภาระงานที่มากขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมทางศาสนา การให้คำปรึกษาแก่ประชาชน และการบริหารจัดการวัด ทำให้มีความเครียดและความกดดันมากขึ้น นอกจากนี้ บางรูปยังต้องรับภาระในการพัฒนาและบูรณะวัด ซึ่งต้องประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ การขาดโอกาสในการปฏิบัติธรรมและเจริญสมาธิ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในเมืองทำให้พระภิกษุมีโอกาสน้อยลง วิกฤตเพื่อปฏิบัติธรรมได้น้อยลง เสียงรบกวนจากการจราจรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน ส่งผลให้วัดไม่สามารถเป็นสถานที่สงบสำหรับการปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ การขาดเครือข่ายสนับสนุนด้านสุขภาพจิต ปัจจุบันยังไม่มีโครงการหรือระบบสนับสนุนสุขภาพจิตที่ชัดเจนสำหรับพระภิกษุในเขตเมือง พระภิกษุที่เผชิญกับปัญหาทางอารมณ์หรือความเครียด อาจไม่ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม เนื่องจากขาดกลไกการสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กรทางศาสนา ปัญหาด้านสุขภาพทางสังคมของพระภิกษุและสามเณร ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนที่ลดลง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนลดลง คนรุ่นใหม่มีวิถีชีวิตที่ห่างไกลจากวัดมากขึ้น และมักเข้าวัดเฉพาะในเทศกาลสำคัญเท่านั้น วัดบางแห่งมีบทบาทเป็นเพียงสถานที่สำหรับจัดพิธีกรรมทางศาสนา แต่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ การขาดภาคีเครือข่ายที่ร่วมมือกันดูแลสุขภาพของพระสงฆ์แม้ว่าจะมีหน่วยงาน

จากปัญหาสุขภาพของพระสงฆ์ที่พบ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาพองค์รวมของพระภิกษุสามเณร เพื่อพัฒนาการจัดการสุขภาพองค์รวมของพระภิกษุสามเณรและพัฒนาารูปแบบการจัดการสุขภาพองค์รวมของพระภิกษุสามเณรโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณร ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ระยะที่ 2 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณร ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์สามเณรที่อยู่ในสังกัดคณะสงฆ์เขตจอมทอง จำนวน 352 รูป (สำนักงานเจ้าคณะเขตจอมทอง, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้ทำการสุ่มมาจากประชากรจำนวน 352 รูป โดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวริย์ ศิริโกศาภิรมย์, 2546) ดังนี้

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 12 รูปหรือคน คือ กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะเขต เจ้าคณะแขวง จำนวน 4 รูป กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญงานด้านสาธารณสุข จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 4 รูปหรือคน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม สำหรับการศึกษสภาพทั่วไปการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร แบบสอบถามนี้พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น อายุ/พรรษา การศึกษาทางโลก ทางธรรม ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ประสบการณ์การดูแลสุขภาพ ส่วนที่ 2 ปัจจัยการขับเคลื่อนสุขภาวะ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับด้านความรู้ ด้านข้อมูล ด้านการพัฒนา ด้านบริการสุขภาพและสวัสดิการ และด้านการวิจัยและพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนที่ 3

ปัจจัยด้านพฤติกรรม เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมด้านด้านอาหาร ด้านออกกำลังกาย ด้านอารมณ์ ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 4 รูปแบบการจัดการสุขภาพองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณร ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางปัญญา

3.2 แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ประกอบด้วยประเด็นคำถามหลัก คือ สภาพทั่วไปของการจัดการสุขภาพ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การจัดการสุขภาพะด้านต่าง ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวทางการพัฒนารูปแบบ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ โดยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็นสองส่วนหลัก คือ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบประเมินจะถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลผลระดับความคิดเห็น การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจะถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. การถอดเทปบันทึกเสียงแบบคำต่อคำ (Verbatim Transcription) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้อง 2. การอ่านข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของข้อมูล 3. การให้รหัสข้อมูล (Coding) โดยแยกประเด็นสำคัญและจัดกลุ่มข้อมูลที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน 4. การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorizing) โดยนำรหัสที่ได้มาจัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ย่อยและหมวดหมู่หลัก 5. การหาความเชื่อมโยงระหว่างหมวดหมู่ (Thematic Analysis) เพื่อค้นหาแบบแผนหรือประเด็นหลักที่ปรากฏในข้อมูล 6. การตีความและสร้างข้อสรุป (Interpretation and Conclusion) โดยเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กับวัตถุประสงค์การวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 7. การตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ (Verification) โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านทฤษฎี

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการจัดการสุขภาพองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พบว่า 1. ด้านสุขภาวะทางกาย พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

(\bar{X} = 3.86) โดยประเด็นที่ได้คะแนนสูงสุดคือการพักผ่อนอย่างเพียงพอ (\bar{X} = 3.96) และการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสมณเพศ (\bar{X} = 3.90) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงเชิงคุณภาพ โดยพบว่ามี การดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทั้งการตรวจสุขภาพประจำปี การส่งเสริมการออกกำลังกายผ่าน การเดินจงกรม และการจัดการด้านโภชนาการ 2. ด้านสุขภาวะทางจิต มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในทุก ด้าน (\bar{X} = 3.95) โดยเฉพาะในเรื่องการมีสมาธิในการทำกิจกรรม (\bar{X} = 4.06) สอดคล้องกับข้อมูล เชิงเชิงคุณภาพ โดยพบการส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิภาวนา การสวดมนต์ และการเจริญวิปัสสนา กรรมฐานอย่างสม่ำเสมอ 3. ด้านสุขภาวะทางสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.84) โดย ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากพระอาจารย์หรือเจ้าอาวาสมากที่สุด (\bar{X} = 4.03) สอดคล้องกับข้อมูล เชิงเชิงคุณภาพ เสริมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการอธิบายถึงระบบความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมสังฆ กรรม การประชุมสงฆ์ และการจัดระบบอาวุโส 4. ด้านสุขภาวะทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้าน สังคม (\bar{X} = 3.84) โดยมีความโดดเด่นในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ (\bar{X} = 3.89) สอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงเชิงคุณภาพ ขยายความเข้าใจด้วยการอธิบายถึงการบูรณาการระหว่างการศึกษาพระ ปรียัติธรรมและการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะองค์รวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะองค์รวมของพระภิกษุสามเณรใน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยการขับเคลื่อนสุขภาวะ ปัจจัยด้านพฤติกรรมและ การจัดการสุขภาวะองค์รวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ปัจจัยการขับเคลื่อนสุขภาวะไม่ส่งผล ต่อการจัดการสุขภาวะองค์รวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน ปัจจัยด้านพฤติกรรมไม่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะองค์รวมของพระภิกษุสามเณรในเขต จอมทอง กรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน

3. รูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์รวมของพระภิกษุสามเณร ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย พบว่า รูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์ รวมของพระภิกษุสามเณร ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของภาคี เครือข่าย พบว่า รูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์รวม พัฒนาขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของภาคี เครือข่าย ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบดูแลสุขภาพแบบองค์รวม มิติการจัดการครอบคลุมทั้งด้านกาย จิต สังคม และปัญญา ขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ กลไกการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการจัดการสุขภาวะองค์รวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พบว่า 1. ด้านสุขภาวะทางกาย พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =

3.86) โดยประเด็นที่ได้คะแนนสูงสุดคือการพักผ่อนอย่างเพียงพอ (\bar{X} = 3.96) และการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสมณเพศ (\bar{X} = 3.90) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงเชิงคุณภาพ โดยพบว่ามีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทั้งการตรวจสุขภาพประจำปี การส่งเสริมการออกกำลังกายผ่านการเดินจงกรม และการจัดการด้านโภชนาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา จิรภัคพงศ์ และคณะ (2561) เรื่อง สุขภาวะพระสงฆ์: การพัฒนารูปแบบสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดลำปาง พบว่า ปัญหาด้านพฤติกรรมของพระสงฆ์ด้านโภชนาการและร่างกาย และเสนอแนวทางการดูแลสุขภาพตามระบบสาธารณสุข 2. ด้านสุขภาวะทางจิต มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในทุกด้าน (\bar{X} = 3.95) โดยเฉพาะในเรื่องการมีสมาธิในการทำกิจกรรม (\bar{X} = 4.06) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงเชิงคุณภาพ โดยพบการส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิภาวนา การสวดมนต์ และการเจริญวิปัสสนากรรมฐานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูไพโรจน์ธรรมคุณ (2562) เรื่อง กระบวนการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ที่เน้นการพัฒนาจิตใจผ่านการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมทางศาสนา 3. ด้านสุขภาวะทางสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.84) โดยได้รับการดูแลเอาใจใส่จากพระอาจารย์หรือเจ้าอาวาสมากที่สุด (\bar{X} = 4.03) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงเชิงคุณภาพ เสริมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการอธิบายถึงระบบความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมสังฆกรรม การประชุมสงฆ์ และการจัดระบบอาวุโส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุ่นเอื้อ สิงห์คำ (2557) ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์กรวิถีพุทธ” ที่พบว่า การมีสุขภาวะทางสังคมที่ดีนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 4. ด้านสุขภาวะทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านสังคม (\bar{X} = 3.84) โดยมีความโดดเด่นในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ (\bar{X} = 3.89) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงเชิงคุณภาพ ขยายความเข้าใจด้วยการอธิบายถึงการบูรณาการระหว่างการศึกษาพระปริยัติธรรมและการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีเมือง พลังฤทธิ์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง “สถานะสุขภาพและแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” ที่เสนอแนวทางการสร้างเสริมความรู้ด้านสุขภาพผ่านสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยการขับเคลื่อนสุขภาวะ ปัจจัยด้านพฤติกรรมและการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ปัจจัยการขับเคลื่อนสุขภาวะไม่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน ปัจจัยด้านพฤติกรรมไม่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ (2567) เรื่อง การพัฒนาต้นแบบวิทยาการพระธรรมทูตสุขภาวะเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะและป้องกันกลุ่มอาการอ้วนลงพุงในพระสงฆ์จังหวัดน่าน พบว่า ในประเด็นการพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างตัวแปรแต่ไม่พบผลกระทบ โดยงานวิจัยของคุณพบว่าปัจจัยการขับเคลื่อนสุขภาวะและปัจจัยด้าน

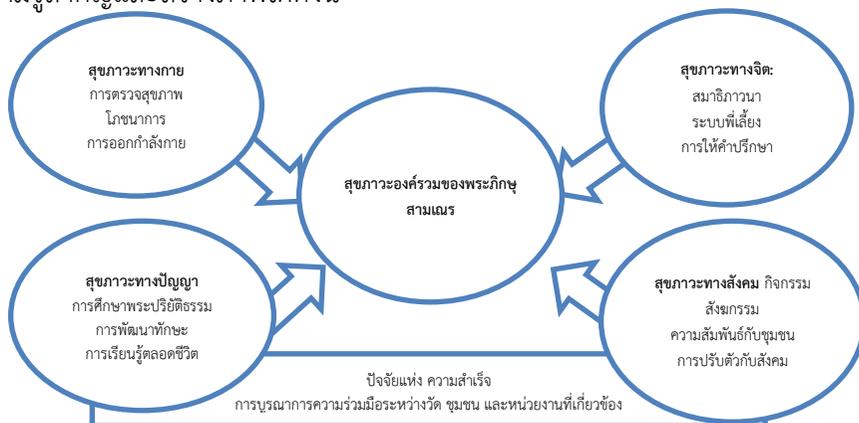

พฤติกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการสุขภาวะองค์กรรวม แต่ไม่ส่งผลต่อการจัดการสุขภาวะองค์กรรวม เช่นเดียวกับที่เกียรติกศักดิ์พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ แต่ไม่พบความสัมพันธ์กับการปฏิบัติ

3. รูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณร ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย พบว่า รูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์กรรวม พัฒนาขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบดูแลสุขภาพแบบองค์รวม มิติการจัดการครอบคลุมทั้งด้านกาย จิต สังคม และปัญญา ขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ กลไกการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งงานวิจัยของ สอดคล้องสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (2558) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย พบว่าการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเครือข่าย และมีกลไกการบริหารจัดการที่เป็นระบบ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการสุขภาวะองค์กรรวมของพระภิกษุสามเณรในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย” สามารถสรุปองค์ความรู้สำคัญและสร้างภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปองค์ความรู้สำคัญ ได้ดังนี้ ด้านสุขภาวะทางกาย มีการจัดการอย่างเป็นระบบผ่านการตรวจสุขภาพประจำปี การส่งเสริมโภชนาการที่เหมาะสม และการออกกำลังกายที่สอดคล้องกับสมณเพศ มีระบบการรักษาพยาบาลตั้งแต่การมีตุ๋ยาสามัญ

ประจำวัดไปจนถึงการประสานงานกับโรงพยาบาล พบความท้าทายในเรื่องข้อจำกัดด้านงบประมาณและการควบคุมคุณภาพอาหารบิณฑบาต ด้านสุขภาวะทางจิต มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจผ่านการปฏิบัติสมาธิภาวนา สวดมนต์ และเจริญวิปัสสนากรรมฐาน มีระบบพี่เลี้ยงระหว่างพระอาวุโสและพระรุ่นใหม่ในการดูแลให้คำปรึกษา บูรณาการแนวทางการดูแลสุขภาพจิตระหว่างหลักพุทธธรรมและจิตวิทยาสมัยใหม่ ด้านสุขภาวะทางสังคม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านกิจกรรมสังฆกรรม การประชุมสงฆ์ และระบบอาวุโส พัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนผ่านการเผยแพร่ธรรมะและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ปรับตัวให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ด้วยการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร ด้านสุขภาวะทางปัญญา บูรณาการการศึกษาพระปริยัติธรรมและการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา พัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบันเช่นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเผยแพร่ธรรมะ ส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างวัดและชุมชน ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการสุขภาวะองค์รวมคือการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาระบบการดูแลที่ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยและบริบทของสังคมสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการกำหนดนโยบายและแผนการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระภิกษุสามเณรระดับเขตที่ชัดเจน โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานสาธารณสุข และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
2. ควรจัดตั้งคณะกรรมการดูแลสุขภาพพระภิกษุสามเณรระดับเขต เพื่อขับเคลื่อนนโยบายและประสานความร่วมมือระหว่างวัด หน่วยงานสาธารณสุข และภาคประชาสังคมในพื้นที่
3. ควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระภิกษุสามเณร ทั้งด้านการตรวจสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควรจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพของพระภิกษุสามเณร และพัฒนาระบบการติดตามดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีโรคประจำตัวหรือมีความเสี่ยงด้านสุขภาพ
2. ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมกับสมณเพศอย่างสม่ำเสมอ เช่น การเดินจงกรม การออกกำลังกายแบบเบา และการปฏิบัติสมาธิภาวนา
3. ควรพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุสามเณรในการดูแลสุขภาพตนเอง ผ่านการอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพ และการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโมเดลการดูแลสุขภาพพระภิกษุสามเณรที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามและส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของพระภิกษุสามเณร
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการสุขภาพองค์รวมของพระภิกษุสามเณรในเขตพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) สำหรับการขยายผลในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2567). การพัฒนาต้นแบบวิทยาการพระธรรมทูตสุขภาพะเพื่อการส่งเสริมสุขภาพะและป้องกันกลุ่มอาการอ้วนลงพุงในพระสงฆ์จังหวัดน่าน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 112-113.
- ชลธิชา จิรภักพงค์ และคณะ. (2561). *สุขภาพะพระสงฆ์: การพัฒนารูปแบบสุขภาพะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดลำปาง*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโพโรจน์ธรรมคุณ. (2562). *กระบวนการพัฒนาสุขภาพะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต. (2558). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย. *วารสารสำนักป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น*, 22(2), 117-118.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา*, 124(16 ก), 1.
- ศรีเมือง พลังฤทธิ์. (2562). สถานะสุขภาพและแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 37(2), 133-142.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). (2560). *ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560*. นนทบุรี: บริษัท โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- สำนักงานเจ้าคณะเขตจอมทอง. (2566). *รายงานการขับเคลื่อนกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คณะสงฆ์เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเจ้าคณะเขตจอมทอง.
- สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมย์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา*. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี.

อุ๋นเอื้อ๋ สึงห์ค้ำ. (2557). กระจบวณการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์กรวมวิถีพุทธ.
วารสารสมาคมนักวิจัย, 19(1), 73-85.

การวิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบ
ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ เรื่องความน่าจะเป็น
เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

ANALYSIS AND EXPLORATION OF STAKEHOLDERS' PERSPECTIVES
IN DESIGNING LEARNING ACTIVITY PACKAGES BASED ON EXPERIENTIAL
LEARNING THEORY ON PROBABILITY TO ENHANCE MATHEMATICAL LITERACY
FOR GRADE 9 STUDENTS

วิระวงศ์ คำแดงไสย์, ปวีณา ขันธศิลา, วรณธิดา ยลวิลาศ

Wirawong Kamdaengsai, Paweena Khansila, Wannatida Yonwilad

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Kalasin University

Corresponding Author E-mail: paweena.kh@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. วิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 2. ศึกษาแนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ เรื่องความน่าจะเป็น เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบผู้ใช้จำลอง แบบสังเคราะห์ข้อมูล และแบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย 1. กลุ่มครู ต้องการชุดกิจกรรมที่ใช้งานง่าย พร้อมคำอธิบายชัดเจน และสามารถพิมพ์ซ้ำได้ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วม และแบบฝึกหัดที่ครอบคลุมทุกกลุ่มนักเรียน ตั้งแต่นักเรียนที่มีพื้นฐานอ่อนจนถึงนักเรียนที่มีพื้นฐานดี 2. กลุ่มนักเรียนต้องการต้องการกิจกรรมทดลองหรือเกมที่ช่วยเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริงและแบบฝึกหัดที่ง่าย 3. กลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียนต้องการชุดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริง แบบฝึกหัดหรือ

กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และเพิ่มคะแนนสอบ สื่อที่ต้นทุนต่ำ ครูสามารถใช้งานได้ง่ายและนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทันทีในห้องเรียน และ 4. กลุ่มผู้ปกครองต้องการกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สื่อการสอนที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน 2. แนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ใช้หลักการออกแบบที่ประกอบด้วย 1. คุณลักษณะตัวแทรกแซง ได้แก่ จุดเน้นเชิงสาระ และจุดเน้นเชิงกระบวนการ 2. ตัวแปรเหตุ และ 3. ตัวแปรผลลัพธ์ เพื่อช่วยในการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในด้านเนื้อหา กระบวนการ และผลลัพธ์ ที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้; ความน่าจะเป็น; ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์; ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์

Abstract

This research aims to analyze and explore stakeholders' perspectives and examine the design principles of a learning activity package based on experiential learning theory in probability to enhance mathematical literacy among Grade 9 students. A qualitative research methodology was employed, with key informants comprising teachers, students, school principals, parents, and learning activity designers. Data collection tools included semi-structured interviews, user persona templates, data synthesis frameworks and outcome recording templates for design principles. Content analysis was used to interpret and analyze the data.

The research findings revealed that: 1) Stakeholders' needs included (1) teachers requiring a user-friendly learning activity set with clear explanations, reproducible materials, engaging activities, and exercises catering to students of all proficiency levels, from struggling to advanced learners; (2) students who preferred experimental activities or games that connect content to real-life situations and simplified exercises; (3) school principals who emphasized experiential learning activities linked to real-world contexts, analytical thinking exercises, low-cost instructional materials that teachers can easily implement, and activities that help improve students' test scores; and (4) parents seeking activities relevant to everyday life and engaging instructional materials that capture students' interest. 2) The design framework, grounded in experiential learning theory, incorporated (1) intervention characteristics, including content emphasis and process emphasis, (2) causal variables that influence the learning process, and

(3) outcome variables that measure the effectiveness of the activities. These principles guided the development of a learning activity set that effectively aligned with stakeholders' expectations, ensuring alignment with stakeholders' concerns and requirements.

Keywords: Learning Activity Packages; Probability; Mathematical Literacy; Experiential Learning Theory

บทนำ

ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) หมายถึง ความสามารถในการใช้คณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาจริงในชีวิตประจำวัน โดยสามารถตีความ ใช้ และสื่อสารผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล (PISA Thailand, 2020) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในยุคที่เทคโนโลยีและข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเสริมสร้างความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับนักเรียน และยังเกี่ยวข้องกับการใช้คณิตศาสตร์ในการตีความปัญหาและตัดสินใจในบริบทต่าง ๆ ในชีวิตจริง (OECD, 2018) การศึกษาของ PISA (Programme for International Student Assessment) ได้เน้นย้ำว่า ความสามารถในการใช้คณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจและดำเนินชีวิตในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประเมินของ PISA 2022 ระบุว่า ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการใช้คณิตศาสตร์ในบริบททางวิชาการ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการใช้คณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาจริงที่พบในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการเงิน การวิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (OECD, 2022) ผลการประเมิน PISA ของประเทศไทยในปี 2022 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ลดลง 25 คะแนน เมื่อเทียบกับปี 2018 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 394 คะแนน (PISA Thailand, 2022) นอกจากนี้ การประเมิน O-NET ในปี 2566 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในวิชาคณิตศาสตร์อยู่ที่ 25.38 คะแนน โดยสาระที่มีคะแนนต่ำที่สุดคือ "สถิติและความน่าจะเป็น" (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567) ทั้งนี้ผลการประเมินที่ลดลงสะท้อนถึงความท้าทายในการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการศึกษาต่อไป

ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory; ELT) ของ Kolb (1984) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์จริง วิเคราะห์ และสะท้อนคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ทฤษฎีนี้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การมีประสบการณ์จริง การสะท้อนคิด การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม และการนำไปทดลองใช้

(Kolb, 2015) การนำทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนความน่าจะเป็นจะช่วยให้แก่นักเรียนสามารถเข้าใจแนวคิดที่เป็นนามธรรมได้ดียิ่งขึ้นผ่านการทดลองเชิงปฏิบัติและการสังเกตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง (Zhou & Brown, 2015) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น กิจกรรมทดลอง สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับความน่าจะเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาและออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง (Freeman et al., 2014) ครูเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการกำหนดแนวทางการสอนและสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมกับผู้เรียน การศึกษาความคิดเห็นและมุมมองของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้กิจกรรมที่ออกแบบสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น (Johnson & Golombek, 2018) นอกจากนี้ การรับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครองสามารถช่วยให้เข้าใจถึงบริบทของนักเรียน การศึกษาและสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้จะช่วยให้สามารถพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้จากประสบการณ์ และตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ เรื่องความน่าจะเป็น เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับลักษณะของปัญหา บริบทของปัญหา และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำมาใช้หาแนวทางการออกแบบและสร้างต้นแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบและสร้างต้นแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องความน่าจะเป็น ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องความน่าจะเป็น ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์และสำรวจมุมมอง ระยะที่ 2 การออกแบบและการสร้างต้นแบบ และระยะที่ 3 การประเมินและสะท้อนคิด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้กำหนดขอบเขตการวิจัยดำเนินการวิจัยเฉพาะใน ระยะที่ 1 การวิเคราะห์และสำรวจมุมมอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2. กลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้เข้าร่วมกระบวนการ รวม 46 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 41 คน ในโรงเรียนขยายโอกาส ประกอบด้วย ครูคณิตศาสตร์ จำนวน 2 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 35 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ผู้ปกครอง จำนวน 3 คน กลุ่มนักวิจัย จำนวน 3 คน และกลุ่มนักออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 2 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการออกแบบ ประกอบด้วย 4 ฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสร้างผู้ใช้จำลอง (Persona) แบบสังเคราะห์ข้อมูล (P.O.I.N.T) และแบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ปรับข้อความของ McKenney & Reeves (2018) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1. ลักษณะของปัญหา (Problem-related) 2. บริบทของปัญหา (Context-related) และ 3. ความต้องการ (Needs-related)

3.2.2 แบบสร้างผู้ใช้จำลอง ดัดแปลงจากแบบสร้างผู้ใช้จำลองของ อภิลิทธิ์ ไส้ตुरुไกล (2557) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ข้อมูลผู้ใช้จำลอง (ชื่อ/อายุ/หน้าที่) 2. คำพูดที่สะท้อนความคิด 3. ความกังวล และ 4. ความต้องการที่จะพัฒนา

3.3.3 แบบสังเคราะห์ข้อมูล ดัดแปลงจากแบบสังเคราะห์ข้อมูลของ อภิลิทธิ์ ไส้ตुरुไกล (2557) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ปัญหา (Problems: P) 2. โอกาสในการแก้ปัญหา (Opportunities: O) 3. ความเข้าใจเชิงลึก (Insights: I) 4. ความต้องการ (Needs: N) และ 5. แนวคิดที่เกิดขึ้น (Themes: T)

3.3.4 แบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบ ดัดแปลงจากแบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบของ Van dan Akker (1999) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. คุณลักษณะตัวแทรกแซง คือ จุดเน้นเชิงสาระ จุดเน้นเชิงกระบวนการ 2. ตัวแปรเหตุ และ 3. ตัวแปรผลลัพธ์

3.3.5 ร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสร้างผู้จำลอง แบบสังเคราะห์ข้อมูล และแบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบ

3.3.6 นำร่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสร้างผู้จำลอง แบบสังเคราะห์ข้อมูล และแบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบที่ผ่านคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3.3.7 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม ความถูกต้องของภาษาความชัดเจนเหมาะสม ความครอบคลุมเนื้อหาของประเด็นคำถาม วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับองค์ประกอบ โดยใช้สูตรการหาค่า IOC (Item-Objective Congruence Index) โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป หลังจากให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วนำมาวิเคราะห์ค่า IOC แล้วพบว่ามีความอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

3.3.8 ปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ไปยังกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.2 นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ปกครอง ไปใช้ในการสัมภาษณ์

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์มุมมองของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างมาสร้างผู้จำลอง และแบบสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้การแก้ปัญหาที่มีทิศทางชัดเจนและเข้าใจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.5 ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกผลลัพธ์ของหลักการออกแบบ เพื่อการวางแผนและออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกับนักออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ใช้ แนวทางเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา การสร้างแบบจำลองผู้ใช้ การใช้ POV Statement และการบันทึกผลลัพธ์หลักการออกแบบ ซึ่งช่วยให้สามารถ สังเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไข และออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยอิงจากแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องผลการวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมความสามารถในการนำเสนอข้อมูลทางคณิตศาสตร์ และพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์และสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในออกแบบและสร้างต้นแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับลักษณะของปัญหา บริบทของปัญหา และความต้องการ โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นแบบผู้จำลองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงดังตารางที่ 1 – 4 และแบบสังเคราะห์ข้อมูลแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 1 แบบผู้จำลองของคุณครู

Persona สร้างผู้จำลอง	นางเมตตา สุขใจ หน้าที่ ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส	อายุ 35 ปี	
คำพูดที่สะท้อนความคิด นักเรียนมีปัญหาเรื่องการเข้าใจแนวคิดพื้นฐาน โดยเฉพาะการตีความตัวเลข ในโจทย์ความน่าจะเป็น ครูต้องใช้เวลาอธิบายเนื้อหามากเกินไป และไม่มีสื่อการสอน	ความกังวล นักเรียนไม่มีเวลาเรียนรู้เพิ่มเติม เพราะภาระงานนอกโรงเรียน การเรียนการสอนเน้นทฤษฎีมากกว่า กิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจ	ความต้องการที่จะพัฒนา ชุดกิจกรรมที่ใช้งานง่าย พร้อมคำอธิบายชัดเจน และสามารถพิมพ์ซ้ำได้ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วม และแบบฝึกหัดที่ครอบคลุมทุกกลุ่มนักเรียน ตั้งแต่เรียนที่มีพื้นฐานอ่อนจนถึงนักเรียนที่มีพื้นฐานดี	

ตารางที่ 2 แบบผู้จำลองของนักเรียน

Persona สร้างผู้จำลอง	เด็กหญิงกรรมา สุขเสมอ หน้าที่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส	อายุ 15 ปี	
คำพูดที่สะท้อนความคิด ความน่าจะเป็นยากเพราะมีสูตรและเงื่อนไขซับซ้อน นักเรียนสับสนว่าเริ่มต้นแก้โจทย์อย่างไร ขาดความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหากับชีวิตประจำวัน ทำให้มองว่าไม่สำคัญ	ความกังวล ครูอธิบายเร็วเกินไป ทำให้นักเรียนไม่ทันจดและไม่เข้าใจ อีกทั้งห้องเรียนขาดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงหรือไม่มีสื่อช่วยให้เห็นภาพ บรรยากาศในห้องเรียนเงียบและไม่น่าสนใจ	ความต้องการที่จะพัฒนา ต้องการกิจกรรมที่ช่วยเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริงและแบบฝึกหัดที่ง่าย	

ตารางที่ 3 แบบผู้จำลองของผู้อำนวยการโรงเรียน

Persona สร้างผู้จำลอง	นายมูติตา พาจำเจริญ หน้าที่ ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนขยายโอกาส	อายุ 53 ปี	
คำพูดที่สะท้อนความคิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะเรื่องความน่าจะเป็นยังต่ำ นักเรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน เพราะมองว่าเป็นเรื่องยากและไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง	ความกังวล โรงเรียนมีทรัพยากรจำกัด เช่น อุปกรณ์การทดลองหรือสื่อช่วยสอน และนักเรียนมาจากครอบครัวที่มีพื้นฐานเศรษฐกิจต่างกัน หลายคนไม่มีเวลาทบทวนบทเรียน	ความต้องการที่จะพัฒนา ชุดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริง แบบฝึกหัดหรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และเพิ่มคะแนนสอบ สื่อที่ต้นทุนต่ำ ครูสามารถใช้งานได้ง่ายและนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทันทีในห้องเรียน	

ตารางที่ 4 แบบผู้ใช้จำลองของผู้ปกครอง

Persona	นางอุเบกษา นำพาสุข	อายุ 48 ปี	
สร้างผู้ใช้จำลอง	หน้าที่ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส		
คำพูดที่สะท้อนความคิด	ความกังวล	ความต้องการที่จะพัฒนา	
ลูกพบว่าคณิตศาสตร์ ยากและไม่ น่าสนใจ และผู้ปกครองไม่สามารถช่วย ลูกเรียนหรืออธิบายเนื้อหาได้ เพราะไม่ มีพื้นฐานคณิตศาสตร์	นักเรียนมีเวลาทบทวนที่เรียนที่บ้าน น้อย เพราะต้องช่วยงานครอบครัว หรือมีกิจกรรมที่โรงเรียน	กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สื่อการสอนที่ช่วยกระตุ้นความสนใจ	

จากตารางที่ 1 - 4 แบบผู้ใช้จำลองเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและสำรวจมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทการเรียนรู้เรื่องความน่าจะเป็น พบว่า ครูพบปัญหานักเรียนไม่เข้าใจแนวคิดพื้นฐานยาก ขาดสื่อการสอน และเนื้อหาซับซ้อนเกินไป นักเรียนมองว่าความน่าจะเป็นยาก ไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และต้องการกิจกรรมหรือเกมที่ที่น่าสนใจ ผู้ปกครองกังวลเรื่องการช่วยลูกเรียนไม่ได้ เนื่องจากไม่มีพื้นฐานคณิตศาสตร์ และนักเรียนมีเวลาทบทวนน้อย ผู้อำนวยการเน้นพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ต้นทุนต่ำ และใช้งานได้ทันทีในห้องเรียน ซึ่งแนวทางแก้ไขคือการพัฒนาสื่อและชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบให้น่าสนใจ ใช้งานง่าย และยืดหยุ่น เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เชื่อมโยงเนื้อหาทักกับชีวิตจริง มีเกมหรือแบบฝึกหัดที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และสามารถปรับใช้ได้กับกลุ่มนักเรียนที่มีพื้นฐานหลากหลาย ตอบสนองทั้งความต้องการของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และโรงเรียนอย่างครบถ้วน

ตารางที่ 5 แบบสังเคราะห์ข้อมูล

P (Problems) ปัญหา	O (Opportunities) โอกาสในการแก้ ปัญหา	I (Insights) ความเข้าใจเชิงลึก	N (Needs) ความต้องการ	T (Themes) แนวคิดที่เกิดขึ้น
1. ขาดสื่อการสอนที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้	มีโอกาพัฒนาสื่อการสอนที่น่าสนใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มแรงจูงใจของผู้เรียน	ผู้เรียนต้องการสื่อที่มีความหลากหลายนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่สนุกและมีส่วนร่วม	ความต้องการสื่อการสอนที่เน้นความน่าสนใจ เข้าใจง่าย และสามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก	การพัฒนาสื่อการสอนที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน
2. เนื้อหาความน่าจะเป็นมีความซับซ้อนทำให้ผู้เรียนเข้าใจยาก และไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการทบทวน	จัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้แล้วเสร็จในชั่วโมงเรียน	ผู้เรียนต้องการสื่อการสอนที่ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอน พร้อมตัวอย่างและแบบฝึกหัดที่สามารถนำไปฝึกฝนได้ด้วยตนเอง	ความต้องการชุดกิจกรรมที่เน้นการอธิบายเนื้อหาความน่าจะเป็นอย่างเข้าใจง่าย มีการสรุปเนื้อหา และสามารถใช้งานได้ในเวลาที่เหมาะสม	การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ย่อเนื้อหาความน่าจะเป็นให้เข้าใจง่าย พร้อมจัดการเวลาเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

ตารางที่ 5 แบบสังเคราะห์ข้อมูล

P (Problems) ปัญหา	O (Opportunities) โอกาสในการแก้ ปัญหา	I (Insights) ความเข้าใจเชิงลึก	N (Needs) ความต้องการ	T (Themes) แนวคิดที่เกิดขึ้น
3. สื่อการสอนที่มีอยู่ บางชิ้นส่วนสูญหาย ทำให้ไม่สามารถ นำมาใช้จัดการเรียนรู้ ได้อย่างสมบูรณ์	มีโอกาพัฒนาสื่อ การสอนที่สามารถใช้ งานได้ยืดหยุ่นปรับ ใช้ได้ แม้บางส่วนจะ สูญหาย หรือสื่อที่ สามารถพิมพ์ซ้ำได้	ผู้เรียนและครู ต้องการสื่อที่ทนทาน มีความยืดหยุ่นในการ ใช้งาน และง่ายต่อ การเก็บรักษา	ความต้องการสื่อการ สอนที่สามารถสร้าง สำรองหรือทดแทน ชิ้นส่วนที่สูญหายได้ อย่างง่ายดาย	การออกแบบสื่อการ สอนที่เน้นความ คงทน ยืดหยุ่น และ สามารถปรับเปลี่ยน ชิ้นส่วนได้เพื่อรองรับ การใช้งานในระยะ ยาว
4. การสอนแบบ บรรยายขาดความ น่าสนใจ ส่งผลให้ ผู้เรียนขาดความ กระตือรือร้นและไม่มี ส่วนร่วมในการเรียน	มีโอกาพัฒนาวิธีการ สอนหรือชุดกิจกรรม ที่มีความหลากหลาย และดึงดูดความสนใจ ของผู้เรียน	ผู้เรียนต้องการ รูปแบบการสอนที่มี ความสนุกสนาน มี ปฏิสัมพันธ์ และช่วย ให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ขึ้น	ความต้องการสื่อหรือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ช่วยให้การสอนมี ความน่าสนใจและ กระตุ้นการมีส่วนร่วม ของผู้เรียน	แนวคิดที่เกิดขึ้นคือ การพัฒนากิจกรรม การเรียนรู้แบบมีส่วน ร่วมที่เน้นการเรียนรู้ เชิงรุกและสร้าง ประสบการณ์ที่มี ความหมาย

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัญหาหลักของการเรียนรู้เรื่องความน่าจะเป็นคือการขาดสื่อการสอนที่น่าสนใจ เนื้อหาซับซ้อน และวิธีการสอนที่ขาดความดึงดูด ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียน แนวทางแก้ไขคือพัฒนาสื่อการสอนที่สนุก เข้าใจง่าย ยืดหยุ่น และเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน พร้อมจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นการปฏิบัติจริง สร้างประสบการณ์ที่มีความหมาย รวมถึงออกแบบสื่อที่ทนทานและสามารถปรับเปลี่ยนได้เพื่อรองรับการใช้งานในระยะยาวและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและครูอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาแนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ เรื่องความน่าจะเป็น เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการวิเคราะห์และสำรวจมุมมองผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกับนักออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และผู้วิจัยใช้แบบบันทึกผลลัพธ์หลักการออกแบบ ตามแนวทางของ van dan Akker (1999) เพื่อช่วยให้การออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้มีความชัดเจน มีเหตุผล และสอดคล้องกับบริบทของผู้ใช้งานจริง แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แบบบันทึกผลลัพธ์หลักการออกแบบ

ตัวแปรเหตุ (X) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้	
ตัวแปรผล (Y) ความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์	
บริบท (Z) โรงเรียนขยายโอกาส	
หลักการออกแบบตัวแทรกแซง	
จุดเน้นเชิงสาระ (Substantive Emphasis)	(A) เนื้อหาเรื่องความน่าจะเป็นตามมาตรฐานตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (B) สื่อการสอนที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้
จุดเน้นเชิงกระบวนการ (Procedural Emphasis)	(K) ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ วงจรการเรียนรู้ของ Kolb (L) ทฤษฎี Motivation ของ Maslow (1943)
ข้ออ้างเชิงเหตุผล (P) การออกแบบชุดกิจกรรมให้ตรงตามมาตรฐานหลักสูตรและใช้สื่อที่เหมาะสมช่วยให้นักเรียนเข้าใจความน่าจะเป็นได้ดีขึ้น (Q) ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ตรงและแรงจูงใจ พร้อมทั้งผสมผสาน ทฤษฎี Motivation ของ Maslow เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ (R) คาดหวังให้นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสพัฒนาความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้	

จากตารางที่ 6 พบว่า การออกแบบกระบวนการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของนักเรียน โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสที่มีความต้องการด้านการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง หนึ่งในแนวทางที่มีประสิทธิภาพคือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถช่วยส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ถูกออกแบบภายใต้หลักการที่มุ่งเน้นทั้งด้านเนื้อหาและกระบวนการ ในด้านเนื้อหา จุดเน้นอยู่ที่การสอนเรื่องความน่าจะเป็นตามมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง โดยใช้สื่อการสอนที่กระตุ้นแรงจูงใจ และสามารถพิมพ์ซ้ำได้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบและสร้างต้นแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องความน่าจะเป็น เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาส พบว่ามีปัญหาหลายประการที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในการเข้าใจแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความน่าจะเป็น นอกจากนี้ ครูยังขาดสื่อการสอนที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนมองว่าความน่าจะเป็นเป็นเรื่องยาก เนื่องจากต้องใช้สูตรและเงื่อนไขที่ซับซ้อน และขาดความเชื่อมโยงกับชีวิตจริง อีกทั้งห้องเรียนส่วนใหญ่เน้นการสอนแบบทฤษฎีมากกว่ากิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจ ทำให้บรรยากาศการเรียนไม่น่าสนใจและไม่นำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนมีเวลาทบทวนบทเรียนที่บ้านน้อย เพราะต้องช่วยงานครอบครัวหรือมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องทำ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยเฉพาะในเรื่องความน่าจะเป็น ยังคงอยู่ในระดับต่ำ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะโรงเรียนยังมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรทำให้ไม่สามารถสนับสนุน

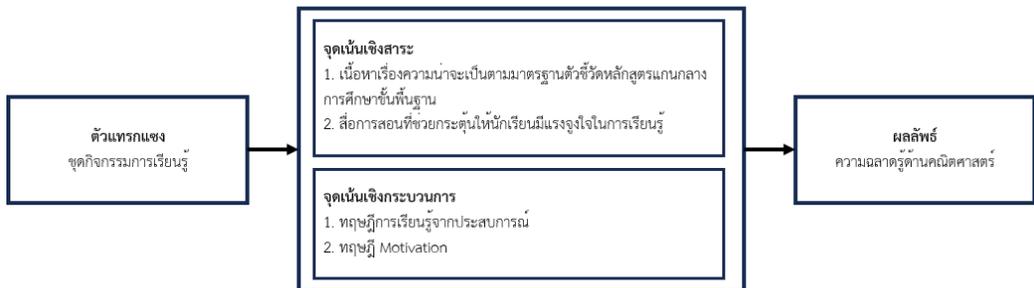

การเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ จากปัญหาดังกล่าว แนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรมุ่งเน้นไปที่การเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริง เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ นอกจากนี้ ควรพัฒนาสื่อการสอนที่น่าสนใจและกระตุ้นความสนใจของนักเรียน รวมถึงจัดกิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ตลอดจนมีแบบฝึกหัดที่สามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน อีกทั้งสื่อการเรียนรู้ควรมีต้นทุนต่ำ ใช้งานง่าย และสามารถนำไปใช้ได้จริงในห้องเรียน เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ได้สะดวกและเกิดประโยชน์สูงสุด การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ งานวิจัยของ นิตยา ดอบบุตร และคณะ (2567) พบว่าการใช้ วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชัน สามารถส่งเสริม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb โดยมีความเชื่อมโยงในแง่ของกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะทางปัญญาของผู้เรียน ซึ่งทั้งคู่วางเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริงสะท้อนคิด และประยุกต์ใช้แนวคิดในสถานการณ์ใหม่ ๆ ทั้งยังช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ และช่วยลดข้อจำกัดด้านสื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ งานวิจัยของ กิตติพล สุวรรณไตรย์ และคณะ (2567) ศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้ใช้ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยเสนอว่าการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์สามารถเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการศึกษานี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนในทุกระดับชั้น ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการวิเคราะห์มุมมองของผู้ใช้เพื่อให้สามารถพัฒนาและปรับใช้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาได้ แม้ว่าระดับชั้นของผู้เรียนจะแตกต่างกัน แต่แนวทางการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และการส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับการศึกษา เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การสร้างแบบฝึกหัดที่หลากหลาย และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน สามารถช่วยส่งเสริมความเข้าใจของนักเรียนในเรื่องความน่าจะเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและส่งเสริมความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนต่อไป

ผลการศึกษาแนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ เรื่องความน่าจะเป็น เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะพัฒนาขึ้นต้องมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ van den Akker (1999) ในการออกแบบหลักสูตรที่เน้นทั้งสาระและ

กระบวนการเรียนรู้ โดยบูรณาการเนื้อหาตามมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควบคู่กับการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) และทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow (1943) ซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและความสนใจในเนื้อหาความน่าจะเป็นมากขึ้นทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Moreno (2003) ที่ระบุว่า การใช้สื่อประสมช่วยให้เกิดการเรียนรู้เชิงคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Kolb (2015) ที่แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ช่วยลดข้อจำกัดด้านสื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาส เพราะเป็นการเรียนรู้ที่ เน้นการลงมือทำ ใช้สิ่งแวดล้อมจริงแทนสื่อการสอน ลดการพึ่งพาเทคโนโลยี และ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้แม้ในบริบทที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากร นักเรียนก็ยังสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการปฏิบัติจริงและการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ของตนเอง อีกทั้งการออกแบบชุดกิจกรรมที่สามารถพิมพ์ซ้ำและนำไปใช้ได้อย่างยืดหยุ่นช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน จากมุมมองด้านแรงจูงใจของ Maslow (1943) พบว่าเมื่อความต้องการพื้นฐานของนักเรียนได้รับการตอบสนอง เช่น การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุน นักเรียนมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Schunk & Zimmerman (2007) ที่ระบุว่า การใช้กลยุทธ์ที่ส่งเสริมแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แนวทางการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า การออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ควรคำนึงถึง เนื้อหาที่สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่กระตุ้นแรงจูงใจของผู้เรียน เพื่อ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ ควรดำเนินการออกแบบ กิจกรรมตามกรอบแนวคิดของ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ และ ทฤษฎี Motivation

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงและพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรนำผลจากระยะที่ 1 ไปใช้ในการออกแบบและสร้างต้นแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในระยะเวลาที่ 2 โดยพิจารณาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และทดสอบต้นแบบเบื้องต้นก่อนทดลองใช้จริง ในระยะเวลาที่ 3 ควรประเมินผลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณพร้อมสะท้อนคิดจากผู้เรียนและครูเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรขยายการทดลองไปยังบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพล สุวรรณไตรย์ และคณะ. (2567). การออกแบบและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้คณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 26(2), 148-153.
- นิตยา ดอบุตาร และคณะ. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแนวคิดเมตาคognition ชั้น เรื่องความน่าจะเป็น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 16(47), 77-89.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2567). *ผลการสอบ O-NET ปีการศึกษา 2566*. สืบค้น 28 มิถุนายน 2567, จาก <https://www.niets.or.th/th/content/view/26039>
- อภิสิทธิ์ ไล้สัตรูไกล. (2557). *SERVICE DESIGN WORKBOOK คู่มือการออกแบบบริการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ.
- PISA Thailand. (2020). *กรอบการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์*. สืบค้น 6 กรกฎาคม 2567, จาก https://pisathailand.ipst.ac.th/aboutpisa/mathematical_literacy_framework/
- PISA Thailand. (2022). *ผลการประเมิน PISA 2022*. สืบค้น 29 มิถุนายน 2567, จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21/>
- Freeman, R. E. et al. (2014). *Stakeholder theory: Concepts and applications*. Cambridge University Press.

- Johnson, K. E. & Golombek, P. R. (2018). *Mindful L2 teacher education: A sociocultural perspective on cultivating teachers' professional development*. Oxfordshire: Routledge.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- _____. (2015). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development (2nd ed.)*. London: Pearson Education.
- Maslow, A. H. (1943). *A theory of human motivation*. *Psychological Review*. Retrieved January 5, 2025, from <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Moreno, R. (2003). Nine ways to reduce cognitive load in multimedia learning. *Educational psychologist*, 38(1), 43-52.
- McKenney, S. & Reeves, T. (2018). *Conducting educational design research*. Routledge.
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2018). *PISA 2018 assessment and analytical framework*. OECD Publishing. Retrieved August 18, 2024, from https://pisathailand.ipst.ac.th/about-pisa/mathematical_literacy_framework/
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2022). *PISA 2022 results: What students know and can do*. OECD Publishing. Retrieved August 20, 2024, from <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21/>
- Schunk, D. H. & Zimmerman, B. J. (2007). Influencing children's self-efficacy and self-regulation of reading and writing through modeling. *Reading & Writing Quarterly*, 23(1), 7-25.
- van den Akker, J. (1999), *Principles and methods of development research*. In J. van den Akker et al. (Eds) *Design approaches and tools in education and training* (op. 1-14). Dordrecht, the Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Zhou, M. & Brown, D. (2015). *Educational learning theories*. *Education Open Textbooks*. University of Idaho.

การสร้างพลเมืองจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วม*
CULTIVATING VOLUNTEER CITIZENSHIP THROUGH ENGAGING
SCOUT ACTIVITIES

กรุง ม่วงนาครอง, สุวิทย์ ภาณุจारी, ทนง ทองภูเบศร์
Krung Muangnakrong, Suwit Phanujaree, Thanong Thongphubate
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Corresponding Author E-mail: krung.mua@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างพลเมืองจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วม โดยศึกษาแนวคิด หลักการ และวิธีการในการพัฒนาเยาวชนให้มีจิตอาสาผ่านกระบวนการลูกเสือ การศึกษาพบว่า การสร้างพลเมืองจิตอาสาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะในยุคที่เผชิญกับความท้าทายและวิกฤตการณ์หลากหลายรูปแบบ ซึ่งกิจกรรมลูกเสือ นั้น เป็นกิจกรรมที่ฝึกเยาวชนให้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม ฯลฯ อนึ่ง กิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วม นับว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเยาวชน เนื่องจากมีหลักการสำคัญที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง การทำงานเป็นทีม และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น การพัฒนาจิตอาสาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1. การพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับจิตอาสาและความเป็นพลเมือง 2. การฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่หลากหลายและมีความหมาย และ 3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน นอกจากนี้ ยังพบว่าการจัดกิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วมควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจภายใน การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการเชื่อมโยงกิจกรรมกับชีวิตจริง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพลเมืองจิตอาสายังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ข้อยกจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาส และการรักษาความยั่งยืนของกิจกรรม การแก้ไขความท้าทายเหล่านี้ต้องอาศัยการพัฒนาระบบสนับสนุนที่เหมาะสม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อบริบทของสังคมไทย บทความนี้เสนอแนวทางการบูรณาการกิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา

พลเมืองจิตอาสา ผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ แนวทางการจัดกิจกรรม และ ข้อเสนอแนะในการพัฒนา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเยาวชนและการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: พลเมืองจิตอาสา; กิจกรรมลูกเสือ; การมีส่วนร่วม

Abstract

This academic article aims to present guidelines for developing volunteer citizenship through participatory scout activities by examining concepts, principles, and methods for youth development through scouting processes. The study finds that developing volunteer citizenship is a crucial process for social development, especially in an era facing various challenges and crises. Scout activities are designed to train youth in community service and other beneficial activities. Notably, participatory scout activities are considered an effective tool for youth development as they emphasize key principles of learning through practical experience, teamwork, and service to others. The development of volunteerism must be conducted systematically through three crucial processes: 1. developing knowledge and understanding of volunteerism and citizenship, 2. practicing through diverse and meaningful activities, and 3. building cooperative networks among homes, schools, and communities. Furthermore, the study reveals that organizing participatory scout activities should consider key components, including building internal motivation, developing teamwork skills, promoting creativity, and connecting activities to real-life situations. However, the development of volunteer citizenship faces several challenges, such as time and resource constraints, inequitable access to opportunities, and maintaining activity sustainability. Addressing these challenges requires developing appropriate support systems, building collaborative networks, and developing educational innovations that respond to Thai social contexts. This article presents guidelines for integrating participatory scout activities to develop volunteer citizenship through analysis of key components, activity guidelines, and development recommendations, which will benefit youth development and the creation of a strong and sustainable society.

Keywords: Volunteer Citizenship; Scout Activities; Participation

บทนำ

ในบริบทโลกที่เผชิญกับวิกฤตการณ์และปัญหาหลากหลาย เช่น การแพร่ระบาดของโรคและความเหลื่อมล้ำทางสังคม Kruman & Marback (2022) ระบุว่า การมีพลเมืองจิตอาสาที่พร้อมช่วยเหลือสังคมเป็นสิ่งสำคัญ การสร้างพลเมืองจิตอาสาไม่เพียงส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน (สุทธธัญญ์ โอบอ้อม และคณะ, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ การพัฒนานักเรียนให้มีจิตอาสาจะช่วยเตรียมพวกเขาเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การมีส่วนร่วมในชุมชนยังช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและความเห็นอกเห็นใจต่อสังคม อันเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในระยะยาว (พระครูสิริประภัสสรคุณ (อินสอน ปภสฺสโร) และคณะ, 2566)

กิจกรรมลูกเสือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงและการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีศักยภาพในการพัฒนาจิตอาสาและทักษะสังคม ปัจจุบันในประเทศไทยมีสมาชิกลูกเสือประมาณ 1.2 ล้านคน ซึ่งรวมถึงลูกเสือเนตรนารี (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2567) ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมที่สูงในกิจกรรมลูกเสือ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะทางสังคมและคุณธรรมของเยาวชนในประเทศ โดยเฉพาะกิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วมซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการประเมินผล (Sandy, 2024) กิจกรรมเหล่านี้ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และความเห็นอกเห็นใจซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับพลเมืองในยุคปัจจุบัน Erks et al. (2020) พบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดี กิจกรรมเหล่านี้ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

Munro (2020) ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาจิตอาสาต้องเชื่อมโยงกับชุมชนและสร้างความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม กิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วมจึงตอบโจทย์ในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและพร้อมอุทิศตนเพื่อส่วนรวม นอกจากนี้ยังช่วยเตรียมนักเรียนให้เข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนเอง Huish (2021) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมกำลังท้าทายรูปแบบการศึกษาเดิม ดังนั้นกิจกรรมลูกเสือต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชน

กิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกสาธารณะ การมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ช่วยให้กิจกรรมเหล่านี้เกิดผลอย่างยั่งยืน ข้อจำกัดเช่น เวลาและทรัพยากรอาจเป็นอุปสรรค แต่สามารถแก้ไขได้ด้วยการนำเทคโนโลยีมาเสริมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง (โชคอนันต์ รักษาภักดี, 2567) กิจกรรมลูกเสือไม่เพียงพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดี แต่ยังสร้างรากฐานที่มั่นคงให้แก่สังคมไทยในระยะยาว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

กิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วมมีบทบาทสำคัญในการสร้างพลเมืองจิตอาสาและพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งและยั่งยืน ด้วยการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการทำงานร่วมกับผู้อื่น กิจกรรมเหล่านี้ช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ และจิตสำนึกต่อสังคม นอกจากนี้ ยังเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือและการใช้เทคโนโลยีสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรมลูกเสือได้ กิจกรรมนี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่พร้อมพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

ความเป็นพลเมืองจิตอาสา

พลเมืองจิตอาสาหรืองานอาสาสมัครในปัจจุบันถือเป็นแนวคิดสากลที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นมนุษยธรรม โดยเน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อความอยู่รอด แนวคิดนี้ไม่จำกัดด้วยศาสนาหรือปรัชญาใด ๆ แต่ปรากฏในทุกสังคม (สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, 2561) หลักการสำคัญในการสร้างพลเมืองจิตอาสาสำหรับเยาวชนประกอบด้วยการศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะทางสังคม การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการสนับสนุนจากครูและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (Rohali, 2024)

ความเป็นพลเมืองจิตอาสามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคม การเป็นพลเมืองจิตอาสาช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาความสัมพันธ์ในชุมชน อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสังคมและพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน (Sandy, 2024; รวีวรรณ วงษ์เดชาพันธ์, 2566)

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา เช่น การทำงานอาสาสมัคร เป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในกลุ่มคน นอกจากนี้ยังช่วยให้ประชาชนเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมและการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน (สุทธญาณ ใบบอ้อม และคณะ, 2563) ความสำคัญของการเป็นพลเมืองจิตอาสายังถูกเน้นย้ำในบริบทของการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมช่วยให้สังคมมีความสงบสุขและยั่งยืน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่เผชิญกับวิกฤตทางสังคมและเศรษฐกิจ (พระครูสิริประภัสสรคุณ (อินสอน ปภสฺสโร) และคณะ, 2566)

การเป็นพลเมืองจิตอาสาช่วยพัฒนาทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในสังคม รวมถึงเสริมสร้างค่านิยมเช่น ความร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจ และความรับผิดชอบต่อสังคม

นอกจากนี้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงผ่านกิจกรรมภายนอกห้องเรียนช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจบทบาทของตนในฐานะสมาชิกของสังคม การสร้างความตระหนักรู้ทางสังคมและการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ (Rohali, 2024)

สรุปได้ว่า การเป็นพลเมืองจิตอาสาเป็นแนวคิดที่เน้นความเป็นมนุษย์ธรรมและการช่วยเหลือกันในสังคมโดยไม่จำกัดศาสนาหรือปรัชญา การสร้างพลเมืองจิตอาสาสำหรับเยาวชนควรประกอบด้วยการศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา การพัฒนาทักษะทางสังคม และการสนับสนุนจากครูและผู้ปกครอง ซึ่งช่วยพัฒนาเยาวชนให้มีความรับผิดชอบ มีทักษะการทำงานร่วมกัน ความเห็นอกเห็นใจ และการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน

องค์ประกอบของความเป็นพลเมืองจิตอาสา

ความเป็นพลเมืองจิตอาสา มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำความสะอาดสิ่งแวดล้อม การตัดสินใจร่วมกันในชั้นเรียน และการร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน (Sandy, 2024)
2. การศึกษาและอบรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม การสอนเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมตั้งแต่ในครอบครัวและสถานศึกษา รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีจากผู้ใหญ่และผู้นำในสังคม (สุทธธัญญ์ โอปอ้อม และคณะ, 2563; พระครูสิริประภัสสรคุณ (อินสอน ปภสฺสโร) และคณะ, 2566)
3. การส่งเสริมคุณค่าทางจริยธรรม การเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมโดยใช้วิธีการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาพลเมือง เช่น การทำงานกลุ่ม การจำลองสถานการณ์ และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน (Rohali, 2024)
4. การพัฒนาทักษะที่จำเป็น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร การเป็นผู้นำ และส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน (พระครูสิริประภัสสรคุณ (อินสอน ปภสฺสโร) และคณะ, 2566)
5. การเป็นพลเมืองจิตอาสา ความเป็นพลเมืองจิตอาสาช่วยให้เยาวชนพัฒนาเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน (Rohali, 2024)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของพลเมืองจิตอาสาต้องเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำความสะอาด การตัดสินใจร่วมกัน และการร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน การอบรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมจากครอบครัวและสถานศึกษา รวมถึงการเป็นแบบอย่างจากผู้ใหญ่เป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ การใช้วิธีการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมและการสร้างสภาพแวดล้อม

ที่สนับสนุนยังช่วยพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การสื่อสารและการเป็นผู้นำ ส่งเสริมให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน

การสร้างความเป็นพลเมืองจิตอาสา

กระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนในสังคม โดยการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบและจิตสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน ซึ่งการศึกษาและ กิจกรรมจิตอาสาสามารถส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางสำคัญดังนี้

1. การบูรณาการการศึกษา การบูรณาการหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองจิตอาสาในหลักสูตรการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในสังคม การเรียนรู้เชิงบูรณาการนี้จะช่วยให้เยาวชนเข้าใจบทบาทของตนในสังคมและ กระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน (รวีวรรณ วงศ์เดชาพันธ์, 2566)

2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชนเป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม การสนับสนุนและการเป็นแบบอย่างที่ดีจากผู้ใหญ่ในสังคมจะช่วยเสริมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ (พระครูสิริประภัสสรคุณ (อินสอน ปภัสสรโร) และคณะ, 2566)

3. การจัดกิจกรรมจิตอาสา การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนเข้าร่วมทำกิจกรรมจิตอาสาในชุมชนจะช่วยสร้างประสบการณ์และความรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้เยาวชนได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การทำงานร่วมกัน การเคารพผู้อื่น และการเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชน (Sandy, 2024)

4. การติดตามและประเมินผล การติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมจิตอาสาเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าและความยั่งยืนของการพัฒนาจิตอาสาในสังคม การประเมินผลจะช่วยให้สามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Rohali, 2024)

5. การศึกษาเพื่อความตระหนักรู้ การศึกษาเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองเป็นการสร้างความตระหนักรู้ให้กับเยาวชนเกี่ยวกับบทบาทของตนในสังคม การเรียนรู้เรื่องนี้จะช่วยให้เยาวชนเข้าใจถึงบทบาทและความรับผิดชอบต่อตนเอง และกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (พระปลัดสุทนต์ศักดิ์ สมภณณเมธี, 2564)

6. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การใช้วิธีการเรียนรู้ที่กระตุ้นการมีส่วนร่วม เช่น การอภิปราย การจำลองสถานการณ์ และการเล่นบทบาท เป็นการช่วยให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การเรียนรู้เช่นนี้จะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อความเป็นเจ้าของในกระบวนการเรียนรู้ (รวีวรรณ วงศ์เดชาพันธ์, 2566)

7. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและรวมกลุ่มช่วยให้เยาวชนรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนนี้จะช่วยให้เยาวชนพัฒนาทักษะทางสังคมและการคิดวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น (Sandy, 2024)

8. การสนับสนุนจากครูและผู้ปกครอง การมีการสนับสนุนจากครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาและการศึกษาเกี่ยวกับพลเมืองเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ การสนับสนุนนี้จะช่วยให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (Rohali, 2024)

สรุปได้ว่า การสร้างพลเมืองจิตอาสาในเยาวชนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม โดยการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการบูรณาการหลักการของพลเมืองจิตอาสา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การจัดกิจกรรมจิตอาสา และการติดตามผลการพัฒนา การสนับสนุนจากครูและผู้ปกครองและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบและทักษะทางสังคมของเยาวชน ทำให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ความท้าทายในการสร้างพลเมืองจิตอาสา

ในสังคมปัจจุบัน การสร้างพลเมืองจิตอาสาเผชิญกับความท้าทายในหลายมิติ ทั้งด้านโครงสร้าง สถาบัน และปัจเจกบุคคล ซึ่งความเข้าใจถึงปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นในการวางแผนและพัฒนากิจกรรมจิตอาสาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความท้าทายประการแรกคือข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา แม้ว่าบุคคลจะมีเจตจำนงในการทำงานเพื่อสังคม แต่ภาระงานและความรับผิดชอบในชีวิตประจำวันทำให้การสละเวลาเพื่อทำกิจกรรมเหล่านี้เป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะในสังคมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการแข่งขันอย่างเข้มข้น (Erks et al., 2020) นอกจากนี้ ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคมยังก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา โดยกลุ่มที่มีฐานะดีกว่ามีโอกาสในการมีส่วนร่วมมากกว่า ในขณะที่กลุ่มเปราะบางซึ่งควรได้รับโอกาสพัฒนาตนเองกลับมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกิจกรรม (Kruman & Marback, 2022)

การรักษาความยั่งยืนของกิจกรรมจิตอาสาเป็นความท้าทายอีกประการหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ Munro (2020) พบว่าการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ รวมถึงการขาดการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กร ส่งผลให้กิจกรรมจิตอาสาไม่สามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การวางระบบและกลไกที่สามารถรับประกันความต่อเนื่องของกิจกรรมเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยียังสร้างความท้าทายใหม่ในการพัฒนางานจิตอาสา แม้เทคโนโลยีจะเปิดโอกาสให้เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่หลากหลายขึ้น แต่ก็อาจก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยและลดความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น (Huish, 2021)

นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลกิจกรรมจิตอาสายังมีความซับซ้อนและเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพัฒนาเครื่องมือให้มีความเหมาะสม การติดตามผลลัพธ์และผลกระทบของงานจิตอาสาในเชิงคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยวิธีการที่แม่นยำและต่อเนื่อง เพื่อตรวจสอบความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้ง การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมที่เน้นความเป็นปัจเจกบุคคลและการแข่งขัน ยังส่งผลต่อแรงจูงใจของคนรุ่นใหม่ในการทำงานจิตอาสา ดังนั้น การส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมที่เน้นการช่วยเหลือสังคมจึงต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนากิจกรรมจิตอาสา เพื่อลดผลกระทบจากปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่อาจบั่นทอนความตั้งใจของเยาวชนในการมีส่วนร่วมกับสังคม

สรุปได้ว่า ความท้าทายเหล่านี้ไม่ควรเป็นอุปสรรคในการพัฒนาพลเมืองจิตอาสา แต่ควรเป็นโจทย์สำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขและพัฒนา เพื่อสร้างสังคมที่มีความเอื้ออาทรและพร้อมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การบูรณาการแนวคิดจิตอาสาในระบบการศึกษา

การบูรณาการจิตอาสาในระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับผู้เรียน โดยงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาไม่เพียงเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ แต่ยังพัฒนาทักษะทางสังคม เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการเป็นผู้นำ (Erks et al., 2020) นอกจากนี้ ในช่วงวิกฤต เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังสะท้อนความจำเป็นในการมีพลเมืองที่มีจิตอาสา ซึ่งพร้อมที่จะสนับสนุนและช่วยเหลือสังคม (Kruman & Marback, 2022) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวช่วยพัฒนาทั้งด้านความตระหนักรู้และการเป็นพลเมืองโลก ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในสังคมปัจจุบัน

การพัฒนาและบูรณาการกิจกรรมจิตอาสาในหลักสูตรควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในชุมชน เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความเข้าใจต่อปัญหาและความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง (Huish, 2021) นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ริเริ่มและดำเนินโครงการจิตอาสาด้วยตนเอง เพราะการให้อิสระในการดำเนินงานจะช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการศึกษายังพบว่าการทำงานจิตอาสาในชุมชนสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม (Munro, 2020) การมีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ช่วยสร้างความต่อเนื่องและประสิทธิผลของโครงการจิตอาสา

เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ระบบการศึกษาจำเป็นต้องมีกลไกที่สนับสนุนและให้คุณค่ากับการทำงานจิตอาสา อาจเชื่อมโยงกับระบบการประเมินผลการเรียนรู้ แต่ควรระวังไม่ให้การให้รางวัลกลายเป็นแรงจูงใจหลัก เนื่องจากอาจทำให้พฤติกรรมจิตอาสาหมดความต่อเนื่องในระยะยาว การพัฒนาครูและผู้บริหารให้สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป็นเรื่องสำคัญไม่แพ้กัน การประเมินผลควรดำเนินการทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงการติดตามผลในระยะยาว เพื่อศึกษาความยั่งยืนของพฤติกรรมจิตอาสา

สรุปได้ว่า การบูรณาการจิตอาสาในระบบการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยอาศัยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและความร่วมมือกับชุมชน ความสำเร็จของการพัฒนาจิตอาสาขึ้นอยู่กับระบบการประเมินที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการติดตามปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน

หลักการพื้นฐานของกิจการลูกเสือในการพัฒนาจิตอาสา

กิจการลูกเสือเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มีเอกลักษณ์และมีประสิทธิภาพในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีจิตอาสา โดยมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญหลายประการ การศึกษาของ Erks et al. (2020) ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของลูกเสือ มีส่วนสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีและจิตอาสา

1. หลักการ Learning by Doing หรือการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง เป็นหัวใจสำคัญของกิจการลูกเสือในการพัฒนาจิตอาสา โดย Kruman & Marback (2022) พบว่า การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงช่วยพัฒนาความเข้าใจในปัญหาสังคมและกระตุ้นให้เกิดความต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การที่ลูกเสือได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและสร้างความตระหนักในคุณค่าของการช่วยเหลือผู้อื่น

2. ระบบหมู่ (Patrol System) เป็นอีกหนึ่งหลักการสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตอาสา การทำงานเป็นทีมผ่านระบบหมู่ช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำ Munro (2020) ชี้ให้เห็นว่า การทำงานเป็นทีมในบริบทของการบำเพ็ญประโยชน์ช่วยพัฒนาความเข้าใจในความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

3. คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือเป็นหลักการพื้นฐานที่สร้างรากฐานทางจริยธรรมและค่านิยมในการช่วยเหลือผู้อื่น Huish (2021) อธิบายว่า การมีหลักการทางจริยธรรมที่ชัดเจนช่วยกำหนดทิศทางและแนวทางในการปฏิบัติตนของเยาวชน การที่ลูกเสือยึดมั่นในคำปฏิญาณที่จะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ และปฏิบัติตามกฎที่เน้นการทำความดี ช่วยหล่อหลอมให้เกิดจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองที่มีจิตอาสา

4. หลักการเรียนรู้ตามความสนใจ (Learning by Interest) ยังเป็นอีกหนึ่งหลักการสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาจิตอาสา การที่ลูกเสือได้เลือกทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ตามความสนใจและความถนัด ช่วยสร้างแรงจูงใจภายในและความยั่งยืนในการทำงานจิตอาสา

5. หลักการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นรายบุคคล (Personal Progress) ก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนาจิตอาสา การใช้ระบบเครื่องหมายวิชาพิเศษและการประเมินผลที่เน้นพัฒนาการของแต่ละบุคคล ช่วยสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในการพัฒนาตนเองผ่านการทำงานจิตอาสา

การบูรณาการหลักการต่าง ๆ เหล่านี้ในกิจกรรมลูกเสือ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทและวัยของผู้เรียน รวมถึงการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลและการทำงานเพื่อส่วนรวม การจัดกิจกรรมควรเปิดโอกาสให้ลูกเสือได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ ผ่านการลงมือปฏิบัติและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

สรุปได้ว่า การพัฒนาจิตอาสาผ่านกิจกรรมลูกเสือควรเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน การนำหลักการพื้นฐานของลูกเสือมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีจิตอาสาและพร้อมรับใช้สังคมอย่างยั่งยืน

กิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วม

การสร้างพลเมืองจิตอาสาผ่านกิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่สำคัญของเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีจิตอาสาและมีความรับผิดชอบต่อสังคม กระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมช่วยส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความรูสึกว่าตนมีคุณค่าและบทบาทสำคัญในกลุ่ม กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตัดสินใจร่วมกัน ช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Mentari & Hasan, 2024) การบูรณาการการเรียนรู้ทางคุณธรรมและจริยธรรม เช่น การปลูกฝังความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นปัจจัยที่ช่วยพัฒนาเยาวชนให้กลายเป็นพลเมืองที่ใส่ใจต่อสังคมอย่างยั่งยืน (สุทธญาณ์ โอบอ้อม และคณะ, 2563)

การทำกิจกรรมอาสาสมัคร เช่น การทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะและการช่วยเหลือชุมชน ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มกับชุมชนภายนอก ซึ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและช่วยให้เยาวชนเข้าใจบทบาทของตนในฐานะผู้รับผิดชอบต่อสังคม (รวิวรรณ วงศ์เดชาพันธ์, 2566) การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงกับครอบครัวและชุมชน เช่น การร่วมมือกับชุมชนในโครงการสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่สำคัญต่อการปลูกฝังจิตอาสา (Rohali, 2024) การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ เช่น ผู้นำลูกเสือหรือครู ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนรูสึกถึงคุณค่าของตนในสังคม และส่งเสริมการปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมและคุณธรรม (Sandy, 2024)

การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เช่น การตั้งแคมป์และการทำกิจกรรมอาสาสมัครในชุมชน ช่วยให้สมาชิกเรียนรู้ที่จะปรับตัวและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยกิจกรรมเหล่านี้สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นและความร่วมมือในกลุ่ม (Astuti et al., 2021)

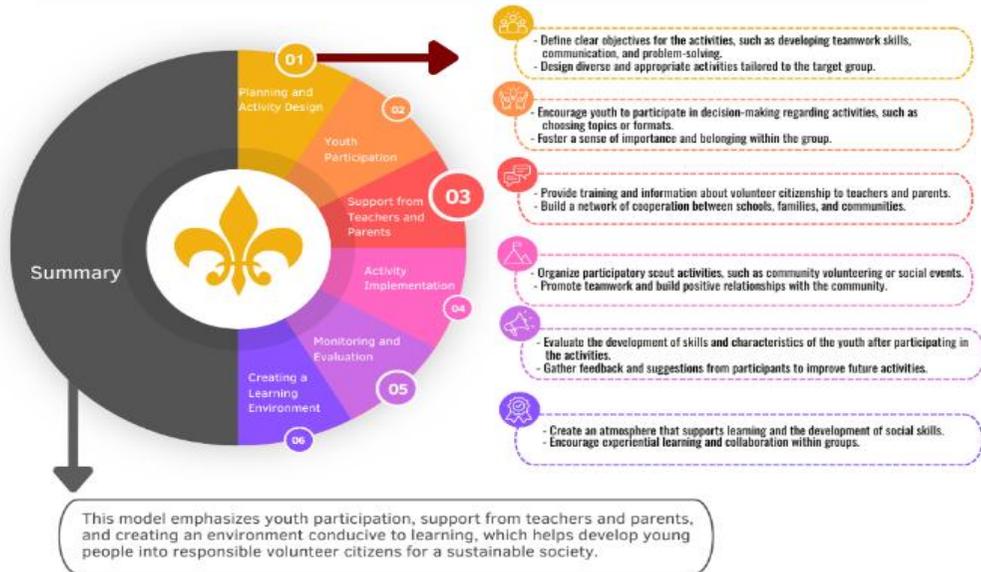
กิจกรรมดังกล่าวยังช่วยให้เยาวชนพัฒนาทักษะทางสังคม เช่น การทำงานร่วมกันและการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในสังคม

สรุปได้ว่า การสร้างพลเมืองจิตอาสาผ่านกิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วมเน้นให้เยาวชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับกลุ่มและชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสา การติดตามประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมยังช่วยให้สามารถพัฒนาแนวทางอย่างยั่งยืน กิจกรรมลูกเสือจึงไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนาทักษะและความรู้ แต่ยังสร้างพลเมืองที่มีจิตสำนึกและมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง

สรุป

การพัฒนาพลเมืองจิตอาสาผ่านกิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ ไปจนถึงการประเมินผล เพื่อปลูกฝังทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กระบวนการนี้ประกอบด้วยสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. การสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับจิตอาสาและความเป็นพลเมือง 2. การฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่หลากหลายและมีความหมาย และ 3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน โดยอาศัยหลักการสำคัญของลูกเสือ เช่น การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) ระบบหมู่ (Patrol System) และการยึดมั่นในคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม การพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การทำงานเป็นทีม การคิดสร้างสรรค์ และการเชื่อมโยงกิจกรรมกับชีวิตจริง ล้วนมีส่วนสำคัญในการสร้างแรงจูงใจภายในและเตรียมความพร้อมให้เยาวชนก้าวสู่การเป็นพลเมืองที่มีจิตสาธารณะ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพลเมืองจิตอาสาผ่านกิจกรรมลูกเสือยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น เวลาจำกัด ทรัพยากรไม่เพียงพอ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาส และความท้าทายในการสร้างความยั่งยืนของกิจกรรม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่ตอบสนองต่อบริบทของสังคมไทยอย่างเหมาะสม การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้กิจกรรมลูกเสือสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปและเอื้อให้เกิดการพัฒนาจิตอาสาที่ยั่งยืน

Model for Creating Volunteer Citizens through Participatory Scout Activities

ภาพ 1 รูปแบบการสร้างพลเมืองจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือแบบมีส่วนร่วม

จากภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากบทความนี้ อธิบายได้ว่า รูปแบบการสร้างพลเมืองจิตอาสาผ่านกิจกรรมลูกเสือนี้ เป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาเยาวชนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวางแผนที่ดี มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจนและออกแบบกิจกรรมให้เหมาะกับผู้เรียน เน้นให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง สิ่งสำคัญคือ การได้รับการสนับสนุนจากครูและผู้ปกครอง ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนเข้าด้วยกัน เมื่อถึงขั้นลงมือทำกิจกรรม เยาวชนจะได้ฝึกการทำงานเป็นทีม ได้ทำประโยชน์ให้ชุมชน และเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น หลังจากทำกิจกรรม จะมีการติดตามและประเมินผลว่าเยาวชนได้พัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่ดียังไงบ้าง รวมถึงรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงกิจกรรมให้ดียิ่งขึ้น ทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นการลงมือทำจริงและการทำงานร่วมกัน เมื่อดำเนินการตามรูปแบบนี้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยหล่อหลอมให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีจิตอาสา รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น และพร้อมที่จะทำประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

โชคอนันต์ รักษาภักดี. (2567). กระบวนทัศน์การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบบมีส่วนร่วมกับเด็กยุค Generation Z. *วารสารวิจัยสังคมและปริทัศน์*, 47(1), 1-9.

- พระครูสิริประภัสสรคุณ (อินสอน ปภัสโร) และคณะ. (2565). การปลูกฝังจิตอาสาและจิตสำนึกในองค์กรทางคุณธรรมจริยธรรมในสังคม. *Journal of Modern Learning Development*, 8(7), 383-396.
- พระปลัดสุทธิศักดิ์ สมปณณเมธี. (2564). จิตอาสากับการพัฒนาเยาวชนไทย. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(3), 751-766.
- รวีวรรณ วงศ์เดชาพันธ์. (2566). การส่งเสริมจิตสาธารณะให้นักเรียนเพื่อเป็นพลเมืองดีในอนาคต. *วารสารวามัญของแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 143-156.
- สุกัลลักษณ์ กาญจนขุนดี. (2561). จิตอาสาอาเซียน องค์ความรู้ จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นสมุทรและภาคพื้นทวีป. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).
- สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. (2567). *ประเภทของลูกเสือ เนตรนารี*. สืบค้น 27 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.scoutthailand.org/pages/thaiscout-type.php>
- สุทธยวัฒน์ โอบอ้อม และคณะ. (2563). การเสริมสร้างจิตพฤติกรรมการณ์เป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยของนักเรียนในจังหวัดนครปฐม. *Nakhon Lampang Buddhist Colleges Journal*, 9(2), 65-77.
- Astuti, N. et al. (2021). The role of scout activities and learning environment at school toward students' characters. *International Journal of Educational Studies in Social Sciences (IJESSS)*. 1. 28-37. 10.53402/ijesss.v1i1.4.
- Erks, R. et al. (2020). Do Volunteers Volunteer to do More at Work? The Relationship Between Volunteering, Engagement, and OCBs. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 31(6), 1165-1177.
- Huish, R. (2021). Global citizenship amid COVID-19: why climate change and a pandemic spell the end of international experiential learning. *Canadian Journal of Development Studies*, 42(1-2), 238-256.
- Mentari, N. & Hasan, M. (2024). SCOUT EMPOWERMENT CULTIVATING CARING BEHAVIORS THROUGH PROSOCIAL ACTIVITIES. *European International Journal of Philological Sciences*, 4(05), 1-6.
- Munro, J. (2020). 'Saving our people': health workers, medical citizenship, and vernacular sovereignties in West Papua. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 26(4), 795-813.
- Kruman, M. & Marback, R. (2022). Citizenship in pandemic times. *Citizenship Studies*, 26(4-5), 523-534.

- Rohali, A. (2024). Education Citizenship and Challenge Build Awareness Citizenship in Elementary School. *International Journal of Students Education*, 2(2), 363-369.
- Sandy, R. M. (2024). Build Awareness Active Citizenship and Participative for Students Elementary School. *International Journal of Students Education*, 2(1), 380-383.

การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์
ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด*

SANGHA LAW AND ROLES AND DUTIES OF ECCLESIASTICAL OFFICIAL
FOR CALM AND ORDERLY MANAGEMENT IN TEMPLE

นรา บรรลิจิตกุล, ปนัดดา รักษาแก้ว

Nara Bunlikitkul, Panadda Raksakaeo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: nara.bun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพระสังฆาธิการ คือ พระสงฆ์ที่ได้รับภาระ ธุระในการจัดการและปกครองวัด หรือศาสนสมบัติในพื้นที่ที่ได้รับให้ปกครอง ซึ่งในการปกครองวัดต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และมีการใช้พระธรรมวินัย หรือหลักการบริหารทางพระธรรมวินัยเป็นบทบัญญัติเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์นั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามหลักธรรมาภิบาลจัดการในพระพุทธศาสนาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก โดยต่อมาเพื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยการบวชในพระพุทธศาสนานั้นล้วนมีมากขึ้น จะใช้พระธรรมวินัยเหมือนเดิมก็มิอาจควบคุมได้ จึงจำเป็นที่จะใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เข้ามาปกครอง กำกับดูแล เพื่อให้พระสงฆ์ และวัดมีความสงบเรียบร้อยดีงาม ทั้งกฎหมายพระธรรมวินัย กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทำให้การจัดการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นเป็นไปอย่างเหมาะสม และทำให้ประชาชนนั้นเกิดความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การปฏิบัติหน้าที่; พระสังฆาธิการ; กฎหมายคณะสงฆ์; ความสงบเรียบร้อย

Abstract

This academic article is an Education the performance of the duties of the Bishop using the Sangha Law to supervise order in the temple found that the performance of duties as a priest is that the monks are burdened with the management and administration of the temple or the religious treasures in the area where they are given to govern. The Dharma Discipline or the Principles of Dharma Discipline Administration are used as provisions to ensure that the administration of the monastic community is in accordance with the principles of management in Buddhism that the Blessed One has stipulated in the Tripitaka. Later, for Buddhism to come into Thailand, Buddhist ordination increased. Therefore, it is necessary to use various laws related to monks to govern. Supervision to ensure that the monks and temples have good order and order, including the Dharma Discipline Law and the Sangha Act, so that the management of government in Buddhism is appropriate and makes the people have more faith in Buddhism.

Keywords: Duty Performance; Sanghadhikara; Sangha Law; Peace

บทนำ

ในการดูแลวัดในพระพุทธศาสนา หรือศาสนสถานนั้นเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคน ซึ่งในฐานะเป็นพุทธมามกะ เป็นผู้ที่ยกย่องปฏิบัติในกิจการพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงในพระพุทธศาสนาให้ยาวนาน โดยมีส่วนร่วมดูแลให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งการดูแลศาสนสถานนั้น ผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงคือ พระสงฆ์ผู้เป็นศาสนทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและคอยเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้เหล่าชาวพุทธนั้นได้เข้าใจในหลักการที่ดีในทางพระพุทธศาสนา แต่ในการจะพัฒนาศาสนสถานได้ล้วนขึ้นอยู่กับชาวพุทธผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่จะคอยให้ความช่วยเหลือ โดยในการดูแลวัดในพระพุทธศาสนาหรือมีหน้าที่ตามกฎหมายนั้น คือ พระสังฆาธิการ หรือเจ้าอาวาส ผู้มีหน้าที่ในการปกครองวัด และพระภิกษุสงฆ์ซึ่งอยู่ในพื้นที่อาวาสของตน แต่ในการจะทำหน้าที่ต่าง ๆ นั้นล้วนขึ้นอยู่กับพระสังฆาธิการทั้งสิ้น โดยเจ้าอาวาสจำเป็นต้องมีการแต่งตั้ง “ไวยาวัจกร” เพื่อมาดูแลผลประโยชน์ของวัดในการจัดการเกี่ยวกับศาสนสมบัติของวัดตามกฎหมาย เพราะว่าวัดนั้นมีสถานะเป็น “นิติบุคคล” ซึ่งผู้เขียนนั้นได้เข้าไปศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวัดในพระพุทธศาสนาทำให้เกิดความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการของวัดในพระพุทธศาสนาว่ามีการบริหารจัดการอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในพระพุทธศาสนาหรือเกี่ยวข้องกับกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลภายในวัดตามความเข้าใจของ

ความสนใจว่ามีการดูแลอย่างไรเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยดีงาม และทำให้ประชาชนนั้นเกิดความศรัทธาต่อวัดในพระพุทธศาสนา รวมทั้งคอยอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาให้มีอายุยาวนานในการสืบต่อพระพุทธศาสนาต่อไป

หน้าที่พระสังฆาธิการ

สำหรับพระสังฆาธิการนั้นมีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายตามลำดับชั้น คือ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะใหญ่หน (พระครูธรรมธรสาธิต์ ฐิตปุณฺโญ, 2558) โดยในแต่ละตำแหน่งนั้นมีหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะเจ้าอาวาสซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลพระภิกษุสามเณร และศิษย์ในสำนักของตน ซึ่งต้องมีหน้าที่ในการบริหารจัดการให้มีความเรียบร้อยดีงามตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะผู้ปกครองที่อยู่เหนือตนตามลำดับชั้นเพื่อให้เป็นไปเพื่อความเคารพและมีความศรัทธาของสาธุชน เจ้าอาวาสซึ่งมีหน้าที่เป็นพระสังฆาธิการในตำแหน่งต้องดูแลให้เกิดความสงบเรียบร้อย ไม่นำมายังซึ่งความเสื่อมเสียมาสู่สำนัก หรือวัดของตน โดยต้องมีการพัฒนาและกำกับดูแลตามความรู้ความสามารถเพื่อที่จะทำให้วัดเป็นสถานที่ในทางสงบ ร่มเย็น ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้น “พระสังฆาธิการ” หมายถึงพระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ หรือ พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง (วัดโมลีโลกยาราม, 2562) โดยพระสังฆาธิการต้องมีอำนาจเต็มทั้งในการบริหารจัดการวัด ซึ่งวัดเป็นศาสนสถาน และเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยพระสังฆาธิการนั้นถือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมาย ที่จะต้องมีการจัดการให้ศาสนสถานซึ่งเป็นสถานที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเคารพบูชา มีความศรัทธาเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา และพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ที่อยู่ในการปกครองของตนนั้นให้ความเชื่อมั่น โดยเฉพาะการปฏิบัติตนที่ดีในการเป็นพระสังฆาธิการ ซึ่งในตำแหน่งพระสังฆาธิการนี้มีข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ เรียกว่า “จรรยาพระสังฆาธิการ” หมายถึง ข้อที่พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตาม ซึ่งบัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักควบคุมพระสังฆาธิการ โดยมีบทบัญญัติ (สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558) ดังนี้

1. จรรยา ข้อที่ 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 โดยทั้ง 8 ข้อนี้ เป็นจรรยาที่พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพราะละเมิดแล้ว ย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจรรยา
2. การรักษาจรรยาพระสังฆาธิการ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิบัติตามคำสั่งตามลำดับชั้น ทั้งข้อที่ 52 และข้อที่ 53 เพราะจะต้องมีการพิจารณาเมื่อมีการละเมิดจรรยาพระสังฆาธิการ

ดังนั้น ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จึงเป็นตำแหน่งที่มีอำนาจในการปกครองสงฆ์เพื่อให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยดีงามตามลำดับชั้น และตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับ และเพื่อสนองงานคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อย และนำมาซึ่งความเคารพ ศรัทธาของประชาชนส่วนใหญ่

ที่เคารพนับถือพระพุทธศาสนาให้มีความเชื่อมั่นในหลักคำสอน และหลักการปฏิบัติของพระพุทธศาสนา และมีความมั่นคงในอนาคตต่อไปให้ยาวนาน

กฎหมายคณะสงฆ์

สำหรับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในประเทศไทยนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการคณะสงฆ์ นั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธทุกคน จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา และกฎหมายควบพระสงฆ์ให้อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย โดยมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ไว้จำนวน 4 ฉบับ และมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กฎหมายในการบริหารจัดการคณะสงฆ์นั้นสามารถดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ในประเทศนี้ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งในกฎหมาย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 มีทั้งหมด 8 หมวด คือ

หมวด 1 ว่าด้วยเรื่อง สมเด็จพระสังฆราช

หมวด 2 ว่าด้วยเรื่อง มหาเถรสมาคม

หมวด 3 ว่าด้วยเรื่อง การปกครองคณะสงฆ์

หมวด 4 ว่าด้วยเรื่อง นิคหกรรมและการสละสมณเพศ

หมวด 5 ว่าด้วยเรื่อง วัด

หมวด 6 ว่าด้วยเรื่อง ศาสนสมบัติ

หมวด 7 ว่าด้วยเรื่อง บทกำหนดโทษ

หมวด 8 ว่าด้วยเรื่อง เบ็ดเตล็ด

โดยในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ทั้ง 8 หมวดนี้ ส่วนที่มีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการมากที่สุด คือ หมวด 3 ว่าด้วยเรื่องของการปกครองคณะสงฆ์ หมวด 5 ว่าด้วยเรื่อง วัด และหมวด 6 ว่าด้วยเรื่อง ศาสนสมบัติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ โดยมีหน้าที่บริหารจัดการ และปกครองวัด รวมทั้งพระสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ซึ่งในกฎหมายนี้ ยังรวมไปถึงการควบคุมคณะสงฆ์ในเขตปกครองของพระสังฆาธิการในแต่ละระดับชั้น ซึ่งมีการออกกฎ ระเบียบที่นอกจากพระธรรมวินัย เพื่อให้การดำรงอยู่ของพระสงฆ์มีความสอดคล้องกับยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม (พระครูโกศลศาสนวงศ์ (เสือน มนตรีวงษ์), 2560) โดยในกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองของพระสังฆาธิการนั้น ตามมาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม และในการปกครองคณะสงฆ์จำเป็นที่จะต้องมีการปกครองตามลำดับชั้น ในมาตรา 21 และมาตรา 22 ซึ่งในส่วนของการบริหารจัดการวัดนั้น ตามมาตรา 36 วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือ

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้ โดยในกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นั้นเจ้าอาวาสมีหน้าที่ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) ดังนี้

1. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
2. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคม
3. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
4. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

และที่สำคัญว่านั่นการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ต้องเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีเสถียรภาพในการปกครองคณะสงฆ์เพื่อกำกับดูแลให้มีระบบ ระเบียบตามคำสั่งในการปกครองในแต่ละลำดับชั้น ตามบริบทในแต่ละพื้นที่การปกครอง โดยกฎหมายคณะสงฆ์ หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นกฎหมายที่มีการนำมาใช้ควบคุม พระสังฆาธิการให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบของการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งพระสังฆาธิการ เพื่อให้การบริหารจัดการในแต่ละลำดับ เป็นไปเพื่ออย่างความศรัทธาให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียต่อองค์กรพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นองค์กรที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ให้การเคารพนับถือ และเป็นศาสนาที่อยู่คู่กับประชาชนชาวพุทธมาอย่างยาวนาน จึงต้องมีกฎหมายพระราชบัญญัติเพื่อให้การประพฤติปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และในส่วนของการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการจำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเหมาะสม และมีความรอบคอบ โดยในมาตรา 40 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์กล่าวว่า “ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท” คือ 1. ศาสนสมบัติกลาง 2. ศาสนสมบัติของวัด ซึ่งการดูแลรักษาต้องมีการดูแลรักษาอย่างมีระบบ โดยมีระเบียบจัดการอย่างเหมาะสม เพราะเป็นสมบัติที่ประชาชนให้ไว้ในพระพุทธศาสนา โดยถือว่าเป็นศาสนสมบัติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) และไม่สามารถนำไปเป็นของผู้ใดผู้หนึ่งได้ ต้องเป็นของศาสนาเท่านั้น และเจ้าอาวาส หรือพระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้องต้องมีการดูแลอย่างดี

ดังนั้น กฎหมายคณะสงฆ์ หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นั้นจึงมีส่วนสำคัญในการกำกับดูแลความเรียบร้อย หรือรักษาความสงบเรียบร้อยภายในวัดเพื่อให้การบริหารจัดการของพระพุทธศาสนาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีเสถียรภาพตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการให้มีความมั่นคงของการดำรงอยู่ในพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต และเพื่อให้เกิดความศรัทธาในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า รวมทั้งพระสงฆ์อันเป็นสาวกผู้เผยแผ่คำสอนแก่ชาวพุทธทุกคน รวมทั้งควบคุมการปฏิบัติตนของคณะสงฆ์ให้อยู่ในกรอบพระธรรมวินัย และมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้ความสอดคล้องเป็นไปโดยความดีงามต่อไป

การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดคือการปฏิบัติหน้าที่ให้มีความเรียบร้อยของพระสังฆาธิการ โดยจะต้องไม่ละเมิดจริยาพระสังฆาธิการ อันเป็นกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการไว้ตามลำดับชั้น ในการใช้กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความเรียบร้อยนั้น พระสังฆาธิการซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมาย ต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมและมีการใช้อำนาจในการปกครองอย่างเหมาะสมและเป็นไปตามระเบียบการปฏิบัติตามมาตรา 38 ว่าด้วยเรื่องอำนาจของเจ้าอาวาสมีดังนี้ 1. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด 2. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด 3. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรืออาศัยพำนักในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมา ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม (พีระพงษ์ มีพงษ์ธรรม, 2559) รวมทั้งมีการดูแลพระสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 ซึ่งพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ 6 ประการ (พระสุระ สนิทชัย และรชพล ศรีขาวรส, 2562) ดังนี้

1. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบคำสั่ง มติ ประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน
2. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยตั้งจากการศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปได้ด้วยดี
3. ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัย การลงนิคหกรรมข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล
4. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ
5. ควบคุม บังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

6. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

โดยพระสังฆาธิการส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการเป็นเจ้าอาวาสวัดใดวัดหนึ่งเพื่อควบคุมพระสงฆ์ในอาณาเขตพื้นที่ของตน แต่เมื่อได้รับโอกาสในการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่นั้น

เป็นเวลานาน และผู้บังคับบัญชานั้นเห็นความสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการรูปนั้น และในช่วงดังกล่าวในพื้นที่นั้นขาดพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งที่สูงขึ้นหรือผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการในขณะนั้นได้รับการเลื่อนตำแหน่ง หรือมีอายุมาก ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจเหนือกว่าก็อาจมีการพิจารณาให้พระสังฆาธิการรูปนั้นเลื่อนตำแหน่งขึ้นไปอีกเพื่อปกครองพระสงฆ์หรือคณะสงฆ์นั้นให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อยตามความรู้ความสามารถ หรือตามตำแหน่งที่ได้รับการพิจารณานั้นด้วย แต่การปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการจำเป็นต้องเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร โดยมีให้ออกนอกพระธรรมวินัย (พระอดุลย์ กุสลจิตโต (ภักดีกุล), 2561) และในการปกครองหรือปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการนั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามมาตรา 45 โดยให้ถือว่า พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, 2505) โดยในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการของพระสงฆ์เป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะสงฆ์ และมีคฤหัสถ์ซึ่งเป็นไวยาวัจกรโดยการแต่งตั้งจากพระสังฆาธิการซึ่งมีหน้าที่ทำการแทนเจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการในการปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทางโลก เช่น คดีความที่พระสงฆ์หรือคณะสงฆ์ไม่สามารถทำได้ จึงให้มีตำแหน่งดังกล่าวขึ้นและการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสั่งของมหาเถรสมาคมเมื่อมีคำสั่งใด ๆ เกิดขึ้น ซึ่งพระสังฆาธิการนั้นต้องมีหน้าที่ ช่วยบำบัดทุกข์ บำรุงสุข มีการสอดส่อง หรือคอยดูแลความประพฤติของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด หรือมีการพำนักอาศัยอยู่ในวัด ให้มีการประพฤติดี และประพฤติชอบ ดังนี้ 1. ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย 2. ปฏิบัติตามกฎหมายมหาเถรสมาคม 3. ปฏิบัติตามข้อบังคับมหาเถรสมาคม 4. ปฏิบัติตามระเบียบมหาเถรสมาคม 5. ปฏิบัติตามคำสั่งมหาเถรสมาคม (อินตา ศิริวรรณ, 2556) โดยพระสงฆ์ที่อยู่ภายใต้ในการจัดการปกครองของพระสังฆาธิการนั้น ต้องมีการเคารพกฎหมาย และพระธรรมวินัยเพื่อให้เกิดการสมัคสมานสามัคคีกัน ในการเป็นพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนทายาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสต่อประชาชนผู้ที่เคารพนับถือพระพุทธศาสนา

ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพระสังฆาธิการ ซึ่งพระสังฆาธิการนั้น คือ พระสงฆ์ที่ได้รับการ ฐานะในการบริหารจัดการในการปกครองวัด หรือศาสนสมบัติในพื้นที่ อาณาเขตของตนที่ได้รับจากผู้บังคับบัญชาที่อยู่เหนือตนให้ปกครองวัด โดยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เพื่อเป็นการสร้างความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาโดยใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาปกครอง กำกับดูแล เพื่อให้วัดมีความสงบเรียบร้อยดีงามทั้งกฎหมายพระธรรมวินัย กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตามหมวดหมู่ และมาตราต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้ง 4 ฉบับ อันนำไปสู่ความเรียบร้อย มีระเบียบ ตามที่มหาเถรสมาคมนั้นได้กำหนดไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สำหรับองค์ความรู้เกี่ยวกับ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด ผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์ และอธิบายไว้ดังนี้

สร้างรูปแบบการพัฒนา คือ ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งพระสงฆ์ฆาธิการสิ่งสำคัญนั้น ผู้ที่ได้รับการพิจารณาให้รับหน้าที่ดูแลในตำแหน่งนี้ ต้องมีแนวคิดในการพัฒนาให้พระพุทธานั้นมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสถาพรในบวรพระพุทธศาสนาสืบไปอย่างยาวนาน

สร้างศรัทธาสู่สังคม คือ การสร้างความศรัทธานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการจะรักษาพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนในฐานะพุทธบริษัท 4 และเป็นสาวกของพระพุทธศาสนาได้อย่างไร พระสงฆ์ฆาธิการจำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงการที่จะสร้างศรัทธาในเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไปในสังคมยุคปัจจุบัน

สร้างความนิยมในการปฏิบัติ คือ พระสงฆ์ฆาธิการที่ดีจำเป็นจะต้องรู้จักการประพฤติปฏิบัติศาสนกิจในพระพุทธศาสนา คือ การคงสมณสาธูปในบวรพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นที่นิยมในสังคม ซึ่งต้องมีการปฏิบัติกิจวัตรต่าง ๆ เช่น การไหว้พระสวดมนต์ การนั่งสมาธิ หรือที่เกี่ยวข้องกับกิจของสงฆ์ แล้วนำมาเผยแพร่ให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติตาม

มุ่งใส่ใจบริหารจัดการวัด คือ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ฆาธิการไม่ได้มีแค่การพัฒนาเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการในส่วนต่าง ๆ ของวัดเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย

เป็นที่น่าครีธาเลื่อมใสของสาธุชน ทั้งการบริหารจัดการศาสนบุคคล ศาสนสถาน และศาสนธรรมด้วย

ส่งเสริมแนวทางปรีชาปฏิบัติให้ก้าวไกล คือ สำหรับพระสังฆาธิการส่วนใหญ่นั้นจะมุ่งเน้นในเรื่องของการบริหาร พัฒนา โดยลืมนึกไปว่าสิ่งสำคัญนั้นคือการศึกษาในเรื่องของหลักคำสอนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการครอบคลุมในการบริหารจัดการ รวมถึงการพัฒนาด้วย ซึ่งพระสังฆาธิการจำเป็นต้องมีส่วนช่วยผลักดันให้มีการศึกษาหลักธรรมของพระพุทธเจ้าให้เป็นไปในการเผยแผ่ และพระสังฆาธิการนั้นจำเป็นต้องหมั่นศึกษาแนวคำสอนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ดี ซึ่งมีทั้งปรีชาปฏิบัติ เป็นต้นจึงจะสืบต่อพระพุทธศาสนาให้มีความยาวนาน

สรุป

การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการโดยใช้กฎหมายคณะสงฆ์ในการกำกับดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพระสังฆาธิการ ซึ่งพระสังฆาธิการนั้น คือ พระสงฆ์ที่ได้รับภาระ ธุระในการบริหารจัดการในการปกครองวัด หรือศาสนสมบัติในพื้นที่อาณาเขตของตนที่ได้รับจากผู้บังคับบัญชาที่อยู่เหนือตนให้ปกครองวัด ซึ่งในการปกครองวัดต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และมีการใช้พระธรรมวินัย หรือหลักการบริหารทางพระธรรมวินัย เป็นบทบัญญัติเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์นั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามหลักธรรมหรือหลักการจัดการในพระพุทธศาสนาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก โดยต่อมาเพื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยการบวชในพระพุทธศาสนานั้นล้วนมีมากขึ้น จะใช้พระธรรมวินัยเหมือนเดิมก็มีอาจจะควบคุมได้ จึงจำเป็นที่จะใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เข้ามาปกครอง กำกับดูแล เพื่อให้พระสงฆ์ และวัดมีความสงบเรียบร้อยดังตามทั้งกฎหมายพระธรรมวินัย กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตามหมวดหมู่ และมาตราต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้ง 4 ฉบับ อันนำไปสู่ความสงบเรียบร้อย มีระเบียบ ตามที่มหาเถรสมาคมนั้นได้กำหนดไว้ และทำให้การจัดการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นเป็นไปอย่างเหมาะสม และทำให้ประชาชนนั้นเกิดความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระครูโกศลศาสนวงศ์ (เลื่อน มนตรีวงษ์). (2560). *บทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/v0K58>
- พระครูธรรมธรสายัณห์ วิฑูรย์. (2558). บทบาทสังฆาธิการยุคใหม่ : ประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์. *วารสารพุทธจักร*, 69(3), 54-65.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เรื่อง เบ็ดเตล็ด. (2505, 31 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 79 ตอนที่ 115 ฉบับพิเศษ. หน้า 43.

- พระสุระ สนิทชัย และรชพล ศรีขาวรส. (2562). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 1(1), 325-335.
- พระอดุลย์ กุศลจิตโต. (2561). บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ ในเขตการปกครอง จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดเลย*, 13(43), 63-74.
- พีระพงษ์ มีพงษ์ธรรม. (2559). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล. *วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร*, 1(1), 31-41.
- วัดโมลีโลกยาราม. (2562). *วิทยาพระสังฆาธิการ*. สืบค้น 2 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.watmoli.com/wittaya-two/1721/>
- สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). *พระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). *คู่มือพระสังฆาธิการ (พ.ศ. 2562)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อินถา ศิริวรรณ. (2556). *การบริหารวัดด้านการปกครอง*. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2567, จาก http://pbs.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2018/02/00202_038_2556สารนิพนธ์เรื่องการบริหารวัดด้านการปกครองผศ.ดร.อินถา-ศิริวรรณ415-420.pdf

เยาวชนยุคดิจิทัล : การเมืองไทยในปัจจุบัน*
YOUTH IN THE DIGITAL AGE: CURRENT THAI POLITICS

ศัภยา ขาวหมื่นไวย, พระอธิการประเสริฐ ปณญาวโร

Sappaya Khaomuenwai, Praatikan Prasoet Panyavaro

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: Somboonkh2500@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวคิดในปัจจุบันเกี่ยวกับการเมืองไทยกับเยาวชนในยุคดิจิทัลที่มีสื่อต่าง ๆ เข้ามา ทำให้เกิดแนวคิดต่อการเมืองที่หลากหลายในการที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยในยุคนี้ เยาวชนถือว่าเป็นกำลังหลักในการพัฒนาสังคมให้เกิดความพัฒนา เพราะเยาวชนถือว่าเป็นส่วนสำคัญนำสังคมไปสู่ความก้าวหน้า แต่เยาวชนได้มีการเสพสื่อมากเกินไป ทำให้เกิดแนวคิดที่ผิด ๆ ทำให้การพัฒนาช้าแต่ถอยลง โดยนักการเมืองไม่เคยที่จะสนใจในส่วนนี้ เพราะมุ่งเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป

คำสำคัญ: แนวคิด; เยาวชน; การเมืองไทย

Abstract

This article presents current ideas about Thai politics and youth in the digital age. with various media coming in This creates a variety of political ideas in expressing political opinions. In this era, youth were considered the main force in developing society to achieve great development. Because youth are considered an important part of leading society to progress. But young people are consuming too much media. It creates wrong ideas, causing development to only slow down. The politicians never paid attention to this part. because they focus only on their own interests too much.

Keywords: Concept; Youth; Thai Politics

บทนำ

เยาวชนนั้น ไม่ได้เรียกตรงตามศัพท์ แต่จะเรียกว่า เด็ก กุลบุตร กุลธิดายูวา และยูวตี หมายถึง ชายหนุ่มหญิงสาว (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2547) ถ้าครอบครัวใดไม่มีบุตรธิดาแล้ว ท่านเปรียบเหมือนกับคนมีทุกข์เหมือนตกรอกทั้งเป็นเลยเพราะเห็นคนอื่นมี แต่ตนไม่มี ด้วยขาดบุตรธิดาไว้ชื่นชมยินดีนั่นเอง และขณะเดียวกันเมื่อได้บุตรธิดาที่กตัญญูต่อผู้ปกครองแล้ว ก็อุตสาหข้านจากนรกได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2555)

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสังคมทั้งในระดับโลกและในระดับท้องถิ่น เยาวชนยุคดิจิทัล หรือ เยาวชนในยุควัยโซเชียลมีเดีย ได้กลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการเมืองไทยอย่างมาก การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในรูปแบบของการแสดงออกทางการเมืองและการต่อต้านรัฐบาล โดยมีการใช้ สื่อออนไลน์ และ เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นเครื่องมือสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมือง (ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2539)

ปัจจุบันของการเมืองไทยเยาวชนในยุคดิจิทัลได้กลายเป็นพลังที่สำคัญการปรากฏตัวของเทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดียได้เปลี่ยนวิธีที่คนหนุ่มสาวมีส่วนร่วมในประเด็นทางการเมือง ทำให้พวกเขาสามารถแสดงความคิดเห็นและระดมระดมเพื่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เคยการเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นต่าง ๆ แต่ยังเปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถรวมตัวกันและสร้างเครือข่ายที่มีพลังในการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองได้อย่างชัดเจน. การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมทางการเมืองนี้ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย การเคลื่อนไหวของเยาวชนในยุคดิจิทัลจึงไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกถึงความคิดเห็นส่วนบุคคล แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการสร้างอนาคตที่ดีขึ้นสำหรับประเทศ โดยพวกเขาใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและสร้างการสนับสนุนจากกลุ่มคนรุ่นเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ. การเคลื่อนไหวเหล่านี้ยังได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความโปร่งใสและการตอบสนองต่อปัญหาสังคมที่สำคัญ การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมทางการเมืองนี้ได้แสดงให้เห็นถึงพลังและศักยภาพในการขับเคลื่อนสังคมไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างอนาคตที่มั่นคงและยั่งยืนสำหรับประเทศไทยในระยะยาว (สมบัติ อารังธัญญวงศ์, 2557)

การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของเยาวชนในการวาทนาทางการเมืองสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่กว้างขึ้นในบรรยากาศทางการเมืองคนหนุ่มสาวใช้แพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้นเพื่อจัดประท้วงแบ่งปันข้อมูล และแสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลแนวนั้นนี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเป็นวิธีการแสดงออกทางการเมืองและการเคลื่อนไหว (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2557)

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของเยาวชนไม่ได้จำกัดเพียงแค่ฝ่ายค้านเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการอภิปรายเกี่ยวกับค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และความยุติธรรมทางสังคมพื้นที่ดิจิทัลทำหน้าที่เป็นเวทีสำคัญสำหรับการสนทนาเหล่านี้ ทำให้คนหนุ่มสาวสามารถเชื่อมต่อกับเพื่อนที่มีความคิดเหมือนกันและขยายข้อความของพวกเขาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเมืองไทยในปัจจุบันโดดเด่นด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด ซึ่งกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของเอกลักษณ์ทางการเมืองและการเคลื่อนไหวของพวกเขาการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้แสดงถึงยุคใหม่ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถกำหนดอนาคตของประชาธิปไตยของประเทศไทย (จันทนา สุทธิจารี, 2554)

ดังนั้น เยาวชนในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือในการแสดงความคิดเห็นและเคลื่อนไหวทางการเมือง เยาวชนในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสังคมทั้งในระดับโลกและท้องถิ่น และมีอิทธิพลต่อการเมืองไทยอย่างมาก เยาวชนในปัจจุบันใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมืองและแสดงความคิดเห็น การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมการเมือง การเคลื่อนไหวของเยาวชนได้สร้างความตระหนักรู้ในประเด็นต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้เยาวชนรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เยาวชนใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการจัดประท้วง แบ่งปันข้อมูล และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล การอภิปรายเกี่ยวกับค่านิยมประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของเยาวชนไม่ได้จำกัดเพียงแค่ฝ่ายค้าน แต่ยังรวมถึงการอภิปรายเกี่ยวกับค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และความยุติธรรมทางสังคม

การเมืองยุคดิจิทัลของวัยรุ่นยุค 2024

การตื่นตัวของเด็กและเยาวชนไทยในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อภูมิทัศน์สังคมการเมืองไทยอย่างไม่มีวันหวนกลับ เมื่อประเด็นทางความคิดได้ถูกยกระดับอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ประเด็นสาธารณะที่หลากหลายและแหลมคมถูกหยิบยกมาถกเถียง ทั้งในโรงเรียน มหาวิทยาลัย โลกออนไลน์ และบนท้องถนน (ภคจิรา มาตาทิทักษ์, 2565) การเมืองยุคดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากในอดีต ความสามารถในการเชื่อมต่อและสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน มีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและแพร่หลาย การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนในยุคดิจิทัลนี้ไม่เพียงแต่เป็นการตอบสนองต่อปัญหาทางสังคมและนโยบายของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงออกถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมและเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของประเทศ การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเหล่านี้ทำให้เยาวชนสามารถสร้างเครือข่ายและการสนับสนุนจากกลุ่มคนที่มีความคิดเหมือนกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายในสังคม

ในปี ค.ศ. 2024 การเมืองของวัยรุ่นในยุคดิจิทัลมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อวิธีการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรวดเร็วและครอบคลุมมากขึ้น วัยรุ่นในยุคนี้ใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็น การเคลื่อนไหว และการต่อสู้ทางการเมือง โดยเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างกระแสและเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงในสังคม

1. การใช้โซเชียลมีเดียในการแสดงความคิดเห็นในยุคดิจิทัล

วัยรุ่นสามารถใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Twitter, Instagram, TikTok, Facebook, และ YouTube เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคม โดยไม่จำกัดเฉพาะในระดับประเทศ แต่ยังมี การเชื่อมโยงกับการเมืองระดับโลกได้ทันที ทำให้พวกเขาสามารถสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมได้อย่างรวดเร็วและมีอิทธิพล

การถือกำเนิดของโซเชียลมีเดียทำให้เยาวชนไทยมีช่องทางในการแสดงความคิดเห็นและรณรงค์เพื่อจุดยืนที่ตนเชื่อมั่น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเยาวชนใช้โซเชียลมีเดียรณรงค์ต่อต้านรัฐบาลที่ทหารหนุนหลังและสนับสนุนการปฏิรูปประชาธิปไตยแซทเท็ก #RiseUpThailand กลายเป็นกระแสไวรัลมีทวีตและโพสต์เรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายล้านครั้ง การเคลื่อนไหวออนไลน์นี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นการสนับสนุนพรรคฝ่ายค้านและมีส่วนทำให้พรรคฝ่ายค้านได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง การใช้ แฮชแท็ก หรือการแชร์ข้อมูลและ คลิปวิดีโอ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์การเมืองต่าง ๆ เช่น การประท้วง หรือ การต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน เป็นสิ่งที่วัยรุ่นในยุค 2024 นิยมทำเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ตัวอย่างเช่น การเคลื่อนไหวทางการเมืองในอิหร่าน หรือ ฮองกง ที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มวัยรุ่นทั่วโลกผ่านโซเชียลมีเดีย

2. การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เน้นการปฏิรูปและความยุติธรรม

เยาวชนดิจิทัลยังเป็นกลุ่มแนวหน้าในการประท้วงต่อต้านรัฐบาลในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ในปี 2020 นักศึกษาหลายพันคนออกมาเดินขบวนบนท้องถนนเพื่อเรียกร้องให้ปฏิรูปรัฐธรรมนูญและยุติการปราบปรามผู้เห็นต่างของรัฐบาลการประท้วงเหล่านี้ส่วนใหญ่จัดขึ้นผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเช่น Twitter, Facebook และ Telegram ผ่านช่องทางเหล่านี้ นักเคลื่อนไหวรุ่นเยาว์สามารถประสานงานการประชุมแบบปันข้อมูลและได้รับการสนับสนุนจากผู้ชมทั้งในพื้นที่และต่างประเทศ วัยรุ่นในยุค 2024 ให้ความสำคัญกับ การปฏิรูปสังคม และการ เรียกร้องความยุติธรรม ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การปฏิรูปการศึกษา, การเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม, การเคลื่อนไหวเพื่อ สิทธิสตรี, สิทธิชนกลุ่มน้อย, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการต่อต้านการปกครองแบบทรราช วัยรุ่นมักมองเห็นการเมืองไม่ใช่แค่เรื่องของการเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง แต่เป็นเรื่องของการมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นและการเปลี่ยนแปลงสังคมในทุก ๆ ด้านที่มีความไม่ยุติธรรม

3. การเคลื่อนไหวทางการเมืองแบบดิจิทัล

เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เยาวชนดิจิทัลประสบความสำเร็จในการมีอิทธิพลต่อการเมืองของไทยก็คือความสามารถในการหลีกเลี่ยงกฎหมายการเซ็นเซอร์รัฐบาลไทยมีกฎหมายที่เข้มงวดซึ่งจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกและควบคุมเนื้อหาออนไลน์อย่างไรก็ตามเยาวชนที่เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีได้หาวิธีหลีกเลี่ยงข้อจำกัดเหล่านี้โดยใช้เครือข่ายส่วนตัวเสมือน (VPN) หรือแอปส่งข้อความเข้ารหัสซึ่งทำให้พวกเขาสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องกลัวผลที่ตามมา การเคลื่อนไหวทางการเมืองในปี 2024 ของวัยรุ่นมักจะเป็น การเคลื่อนไหวที่เน้นการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การสร้าง แพลตฟอร์มออนไลน์ หรือ เว็บไซต์ สำหรับการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น, การจัดทำ แคมเปญดิจิทัลที่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง, หรือการใช้ Crowdfunding เพื่อระดมทุนในการสนับสนุนการเคลื่อนไหว

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้วัยรุ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทันที และสามารถจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวได้ในรูปแบบที่ไม่ต้องใช้ต้นทุนสูง เช่น การจัดการชุมนุมออนไลน์, การทำแคมเปญทางอินเทอร์เน็ต, และ การใช้ การสตรีมมิง (streaming) เพื่อถ่ายทอดกิจกรรมทางการเมืองที่มีความสำคัญให้ผู้คนรับรู้

4. การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและการเมืองท้องถิ่น

วัยรุ่นในปี 2024 มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เข้มข้นมากขึ้น ไม่เพียงแต่ในระดับท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเลือกตั้งในระดับชาติ วัยรุ่นมีการใช้ แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเข้าใจนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ และตัดสินใจอย่างมีข้อมูลในการเลือกตั้ง การเข้าร่วมในการเลือกตั้งในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การลงทะเบียนเลือกตั้งออนไลน์ หรือการเข้าร่วมเป็นนักเคลื่อนไหว ในการหาเสียงของพรรคการเมืองที่มีแนวทางตรงกับความเชื่อของตน

5. การต่อต้านการเซ็นเซอร์และการละเมิดเสรีภาพ

หนึ่งในประเด็นที่วัยรุ่นในยุค 2024 ให้ความสำคัญคือ การปกป้องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การต่อต้านการเซ็นเซอร์, การคุกคามสิทธิในการแสดงความคิดเห็น, และ การใช้กฎหมาย เพื่อควบคุมการใช้สื่อดิจิทัล หรือการเข้าถึงข้อมูล สังคมในยุคนี้มีกบฏการเคลื่อนไหวที่ใช้โซเชียลมีเดียเพื่อประท้วงการใช้อำนาจทางการเมืองที่ไม่ชอบธรรม

เช่นเดียวกับในประเทศที่มีการปกครองแบบเผด็จการ, วัยรุ่นมักใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ความคิด, ร้องเรียนปัญหาการขัดขวางเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และสนับสนุนการยกเลิกกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

6. การรับมือกับข่าวปลอมและข้อมูลเท็จ

การเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองที่รวดเร็วทำให้เกิด ปัญหาข่าวปลอมและข้อมูลที่ผิดซึ่งเยาวชนในยุคนี้จำเป็นต้องมีทักษะในการแยกแยะข้อมูลที่เชื่อถือได้จากข้อมูลที่ผิด พวกเขาเริ่มรู้จักใช้ เครื่องมือเช็คความจริง และแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น การตรวจสอบข้อมูลจาก

สำนักข่าวที่เป็นกลางหรือการใช้ การศึกษาข้อมูลออนไลน์ เพื่อเพิ่มความเข้าใจและลดผลกระทบจากการเผยแพร่ข่าวปลอม

นอกจากนี้เยาวชนดิจิทัลยังทำลายโครงสร้างอำนาจแบบเดิมของประเทศไทยด้วยการสร้างแหล่งข้อมูลทางเลือกเนื่องจากสื่อกระแสหลักถูกควบคุมและเซ็นเซอร์อย่างเข้มงวด โดยรัฐบาลเยาวชนไทยจึงหันไปพึ่งสื่ออิสระและนักข่าวภาคประชาชนเพื่อติดตามข่าวสารแพลตฟอร์มเหล่านี้มีมุมมองที่หลากหลายและวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันมากขึ้นซึ่งช่วยหล่อหลอมความคิดเห็นของสาธารณชนและทำลายเรื่องเล่าที่ครอบงำโดยทางการ

ดังนั้น การตื่นตัวของเยาวชนไทยในยุคดิจิทัลได้เปลี่ยนภูมิทัศน์การเมือง โดยเฉพาะการใช้โซเชียลมีเดียในการแสดงความคิดเห็นและเคลื่อนไหวทางการเมือง การใช้โซเชียลมีเดียเยาวชนใช้โซเชียลมีเดียเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ทำให้เกิดการตระหนักรู้และมีส่วนร่วมอย่างรวดเร็ว การเคลื่อนไหวทางการเมือง เน้นการปฏิรูปและความยุติธรรม เช่น การศึกษา กฎหมาย สิทธิสตรี สิทธิชนกลุ่มน้อย และการต่อต้านการปกครองทรราช การเคลื่อนไหวแบบดิจิทัล ใช้เทคโนโลยี เช่น VPN และแอปส่งข้อความเข้ารหัส เพื่อหลีกเลี่ยงการเซ็นเซอร์ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการเข้าใจนโยบายและตัดสินใจเลือกตั้ง การต่อต้านการเซ็นเซอร์ ปกป้องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและต่อต้านการเซ็นเซอร์ การรับมือกับข่าวปลอม แยกแยะข้อมูลที่เชื่อถือได้จากข้อมูลผิด และใช้เครื่องมือเช็คความจริง การเผชิญกับการต่อต้าน เผชิญกับการต่อต้านจากกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่มองว่าพวกเขาเป็นภัยคุกคามต่ออำนาจและค่านิยมดั้งเดิม

ฝ่ายทรราชกับเผด็จการทางการเมืองของไทยในยุคดิจิทัล

ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทรราชในประเทศไทย ประชาชนต้องเผชิญกับการควบคุมและการควบคุมอย่างเข้มงวด สื่อหลักมักถูกควบคุมและเซ็นเซอร์ ข่าวสารที่ประชาชนได้รับจึงถูกคัดกรองและจัดระเบียบตามคำสั่งของรัฐบาล เทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดียกลายเป็นทางเลือกสำคัญสำหรับการเผยแพร่ข้อมูลและความคิดที่แตกต่าง ในยุคดิจิทัลที่การสื่อสารและข้อมูลสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การเมืองไทยก็ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการปกครอง โดยเฉพาะในแง่ของการต่อสู้ระหว่างฝ่ายทรราชกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในยุคนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความท้าทายใหม่ในการปกครองและการต่อต้านการปกครองที่ไม่โปร่งใส พุดอีกอย่างหนึ่งก็คือ ยังไม่ทำให้เสรีภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจแก่ประชาชนอาณานิคม แต่จะใช้เทคโนโลยีเข้าไปทำให้อาณานิคมเกิดรายได้มากขึ้น (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2562) ในทัศนะของอเล็กซิส เดอ ทอกเกอวิลล์ (Alexis de Tocqueville) ศาสตราจารย์ทางทฤษฎีแห่งประชาธิปไตยอเมริกัน วัฒนธรรมประชาธิปไตยมักจะมี "ความทนทาน" ต่อความคิดเห็นที่แตกต่างไม่มากนัก ทั้งนี้ ในสังคมที่มีรูปแบบเก่าแก่กว่าที่ปกครองโดยขุนนางกลับให้ความสำคัญกับสาธารณมติ (Public Opinion)

มากกว่า เพราะเชื่อกันว่าสาธารณมตเป็น “ของแท้” ฉะนั้น จึงถือกันว่ามีคความทรงสิทธิ์ในทางศีลธรรมเป็นอย่างมาก (บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, 2548)

1. การปกครองแบบทรราชในยุคดิจิทัล

ฝ่ายทรราช หรือผู้ปกครองที่ใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของประชาชน ยังคงมีอิทธิพลในประเทศไทย แม้ว่าในยุคดิจิทัลประชาชนและเยาวชนสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเคลื่อนไหวและแสดงความไม่พอใจต่อรัฐบาล แต่ รัฐบาลทรราช ยังคงมีกลยุทธ์ในการควบคุมการสื่อสารและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านการใช้กฎหมาย การเซ็นเซอร์ หรือแม้แต่การข่มขู่ผู้ที่ต่อต้านอำนาจของรัฐ

ตัวอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดคือการใช้ กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพและกฎหมายอาญา เพื่อปิดกั้นการวิจารณ์รัฐบาลและสถาบันทางการเมืองที่มีอำนาจเหนือกว่า การใช้กฎหมายดังกล่าวทำให้ประชาชนโดยเฉพาะ เยาวชน ที่แสดงความคิดเห็นหรือเคลื่อนไหวทางการเมืองต้องเผชิญกับการถูกดำเนินคดี ซึ่งเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างรุนแรง

2. การใช้เทคโนโลยีในการควบคุมและเซ็นเซอร์

แม้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัล จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนและประชาชนที่เรียกร้องประชาธิปไตย แต่รัฐบาลทรราชก็มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อควบคุมสื่อและเซ็นเซอร์ข้อมูลที่ไม่ตรงกับอำนาจของตน การใช้ การติดตามออนไลน์, การบล็อกเว็บไซต์, การเซ็นเซอร์สื่อสังคมออนไลน์ และการจำกัดการเข้าถึงข้อมูลเป็นหนึ่งในวิธีที่รัฐบาลใช้เพื่อลดผลกระทบจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นในโลกดิจิทัล

การเซ็นเซอร์สื่อออนไลน์ เช่น การปิดกั้น เว็บไซต์ข่าว ที่วิจารณ์รัฐบาล หรือการ จับกุมผู้เผยแพร่ข่าวสาร ที่ถือว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ เป็นการใช้กลยุทธ์ที่ปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและจำกัดการเผยแพร่ข้อมูลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้

3. การต่อสู้ของประชาชนผ่านโซเชียลมีเดีย

ถึงแม้ว่า รัฐบาลทรราช จะพยายามควบคุมและเซ็นเซอร์ข้อมูลอย่างเข้มงวดแต่โซเชียลมีเดีย ยังคงเป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้ประชาชนและเยาวชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ แม้ในสภาพแวดล้อมที่มีการควบคุมอย่างหนัก ตัวอย่างเช่น การเคลื่อนไหวของกลุ่มเยาวชนปลดแอก, #FreeYouth, และการประท้วงในปี 2020 ซึ่งใช้ แพลตฟอร์มออนไลน์ ในการระดมความคิดเห็น, จัดกิจกรรม, และเผยแพร่ข้อเรียกร้องเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมืองและสิทธิของประชาชน

การใช้ แฮชแท็ก หรือการ แชร์โพสต์ เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกระแสการเคลื่อนไหวทางการเมืองในโลกออนไลน์ทำให้แม้จะถูกเซ็นเซอร์หรือบล็อกสื่อบางประเภท ข้อมูลยังคงแพร่กระจายไปได้โดยไม่จำกัด ทั้งนี้ การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ข้อมูล ทำให้ประชาชนสามารถร่วมกันแสดงออกถึงความไม่พอใจต่อการปกครองแบบทรราชได้

4. การต่อสู้กับอำนาจที่ไม่มีความโปร่งใส

ในยุคดิจิทัล, เยาวชนและประชาชนต่างเรียกร้องให้มี การปฏิรูป การเมืองในประเทศไทย เพื่อให้การปกครองมีความโปร่งใสและเคารพในสิทธิของประชาชน รัฐบาลทหารฯ มักจะมีการใช้ กลยุทธ์การปิดปาก ไม่ให้มีการพูดถึงปัญหาความไม่โปร่งใส โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการการเลือกตั้งที่ไม่ยุติธรรม การปกป้องผลประโยชน์ของชนชั้นสูง หรือการควบคุมสถาบันต่าง ๆ ที่มีอำนาจสูงสุดในสังคม

การเรียกร้องให้มีการ ปรับปรุงการเลือกตั้ง และการ เคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย กลายเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิในการมีเสียงและความเสมอภาคของประชาชน

5. การตอบโต้จากรัฐบาลและการปราบปราม

แม้ว่าจะมีการเคลื่อนไหวของประชาชนและเยาวชนที่เรียกร้องการปฏิรูปการเมืองในยุคดิจิทัล แต่รัฐบาลที่ปกครองด้วยอำนาจแบบทหารฯก็มีการใช้ มาตรการปราบปราม เช่น การจับกุมผู้ประท้วง, การใช้ กองกำลังรักษาความสงบ เพื่อสลายการชุมนุม, หรือการใช้กฎหมายพิเศษ ในการจัดการกับผู้ที่มีความเห็นขัดแย้งกับอำนาจปัจจุบัน

การใช้ การปราบปรามแบบรุนแรง ในการเผชิญหน้ากับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในยุคดิจิทัลทำให้เกิดการต่อสู้ในรูปแบบของ การประท้วงออนไลน์ และการสร้าง กลุ่มเคลื่อนไหว ที่พยายามต่อสู้ด้วยวิถีทางการเมืองที่ไม่มีความรุนแรง

ฝ่ายทหารฯและเผด็จการทางการเมืองของไทยในยุคดิจิทัล เป็นการต่อสู้ระหว่าง การปกครองที่พยายามควบคุมและจำกัดเสรีภาพทางการเมืองกับการเคลื่อนไหวของประชาชนที่ใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ ในการเรียกร้องประชาธิปไตย, เสรีภาพ, และการปฏิรูปการเมือง แม้จะมีการใช้กลยุทธ์การควบคุมและปราบปรามจากรัฐบาล แต่ประชาชนในยุคนี้ก็สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสียงเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทย การเกิดขึ้นของเยาวชนดิจิทัลในวงการเมืองของไทยได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในวิถีการพูดคุยทางการเมืองในประเทศการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการเคลื่อนไหวและการแสดงออกได้ท้าทายโครงสร้างอำนาจแบบเดิมและเปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่ถูกละเลยได้มีเสียง อย่างไรก็ตามอิทธิพลของพวกเขายังต้องเผชิญกับอุปสรรคจากข้อจำกัดของรัฐบาลและความกังวลเกี่ยวกับข่าวปลอมในขณะที่ประเทศไทยยังคงเดินทางในภูมิทัศน์ทางการเมืองที่ซับซ้อนเป็นที่ชัดเจนว่าเยาวชนดิจิทัลจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดอนาคตของประเทศผู้กำหนดนโยบายจำเป็นต้องตระหนักถึงผลกระทบของพวกเขาค้นหาวิธีสร้างความสัมพันธ์กับพวกเขาในเชิงบวกขณะเดียวกันก็รักษาค่านิยมประชาธิปไตย เช่น เสรีภาพในการแสดงออกและการเข้าถึงข้อมูล

ดังนั้น ประชาชนไทยต้องเผชิญกับมาตรการควบคุมและการเซ็นเซอร์จากทางการ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดียในการเผยแพร่ข้อมูลและความคิดเห็นที่หลากหลาย การควบคุมและเซ็นเซอร์ ทางการเมืองในประเทศไทยใช้กฎหมายและการเซ็นเซอร์เพื่อควบคุมการ

สื่อสารและจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นประชาชน รวมถึงเยาวชนที่เคลื่อนไหวทางการเมือง การใช้เทคโนโลยีในการควบคุม แม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ทางเราก็ยังใช้เทคโนโลยีในการติดตามออนไลน์ บล็อกเว็บไซต์ และเซ็นเซอร์สื่อสังคมออนไลน์เพื่อลดผลกระทบจากการเคลื่อนไหว การต่อสู้ผ่านโซเชียลมีเดีย ประชาชนและเยาวชนใช้โซเชียลมีเดียในการแสดงความคิดเห็นและจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมือง ท่ามกลางมาตรการควบคุมและเซ็นเซอร์ การต่อสู้กับอำนาจที่ไม่โปร่งใส เยาวชนและประชาชนเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองเพื่อให้การปกครองมีความโปร่งใสและเคารพในสิทธิของประชาชน การตอบโต้และการปราบปราม ทางการใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น การจับกุมผู้ประท้วงและการใช้กองกำลังรักษาความสงบเพื่อสลายการชุมนุม การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล การเคลื่อนไหวของเยาวชนดิจิทัลในวงการเมืองไทยนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในวิธีการพูดคุยทางการเมืองและท้าทายโครงสร้างอำนาจแบบเดิม

สรุป

ฝันร้ายของอนาคตเยาวชนไทยยุค 2024 กับการเมืองเผด็จการในคราบประชาธิปไตย เป็นการสะท้อนถึงความกังวลต่อผลกระทบที่เกิดจากการผสมผสานของเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบการเมืองที่อาจบิดเบือนไปจากอุดมการณ์ประชาธิปไตย แนวโน้มเหล่านี้ อาจสร้างความท้าทายใหม่ ๆ ให้กับเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่พึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมาก ยุคดิจิทัลก่อให้เกิดเยาวชนรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องชาญด้านเทคโนโลยีและมีความรู้ทางการเมืองในประเทศไทย เยาวชนเหล่านี้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาทางสังคมเป็นอย่างดี เข้าร่วมการอภิปรายออนไลน์อย่างแข็งขันและใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อแสดงความคิดเห็น อย่างไรก็ตามแพลตฟอร์มเหล่านี้เองที่มอบอิสระภาพและการแสดงออกแก่พวกเขา ยังคงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและจัดการโดยผู้นำเผด็จการอีกด้วย ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปกครองแบบเผด็จการภายใต้หน้ากากของประชาธิปไตย การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระแสดังกล่าว นับแต่นั้นมาเสรีภาพในการพูดและการแสดงออกก็ถูกจำกัดลงหลายประการ โดยเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต พระราชบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (CCA) และพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ (PAA) ถูกใช้เพื่อปิดปากเสียงที่ไม่เห็นด้วยและเซ็นเซอร์เนื้อหาที่ถูกมองว่าวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล การปราบปรามเสรีภาพในการแสดงออกครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อเยาวชนไทยซึ่งพึ่งพาโซเชียลมีเดียเป็นอย่างมากในการสื่อสารและรับข้อมูลนักเคลื่อนไหว เยาวชนจำนวนมากถูกจับกุมหรือถูกบังคับให้ลี้ภัยเนื่องจากพูดต่อต้านนโยบายของรัฐบาล เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างบรรยากาศแห่งความหวาดกลัวและการเซ็นเซอร์ตัวเองในหมู่เยาวชน ส่งผลให้เยาวชนไม่สามารถมีส่วนร่วมในการอภิปรายที่มีความหมายและท้าทายอำนาจได้ ยิ่งไปกว่านั้นการควบคุมสื่อกระแสหลักของรัฐบาลทำให้เยาวชนไทยเข้าถึงข่าวสารที่เป็นกลางได้จำกัด

เมื่อสื่อของรัฐเข้ามาครอบงำเรื่องราวต่างๆเยาวชนจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างความคิดเห็นอย่างอิสระและตัดสินใจอย่างรอบรู้เกี่ยวกับอนาคตของตนเอง

นอกจากนี้ จากการใช้เทคโนโลยีมีการใช้งานเพิ่มมากขึ้นในทุกแง่มุมของชีวิตทำให้มีความกังวลเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวและการเฝ้าติดตามข้อมูลในประเทศไทยรัฐบาลถูกกล่าวหาว่าใช้เทคโนโลยีเฝ้าติดตามขั้นสูงเพื่อเฝ้าติดตามกิจกรรมออนไลน์ของพลเมืองซึ่งยังจำกัดเสรีภาพและความเป็นส่วนตัวของพวกเขาการติดตามอย่างต่อเนื่องนี้อาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมออนไลน์ของเยาวชนนำไปสู่การเซ็นเซอร์ตัวเองและจำกัดรอยเท้าดิจิทัลของตนเอง องค์ประกอบของฝันร้าย

1. การควบคุมข้อมูลผ่านเทคโนโลยี

1.1 การสอดแนมและเฝ้าระวัง ระบบดิจิทัลช่วยให้รัฐบาลที่มีแนวโน้มเผด็จการสามารถติดตามพฤติกรรมของประชาชนผ่านกล้องวงจรปิด ระบบจดจำใบหน้าและการวิเคราะห์ข้อมูลบนโซเชียลมีเดีย

1.2 การปิดกั้นการสื่อสาร: การเซ็นเซอร์เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย และเนื้อหาที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลจะทำให้เยาวชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายและเป็นอิสระได้

2. การใช้เทคโนโลยีเพื่อควบคุมความคิดเห็น

2.1 การบิดเบือนข้อมูล (Disinformation) รัฐบาลหรือกลุ่มที่มีอำนาจอาจใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดเพื่อชักจูงความคิดเห็นของประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในโลกออนไลน์

2.2 การปั่นกระแสด้วยบอต (Bots) ใช้บัญชีปลอมในการสร้างกระแสสนับสนุนหรือโจมตีฝ่ายตรงข้าม ทำให้เกิดการบิดเบือนมุมมองของสังคม

3. การจำกัดสิทธิในโลกดิจิทัล

3.1 การออกกฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพทางออนไลน์ เช่น การกำหนดให้ผู้ใช้งานลงทะเบียนโดยเปิดเผยตัวตน หรือลงโทษผู้ที่แสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ที่มีอำนาจ

3.2 การแทรกแซงในพื้นที่ส่วนตัวของเยาวชน เช่น การตรวจสอบข้อความส่วนตัวหรือการห้ามใช้งานแพลตฟอร์มบางประเภท

4. การสร้างความเหลื่อมล้ำผ่านเทคโนโลยี

4.1 การเข้าถึงเทคโนโลยีและการศึกษาในยุคดิจิทัลอาจไม่เท่าเทียมกัน เยาวชนในพื้นที่ชนบทหรือผู้ที่ไม่มีฐานะยากจนอาจถูกทอดทิ้งจากการพัฒนาทางดิจิทัล

4.2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่มทุนใหญ่ แต่ไม่ได้ช่วยให้คนรุ่นใหม่ในทุกชนชั้นเติบโตไปพร้อมกัน

ผลกระทบต่อเยาวชน

1. การสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง เมื่อเยาวชนถูกจำกัดทั้งในโลกออนไลน์และโลกความเป็นจริง พวกเขาอาจไม่สามารถพัฒนาตัวตนหรือแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่

2. ความหมดศรัทธาต่ออนาคต เยาวชนที่เห็นว่าความพยายามเปลี่ยนแปลงสังคมผ่านการใช้เทคโนโลยีหรือการเมืองถูกกดทับ อาจหมดกำลังใจและเลิกที่จะปลุกตัวออกจากกระบวนการทางสังคม

3. สังคมที่เต็มไปด้วยความหวาดระแวง การเฝ้าระวังและปิดเบือนข้อมูลอาจทำให้สังคมเต็มไปด้วยความไม่ไว้วางใจต่อกัน เยาวชนที่เติบโตในสภาพแวดล้อมนี้อาจขาดความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งกับผู้อื่น

แนวทางแก้ไข

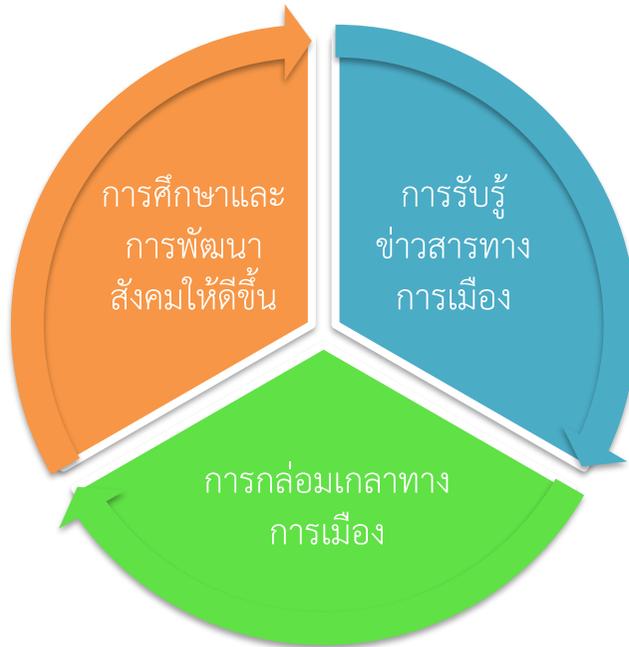
1. ส่งเสริมการศึกษาเรื่องดิจิทัล การให้ความรู้เกี่ยวกับการคิดเชิงวิพากษ์ การตรวจสอบข้อเท็จจริง และการใช้งานเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย จะช่วยให้เยาวชนมีภูมิคุ้มกันต่อการปิดเบือนข้อมูล

2. สนับสนุนเสรีภาพทางออนไลน์ การรณรงค์และผลักดันให้มีกฎหมายที่ปกป้องสิทธิในโลกดิจิทัล และการสร้างพื้นที่ออนไลน์ที่ปลอดภัยและเสรีสำหรับเยาวชน

3. การสร้างชุมชนดิจิทัลที่ยั่งยืน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม และการสนับสนุนให้เยาวชนในทุกพื้นที่มีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยี

4. การส่งเสริมความโปร่งใสในรัฐบาลการเปิดเผยข้อมูลของรัฐบาล และการสร้างระบบที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ จะช่วยลดการใช้อำนาจในทางที่ผิด

การผสมผสานระหว่างการเมืองแบบเผด็จการที่แฝงตัวอยู่ในรูปของประชาธิปไตยและยุคดิจิทัลกำลังพิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นฝันร้ายสำหรับอนาคตของเยาวชนไทยการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก สื่อที่ลำเอียงการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นกลางอย่างจำกัด และการควบคุมการศึกษา กำลังขัดขวางความสามารถของพวกเขาในการกำหนดอนาคตของตนเองรัฐบาลไทยจำเป็นต้องตระหนักถึงศักยภาพของเยาวชน และสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์นวัตกรรมและเสรีภาพในการแสดงออกเมื่อนั้นเท่านั้นที่เยาวชนไทยจะเติบโตได้อย่างแท้จริงในยุคดิจิทัลและมีส่วนร่วมในการสร้างอนาคตที่ดีกว่าสำหรับตนเองและประเทศชาติ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา สุทธิจารี. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองการปกครองตามรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ วี.เจ. พรินต์ติ้ง.
- ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2539). *การเมืองไทย : การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: ออเรียนแทล สกอล่า.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2562). *ทรรราชของผู้เชี่ยวชาญ*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1430784
- บุญรักษ์ บุญณะเขตมาลา. (2548). *ทรรราชของเสียงส่วนใหญ่ อันตรายต่อเสรีภาพในการพูด*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9480000087380>
- พุทธทาสภิกขุ. (2555). *16 นิตานกัตถุญญ 12 นิตานเรียนรู้อัลัน: เล่านิตานธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- ภัคจิรา มาตาทิกษ์. (2565). *จินตนาการใหม่ของเยาวชนไทย*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.the101.world/kid-for-kids-future-of-new-generation/>
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2547). *บาลีไวยากรณ์ วชิวิภาค ภาคที่ 2*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมบัติ อารงัญญวงษ์. (2557). *ทัศนคติทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร*.

กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). *สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การเมืองสมัยใหม่ : ปรัชญาการเมืองของจอห์น ล็อก *
MODERN POLITICS: JOHN LOCKE'S POLITICAL PHILOSOPHY

พระอธิการประเสริฐ ปณญาวโร

Praatikan Prasoet Panyavaro

วัดสำโรง

Wat Sam Rong

Corresponding Author E-mail: prasroed.pla@stu.mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์การเมืองสมัยใหม่ผ่านเลนส์ของปรัชญาทางการเมืองของ จอห์น ล็อก แนวคิดของล็อก เกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล รัฐบาลตามความยินยอม และสัญญาทางสังคมมีอิทธิพลต่อความคิดและโครงสร้างทางการเมืองร่วมสมัยอย่างมีนัยสำคัญโดยการตรวจสอบสถานการณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ เราจะเห็นว่าหลักการของล็อก ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงการอภิปรายเกี่ยวกับความเสมอภาค ความยุติธรรม เสรีภาพ และบทบาทของรัฐบาลในสังคม อย่างไรก็ตามการเน้นที่การคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติของเขายังคงเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในวาทกรรมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและการกำกับดูแลในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การเมืองสมัยใหม่; ปรัชญาการเมือง; จอห์น ล็อก

Abstract

This article presents an analysis of modern politics through the lens of John Locke's political philosophy. Locke's concepts of individual rights, government by consent, and social contract significantly influence contemporary political thought and structures. By examining modern political situations, we can see how Locke's principles continue to reflect discussions on equality, justice, freedom, and the role of government in society. His emphasis on the protection of natural rights remains a fundamental element in current discourse on human rights and governance.

Keywords: Modern Politics; Political Philosophy; John Locke

บทนำ

จอห์น ล็อก ถือเป็นนักปรัชญาการเมืองที่มีอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในยุคปัจจุบัน แนวคิดและทฤษฎีของเขามีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการพัฒนาการเมืองยุคใหม่และยังคงมีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมืองในปัจจุบันนอกจากนี้ ความเกี่ยวข้องของทฤษฎีของล็อก สามารถสังเกตได้ในการอภิปรายร่วมสมัยเกี่ยวกับความยุติธรรมทางสังคมและความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจในขณะที่สังคมต้องเผชิญกับประเด็นต่าง ๆ เช่น การว่างงานของเยาวชนและอุปสรรคทางระบบต่อโอกาส หลักการของความยินยอมและสิทธิส่วนบุคคลจึงมีความสำคัญมากขึ้นในการสนับสนุนการปฏิรูปที่เพิ่มอำนาจ ในบริบทนี้ ล็อกเน้นที่การคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติไม่เพียง แต่ทำหน้าที่เป็นรากฐานทางปรัชญา แต่ยังเป็นการเรียกร้องให้ดำเนินการเพื่อสร้างระบบที่เท่าเทียมกันซึ่งสะท้อนถึงอุดมคติประชาธิปไตยความท้าทายอยู่ที่การแปลแนวคิดที่เป็นนามธรรมเหล่านี้เป็นนโยบายที่จับต้องได้ซึ่งจัดการกับความซับซ้อนของการกำกับดูแลที่ทันสมัย ในขณะเดียวกันก็มั่นใจว่าเสียงของแต่ละคนได้รับการฟังและเคารพดังนั้นมรดกของล็อก ยังคงสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการเคลื่อนไหวที่มุ่งสู่การส่งเสริมสังคมที่ครอบคลุมซึ่งเสรีภาพและความเท่าเทียมกันเป็นสิ่งสำคัญในขณะที่เราเจาะลึกเข้าไปในแนวคิดของล็อก เราจะพบว่าการนำหลักการเหล่านี้มาใช้ในบริบททางสังคมปัจจุบันยังคงเป็นความท้าทายที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพูดถึงการสร้างกลไกที่มีประสิทธิภาพในการรับมือกับความไม่เท่าเทียมกันและการละเมิดสิทธิมนุษยชนการอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้มั่นใจว่าหลักการของล็อก จะไม่เพียงแต่เป็นทฤษฎี แต่ยังคงกลายเป็นแนวทางในการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและมีความเท่าเทียมกันในทุกระดับ การสำรวจแนวทางปฏิบัติเหล่านี้ จะช่วยให้เราเข้าใจถึงวิธีที่สังคมสามารถนำหลักการของล็อก มาปรับใช้ในเชิงนโยบายและกฎหมาย เพื่อสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันสำหรับทุกคนและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง หากศีลธรรมเป็นสิ่งที่มิได้มีมาแต่ธรรมชาติ นั้นย่อมแปลว่า ความคิดด้านศีลธรรมของเรา ต้องเป็นสิ่งที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ การรักษาตัวให้อยู่รอด และการแสวงหาความสุข ความรู้สึกของเราที่เป็นตัวผลักดันให้เกิดความคิด และความรู้สึกของมนุษย์ ย่อมต้องจำกัดอยู่กับสรรพสิ่งที่เชื่อมโยงอยู่กับความรู้สึก หรือประสบการณ์เท่านั้น (ปานเทพ พัวพงษ์พันธ์, 2566)

ภาพที่ 1 จอห์น ล็อก นักปรัชญาชาวอังกฤษ
ที่มา: กฤตภาส ศักดิษฐานนท์ (2566)

การพิจารณาถึงความท้าทายเหล่านี้จะเปิดโอกาสให้เกิดการอภิปรายที่สร้างสรรค์เกี่ยวกับวิธีการบูรณาการแนวคิดของล็อก เข้ากับนโยบายสาธารณะในปัจจุบัน ซึ่งอาจรวมถึงการส่งเสริมระบบการศึกษาและการเข้าถึงบริการทางสังคมที่เป็นธรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับประชาชนทุกกลุ่ม การพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพเหล่านี้จะต้องอิงจากการวิจัยและข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน เพื่อให้แน่ใจว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสามารถตอบสนองต่อความท้าทายทางสังคมได้อย่างแท้จริง การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม เช่น รัฐบาล องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และชุมชนท้องถิ่น จะเป็นกุญแจสำคัญในการนำแนวคิดของล็อก ไปใช้ในทางปฏิบัติและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน การสร้างความร่วมมือเหล่านี้จะช่วยให้เราใช้ทรัพยากรและความเชี่ยวชาญที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่เพื่อพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่มในสังคม และสร้างผลกระทบเชิงบวกที่ยั่งยืนต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ นั้นจะต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใส เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าใจเป้าหมายร่วมกันและทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความมุ่งมั่นในการดำเนินการตามแนวทางของล็อก อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้จะสำรวจปรัชญาการเมืองของจอห์น ล็อก โดยตรวจสอบแนวคิดสำคัญของเขาและความเกี่ยวข้องของแนวคิดเหล่านั้นในทางการเมืองยุคปัจจุบัน

แนวคิดของจอห์น ล็อก

ล็อกให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก จนกล่าวได้ว่าเป็น ‘บิดาแห่งแนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตย’ ดังปรากฏในงานเขียนอันสำคัญชิ้นหนึ่งของเขาที่อ้างอิงกันในหมู่นักรัฐศาสตร์และปรัชญาจวบจนปัจจุบัน นั่นก็คือ “Second Treatise of Government” (ความเรียงเรื่องข้อที่ 2 ว่าด้วยการปกครอง) ที่แต่เดิมเขาเขียนขึ้นเพื่อโจมตีแนวคิดสมบูรณาญาสิทธิราชย์ภายใต้ราชวงศ์สจวร์ตของอังกฤษที่มีลักษณะโอนเอียงไปในทางกดขี่ประชาชนที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ อีกทั้งต่อมานงานเขียนชิ้นนี้ถูกนำไปใช้ในการปกป้องเจตนารมณ์ของการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ ค.ศ. 1688 ของเจ้าชายวิลเลียม ออฟ ออนเรนจ์ แห่งเนเธอร์แลนด์ ที่เข้ามาชิงราชสมบัติของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ด้วยการสนับสนุนของฝ่ายรัฐสภาอังกฤษ เหตุการณ์นี้ทำให้อำนาจของกษัตริย์อังกฤษลดลงและอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐสภาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (โกอุส, 2566)

หลักการพื้นฐานประการหนึ่งของปรัชญาการเมืองของล็อก คือ แนวคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติตามแนวคิดของล็อก บุคคลทุกคนเกิดมาพร้อมกับสิทธิตามธรรมชาติบางประการที่ผู้มีอำนาจใด ๆ ไม่สามารถพรากไปจากพวกเขาได้สิทธิตามธรรมชาติเหล่านี้ได้แก่ชีวิตเสรีภาพและทรัพย์สิน (Garry, 2002) ล็อกเชื่อว่าสิทธิเหล่านี้มอบให้กับบุคคลโดยพระเจ้าและไม่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองหรือผู้ปกครองใด ๆ อำนาจของล็อกยังคงกล่าวถึงความสำคัญของความเป็นอิสระและเหตุผลของแต่ละบุคคลด้วย เขาเชื่อว่าบุคคลมีสิทธิโดยธรรมชาติในการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง และเหตุผลดังกล่าวควรเป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองและสังคม ล็อกโต้แย้งแนวคิดเรื่องระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และสนับสนุนแนวคิดเรื่องรัฐบาลที่มีเหตุผลและเป็นตัวแทน การเน้นย้ำถึงความเป็นอิสระและความมีเหตุผลของแต่ละบุคคลมีส่วนช่วยในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมและความเชื่อในคุณค่าและศักดิ์ศรีโดยธรรมชาติของมนุษย์

ในมุมมองของ จอห์น ล็อก อำนาจมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. อำนาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ล็อกเชื่อว่าอำนาจมีอยู่เฉพาะในความสัมพันธ์กับผู้อื่นเท่านั้น เนื่องจากเกี่ยวข้องกับความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะส่งผลต่อการกระทำหรือความคิดของบุคคลอื่น อำนาจไม่ใช่คุณภาพโดยธรรมชาติที่บุคคลครอบครอง แต่เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีพลังระหว่างผู้คน

2. อำนาจเป็นทรัพยากรที่จำกัด ล็อกเชื่อว่าอำนาจนั้นมีจำกัดและดำรงอยู่ในขอบเขตที่จำกัด เขาอธิบายว่าอำนาจนั้นได้มาจากความยินยอมของผู้อื่นและมอบให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนั้นอำนาจจึงไม่ใช่สิ่งสมบูรณ์และบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะมีอำนาจได้เฉพาะในขอบเขตที่ผู้อื่นมอบให้เท่านั้น

3. อำนาจดำรงอยู่เพียงชั่วคราว ล็อกมองว่าอำนาจมีการเปลี่ยนมืออยู่ตลอดเวลาและไม่คงที่ เขาเน้นย้ำว่าอำนาจดำรงอยู่อย่างตายตัวถาวรในตัวบุคคลหรือกลุ่มใด ๆ แต่อำนาจ

สามารถได้มา สูญเสีย หรือถ่ายโอนได้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุนี้ อำนาจจึงเป็นแนวคิดที่ลื่นไหลซึ่งมีวิวัฒนาการไปตามกาลเวลา

หลักการอำนาจการเมืองมาจากความยินยอมมีฐานคิดว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิโดยธรรมชาติ อันได้แก่ สิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน มนุษย์จัดตั้งชุมชนและสังคมเพื่ออยู่ร่วมกัน แต่การอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากย่อมมีปัญหาและความขัดแย้งได้ มนุษย์จึงมาตกลงกันโดยสมัครใจที่จะสละเสรีภาพตามธรรมชาติบางส่วนเพื่อแลกกับการคุ้มครองสิทธิของพวกเขา โดยมอบอำนาจให้แก่บุคคลหรือคณะบุคคล เพื่อใช้อำนาจในนามของพวกเขา ความยินยอมจึงเป็นพื้นฐานของอำนาจทางการเมืองที่ชอบธรรม (พิชาย รัตนดิถกณ ภูเก็ท, 2566) ในเรื่องของอำนาจการปกครองและสัญญาประชาคมที่เป็นแนวคิดหลักในการก่อตั้งปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ (กิริติ บุญเจือ, 2528)

1. อำนาจของรัฐและการจำกัดอำนาจ ล็อกเชื่อว่า อำนาจในการปกครองไม่ได้มาจากพระเจ้าหรือสิทธิพิเศษของกษัตริย์ แต่ควรมีพื้นฐานจากการยอมรับและความเห็นชอบของประชาชน โดยรัฐมีหน้าที่ในการปกป้องสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย ชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน (Life Liberty and Property) การปกครองต้องได้รับความชอบธรรมจากการยอมรับของผู้ปกครอง และอำนาจของรัฐต้องมีขอบเขตที่จำกัด ผลงานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของล็อกในด้านปรัชญาการเมืองคือการสนับสนุนรัฐบาลที่มีอำนาจจำกัดเขาเชื่อว่ารัฐบาลควรมีอำนาจจำกัดและควรแทรกแซงกิจการของประชาชนเมื่อจำเป็นเท่านั้นความคิดนี้ถือเป็นการปฏิวัติในช่วงเวลาที่มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยังคงแพร่หลายนอกจากนี้ ล็อกยังโต้แย้งถึงการแบ่งแยกอำนาจภายในรัฐบาลซึ่งได้แก่ฝ่ายบริหารฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการเพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจมากเกินไประบบการตรวจสอบและถ่วงดุลนี้ทำให้มั่นใจได้ว่าไม่มีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมีอำนาจควบคุมรัฐบาลได้อย่างสมบูรณ์

ล็อกเสนอแนวคิด “สัญญาประชาคม” (Social Contract) ที่หมายถึงข้อตกลงระหว่างประชาชนกับรัฐ โดยที่ประชาชนยินยอมมอบอำนาจให้รัฐบาลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และปกป้องสิทธิของตนเอง ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลก็ต้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชน เมื่อรัฐใช้อำนาจเกินขอบเขต หรือไม่สามารถปกป้องสิทธิของประชาชนได้ ประชาชนมีสิทธิที่จะล้มล้างรัฐบาลและตั้งรัฐบาลใหม่

2. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล ล็อกถือว่า สิทธิเป็นสิทธิธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดของมนุษย์ และไม่สามารถถูกละเมิดหรือยึดคืนได้โดยอำนาจภายนอก สิทธิที่สำคัญที่สุดคือ สิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งล็อกเห็นว่าเป็นสิทธิที่เกิดจากการที่บุคคลใช้แรงงานและทรัพยากรในธรรมชาติเพื่อแปรสภาพเป็นสิ่งที่ตนเป็นเจ้าของ ดังนั้นรัฐไม่สามารถยึดทรัพย์สินของบุคคลได้ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของปรัชญาการเมืองของล็อกยังเน้นย้ำถึงสิทธิและความเท่าเทียมกันของแต่ละบุคคลอีกด้วยเขาเชื่อว่าบุคคลทุกคนมีความเท่าเทียมกันในแง่ของสิทธิตามธรรมชาติและรัฐบาลควรปฏิบัติต่อพวกเขาเช่นนั้นนอกจากนี้เขายังโต้แย้งว่าสิทธิเหล่านี้มีอยู่ใน

ตัวเองและไม่สามารถถูกพรากไปโดยอำนาจใดๆได้ตามคำกล่าวของลอร์ดวูดวอร์สตันหลักของรัฐบาลคือการปกป้องสิทธิตามธรรมชาติเหล่านี้และหากรัฐบาลไม่สามารถทำได้พลเมืองก็มีสิทธิที่จะล้มล้างมันได้แนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยของประชาชน แนวคิดที่ว่าอำนาจอยู่ในมือของประชาชนถือเป็นหลักการพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่

3. การแบ่งแยกอำนาจ ล็อกเชอในหลักการ การแบ่งแยกอำนาจ ที่แบ่งอำนาจรัฐออกเป็น 3 สาขาหลัก ได้แก่

3.1 อำนาจบริหาร (Executive Power) คือ การดำเนินการตามกฎหมายและการบังคับใช้

3.2 อำนาจนิติบัญญัติ (Legislative Power) คือ การสร้างและแก้ไขกฎหมาย

3.3 อำนาจตุลาการ (Judicial Power) คือ การตัดสินและแก้ไขข้อพิพาทตามกฎหมาย การแบ่งแยกอำนาจเหล่านี้ช่วยป้องกันไม่ให้อำนาจตกอยู่ในมือของคนเพียงกลุ่มเดียว และช่วยปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรม

4. ความสำคัญของการปกป้องสิทธิ ล็อกเห็นว่าการปกป้องสิทธิของประชาชนเป็นหน้าที่หลักของรัฐ หากรัฐทำการละเมิดสิทธิของประชาชนหรือใช้อำนาจเกินขอบเขต เช่น การกระทำที่กดขี่หรือบังคับประชาชนให้สูญเสียเสรีภาพ ประชาชนมีสิทธิที่จะยึดคืนสิทธิของตนและต่อต้านการกระทำดังกล่าว

อำนาจของรัฐต้องมีขอบเขตที่จำกัดและต้องได้รับการยอมรับจากประชาชน ภายใต้สัญญาสังคม รัฐต้องปกป้องสิทธิของประชาชนในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน โดยการแบ่งแยกอำนาจและการมีระบบตรวจสอบอำนาจเพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตซึ่งแนวคิดเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและสิทธิของมนุษย์ในปัจจุบัน

การเมืองไทยในยุคโลกาภิวัตน์

การเมืองไทยในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีผลกระทบอย่างมากจากกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องปรับตัวทั้งในด้านนโยบายและโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษหลัง ๆ ที่การเมืองไทยเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ เช่น การปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเสรี การเปลี่ยนแปลงในระบบการปกครอง การกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง และความขัดแย้งภายในประเทศ

1. ผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ

โลกาภิวัตน์ทำให้การค้าและการลงทุนข้ามชาติกลายเป็นส่วนสำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ประเทศไทยได้เข้าร่วมในองค์การการค้าระดับโลก เช่น องค์การการค้าโลก (WTO) และสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศต่าง ๆ ผ่านข้อตกลงทางการค้า

แบบเสรีกับประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและประเทศในอาเซียน (พระเรื่องเดช โชติธรมโ และคณะ, 2562)

การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนทำให้เศรษฐกิจไทยได้รับการกระตุ้นจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในตลาดโลก แต่ก็มีผลกระทบจากการแข่งขันที่สูงขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การกระจุกตัวทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำในสังคมที่เพิ่มขึ้น การเปิดเสรีทางการค้าบางครั้งก็ทำให้ผู้ประกอบการในประเทศต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงจากบริษัทต่างชาติ

2. การปรับตัวของการเมืองในระบบการปกครอง

ในด้านการเมือง การที่ประเทศไทยเข้าร่วมในกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ บางส่วนของการเมืองไทยเริ่มมีการยอมรับในแนวทางประชาธิปไตยมากขึ้น แต่ในเวลาเดียวกัน ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่างๆ ก็ทวีความรุนแรงขึ้น

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ เช่น การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 และปี พ.ศ. 2557 โดยที่ทั้งสองครั้งมีการล้มล้างรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน และสร้างความไม่มั่นคงทางการเมือง นอกจากนี้ ยังมีการคัดค้านและขัดแย้งภายในสังคมที่มีแนวโน้มจะกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองและประชาชนที่ต้องการมีส่วนร่วมมากขึ้นในการตัดสินใจทางการเมือง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

โลกาภิวัตน์ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการเมืองระดับชาติ แต่ยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในระดับท้องถิ่นและในกลุ่มชนชั้นต่าง ๆ ผู้คนในสังคมไทยเริ่มมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนในกระบวนการทางการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งจากกลุ่มประชาธิปไตยและกลุ่มอนุรักษ์นิยมจึงมีความสำคัญมากขึ้น ในช่วงที่มีการประท้วงใหญ่ เช่น การชุมนุมของ กลุ่มเสื้อแดง (Red Shirts) ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2553 และ กลุ่มเสื้อเหลือง (Yellow Shirts) ที่ต่อต้านรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีกษัตริย์ ชินวัตรและรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

การเคลื่อนไหวเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการปกครอง รวมถึงความไม่พอใจในระบบการเมืองที่มีการผูกขาดอำนาจจากกลุ่มคนบางกลุ่ม

4. ความท้าทายจากสื่อและเทคโนโลยี

โลกาภิวัตน์ทำให้การสื่อสารและข้อมูลเคลื่อนที่ได้อย่างรวดเร็วผ่านทางอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Twitter และ LINE ซึ่งส่งผลให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองได้ง่ายขึ้น สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเรียกร้องความเป็นธรรมทางการเมืองและสร้างความตระหนักรู้ต่อปัญหาต่าง ๆ แต่ใน

ขณะเดียวกัน ก็มีความท้าทายจากการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นเท็จ (Fake News) หรือการบิดเบือนข้อมูลที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง

5. ความขัดแย้งในสังคมและการแบ่งแยกทางการเมือง

การเมืองไทยในยุคโลกาภิวัตน์ได้เผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรง โดยเฉพาะในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การแบ่งแยกระหว่างกลุ่มคนที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยและกลุ่มที่สนับสนุนอำนาจรัฐทหารหรือการปกครองที่มีอำนาจเหนือลัทธิประชาธิปไตยทำให้เกิดการประท้วงและความขัดแย้งที่ลุกลาม

ในสมัยนี้ การเมืองไทยสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการสร้างความสมดุลระหว่างการรักษาความสงบเรียบร้อยและการยอมรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากประชาชน ซึ่งเกิดความยุ่งเหยิงและความแตกแยกระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน

ในระยะที่โลกก้าวเข้าสู่ยุคสมัยของโลกาภิวัตน์หรือหลังเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2434 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยได้มีการตรากฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายค่อนข้างมาก จำนวนกฎหมายและประเภทของกฎหมายมีมากขึ้น ทำให้กฎหมายมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เฉพาะเรื่องมากขึ้น จำเป็นจะต้องมีการจัดระเบียบกฎหมาย โดยทำเป็นประมวลเพื่อความสะดวกในการสืบค้น การใช้บังคับ และการอ้างอิง

ขณะเดียวกัน การเรียนรู้กฎหมายให้ครอบคลุมกฎหมายที่สำคัญ ๆ จะเป็นเรื่องยากที่จะทำได้ มีความจำเป็นที่จะต้องแยกสาขาการศึกษากฎหมายเป็นสาขา ๆ เพื่อให้สามารถสร้างนักกฎหมายที่มีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง การพิจารณาตัดสินคดีของศาลมีคดีค้างศาลมากตามสมควร และใช้เวลาในการพิจารณาตัดสินนาน โดยเฉพาะคดีในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา กำลังอยู่ในระหว่างการแก้ไขให้เร็วขึ้น โดยวิธีนัดพิจารณาคดีแบบต่อเนื่อง การกำหนดกรอบเวลาการพิจารณาตัดสินคดีให้กระชับ การจัดให้มีหน่วยช่วยงานผู้พิพากษา การไม่รับพิจารณาคดีในชั้นศาลฎีกาที่ไม่ใช่ประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย เป็นต้น จุดที่เป็นปัญหาในระบบกฎหมายคือ ในเรื่องการจัดการศึกษาสาขานิติศาสตร์ที่ นักศึกษามีความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศจำกัด มีทักษะด้านคอมพิวเตอร์ไม่มาก ทำให้การศึกษาคับแคบอยู่เฉพาะตัวบทกฎหมายไทย อาจเป็นปัญหาไม่สามารถสืบค้นพัฒนาระบบกฎหมายให้ทันสมัย หรือเมื่อต่างชาติเข้ามาติดต่อทำธุรกรรมมากขึ้น หรือฝ่ายไทยจะขยายการทำธุรกรรมไปยังต่างประเทศ นักกฎหมายไทยจะมีข้อจำกัด คือ ไม่รู้กฎหมายของต่างประเทศเท่าที่ควร (สถาบันพระปกเกล้า, 2552)

การเมืองไทยในยุคโลกาภิวัตน์เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่มากมายจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกและการเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดในระดับโลกทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อย่างไรก็ตาม การเมืองไทยยังคงเผชิญกับความขัดแย้งภายในและการไม่สามารถบรรลุข้อตกลง

ทางการเมืองได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนและการปฏิรูปการเมืองที่ยุติธรรมและโปร่งใส

การวิเคราะห์แนวคิดของจอห์น ล็อก กับรัฐบาลทรราชในการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์

การวิเคราะห์แนวคิดของ จอห์น ล็อก (John Locke) กับ รัฐบาลทรราช (Tyranny) ในการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาการเมืองที่เน้นความยุติธรรมและสิทธิของประชาชนในแนวคิดของล็อกกับสถานการณ์ทางการเมืองในไทยที่มีความท้าทายจากการปกครองที่ไม่เป็นไปตามหลักประชาธิปไตยในหลายช่วงเวลา โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่การเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เพิ่มความซับซ้อนในด้านการปกครอง เพราะผู้นำตั้งแต่ระดับล่างขึ้นมาคือ ผู้ใหญ่บ้านเป็นต้นมาเห็นได้ชัดว่า เป็นการควบคุมอำนาจไว้ในครอบครัวของตนเอง เพื่อจะได้ทำการทุจริตได้อย่างไม่มีใครเห็น คือ สามเณรเป็นผู้ใหญ่ หมดวาระส่งภรรยาขึ้นต่อ โดยข่มขู่ปิดกั้นไม่ให้บุคคลอื่นลงสมัครเลือกตั้ง เพราะกลัวความจริงในสิ่งที่ไม่ดีที่ตนเองทำจะปรากฏขึ้นมา

1. แนวคิดของจอห์น ล็อกเกี่ยวกับรัฐบาลและอำนาจ

ในแนวคิดของ จอห์น ล็อก อำนาจในการปกครองมาจาก สัญญาประชาคม (Social Contract) ซึ่งเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล โดยที่ประชาชนยอมมอบอำนาจบางส่วนให้กับรัฐบาลเพื่อปกป้องสิทธิพื้นฐานของตน เช่น ชีวิต เสรีภาพ และ ทรัพย์สิน แต่ถ้ารัฐใช้หรือบริหารอำนาจเกินขอบเขต หรือละเมิดสิทธิของประชาชน รัฐบาลจะสูญเสียความชอบธรรมและประชาชนมีสิทธิในการต่อต้านหรือทำการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

การจำกัดอำนาจ ของรัฐและการปกป้องสิทธิของประชาชน คือ หัวใจของแนวคิดทางการเมืองของล็อก ซึ่งหมายความว่า รัฐต้องมีการแบ่งแยกอำนาจและมีการตรวจสอบเพื่อป้องกันการใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรมการจำกัดอำนาจของรัฐ และการปกป้องสิทธิของประชาชน เป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ รัฐมีหน้าที่ในการปกป้องสิทธิพื้นฐานของประชาชนโดยไม่ละเมิดหรือใช้อำนาจเกินขอบเขต และอำนาจของรัฐจะต้องมาจากการยินยอมของประชาชน ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือเป็นการรับรองความชอบธรรมของรัฐบาล นอกจากนี้ การจำกัดอำนาจและการแบ่งแยกอำนาจในรัฐบาลถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรม ทั้งหมดนี้เป็นแนวทางที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยและการปกครองที่ยึดหลักสิทธิมนุษยชน

2. รัฐบาลทรราชในบริบทของประเทศไทย

ในการเมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์ รัฐบาลทรราชสามารถมองได้ว่าเป็นรัฐบาลที่ใช้อำนาจเกินขอบเขตและไม่ยอมรับสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง

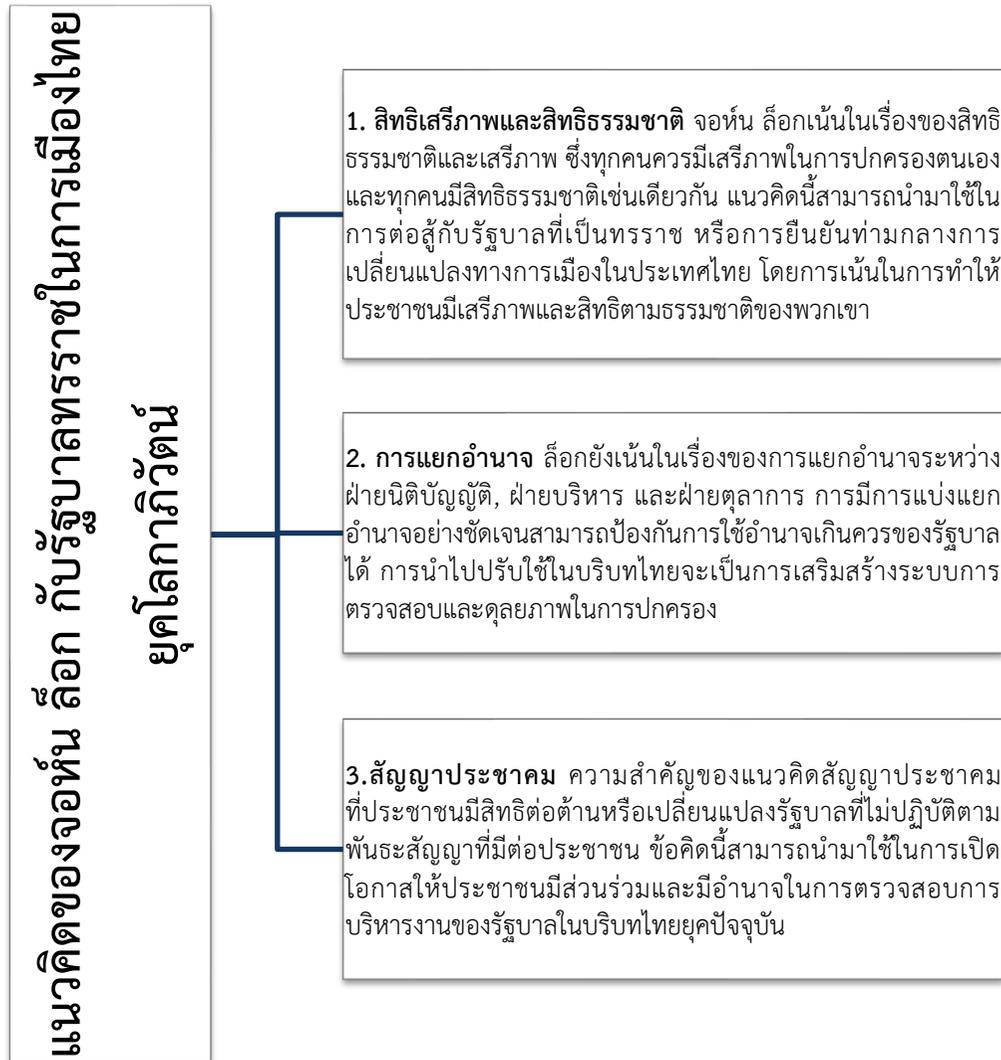
ซึ่งเป็นลักษณะของรัฐบาลที่ละเมิดหลักการที่ถือเอาว่ารัฐควรมี คือ การปกป้องสิทธิของประชาชนและการดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม

การรัฐประหารในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของรัฐบาลทหารที่ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จและไม่เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งรัฐบาลที่เกิดขึ้นจากการรัฐประหารเหล่านี้มักจะอ้างถึงการรักษาความสงบเรียบร้อยและการปกป้องผลประโยชน์ของชาติ แต่การขัดขวางกระบวนการทางประชาธิปไตยและการละเมิดสิทธิในการเลือกตั้งของประชาชนถือเป็นการกระทำที่ตรงข้ามกับแนวคิดของลોકที่ว่า “อำนาจของรัฐต้องมาจากความยินยอมของประชาชน” และการใช้อำนาจเกินขอบเขต ถือเป็นการปกครองที่ไม่ชอบธรรม

การทำทลายต่อรัฐบาลทหารในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลและการสื่อสารอย่างรวดเร็วผ่าน สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น Facebook Twitter และ LINE ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและเรียกร้องสิทธิของตนได้อย่างทันที ในหลายกรณี ประชาชนไทยได้ใช้ช่องทางเหล่านี้ในการแสดงความไม่พอใจต่อรัฐบาล โดยเฉพาะในช่วงที่มีการรัฐประหารหรือเมื่อรัฐบาลพยายามใช้อำนาจเกินขอบเขต เช่น การคัดค้านรัฐบาลจากกลุ่ม เสื้อแดง หรือการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง

การเคลื่อนไหวเหล่านี้สะท้อนถึงการใช้อำนาจในการต่อต้านรัฐบาลทหารหรือการปกครองที่ไม่ชอบธรรม ซึ่งตรงกับแนวคิดของลોકที่ว่า เมื่อรัฐบาลทำการละเมิดสิทธิของประชาชน ประชาชนมีสิทธิที่จะต่อต้านและล้มล้างรัฐบาลนั้น

ความขัดแย้งภายในและการละเมิดสิทธิ การปกครองแบบทหาร ไม่เพียงแต่จำกัดสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งและแสดงความคิดเห็น แต่ยังสร้างความขัดแย้งในสังคมไทยที่ลึกซึ้งขึ้น ภายใต้การปกครองที่ไม่ยึดหลักประชาธิปไตยและการใช้สิทธิในการเลือกตั้งที่ถูกคัดค้านทำให้เกิดความแตกแยกและปัญหาทางการเมืองที่ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างยั่งยืน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น การเคลื่อนไหวจากกลุ่มเสื้อแดง ที่เรียกร้องให้มีการเลือกตั้งและการฟื้นฟูระบอบประชาธิปไตย และกลุ่มเสื้อเหลือง ที่ต่อต้านรัฐบาลในบางช่วงเวลา ล้วนสะท้อนถึงการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มประชาชนที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยและกลุ่มที่สนับสนุนการใช้อำนาจแบบทหาร

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากบทความ

สรุป

หลักการของจอห์น ล็อก เน้นการปกป้องสิทธิของประชาชนและการจำกัดอำนาจของรัฐบาล ขณะที่ในประเทศไทย รัฐบาลมักใช้อำนาจเบ็ดเสร็จและมีข้อจำกัดในการให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวคิดของล็อกสนับสนุนให้มีโครงสร้างการเมืองที่ยุติธรรมและโปร่งใส ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาล และยืนยันว่ารัฐบาลทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน กระแสโลกาภิวัตน์ยังเพิ่มความ

ซับซ้อนให้การต่อสู้ทางการเมืองของประชาชน ซึ่งทำให้มีการเคลื่อนไหวและการเรียกร้อง ความยุติธรรมมากขึ้นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยทั่วไป แนวคิดของลี้กสามารถใช้เป็นกรอบในการพิจารณาการปกครองที่เกี่ยวข้องกับหลักประชาธิปไตยและสิทธิของประชาชนในประเทศไทยยุคปัจจุบัน เมื่อมาพิจารณาบริบทของประเทศไทย ยุคโลกาภิวัตน์สร้างความท้าทายให้การดำเนินงานของรัฐบาลพระราช ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาการรัฐประหารหลายครั้ง ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงทางการเมืองและการละเมิดสิทธิมนุษยชน การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสื่อสารและประท้วงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสดงออกของประชาชน เพื่อท้าทายการใช้ อำนาจที่ไม่เป็นธรรม ประเทศไทยได้เห็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองจากกลุ่มต่าง ๆ เช่น เสื้อแดงและเสื้อเหลือง ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและการปกครองที่ยึดหลักประชาธิปไตย แนวคิดของจอห์น ลี้ก สามารถใช้เป็นกรอบในการวิพากษ์วิจารณ์และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาระบบการปกครองที่ยึดหลักสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กฤตภาค ศักดิชฐานนท์. (2566). จอห์น ลี้ก นักปรัชญาผู้วางรากฐาน การเมืองสมัยใหม่. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/Dm1KS>
- กীরติ บุญเจือ. (2528). *แก่นปรัชญากรีก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- โกอุส. (2566). *แนวคิด จอห์น ลี้ก ชี้ชัด การทุจริตทรัพย์สินหรือภาษีด้วยการอ้างความเท่าเทียม*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/8Rovt>
- ปานเทพ พัวพงษ์พันธ์. (2566). *ปรัชญาตะวันตก (ตอนสิบเจ็ด) จอห์น ลี้ก นักปรัชญาเมืองผู้ดี*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9660000094751>
- พระเรื่องเดช โชติธมโม และคณะ. (2562). เศรษฐกิจไทยในกระแสโลกาภิวัตน์. *วารสาร วนัฎทองแหกรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 109-126.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2566). *อำนาจในมุมมองนักปราชญ์ : จอห์น ลี้ก-อำนาจรัฐมาจาก การยินยอม จำกัดการใช้ และเปลี่ยนได้*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9660000096846>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2552). *สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/4bE9U>
- Garry, W. (2002). *Inventing America: Jefferson's Declaration of Independence*. Boston: Houghton Mifflin Co.

แนวคิดและพัฒนาการของการพลัดถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* THE CONCEPT AND DEVELOPMENT OF DIASPORA IN SOUTHEAST ASIA

วรพจน์ วิเศษศิริ, พัชรินทร์ เสริมการดี, พรเพ็ญ อำนวยกิจ

Worapot Wisetsiri, Patcharin Sermkardee, Pompen Amnuaykit
สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Social studies, Faculty of Education and Liberal Arts, HatYai University

Corresponding Author E-mail: worapot.ve@hu.ac.th

บทคัดย่อ

แนวคิดและพัฒนาการของการพลัดถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและพัฒนาการของการพลัดถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารข้อมูลเบื้องต้นวิจัย และวิทยานิพนธ์ในประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดและพัฒนาการของการพลัดถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งผลการศึกษาได้นำเสนอความหมายของคำว่า "Diaspora" ซึ่งเกี่ยวข้องกับการถอนรากถอนโคนและความเจ็บปวด โดยเฉพาะในกรณีของชาวยิวที่ถูกขับไล่ออกจากดินแดนศักดิ์สิทธิ์ ทำให้พวกเขาต้องกระจัดกระจายไปทั่วโลกและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ในกระบวนการนี้ คนพลัดถิ่นสามารถสร้างศูนย์กลางวัฒนธรรมของตนเองและพัฒนาความคิดในการสร้างชุมชน โดยไม่ทิ้งอัตลักษณ์ของตนเอง และยังมีแนวคิดที่จะกลับคืนสู่มาตุภูมิ

นอกจากนี้ยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการใช้คำว่า Diaspora ที่ไม่จำกัดเฉพาะคนหรือชุมชนพลัดถิ่น แต่สามารถอธิบายถึงรูปแบบทางสังคมอื่น ๆ ได้ โดยมีการเสนอให้ทบทวนการมองการพลัดถิ่นในบริบทของการอพยพพลัดถิ่นและการเคลื่อนย้ายของผู้คนข้ามพรมแดน ซึ่งทำให้เกิดรูปแบบใหม่ของคนพลัดถิ่นที่แตกต่างออกไปจากแบบแผนเดิม โดยเฉพาะกรณีพัฒนาการของการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับตั้งแต่รัฐโบราณจนถึงรัฐสมัยใหม่ มีปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านการขยายเมืองในสมัยโบราณ ปัจจัยด้านการดำรงชีวิต ปัจจัยด้านสงครามในโลกสมัยใหม่ และปัจจัยทางการเมือง ที่เป็นมูลเหตุสำคัญของการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: พัฒนาการ; คนพลัดถิ่น; ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Abstract

The concept and development of diaspora in Southeast Asia The objective is to study the concept and development of diaspora in Southeast Asia. Using the study method from preliminary research documents. and thesis Concerning the concept and development of diaspora in Southeast Asia. The study found that The development of migration in Southeast Asia from the ancient states to the modern state has various factors, including the factors of urban expansion in ancient times. Living factors War factors in the modern world and political factors which is an important cause of international migration

There is also a debate about the use of the term Diaspora that is not limited to people or communities in displacement but can also describe other social forms. It is proposed to reconsider the view of diaspora in the context of refugee migration and cross-border movement of people, which creates new forms of diaspora that are different from the original model, especially in the case of the development of migration in Southeast Asia from ancient to modern states. There are various factors such as urban expansion in ancient times, lifestyle factors, war factors in the modern world, and political factors that are important causes of international migration.

Keywords: Development; Diaspora; Southeast Asia

บทนำ

คนพลัดถิ่นคือตัวอย่างหนึ่งของการอยู่ร่วมกันในโลกที่มีความหลากหลาย พวกเขาพลัดถิ่นจะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัว ความยืดหยุ่น และการพัฒนาวัฒนธรรมใหม่ในบริบทที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกันก็ช่วยส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและความร่วมมือในระดับระดับต่าง

อย่างไรก็ตาม คนพลัดถิ่นอาจต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในดินแดนใหม่ รวมไปถึงยังสามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมของตนเองได้โดยไม่ทิ้งอัตลักษณ์ความเป็นตัวตน อีกทั้งยังปลูกฝังแนวความคิดที่จะกลับคืนสู่ดินแดนอันเป็นมาตุภูมิที่จากมา โดยแนวคิดนี้เป็นกระบวนทัศน์ของคนพลัดถิ่นแบบคลาสสิก (Classical Diaspora Paradigm)

ดังนั้น คนพลัดถิ่นจึงไม่ใช่เพียงคนหรือชุมชนพลัดถิ่นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ถูกนำไปใช้อธิบายถึงรูปแบบทางสังคมประเภทอื่น ๆ มีการเสนอให้ทบทวนการมองการพลัดถิ่นตามแบบแผนของการอพยพพลัดถิ่น การเคลื่อนย้ายของผู้คนข้ามพรมแดน เนื่องจากการพลัดถิ่นลักษณะใหม่เกิดจากการที่พรมแดนถูกย้ายข้ามผู้คน กระบวนการก่อรูปของคนพลัดถิ่น

ในลักษณะใหม่ ทำให้เกิดการนิยามคนพลัดถิ่นใหม่ด้วยแนวคิดเชิงพื้นที่ (Conceptual Space) ซึ่งเป็นการนิยามในฐานะชุมชนชาติพันธุ์ที่ถูกแบ่งแยกโดยพรมแดนรัฐ

คนพลัดถิ่นแนวคิดเชิงพื้นที่มีหลากหลายพื้นที่แต่พื้นที่ที่มีบริบทที่น่าสนใจที่สุด คือ การพลัดถิ่นของคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากการพลัดถิ่นของคนในภูมิภาคนี้ เป็นปรากฏการณ์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่หลากหลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งคนในภูมิภาคนี้มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานทั้งในระดับภายในภูมิภาคของตนเอง ภูมิภาคอื่น ๆ และไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งลักษณะของการพลัดถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละประเทศ แต่มีแนวโน้มภาพรวมที่คล้ายคลึงกัน

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาแนวคิดการพลัดถิ่นในเชิงพื้นที่ และศึกษาการพลัดถิ่นในเชิงพื้นที่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยกรอบแนวคิดทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านงานประวัติศาสตร์ที่ใช้กรอบแนวคิดการพลัดถิ่นในเชิงพื้นที่เป็นแนวทางการศึกษา

ความหมายและข้อถกเถียงของ “คนพลัดถิ่น”

คำว่า Diaspora มีความหมายเกี่ยวกับการถอนรากถอนโคน การกดขี่ และความเจ็บปวด ส่วนในทางสังคมศาสตร์ คนพลัดถิ่น (Diaspora) มักกล่าวถึง กรณีการขับไล่ชาวยิวออกจากดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ชาวยิวกระจัดกระจายไปอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลก และต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในดินแดนใหม่ จากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในดินแดนใหม่ คนพลัดถิ่นสามารถสร้างสรรค์ศูนย์กลางวัฒนธรรมของตนเองได้ และพัฒนาความคิดในการสร้างความเป็นชุมชนและการดำรงชีวิตรวมถึงวัฒนธรรมและที่มั่งคั่งอัตลักษณ์ความเป็นตัวตน อีกทั้งยังปลูกฝังแนวความคิดที่จะกลับคืนสู่ดินแดนอันเป็นมาตุภูมิที่จากมา โดยแนวคิดนี้เป็นกระบวนทัศน์ของคนพลัดถิ่นแบบคลาสสิก (Classical Diaspora Paradigm) (Safran, 2005)

มีข้อถกเถียงว่า Diaspora ไม่ได้หมายถึงเพียงคนหรือชุมชนพลัดถิ่น แต่ถูกนำไปใช้อธิบายถึงรูปแบบทางสังคมประเภทอื่นๆ มีการเสนอให้ทบทวนการมองการพลัดถิ่นตามแบบแผนของการอพยพลี้ภัย การเคลื่อนย้ายของผู้คนข้ามพรมแดน เนื่องจากการพลัดถิ่นลักษณะใหม่เกิดจากการที่พรมแดนถูกย้ายข้ามผู้คน กระบวนการก่อรูปของคนพลัดถิ่นในลักษณะใหม่ ทำให้เกิดการนิยามคนพลัดถิ่นใหม่ด้วยแนวคิดเชิงพื้นที่ (Conceptual Space) ซึ่งเป็นการนิยามในฐานะชุมชนชาติพันธุ์ที่ถูกแบ่งแยกโดยพรมแดนรัฐ (Brubaker, 2005)

คนพลัดถิ่น หรือ “Diaspora” ถูกนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คนอย่างแพร่หลาย ทศวรรษที่ 1990 ถูกนำไปนิยามความหมายแทน ผู้อพยพ (Immigrants) ผู้ลี้ภัยการเมือง (Refugee) ทำให้ความหมายบิดเบือนไปจากรากศัพท์เดิม ซึ่ง “Diaspora” มาจากภาษากรีก อันเกิดจากการผสมของคำว่า “Dia” หมายถึง “ทะลุหรือผ่านเข้าไป” และ “Speirein” หมายถึง “หว่านหรือเพาะเมล็ด” ซึ่งนำมารวมกันแล้วหมายถึงการแพร่ออก การกระจายออกไป ต่อมามโนทัศน์ “Diaspora” ถูกให้ความหมายใหม่ในแง่บวก

และแง่ลบ ความหมายในแง่บวก หมายถึง การเกิดใหม่ หรือ การแพร่พันธุ์ใหม่ในต่างแดน ความหมายในแง่บวกเป็นความหมายที่ถูกใช้ในการศึกษามโนทัศน์ “Diaspora” ยุคแรก หมายถึง การแพร่กระจายของผู้คนประเทศเจ้าอาณานิคมไปยังประเทศที่ตกอยู่ใต้อาณานิคม ขณะที่ความหมายในแง่ลบใช้ในการศึกษายุคหลัง หมายถึง ผู้คนที่ตกเป็นเหยื่อ ถูกขับไล่ออกจากประเทศตน หรือถูกเนรเทศไปอยู่ในดินแดนอื่น เช่น คนยิว ซึ่งมีประวัติศาสตร์อันเจ็บปวดและขมขื่น ที่ตกเป็นเหยื่อและถูกขับออกจากดินแดนของตน (ฐิรุฒธิ เสนาคำ, 2549)

การพลัดถิ่นหรือการโยกย้ายถิ่นฐาน มีนัยยะถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวมถึง การวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของผู้พลัดถิ่นที่ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนอื่น (Tindaan, 2020) ก็อาจจะแตกต่างไปจากการวิวัฒนาการของชนกลุ่มเดียวกันในถิ่นฐานเดิม ทั้งนี้การรักษา วัฒนธรรม ประเพณี ปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่มก็จะต่างกันตามลักษณะสิ่งแวดล้อมของสังคมนั้น (Topolski, 2020) แต่แนวโน้มโดยทั่วไปแล้วความผูกพันทางวัฒนธรรมของกลุ่มผู้พลัดถิ่นมักจะดำเนินไปในรูปของการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ประวัติศาสตร์การบอกเล่า (Topolski, 2020)

อย่างไรก็ดี การอพยพย้ายถิ่นกับการพลัดถิ่นมีลักษณะทับซ้อนกันซึ่งคำว่าคนพลัดถิ่นมาจากรากศัพท์ที่หมายถึง ชาวยิวที่ถูกขับให้ออกจากดินแดนมาตุภูมิไปอีกดินแดนหนึ่ง และมีนัยทางการเมืองของการถูกบังคับ ถูกกดขี่ และความจำเป็นที่จะต้องไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในช่วงแรกไปด้วยความยากลำบาก กล่าวคือการศึกษาเรื่องการพลัดถิ่นในยุคแรก ส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากแนวคิดการเชื่อมโยงกันของแผ่นดินเกิดหรือมาตุภูมิ ดังนั้นการจำกัดความของการพลัดถิ่นกลับมีหลายกรณีอาจจะขึ้นอยู่กับจะนำกรอบวิธีการหรือใช้ศาสตร์ใดมามองการพลัดถิ่น ที่กรณีของชาวยิว อาร์เมเนียและกรีก หรือชาวปาเลสไตน์พลัดถิ่นก็ถูกตีความว่าการพลัดถิ่นทั้งสมัครใจและไม่สมัครใจ และกลายเป็นเหยื่อของการพลัดถิ่น ถูกสร้างขึ้นจากประสบการณ์ทางการสร้างอัตลักษณ์และวัฒนธรรมอีกด้านหนึ่งของคนพลัดถิ่นอาทิ ชาวยิว ชาวกรีก ชาวอาร์เมเนีย ชาวจีน ชาวอินเดียแดง เป็นต้น สิ่งที่จะนิยามว่าความเป็นคนพลัดถิ่นที่แตกต่างจากผู้อพยพแบบอื่นคือ การมีความระลึกถึงแผ่นดินเกิด และมีวิธีการสร้างความทรงจำของตนเพื่อเชื่อมโยงกับแผ่นดินเกิดของตนเอง และยังคงสร้างความทรงจำร่วมกันภายในชุมชนในรูปแบบรุ่นสู่รุ่น เพื่อทำที่ดีที่สุดหวังว่าในอนาคตลูกหลานของตนเองได้กลับไปอยู่ในแผ่นดินเกิดอีกครั้ง ต่อมาเมื่อบริบทโลกเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมีการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานกันมากขึ้นด้วยเหตุผลนานัปการ ดังนั้นการนิยามคำว่าคนพลัดถิ่นในสมัยโลกาภิวัตน์จึงไม่ได้ถูกจำกัดแค่เรื่องศาสนาหรือการถูกบังคับแบบชาวยิวหรือกลุ่มประชากรอื่นที่ผู้วิจัยอ้างอิง แต่นิยามความหมายและนำไปอธิบายเพื่อทำความเข้าใจผู้คนที่น่าพาวัฒนธรรมของตนเองไปยังดินแดนอื่นๆทั่วโลกยังคงเกิดขึ้นจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้น เส้นแบ่งของคำว่า คนพลัดถิ่นกลับมีความคล้ายและต่างของความหมายรวมทั้ง อาจจะไปสร้างคำอธิบายวิธีการอพยพย้ายถิ่นอาทิ ผู้ลี้ภัย (refugee) คนเข้าเมือง (immigrant) รวมไปถึงคนไร้สัญชาติด้วย

พัฒนาการของการพลัดถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

1. พัฒนาการของการพลัดถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้แนวคิดการมีประวัติศาสตร์ร่วมกันของคนในภูมิภาคในยุคจารีต

1.1 การพลัดถิ่นเชิงพื้นที่ที่มีผลจากการเมืองในยุคจารีต

การพลัดถิ่นเชิงพื้นที่ในยุคจารีตของผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนแบบ “รัฐโบราณ” ในดินแดนสุวรรณภูมิหรืออุษาคเนย์ จากการศึกษาการก่อตัวทางสังคมแบบรัฐบนที่ราบลุ่มขนาดใหญ่และมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน อาทิเช่น

ที่ราบลุ่มแม่น้ำอิระวดีและแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ส่วนใหญ่เหล่านี้มีขนาดกว้างขวางเกินกว่ากำลังคนท้องถิ่นจะทำการเพาะปลูกได้ อีกทั้งการผลิตจำนวนมากก็ไม่ได้มีความจำเป็นขนาดต้องอาศัยคนจำนวนมากเกินกว่าจำนวนคนในท้องถิ่น การผลิตในส่วนที่เป็นพื้นที่ราบส่วนใหญ่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีลักษณะการผลิตที่ต้องอาศัยการจัดการน้ำในพื้นที่ขนาดใหญ่และไม่สามารถอาศัยเพียงน้ำฝนตามธรรมชาติได้ (Reid, 2015) การจัดการน้ำจึงนำมาซึ่งการจัดองค์กรทางสังคมที่เป็นระบบขนาดใหญ่ขึ้นมา เพื่อทั้งจัดสรรดูแลน้ำ และเพื่อเก็บแบ่งปันผลประโยชน์ส่วนหนึ่งไปใช้ในกิจการของการบริหารจัดการน้ำ จนในที่สุดสังคมจึงค่อย ๆ พัฒนากลายไปเป็นสังคมที่มีชนชั้นก่อเกิดเป็นรัฐขนาดใหญ่-เล็กทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะบริเวณภาคพื้นสมุทร (Osborne, 2004) เมื่อยังมีการพัฒนาและการขยายพื้นที่มากขึ้นก็เริ่มขาดกำลังคน

กรณีของอาณาจักรอยุธยาที่มีการรบพุ่งกับอาณาจักรใกล้เคียงทำให้มีผู้คนหลากหลายพื้นที่มาอยู่อาศัยกล่าวได้ว่าในสมัยนั้นรัฐที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามีความเป็นพหุสังคมเช่นกัน เพราะฉะนั้นการรบพุ่งในสมัยโบราณจึงไม่ได้มุ่งเน้นการฆ่าฟันเพื่อหมายมุ่งชีวิต เพราะรัฐโบราณรบกันเพื่อเอาไพร่พลมาเป็นแรงงาน รัฐเหล่านี้มีขอบเขตอยู่ที่การขยายอำนาจแนวราบหรือแนวสูงทางกายภาพ เมื่อใดก็ตามที่อำนาจรัฐขยายไปจนจรดพื้นที่สูง อำนาจรัฐพื้นราบจะสลายไป มีผลทำให้สังคมที่ก่อตัวขึ้นบนที่สูงมีอิสระแยกขาดจากอำนาจรัฐพื้นราบ สังคมบนที่สูงก็พัฒนาตนเองคู่ขนานไปกับสังคมบนพื้นราบแต่ในลักษณะที่แตกต่างกัน (Scott, 2010) ดังนั้นจึงนำไปสู่การเป็นพื้นที่ที่เติมไปด้วยความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำก็ประกอบไปด้วยผู้คนจำนวนมากมีความหลากหลายที่ใกล้เคียงกับการขยายรัฐไปยังที่ราบสูงที่มีระบบควบคุมจัดการโดยรัฐอย่างเข้มงวดด้วยระบบไพร่-ทาสการเคลื่อนย้ายคนเป็นไปได้ยากเนื่องจากรัฐจัดระบบควบคุมเพื่อเป็นกำลังแรงงานและกำลังคนในการสงคราม (Scott, 2010)

หรือในกรณีคนพลัดถิ่นบนที่ราบสูงและพื้นที่ราบลุ่มต่างติดต่อแลกเปลี่ยนกันเสมอ ที่สำคัญคือคนที่ชนพื้นราบมักหลบหนีอำนาจรัฐที่เข้มงวดกลายเป็นชนบนที่สูง ดังเช่นบรรดากบฏของรัฐพื้นราบต่าง ๆ มักหนีขึ้นไปปะปนจนกลืนกลายเป็นชนบนที่สูง ส่วนชนที่สูงที่ปกติอาจไม่ได้ต้องการมาอยู่พื้นราบ จนกระทั่งถูกกวาดต้อนมาเป็นกำลังแรงงานและกำลัง

ทหารในรัฐพื้นราบอย่างสม่ำเสมอ ตัวอย่างเช่น การย้ายถิ่นฐานของคนไตจากเวียดนาม ให้กลายเป็นลาวโซ่งในประเทศไทย (พัฒนาภรณ์ สีลาพฤทธิ์, 2553) บริบทการกวาดต้อนคนไตจากเวียดนามดำเนินมาหลายระลอก ก่อนการยกเลิกระบบไพร่ในปลายศตวรรษที่ 19 พวกเขาถูกจำกัดพื้นที่อยู่ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี (ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, 2561) ดังนั้น รัฐจารีตส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่จึงใช้วิธีการรบบูกับรัฐอื่นเพื่อกวาดต้อนผู้คนมาเพิ่มกำลังคนในรัฐของตน

1.2 การพลัดถิ่นเชิงพื้นที่ที่มีผลจากการค้าในยุคจารีต

การก่อตัวขึ้นของชุมชนเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยส่วนใหญ่จะเป็นเมืองที่สร้างขึ้นบนเส้นทางการค้าหรือชุมทางการค้าและการคมนาคมอาทิ เมืองมะละกา เมืองตามพรลิงค์ เมืองจันซีลอน ซึ่งเมืองเหล่านี้ที่ผู้วิจัยนำมาเสนอคือมีลักษณะเป็นพื้นที่ของการเชื่อมต่อผู้คนจากที่ต่าง ๆ นับตั้งแต่การเข้ามาของชาวต่างชาติที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในคาบสมุทรมาลายูที่บรรดาพ่อค้าที่เข้ามาค้าขายในพื้นที่เมืองท่าได้พาบรรดาลูกเรือ หรือกลุ่มคนชาติพันธุ์ของตนเข้ามาอาศัยเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นลักษณะของการโยกย้ายถิ่นฐานถาวร ไม่ว่าจะพ่อค้าชาวจีน อาหรับ อินเดีย ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานรกรากและได้สร้างอัตลักษณ์ของตนไว้เพื่อยืนยันถึงลักษณะเฉพาะของถิ่นฐานที่จากมาได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังมีเมืองอีกจำนวนไม่น้อยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่พัฒนาขึ้นมาจากการเป็นเมืองท่าผ่านเส้นทางการค้าทางทะเล หรือเมืองชุมทางทางบกที่เกิดจากจุดตัดกันของเส้นทางการค้าหลายสาย จากการศึกษาพบว่าการเดินทางทางบกที่เชื่อมต่อกันระหว่างกันของเมืองต่าง ๆ มักจะใช้เส้นทางเลียบตามแม่น้ำเนื่องจากพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำไม่มีความลาดชันอีกทั้งยังสามารถใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค รวมถึงสามารถใช้เรือเป็นยานพาหนะนำพาผู้คนและสินค้าที่มีน้ำหนักมากได้ สำหรับการเชื่อมต่อกันของดินแดนภาคพื้นสมุทรและพื้นที่เมืองท่า (ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, 2561)

อย่างกรณีสังคมเมือง อยุธยาจากการศึกษาพบว่ากลุ่มประชากรที่พลัดถิ่นและอพยพเคลื่อนย้ายในสมัยอยุธยาจนถึงช่วงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ มีกลุ่มประชากรชาวไทย กัมพูชา ลาว พม่า มอญ เวียดนาม อาหรับ เปอร์เซียและชาวตะวันตก (Baker & Phongpaichit, 2017) สาเหตุของการเคลื่อนย้ายเกิดจากปัจจัยหลายประการ

สาเหตุประการแรกคือการทำสงครามกล่าวคือเมื่อเกิดสงครามขึ้นสิ่งหนึ่งที่จะต้องสูญเสียคือกำลังพลทั้งจากการที่ถูกกวาดต้อนไปเป็นเชลยในฐานะของผู้แพ้สงคราม (Baker & Phongpaichit, 2017) หรือการหลบหนีของผู้คนให้รอดพ้นจากอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง

สาเหตุประการที่สอง คือ การอพยพเข้ามาโดยสมัครใจของกลุ่มประชากรเพื่อหวังพึ่งพาอาศัยทรัพยากรในรัฐนั้น ๆ การพลัดถิ่นหรืออพยพเคลื่อนย้ายของอาณาจักรอยุธยาเกิดขึ้นก็ต่อเมื่ออาณาจักรมีความเข้มแข็งในอำนาจทางการเมืองการปกครอง จึงทำให้

ดินแดนใกล้เคียงเข้ามาหาสมาชิกที่ดีหรือยอมรับต่ออำนาจของกรุงศรีอยุธยา อีกกรณีเนื่องจากเมื่อดินแดนอื่นเกิดปัญหาภายใน เช่น การแย่งชิงราชสมบัติ ผู้คนในดินแดนเหล่านั้นจะแสวงหาอำนาจจากภายนอกที่สามารถจะปกป้องตนเองได้ จึงมีการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานกระทั่งกลายเป็นผู้พลัดถิ่นในอาณาจักรอยุธยา

ประการที่สามคือ ความสร้างสัมพันธ์ทางเครือญาติ การพลัดถิ่นฐานหรืออพยพเคลื่อนย้ายในลักษณะนี้จึงมีความเชื่อมโยงที่แนบแน่นเป็นการรวมดินแดนทั้งสองดินแดนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สาเหตุประการที่สี่คือการอพยพเคลื่อนย้ายเนื่องจากการค้า การที่กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองท่าและมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์จึงทำให้เกิดการพลัดถิ่นของกลุ่มชนชาติต่าง ๆ มายังกรุงศรีอยุธยา เพื่อแสวงหาความมั่งคั่งให้กับตนเองหรือให้กับอาณาจักรของตนเอง เช่น กรณีที่ชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาติดต่อทำการค้ากับอาณาจักรอยุธยา

และประการสุดท้ายคือการเผยแพร่ศาสนาเนื่องจากนโยบายที่เปิดกว้างของกรุงศรีอยุธยาในด้านศาสนาจึงทำให้มีการเผยแพร่ศาสนาอื่น ๆ นอกจากพุทธศาสนาในกรุงศรีอยุธยา (Baker & Phongpaichit, 2017) ซึ่งขณะเดียวกันกรุงศรีอยุธยาก็ได้ส่งพระสงฆ์เดินทางไปเผยแผ่ศาสนาพุทธไปยังดินแดนใกล้เคียง (Baker & Phongpaichit, 2017)

จากการศึกษาถึงสาเหตุของการพลัดถิ่นพบว่า การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเดิมมาสู่พื้นที่ใหม่ของกลุ่มชนต่าง ๆ ในสมัยอยุธยาเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากนโยบายทางการเมืองและการต่างประเทศของกรุงศรีอยุธยาที่ต้องการให้อาณาจักรมีพลเมืองจำนวนมาก เพื่อการสร้าง ความเจริญและความมั่นคงกับอาณาจักร (Smith, 2017) ทั้งนี้อาณาจักรหรือรัฐโบราณในพื้นที่ภาคกลางแสดงให้เห็นถึงการมีศักยภาพของเส้นทางที่เชื่อมต่อของพื้นที่ภาคพื้นสมุทรกับเส้นทางทางบกที่เป็นจุดตัดเส้นทางการค้า

ซึ่งการพลัดถิ่นเชิงพื้นที่ที่มีผลจากการค้าในนี้ พบว่ามีเมืองสำคัญที่อยู่บนตำแหน่งของชุมทางที่สำคัญหลายเมือง อาทิ เมืองหลวงพระบาง และเมืองเวียงจันทน์ จึงเป็นเหตุให้เมืองหลวงพระบาง สามารถเชื่อมต่อไปยังดินแดนตอนเหนือของแม่น้ำโขง ทั้งรัฐฉานสิบสองปันนา และยูนนาน หรือเมืองทางตะวันออกสามารถเชื่อมต่อไปยังเมืองสำคัญต่าง ๆ เช่น เมืองเดียนเบียนฟู, เมืองพวนเชียงขวาง, และเมืองเวียดนาม สำหรับเมืองเวียงจันทน์เป็นศูนย์กลางที่เชื่อมต่อกับพื้นที่ตอนในที่เชื่อมต่อไปยังเมืองพวน เมืองเชียงขวาง และเมืองต่าง ๆ ทางด้านตะวันออกของเวียงจันทน์

2. พัฒนาการของการพลัดถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้แนวคิดการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

การพลัดถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในบริเวณภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นตัวอย่งของการศึกษากรณีการเคลื่อนย้ายของคนพลัดถิ่นเชิงพื้นที่ที่มีผลจากการค้าในยุคจารีตที่มีลักษณะเดียวกันได้เป็นอย่างดี

กรณีการเคลื่อนย้ายถิ่นกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำหรือไทยทรงดำ เป็นกลุ่มชาวไทกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตสิบสองจุไทเดิม หรือบริเวณลุ่มแม่น้ำดำและแม่น้ำแดงในเวียดนามตอนเหนือ ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของชาวไทดำ (บุญยงค์ เกศเทศ, 2554) ที่ปัจจุบันสิบสองจุไทคือจังหวัดเดียนเบียนฟู มีเขตติดต่อกับประเทศลาวคือแขวงพงสาลี นำสนใจว่าการอพยพและการตั้งรกรากในไทยของชาวไทดำได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากในไทยถึงสองครั้ง ครั้งแรกในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีที่โปรดให้ไปตีเมืองเวียงจันทร์ได้ ในปี พ.ศ. 2321 ดังได้กล่าวไว้ในประวัติศาสตร์ไทยว่าให้ยกกองทัพไปตีเมืองหลวงพระบาง ไปตีเมืองทัน เมืองม่วย ซึ่งในตอนหลังได้กลายเป็นเมืองของไทช่งดำ ตั้งอยู่ในเขตแดนเวียดนามเหนือโดยจะล่าเถิงไต่ดาลงมากรุงธนบุรี และไทช่งดำให้ไปอยู่เพชรบุรี ต่อมา พ.ศ. 2430 กลุ่มไทดำย้ายถิ่นฐานจากเมืองแฉงและสิบสองจุไท มายังพื้นที่ภาคกลางของสยาม (บุญยงค์ เกศเทศ, 2554) ต่อมากลุ่มประชากรไทดำไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ ณ เมืองเพชรบุรี จนได้ชื่อว่าลาวช่งจากหลักฐานการอพยพเข้ามาในไทยทั้งสองครั้ง

แสดงให้เห็นว่า ไทดำมาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดเพชรบุรีเป็นแห่งแรกและจากคำบอกเล่าจากชาวไทยทรงดำเอง ก็บรรยายว่าเดินอพยพมาจากถิ่นฐานเดิมโดยทางเรือมาตั้งถิ่นฐานที่ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลมซึ่งเป็นพื้นที่ชายทะเลชาวไทยทรงดำไม่ชอบภูมิประเทศแถบนั้นจึงได้ย้ายถิ่นฐานมาเรื่อย ๆ จนถึงแถบอำเภอย้าย้อย ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นป่าเขาเหมือนกับถิ่นฐานเดิมจึงได้ตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่น (เพชรตะบอง สิงห์หล่อคำ, 2548)

ต่อมาชาวไทยทรงดำก็ได้ย้ายถิ่นฐานไปทำมาหากินในที่อื่น ๆ เช่น นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี พิจิตร ชุมพร และสุราษฎร์ธานี แต่ชาวไทยทรงดำในจังหวัดต่าง ๆ เหล่านี้จะบอกที่มาเป็นแหล่งเดียวกันว่า มาจากจังหวัดเพชรบุรี จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้นจะเห็นว่า การตั้งถิ่นฐานรวมกันเป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มข้นของกลุ่มชาติพันธุ์สูง ส่วนใหญ่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่แถบที่ราบลุ่มภาคกลาง จึงสันนิษฐานว่ามีมูลเหตุหลักมาจากสองปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยภายนอก อันสืบเนื่องมาจากแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินที่มองเห็นประชาชนเป็นทรัพยากรแรงงานที่สำคัญของราชอาณาจักรการกวาดต้อนเชลยสงครามและผู้คนลงมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ภาคกลาง จึงเป็นการเพิ่มพูนปัจจัยในการผลิต (เพชรตะบอง สิงห์หล่อคำ, 2548) การให้ตั้งชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์รวมกันจึงเป็นการง่ายที่จะควบคุมของรัฐ เพราะฉะนั้นการตั้งถิ่นฐานรวมกันของกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีประโยชน์ต่อการสื่อสารและการปกครองเพื่อความสงบเรียบร้อย

สำหรับปัจจัยภายในจะเห็นว่า การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานด้วยสาเหตุของการถูกกวาดต้อนมาในฐานะของเชลยสงคราม ทำให้กลุ่มชนชาติพันธุ์ต้องจำยอมเคลื่อนย้ายจากดินแดนมาตุภูมิที่ตนผูกพันมาตั้งถิ่นฐานยังดินแดนที่ตนไม่คุ้นชินกับบริบทแวดล้อมใหม่ การตั้งถิ่นฐานรวมกันเป็นหมู่บ้านของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังเป็นการช่วยสร้างความอบอุ่นใจในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นชิน รวมไปถึงยังเป็นการรวมตัวกันขึ้นเพื่อดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทั้งภาษาพูด พิธีกรรมและวิถีทางในการดำเนินชีวิต ปรากฏเป็นวัฒนธรรม

อันเป็นเอกลักษณ์และมีความเข้มแข็งอย่างยิ่งในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลาย (บุญยงค์ เกศเทศ, 2554)

อย่างไรก็ดีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ ลาวพวน จะมีสาเหตุของการตั้งถิ่นฐานร่วมกันเป็นชุมชนชาติพันธุ์ที่มีความเข้มแข็งขึ้นจากการกวาดต้อนผู้คนลงมาตั้งถิ่นฐานนั้นได้มุ่งมาสู่พื้นที่ภาคกลางของรัฐสยามโดยตรง จึงทำให้ปรากฏความเข้มแข็งของการตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคกลางมากกว่าพื้นที่ภาคอื่น ๆ

เมื่อศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ หลังที่เกิดเหตุการณ์ระส่ำระสายในประเทศเพื่อนบ้านอันเป็นเหตุให้มีการอพยพย้ายถิ่นด้วยความสมัครใจเข้ามายังพื้นที่ประเทศไทย แต่เมื่อมีการขยายพื้นที่การตั้งถิ่นฐานตั้งถิ่นฐานในภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคเหนือและภาคอีสานซึ่งมีประชากรหลักของพื้นที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาวเช่นเดียวกันในการนี้จึงอาจเป็นเหตุให้มีการตั้งถิ่นฐานแทรกตัวอยู่ กับชุมชนดั้งเดิมทำให้เกิดชุมชนการตั้งถิ่นฐานรวมตัวกันของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้มแข็งจำนวนน้อยกว่าที่พบในภาคกลาง

หรืออย่างในกรณีการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มประชากรในลาว กัมพูชา และเวียดนามที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองสะหวันนะเขต ประเทศลาว เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม รวมถึงบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2436-2497 (1893-1954) (Gregerson & Dorothy, 1980) เป็นช่วงเวลาประเทศแถบอินโดจีนอยู่ภายใต้การปกครองอาณานิคมฝรั่งเศส ที่มีความน่าสนใจไม่น้อยในแง่ของการเป็นคนพลัดถิ่นจากรัฐหนึ่ง ๆ ไปยังพื้นที่ห่างไกลจากมาตุภูมิ ก่อนการมีเส้นเขตแดนที่ประจักษ์ชัดเจนทั้งนี้กลับมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์กระบวนการการอพยพย้ายถิ่นฐานของผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เป็นอย่างดี การศึกษาความสำคัญของการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มประชากรในประเทศลาว กัมพูชา และเวียดนาม (Okumiya et al., 2005) ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในสะหวันนะเขตจากการศึกษาพบว่า บริเวณสะหวันนะเขต ก่อนที่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสเข้ามาในปี พ.ศ. 2436 ได้มี กลุ่มประชากรชาวลาว กะเลิง กะตัง ลาเว้ ปาโก ได้ตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนบ้านโพนสิม (Chai, 2018) ต่อมาชุมชนโพนสิมได้ขยายตัวใหญ่ขึ้น และได้แยกย้ายอพยพไปตั้งชุมชนขึ้นใหม่ที่ริมแม่น้ำโขง เช่น บ้านท่าแร่ บ้านสะโน มุกดาหาร ลาวบาว วินห์ม็อก

ต่อมาฝรั่งเศสเข้ามายึดดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ฝรั่งเศสได้เลือกบริเวณบ้านท่าแร่ ตั้งขึ้นเป็นเมืองเพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการบริหารงานปกครองอาณานิคม ฝรั่งเศสจึงได้ และสถาปนาสะหวันนะเขต กลายเป็นเมืองที่สำคัญต่อลาวและพื้นที่ใกล้เคียงในฐานะศูนย์กลางการปกครองในระดับส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น และเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางบกที่มีจุดตัดเชื่อมต่อกับชายแดนประเทศเวียดนาม รวมทั้งการคมนาคมขนส่งทางน้ำที่อาศัยแม่น้ำโขง ด้วยศักยภาพการพัฒนาเมืองที่ขยายตัวทั้งทางบกและการกึ่งเมืองท่ารับ-ส่งสินค้า

ทำให้จำเป็นต้องมีแรงงานรองรับการขยายตัวของเมืองแต่ในขณะเดียวกันเมืองสะหวันนะเขตขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์เพราะมีพลเมืองน้อยเพราะผู้คนส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ฝั่งขวา

ของแม่น้ำโขง เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสจึงดำเนินนโยบายเพิ่มพลเมืองโดยอพยพผู้คนในพื้นที่บริเวณแถบอินโดจีน เพื่อให้ผู้คนที่อาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขงอพยพข้ามมาตั้งถิ่นฐานที่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงที่เป็นประชากรชาวลาว กัมพูชา เวียดนาม เข้ามาเป็นแรงงานให้กับฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังประชากรชาวจีนได้อพยพมาในเมืองสุวรรณเขต (Cullen et al., 1997) ดังนั้นในตัวเมืองเมืองสะหวันนะเขตจึงมีประชากรที่หลากหลายชาติพันธุ์ ประกอบไปด้วยชาวลาว กัมพูชา เวียดนาม จีน ฝรั่งเศส ฯลฯ อันเกิดจากอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในเมืองสะหวันนะเขตทำให้เกิดเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีศาสนา วิถีชีวิต ธรรมเนียมประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มคน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองสะหวันนะเขตประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ใต้การปกครองของอาณานิคมฝรั่งเศสต่างก็มีสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและยอมรับความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์

ดังนั้น จึงมีการปรับตัวเข้าหากันเพื่อให้อาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ในขณะเดียวกันผู้คนที่อาศัยในสังคมกลุ่มยังคงมีพยายามรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของตนไว้ (Cullen et al., 1997) ด้วยเหตุนี้ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอบริบทของการอพยพย้ายถิ่นฐานนับตั้งแต่การก่อกำเนิดอาณาจักรโบราณที่ใช้ตัวอย่างของการเคลื่อนย้ายถิ่นของกลุ่มประชากรไทยดำ ที่ให้บริบทที่ชัดเจนในแง่การเคลื่อนย้ายด้วยเหตุผลทางสังคม สงคราม และปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร ที่ย่ำที่สุดกลุ่มประชากรไทยดำยังคงดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เฉพาะไว้ แม้จะอาศัยในถิ่นที่ห่างจากแผ่นดินเกิด และอีกกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนการเข้ามาของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสและต่อเนื่องถึงช่วงการเรืองอำนาจของเจ้าอาณานิคมในอินโดจีนอย่างกรณีการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนในประเทศลาว กัมพูชา ลาว และบางส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยไปยังเมืองสะหวันนะเขตด้วยสาเหตุจากการขยายตัวของเมือง และการเกณฑ์แรงงานเข้ามาทำนิคมกสิกรรม รวมทั้งการย้ายถิ่นฐานต้นความสมัครใจของกลุ่มประชากรด้วยเช่นกัน ที่ย่ำที่สุดแล้วกลุ่มประชากรดังกล่าวได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในสังคม แม้ว่าจะมีลักษณะของการดำรงชีวิตที่ต่างกันกลับมีกระบวนการหล่อหลอมวัฒนธรรมร่วม โดยมีการธำรงอัตลักษณ์บางประการเพื่อยืนยันความเป็นตัวตนของผู้คนในสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

3. พัฒนาการของการพลัดถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้แนวคิดยุคช่วงสมัยใหม่

การพลัดถิ่นของผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงสมัยใหม่ และนำไปสู่การอธิบายบริบทความสำคัญของการย้ายถิ่นฐานในช่วงการก่อสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ถึงปัจจุบันที่สะท้อนพัฒนาการของการเคลื่อนย้ายถิ่นของผู้คนในภูมิภาคนี้ รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินนโยบายระหว่างประเทศ ผู้วิจัยได้นำเสนอการอพยพย้ายถิ่นของชนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง เพราะว่าเกือบทุกประเทศมีบริบทร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญในมิติของการพลัดถิ่น การอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากร รัฐสมัยใหม่บริเวณอนุภูมิภาคเริ่มก่อรูปขึ้นในช่วงการเข้ามาของอาณานิคม

ในช่วงปี พ.ศ. 2430 (สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์, 2558) โดยมีการกำหนดพรมแดนรัฐสมัยใหม่ที่มีเส้นแบ่งเขตแดนที่ชัดเจน (Winichakul, 1997) และรัฐส่วนกลางปกครองคนในอาณาเขตโดยตรงด้วยการส่งข้าราชการจากส่วนกลางไปปกครองท้องถิ่นแทนระบบขุนนางและเจ้าเมือง มีการจัดเก็บภาษีอากรเป็นเงินตราแทนการเกณฑ์แรงงานและเก็บส่วยส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ที่เคยอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐโบราณโดยเฉพาะบริเวณที่ห่างไกลจากศูนย์กลาง รัฐชาติสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พัฒนาขึ้นและมีแบบแผนบริหารจัดการคนอย่างชัดเจนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พรพิมล ตรีโชติ, 2542)

ตัวอย่างของกระบวนการพัฒนารวมศูนย์อำนาจของแต่ละรัฐชาติและการให้สัญชาติแก่พลเมืองนั้นใช้ระยะเวลาไม่เท่ากันประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทย ได้แก่ พม่าที่ได้เอกราชจากอาณานิคมบริติชอินเดียใน พ.ศ. 2491 ยังคงมีปัญหาการเมืองภายในนายพลเนวินเข้ายึดอำนาจรัฐบาลของอูโนใน พ.ศ. 2505 และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญและข้อตกลงปางโหลงทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างรัฐบาล กับกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มซึ่งเคยปกครองโดยระบบเจ้าของกลุ่มตนเอง และต้องกลายเป็นชาติพันธุ์กลุ่มน้อยในพม่า (พรพิมล ตรีโชติ, 2551) เกิดการก่อตัวของกองกำลังอิสระของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

หรือตามแนวชายแดนในลาวซึ่งได้เอกราชจากอาณานิคมฝรั่งเศสแล้วก็มีการต่อสู้ภายในระหว่างรัฐบาลระบอบกษัตริย์และกองกำลังคอมมิวนิสต์ในช่วงพ.ศ.2496- 2518 ส่วนกัมพูชาแม้จะได้เอกราชจากฝรั่งเศสในปีพ.ศ.2508 แต่ก็มี การสู้รบระหว่างฝ่ายขวานำโดยนายพลลอนนอลและฝ่ายซ้ายที่นำโดยนายเขี้ยว สัมพันธ์ (พรพิมล ตรีโชติ, 2542)

ส่วนเวียดนามก็ยังแบ่งเป็นเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ มีการสู้รบกันจนกรุงไซ่งอนแตกในปี พ.ศ.2518 (พรพิมล ตรีโชติ.2542) ปัญหาการเมืองและการต่อสู้ภายในของแต่ละประเทศในภูมิภาคนี้ทำให้รัฐชาติสมัยใหม่ยังไม่สามารถรวมศูนย์อำนาจได้อย่างมั่นคง ทำให้การสำรวจและขึ้นทะเบียนราษฎรของประเทศต่าง ๆ ทำได้ยากโดยเฉพาะในบริเวณชายแดนและพื้นที่ ๆ มีการต่อสู้ความไม่สมบูรณ์ของการสำรวจเพื่อจัดทำทะเบียนราษฎรในต้นพุทธศตวรรษ 2500 (พรพิมล ตรีโชติ.2542) ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาคนไร้รัฐหรือคนไร้สัญชาติรวมถึงคนพลัดถิ่นในเวลาต่อมา (พรพิมล ตรีโชติ.2542)

จะเห็นได้ว่า การพลัดถิ่นของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่การก่อกำเนิดอาณาจักรโบราณจนถึงช่วงยุคสมัยใหม่ มีบริบทที่ชัดเจนในแง่การเคลื่อนย้ายด้วยเหตุผลต่าง ๆ ได้แก่ ทางสังคม สงคราม และปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร ท้ายที่สุดกลุ่มคนพลัดถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังคงดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เฉพาะไว้ แม้จะอาศัยในถิ่นที่ห่างจากแผ่นดินเกิด

สรุป

จากการอภิปราย แสดงให้เห็นว่าการพลัดถิ่นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐานของประชากรจากถิ่นกำเนิดของตนไปยังภูมิภาคหรือประเทศอื่นนับตั้งแต่การก่อกำเนิด

อาณาจักรโบราณจนถึงช่วงยุคสมัยใหม่ ซึ่งเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น การค้าขาย การล่าอาณานิคม ความขัดแย้งสงคราม ภัยธรรมชาติ หรือโอกาสทางเศรษฐกิจ แนวคิดและพัฒนาการของการพลัดถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความหลากหลายและซับซ้อน เนื่องจากภูมิภาคนี้มีลักษณะเฉพาะด้านประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

ดังนั้น พัฒนาการของการพลัดถิ่นของคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่รัฐโบราณจนถึงรัฐสมัยใหม่ ที่เริ่มต้นจากสาเหตุต่าง ๆ อาทิ ปัจจัยทางการขยายเมืองในสมัยโบราณ ปัจจัยด้านการดำรงชีวิต ปัจจัยด้านสงครามในโลกสมัยใหม่ รวมทั้งปัจจัยทางการเมือง ที่เป็นมูลเหตุสำคัญในการบ่งบอกถึงการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงที่เป็นหนึ่งในตัวอย่างสำคัญในการศึกษากรณีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของกลุ่มคนอื่น ๆ ในภูมิภาค แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนพลัดถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังคงดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เฉพาะไว้ แม้จะอาศัยในถิ่นที่ห่างจากแผ่นดินเกิด

เอกสารอ้างอิง

- จิรวุฒิ เสนาคำ. (2549). *ถิ่นพลัดไป...ไทยพลัดถิ่น : บันทึกชีวิตเปลี่ยวเปล่า ไทยพลัดถิ่น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิชุมชนไท.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2561). *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2554). *ไทดำ เมืองแก่ง ทรงดำ ถิ่นสยาม จากหนองแฮดถึงหนองปรัง*. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- พรพิมล ตรีโชติ. (2542). *เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : กระบวนการเป็นประชาธิปไตยและการเมืองสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2551). *การต่างประเทศพม่า: ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชนกลุ่มน้อย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนปกรณ์ สีสาทฤทธิ. (2553). ศรีท้าววิวัฒน์ในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง. *วารสารหน้าจั่ว*, 25(1), 141-160.
- เพชรตะบอง สิงห์หล่อคำ. (2548). *ลาวโซ่ง ไทยโซ่ง ผู้ลาว โซ่ง ไตดำ, วิถีชีวิต, ความเชื่อและประเพณี, เลย, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. เลย: เมืองเลยการพิมพ์.
- สมรัักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์. (2558). *รายงานการวิจัยประมวลองค์ความรู้การศึกษาชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- Baker, C & Phongpaichit, P. (2017). *A history of Ayutthaya: Siam in the early modern world*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Brubaker, R. (2005). The 'Diaspora' Diaspora. *Ethnic and Racial Studies*, 28(1), 1-19.

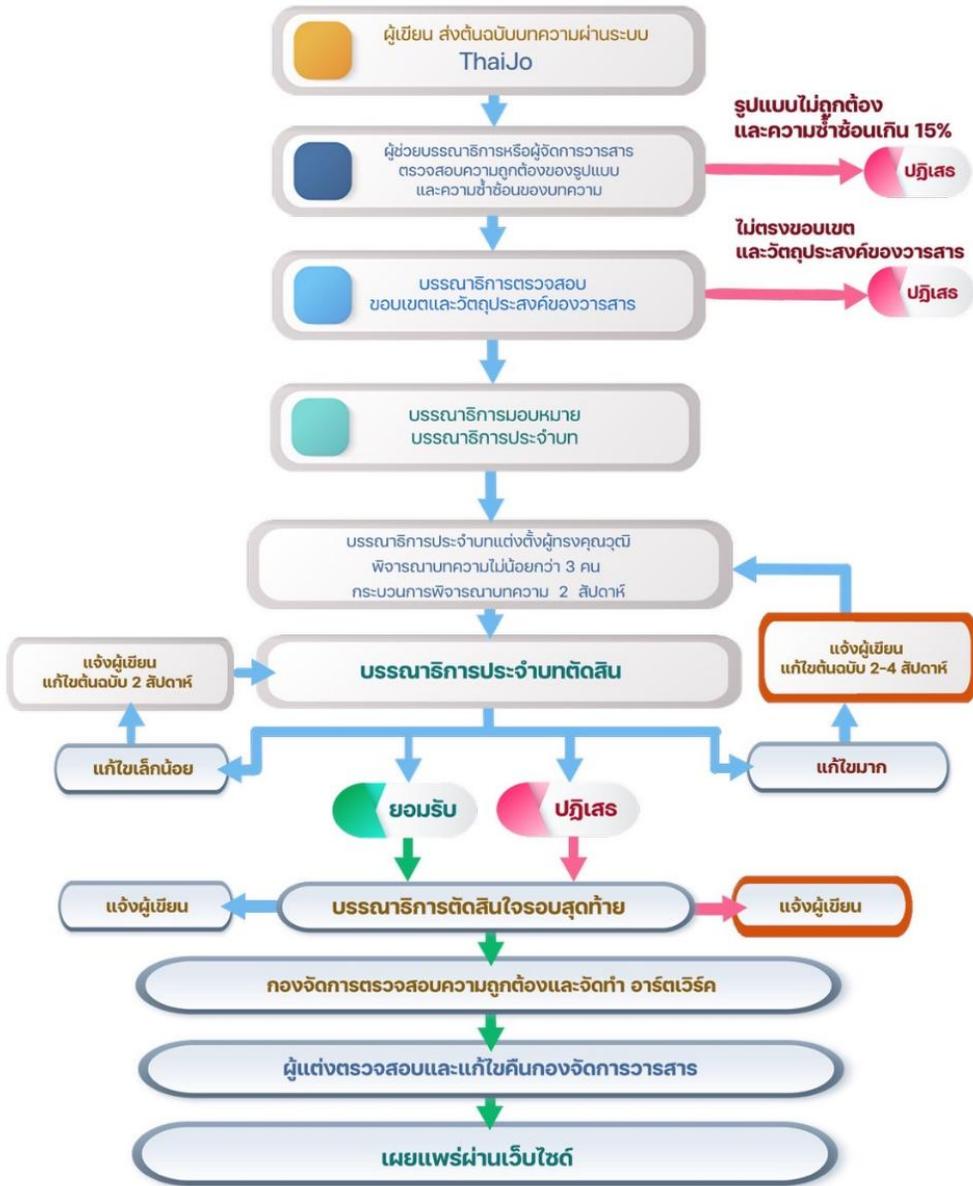

- Chai, J. Y. et al. (2018). Echinostoma ilocanum infection in two residents of Savannakhet Province, Lao PDR. *The Korean journal of parasitology*, 56(1), 75-79.
- Cullen, P. J. et al. (1997). *Exploration in the Savannakhet Basin, Peoples Democratic Republic of Laos*. Retrieved March 21, 2024, from <https://www.searchanddiscovery.com/abstracts/html/1994/intl/abstracts/1139b.htm>
- Gregerson, M. & Dorothy, M. T. (1980). *Notes from Indochina on Ethnic Minority Cultures*. USA: SIL Museum of Anthropology.
- Okumiya, K, et al. (2005). Comprehensive geriatric assessment for community dwelling elderly in Asia compared with those in Japan: IV. Savannakhet in Laos. *Geriatrics & Gerontology International*, 5(3), 159-167.
- Osborne, M. (2004). *Southeast Asia: An Introductory History*. Australia: Allen & Unwin.
- Reid, A. (2015). *A History of Southeast Asia: Critical Crossroads*. USA: Wiley-Blackwell.
- Safran, W. (2005). The Jewish Diaspora in a Comparative and Theoretical Perspective. *Israel Studies*, 10(1), 36-60.
- Scott, J. C. (2009). *The Art of Not Being Governed: An Anarchist History of Upland Southeast Asia*. USA: Yale Agrarian Studies.
- Smith, R. (2017). *Kings of Ayutthaya, The: A Creative Retelling of Siamese History*. Thailand: Silkworm Books.
- Tindaan, R. M. (2020). Recreating Igorot identity in diaspora. *South East Asia Research*, 28(4), 465-485.
- Topolski, A. (2020). Nation-States, the Race-Religion Constellation, and Diasporic Political Communities: Hannah Arendt, Judith Butler, and Paul Gilroy. *The European Legacy*, 25(3), 266-281.
- Winichakul, T. (1997). *Siam Mapped: A History of the Geo-Body of a Nation*. USA: University of Hawaii Press.

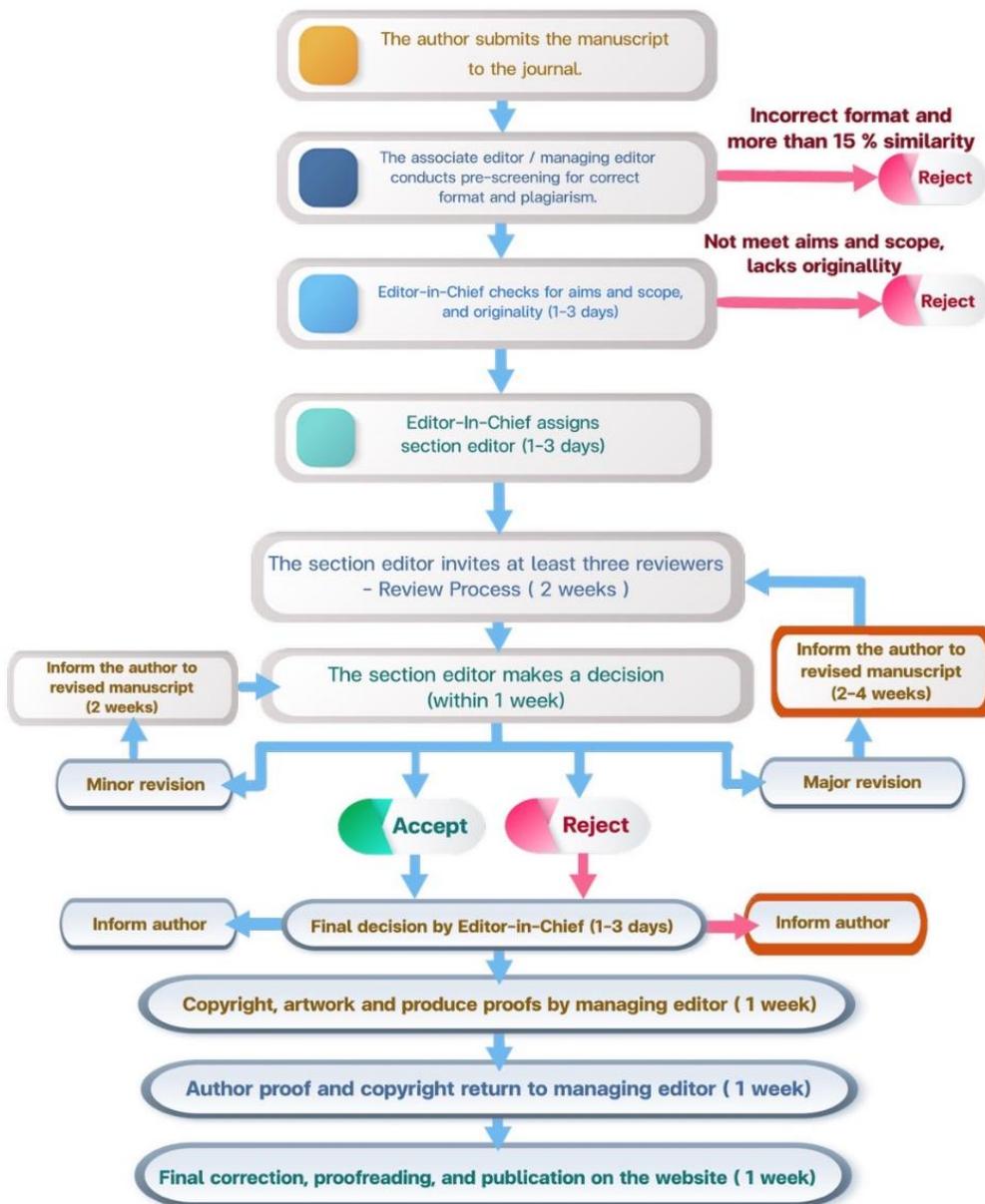

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

Peer Review Process

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ชื่อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิดาวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้ ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. พระมหาสุทธิย์ อากาศโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้างอิง)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุภกิจ สุฉินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิดิวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้างอิง, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์./ วันที่/เดือน)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (รายงานผลการวิจัย)./ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ ตำแหน่ง./ [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อเรื่อง./ สืบค้น วัน เดือน ปี./ จาก/ แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)/ *ราชกิจจานุเบกษา*./ เล่ม ตอน./ หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)/ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า. ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). *เชียร์พระสอนศีลธรรม*. *ไทยรัฐ*. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)**3.1 Tripitaka Commentary**

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ *Title of Tripitaka*./ Location:/ Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ *Title of the book*./ (Edition ed.)./ Location:/ Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./ Title of the chapter./ In Editor./ (Eds.)./ *Title of the book*./ (xth ed.)./ (pp-pp)./ Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ In *Title of Encyclopaedia*./ (Pages)./ Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In *Encyclopedia of Education*. Collected edition of specific issues, 4th rank

(pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ *Title of Journal*,/ Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./ Colum Name./ *Title of Newspaper*./ Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./ *Title*./ (Doctoral or Master's thesis or dissertation)./

Location:/ Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid, P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./ *Title*./ Retrieved MM DD, Year,/ from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า.....

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

.....
.....
.....
.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....
.....
.....
.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....
.....
.....
.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....
.....
.....
.....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....
.....
.....
.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

.....
.....
.....
.....
.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

..... คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณ ทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจาก โครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงทำเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและทำเรื่องต้องตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทาน. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุष्ฎิณีพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหากษัตริย์ กิติติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทนต์ อาภาภิโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธิธนายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1,
อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*.
Retrieved March 20, 2020, from [https://thebuddhistcentre.com /text/who-was-buddha](https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha).
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt). Objectives of this research were: 1.....

2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,

Data analysis. Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research findings).....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....
.....
.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....
.....
.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....
.....
.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....
.....
.....
.....
.....

Research Objectives (18 pt)

- 1..... (16 pt).....
- 2..... (16 pt).....
- 3..... (16 pt).....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

.....

.....

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Content (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....
.....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

.....
.....

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation.....

.....

